GIB MIHĂESCU

femeia de ciocolata

scrisul românesc

GIB. I. MIHAESCU

Femeia de ciocolată

COPERTA : GABRIEL BRATU

GIB I. MIHĂESCU

Femeia de ciocolată

Ediție îngrijită și postfață de
Constantin Popescu

SCRISUL ROMÂNESC
CRAIOVA, 1984

Fermeia de ciocolată

Emilia Mezilla și Jerisân ce
Constantin Popescu

EDITURA ROMÂNEASCĂ
CRAIOVA 1944

Notă asupra ediției

Prezenta ediție cuprinde o selecție din nuvelele reprezentative pentru creația lui Gib I. Mihăescu. Alături de Întîmplarea, Vedenia, Troița *și* La Grandiflora", *reproduse, aici, după textul stabilit de Ion Nistor pentru ediția Gib Mihăescu,* La „Grandiflora", *nuvele, I, E.P.L., B.P.T., 1967, am inclus nuvela de mari dimensiuni,* Femeia de ciocolată, *care dă și titlul volumului.*

Apărută mai întîi în revista „Gîndirea", Cluj, an IV, nr. 12—13 și V, nr. 1, 1925, Femeia de Ciocolată *a fost trasă în volum la „Editura Națională — Ciornei S.A.", fără să se indice anul apariției, însă, după cum menționează critica și istoria literară, datarea ei este fixată în 1933. Textul acesteia a fost colaționat cu cel publicat în „Gîndirea", evitîndu-se, astfel, apariția unor neconcordanțe, a eventualelor omisiuni.*

În transcrierea textului nuvelei Femeia de ciocolată *am respectat formele lingvistice specifice autorului, dar, la rigoare, am aplicat normele ortografice în vigoare. Așa se explică forme ca: „înghemuite", „împintenați", „străfulgerătoare, „întraripată etc. Folosirea inconsecventă a dubletelor a fost unificată: „ferestreu" — „ferestrău", „cari" — „care", „părete" — „perete" au devenit „ferăstrău", „care", „perete" ș.a. Am păstrat, în schimb, alternanțele care exprimă o realitate lingvistică. Acolo unde a fost cazul, am tradus, în subsol, expresiile din limbi străine, menționînd, între paranteze, apartenența lor (trad. ed.). Punctuația a fost actualizată tacit.*

Ordonarea nuvelelor în volumul de față s-a făcut respectînd cronologia apariției lor, excepînd nuvela titulară.

C.P.

Femeia de ciocolată

Prăpastia aceea înfiorătoare avea pentru Negrișor ceva magnetic. De cîte ori vizita pe domnișoara Eleonora, simțea parcă o nevoie stranie să se apropie de fereastră și să-și lase jumătatea superioară a corpului deasupra abisului. Atunci un drăcușor începea să-l gîdile sub tălpi și-l făcea să salte cînd pe una, cînd pe alta. Uneori se ținea numai într-un deget de picior, iar mîinile împreunate îi cădeau de-a lungul zidului, de parcă ar fi fost gata să se arunce înot.

Numai domnișoara Eleonora putea să-l scoată din cadrul ferestrei. Îl găsea îndoit, pe prichici și-l trăgea înapoi. De la un timp îl mustra, doar că apuca să pornească într-acolo — și atunci el se mulțumea să arunce o privire furișă golului, pe care, de data asta, nu avea prilejul să-l adulmece pînă în fund. Domnișoara Eleonora, chiar se cam supăra.

— Dar lasă odată frate, fereasta aceea în pace. Ai să-ți rupi gîtul de asfalt !

Iar el zîmbea cu afectată modestie și-o prevenea asigurător :

— Eu nu cad în prăpastie, decît dacă vreau.

Și cînd erau musafiri la dînsa, domnișoara Eleonora chema pe Negrișor de la fereastră. Afară numai cînd printre aceștia se întîmpla să fie Modreanu.

Lucru curios ! Modreanu era mai scund, mai slab, chiar pipernicit și nici n-avea o figură cu adevărat frumoasă, așa cum era a lui Negrișor — cu pielița de fildeș, cu părul cenușiu și cu umbra verzuie a mustății rase, sub nas. Modreanu avea, e drept un cap bărbătesc, dar era așezat pe umeri și trup de copil. Însă avea o gură cam largă, încovoiată circumflex, pe bărbie și o limbă lungă și ascuțită ca de cameleon. Lui Negrișor i se părea un arc c-o săgeată. Vorbea pe un ton galeș care nu putea fi decît prefăcut.

Cînd cineva nu-i împărtășea părerile sau îl întrerupea, vîrful limbii lungi se repezea ca un ac de tăun. Cu multe lucruri văzute și nevăzute, compara Negrișor, gura și limba aceea! El nu putea înțelege cum toți ascultătorii se prăpădeau de rîs, cînd Modreanu lua la rînd pe vre-unul dintre dînșii, cu toate că nimeni nu scăpa de vîrful săgeților lui. Pentru Negrișor însă săgețile acestea nu erau muiate în nici un fel de duh.

Dar domnișoarei Eleonora îi plăcea mult să-l asculte și uita atunci cu totul de Negrișor, care se bălăbănea cu burta pe parmalîcul ferestrei, ca un călăreț de la circuri ridicîndu-se pe spinarea unui cal în goană amețitoare.

Într-o zi, fiind la fereastră — căci domnișoara Eleonora era preocupată de Modreanu — Negrișor descoperi în fundul abisului dreptunghiular și asfaltat un ferăstrău mecanic, care țipa sfîșietor. Un motor bufnea la răstimpuri egale prin răsuflătoare, iar oamenii, cu mîneci sumese pînă deasupra coatelor ridicau bîrnele groase și le așezau pe planșetă, împingîndu-le spre roata, ce se învîrtea atît de repede, că nu se putea vedea dintr-însa, decît cercul pe care-l descria. Lemnele erau făcute bucăți cît ai clipi cu ochii, iar dedesubt movila de făină creștea ca la moară.

Lucrul era interesant de văzut; însă ce nu putea suferi Negrișor, era țipătul acela mecanic și asurzitor pe care-l scotea tăietoarea, ori de cîte ori vre-un lemn era apropiat de cercul fatal. Mai ales îl necăjea pînă la furie, nesimțirea lemnelor, care erau duse rînd pe rînd la supliciu: în locul țipătului lor îndreptățit de victime, țipa însuși călăul.

Negrișor privea uimit la voracitatea Molochului metalic. Și cum i se întîmpla totdeauna cînd vedea ceva nou și izbitor, închipuirea lui se și grăbi să-l pună legat buștean pe scîndura teribilei mașini. Mușchii feței zadarnic i se forțau să dea drum strigătelor, căci o fișie solid legată îi astupa gura, în schimb, la vederea mutrei lui speriate, înainte de a-l apuca în colți, ferăstroaia se puse să urle de bucurie strident, înfricoșător.

Negrișor se scutură de groază, însă tocmai atunci motorul începu să păcănească din ce în ce mai rar, apoi cînd se potoli, roata se mai dădu peste cap de cîteva ori, și arătîndu-și de-abia acuma dinții lungi și ascuțiți ca ai mistrețului, rămase nemișcată, sinistră ca un rînjet imobil.

Liberat de închipuire, Negrișor o contempla din înălțime cu îngrozită luare aminte. De cîte ori nu văzuse el pînă acum

astfel de ferăstrae ; însă niciodată nu-i venise în gînd să rămînă dinainte-le, ca acei gură căscă de jos, care strînşi grămadă urmăreau, cum bicepşii lucrătorilor se contractau ridicînd o tulpină.

Tulpina se lăsa greu, parcă împotrivindu-se ; însă cu forţe îndoite, cu mari strigăte de obidă, tăietorii o aşezară pe eşafod, ţinînd-o voinicește să nu scape cruntei pedepse. Motorul prinse să păcăne din nou, iar oribila roată cu dinţi porni să chiărae cu sălbatecă veselie, pătrunzînd crudă, în măruntaele lemnului..

Pentru întîia oară acum, Negrişor se retrase singur de la fereastră, înfiorat. Dacă nu s-ar fi întîmplat în casă Modreanu, retragerea lui grabnică ar fi fost socotită ca un eveniment de seamă şi ar fi fost primită cu aclamaţii. Aşa însă, aproape neobservat, el se strecură din salonaşul domnişoarei Eleonora şi porni ca de obicei cînd era întristat, pe drumuri lungi şi încîlcite de mahalale depărtate.

Un gînd amarnic îl obseda de cînd cu priveliştea ferăstroaiei. De atunci el nu mai fusese la domnişoara Eleonora şi hotărîse să nu se mai ducă. Iar, în nesfîrşitele plimbări la marginea oraşului, îi plăcea să vadă în închipuire pe Modreanu, legat butuc dinaintea dinţilor de metal. Îi plăceau mult ochii lui de copil, acum bulbucaţi de groază şi limba lui de reptilă, jucîndu-se ca un guşter în gură şi chirăind îngrozitor. Negrişor admira de sus, cu corpul cobiliţă pe prichici. Iar domnişoara Eleonora îi da necontenit zor : „Fugi frate de-acolo, că ai să-ţi rupi gîtul".

Însă gura lui lărgită de plăcere se strînge acum şi faţa i-a îngălbenit. Modreanu chirăe aşa de fioros că ţipetele ajung pînă la Eleonora. El chiar strigă : „Eleonora ! Eleonora !", iar Negrişor priveşte speriat la ea şi numai cînd îi vede capul palid, umbrit de pălăria neagră-cafenie a părului creţ şi vălmăşit, urmărind cu luare aminte împunsăturile acului în pînza fină, întinsă pe gherghef ; numai atunci îşi capătă curajul.

Ah, lucrătorii aceia cu mînecile sumese şi cu braţe ca nişte capete de odgoane din porturi ! Ce mai aşteaptă nemernicii ?

— Dar cine ţipă acolo aşa de grozav ? întreabă Eleonora.

Iar el :

— Ia nimic... un copil a fost lovit de altul... Nu-i interesant...

— Atunci ce stai acolo ?

Lucrătorii ăştia se întrec cu gluma ; ei au înconjurat eşafodul şi stau în juru-i negri şi rîzînd ca nişte închizitori şi parcă

se îmbată de strigătele celui legat : Doamne, de Modreanu rîd oare, sau de el, Negrișor, de nu mai încep ?...

— Frate, cine chiráe așa ?... parcă m-ar striga pe mine.

Ah, în sfîrșit ; motorul a început. Mai tare, mai tare motorule ! Motorul bufnește înfundat și chirăiturile lui Modreanu sînt sorbite de bufnituri... Dar iată, mașina își ia avînt și urletul ei sinistru pornește triumfător. Ochii lui Modreanu s-au umflat să se spargă iar limba de șarpe, deodată a început să se întindă, așa cum ar crește o floare vrăjită, se întinde, se întinde, acum a ajuns la etajul al II-lea.

Lucrătorii speriați împing buștеanul ; chirăitul celui legat se contopește cu chirăitul mașinii și Negrișor răsuflă de ușurare. Limba începe să scadă. Însă iată, roata și-a încetinit mersul ; cîțiva dinți i-au sărit. Modreanu a scos o mînă din legături... Ce trup afurisit !...

Lucrătorii împing din greu și roata țipă acum de durere. Și abia se învîrtește, abia pătrunde în corpul de fier, din cînd în cînd îi mai sare cîte-un colț. E înfricoșată și ar da înapoi.

— Eleonora, Eleonora !...

— Cine mă strigă ?

— Nimic, o părere...

Brațele împing cu deznădejde și s-au contractat mai rău ca fața lui Modreanu... Negrișor închide ochii : oamenii strigă și asudă : ă..ruup... roata țipă... motorul nu se lasă... Modreanu geme din ce în ce mai sugrumat.

— Doamne, dar ce e acolo... ah, Modreanu !...

Ea dă un țipăt sfîșietor și strigă pe fereastră cu toată puterea...

— Pentru numele lui Dumnezeu, dați-i drumul, pentru numele lui Dumnezeu, nu-l canoniți...

— Lasă-i, geme Negrișor strîngînd și mai puternic pleoapele... Lasă-i să sfîrșească... e prea tîrziu...

Și-și închipuie pe domnișoara Eleonora făcînd pași îngroziți spre fundul odăii, privindu-l uimită, înfricoșată, dezgustată : gîtul i se agită de parcă ar fi cuprins-o frigurile și nu nimerește cuvintele, cu care trebuie să-l strivească : Tu, tu ai vrut-o...

Dar Negrișor se apără strîngînd pînă la cea mai din urmă putință pleoapele ; ar strînge și urechile, dacă ar fi posibil ; dar nu, urechile îi trebuie ca să prindă cu ele, de jos scrîșnetul mașinii.

Atunci o mînă moale i se așează pe mîna lui. Negrișor tresare : un umăr cald se alătură de umărul lui.

Negrișor deschide ochii : din Modreanu n-au mai rămas decît două bucăți de lemn. Motorul s-a stricat, roata și-a pierdut jumătate din dinți, lucrătorii s-au lăsat jos unul lîngă altul pe bordura trotoarului cu capul în palme, cu coatele pe genunchi, abătuți și deznădăjduiți.

Negrișor se înfige înfricoșat în umărul vecin, în umărul cald, care parcă-l ridică din această deprimare generală.

— Eleonora, domnișoară Eleonora, apleacă-te să vezi...

Ah... ce clipă... Ce clipă de miracol biblic... să-i strige Eleonorei !

— El nu mai este, el nu mai este, el a murit, uite-l în două...

Parcă era un semn, căci necontenit închipuirea asta barocă îi venea în minte. După ea, pleca într-una, dis de dimineață pînă în faptul serii, prin mahalale întortocheate și chiar dincolo de ele, pe cîmpuri : căci numai pe acolo o găsea. Prietenii nu-l mai văzuseră de mult, domnișoara Eleonora la fel. Ea întrebase pe toți despre dînsul, dar nimeni nu știuse să dea vre-un răspuns.

Era un semn, cu siguranță. Dar dacă s-ar fi dus și ar fi văzut că totul nu-i decît o închipuire fadă, bolnăvicioasă. Dumnezeule ce s-ar fi putut întîmpla atunci ! Dumnezeule, cum ar fi putut primi în piept acest brînci teribil al realității ? Nu, trebuia să rămînă cu această bizară închipuire, s-o adulmece pe drum, s-o fugărească pe cîmpuri, pînă ea singură se va destrăma încetul cu încetul, își va pierde conturul și culorile, va deveni vagă și translucidă, pînă într-o bună dimineață nu va mai apare de loc. Atunci va fi desigur pregătit să apară iarăși în fața domnișoarei Eleonora.

Rătăcea deci ca un ciine vagabond oriunde-l duceau picioarele : nu avea, nu voia să aibă nici o alegere. Ocolea numai cu încăpățînare centrul orașului. I se întîmpla uneori să se oprească lîngă un joc zgomotos de copii mici, pe care-i privea lung și cu drag, scăldați în praful însorit al mahalalei. Dar cum îi învăluia mai cu drag și mai cu luare aminte în luminile ochilor, descoperea îndată în trăsăturile vreunuia, chipul lui Modreanu, dispoziția figurii lui în izbitor rudiment. Amețit privea la vecin dar și acesta era o altă formă a aceluiași chip rău și nesuferit. Și toate capetele acestea mici se întorceau atunci spre dînsul și-l prindeau între ascuțișuri reci de ochi răi și fascinatori, se

înălțau spre el numeroase și lente vărsînd asupra-i flacăra limbilor subțiri și despicate, de parcă s-ar fi trezit pe neașteptate dinaintea unui cuib de vipere. Fugea îngrozit și se oprea hăt departe, ca să privească înapoi, dar atunci totul revenea la firesc și jocul copiilor continua de departe normal și străin de dînsul, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, ca și cînd nici n-ar fi trecut pe lîngă dînșii și nici măcar nu le-ar fi întrerupt cît de puțin atenția încordată, cu oprirea lui prietenească, cu graba lui subită, fricoasă, insolită.

Își făcu acum de lucru, să bată mahalalele în căutarea cercurilor de copii în joc. O curiozitate stranie și fără domol îl mîna acum să găsească în mișuna capetelor de plozi, pe acela care ar purta pe față pecetea ce i-o pusese și lui Dumnezeu. Dar bătu drumurile degeaba : în tot orașul era cu neputință de dat de un Negrișor copil ; în schimb, ah, în schimb Modreni, cît poftești !

Negrișor se simți străin și dușmănit de tot orașul din această cauză ; pe urmă însă își aminti că raritățile nu sînt propriu-zis decît exemplare de lux. Dar asta tot nu-l determină să se reîntoarcă la domnișoara Eleonora.

Într-o seară, cînd mîngîia un copil cu privire imensă și albastră și cu păr blond cîrlionțat, pe care ceata Modrenilor cu ochi de veveriță și cu capetele tunse de soldați îl încălecaseră într-un colț pe furiș și-l ghiontiseră zdravăn, o femeie înaltă, cu piele oacheșe, se apropie să ia copilul. Negrișor tresări, căci femeia fără pălărie, dar bine îmbrăcată, semăna la culoare cu domnișoara Eleonora.

Negrișor se luă după dînșii, încurajat de privirile copilului, care, întorcea necontenit capul spre salvatorul neașteptat. Femeia nu-și iuțea pasul, nu privea înapoi, dar în poartă se opri și-i surise.

Apoi trăgînd copilul în curte îl lăsă și se puse pe fugă. Fustele se agitară, lăsînd în răstimpuri să se întrevadă pulpele rotunde. Pe scara de piatră, ea se opri iarăși și brusc ochii ei făcură semnul consacrat acceptării și poftirii. Pe urmă se aruncă înăuntru ; dar Negrișor, care rămăsese nemișcat, îi văzu forma înegrind perdelușele geamlîcului săliței.

Atunci pătrunse în curte : copilul care stătea pe vine și era ocupat să toace cu o nuieluță o movilită de glod uscat, întoarse capul spre dînsul, dar numai o clipă ; pe urmă se porni cu și mai multă furie asupra grămezii de pămînt. Negrișor se apropie de el și-l întrebă cum îl cheamă. Copilul, aruncă repede o privire spre geamlîcul săliței, în dosul căruia pîndea necontenit

forma omenească : zîmbi fără să răspundă şi se puse pe fugă, mistuindu-se în tufişurile din fund. Uşa săliţei se deschise dinăuntru şi rămase astfel, invitîndu-l, fără ca nimeni să apară în cadrul ei.

Intră. Femeia îl întîmpină în dosul geamlîcului cu un rîs prietenesc şi de astă dată uşa se închise. Negrişor privi la rîsul ei, dar numaidecît ochii îi rămaseră încleştaţi în decolteul brun, de unde porneau să se ascundă rădăcinile sînilor. Femeia îl îmbie, pe ungureşte :

— Teşek... teşek... paranciolni...*

— Cum te cheamă ? întreabă Negrişor, cu glas sugrumat.

— Nem tudom...**

— Numele... numele... Roza, Ilona, Vilma... Hergi ?...

— A, Şari...

— Nu ştii chiar deloc românește...

— Puţin, puţin... vorbeşte... igen... puţin... Kici... noghion keveşet...***

Îi pofti într-un fel de salon, în camera de la stradă. Negrişor se apucă să-i explice că micii drăcuşori, din mîna cărora îi scăpase copilul, erau duşmanii lui fireşti, ca unii ce simţeau din instinct că el e de altă natură decît dînşii. O duşmănie surdă ce va dura toată viaţa, şi care izbucneşte numai cînd oamenii sînt copii, deci sălbatici, or cînd se trezesc cu toţii faţă-n faţă, în salonul vre-unei domnişoare Eleonora.

Dar la amintirea domnişoarei Eleonora privirile lui se încleştară din nou de rădăcinile sînilor bruni. Şari ridica din umeri complet nedumerită... nu înţelesese ce vrusese să spună el de copii, ba chiar întoarse vorba şi se căznea cu românească ei şchioapă să-l ispitească înspre alte teme de vorbă, să afle ceva mai ales, despre viaţa lui.

Dar vorbindu-i despre dînsul, fatal el trebuia să-şi cîrmească vorbirea spre Modreanu, şi spre rasa acestuia. Îi pomeni aşadar despre ferăstroaică şi despre domnişoara Eleonora. Şari ridică iară din umerii ei negricioşi. Cît despre Eleonora, ea crezu c-a ghicit numaidecît.

— Eleonore, logodnic, io, io... tudom...****

Dar Negrişor, care nu putea suferi decît lucrurile lămurite, trebuie să-i explice că dacă n-ar fi fost Modreanu, fără îndoială că de mult s-ar fi terminat şi cu logodna şi poate s-ar fi

---

* Poftim... poftim... porunceşte... magh. (trad. ed.).

** Nu ştiu..., magh. (trad. ed.).

*** ...da ...puţin ...foarte puţin, magh. (trad. ed.).

**** ...eu, eu... ştiu..., magh. (trad. ed.).

făcut și nunta, dacă Eleonora n-ar mai fi așteptat cîteva luni, pînă ce și-ar fi trecut doctoratul...

— Aste Modrean, își dădu cu părerea Șari, striche la logodna ta...

Și pentru că se înserase, ieși să dea de mîncare și să-și culce copilul. Cînd reveni, Negrișor, tocmai era și el gata de plecare : îl găsi cercetînd fotografiile din pereți și de pe scrinuri, majoritatea de oameni tineri și chipeși. Ea-l luă de mînă și-l duse în fața portretului mare și colorat, al unui ofițer, în uniformă austriacă.

— Asta Elenore al meu... îi împărtăși ea cu nețărmurită duioșie. Apoi completă : Fost, fost... război... perdut...

— Mort ?...

— Nu știi nimic...

Ea mai dădu cîteva lămuriri complementare pe ungurește, pe care Negrișor, le primi cu înclinări din cap, după fiecare cuvînt, deși nu pricepea o boabă. Atunci Șari se avîntă și începu să evoce cu largi gesturi, cu întinderi lascive, cu clipiri pătimașe, cu lovituri de picior în podea, iubirea și trecutul ei, care, pe cît putea înțelege Negrișor, desigur doar din gesturi, și din ungurească ei cadențată și dulce, trebuie să fi fost nespus de vesel și focos.

— Tudom ?

— Tudom, tudom !

El se așezase pe un scaun și asculta într-adevăr cu o plăcere negîndit de mare, această spovedanie, pe care o înțelegea de minune, cu toate că era făcută într-o limbă din care nu putea prinde decît trei vorbe la o sută. Iar în fața lui, Șari, care văzuse că desele lui aprobări nu corespund de loc cu sensul cuvintelor rostite continua totuși să-i povestească doar inimii lui fericirea-i apusă în graiul ei neînțeles, mișcată de propria-i cuvîntare, cu glas din ce în ce mai tremurat, cu ochii din ce în ce mai umeziți...

Nu-l lăsă să plece, dispăru în săliță, pentru a se reîntoarce cu o față albă de masă, împăturită și un teanc de taclmuri. Atunci el îi declară, punîndu-i degetul pe decolteu :

— Brun... negru... fekete*... asta frumos... sep... place... așa are și Eleonora, la fel...

— Eleonore fekete ?...

---

* ...brun..., magh. (trad. ed.).

— Fekete...
— A... tudom...

Ea dădu din cap luminată şi-şi lasă obrazul spre dînsul ; dar el nu pricepu că trebuie s-o sărute şi privi neliniştit pe masă, cu ce ar putea s-o servească...

Sunetul strident al soneriei, îi făcu să tresare. Ea se ridică şi dispăru în săliţă... Negrişor auzi voce tare, bărbătească, apoi şoapte : apoi zgomot de uşă, apoi nimic.

Şi minutele trecură lungi. Strada asta era o adevărată pustietate : nici un pas nu răsuna pe caldarîmul trotoarului. În schimb minutele din perete băteau melodios în sonoritatea faianţei. El le urmări atent cîtăva vreme cum săreau din veşnicie şi se căţărau de acul urcător, care le ridica cu hîriit surd. Apoi cînd îşi împlineau viaţa Negrişor auzea lămurit un ţăcănit uşor şi i se părea ca o suflare stingîndu-se pe lanţul coborîtor.

El îşi vîri mîinile în buzunare şi începu să se plimbe prin odaie, ferind colţurile mesei. Iar minutele treceau, treceau ; acum ele îl interesau mai mult ca fotografiile. Acelea barem, cînd erau vii, îşi duraseră o stăpînire mai îndelungată asupra acestor lucruri şi asupra timpurilor în care sălăşuiau. Dar minutele de faţă, cu vieţi egale, tăiate la capete, ca surcelele, îl întristau cu adevărat. Ceasul bătu de cîteva ori, Negrişor văzu că e zece, dar acum îl interesa nespus să vadă, pe unde ar mai putea sui minutele noi, cînd acul cel mare a început coborîşul. Desigur pe braţul care se scurtează al lanţului ; se învîrtesc apoi printre rotiţe, alunecă pe osia acelor şi aşteaptă în dosul cadranului alb, ca sufletele înghemuite în faţa marelui hiat al necuprinsului. Pe urmă, cînd ceasul le-a punctat cariera, cîte unul începea să alunece spre vîrful acului, ca un copil călare pe bîrna unei cumpene ce-a pornit să se aplece spre negrul abis. Cu fiecare nou tic-tac, se petrece cîte o rostogolire : dar atunci care mai e bucuria lor de a exista dacă n-au nici cel mai neînsemnat răgaz ? se întrebă înciudat Negrişor. A, ba da, este una : aceea a suişului şi-a aşteptării în dosul albului cadran. De cum începe legitimarea rostului fiecăreia, cumpăna bucuriei începe să se lase : viaţa de răspundere e, pentru toţi şi toate, acelaş repede alunecuş.

Deci toate bune şi la locul lor, deci aidoma ca-n viaţa pămîntească, dar Şari tot nu venea. Ea nu-şi da seama cîte capete noi de minute rostogolite sub secera intransigentă a timpului costă întîrzierea ei.

Luminat de-o idee străfulgerătoare, Negrișor își scoase ceasul să controleze pe Einstein. Dacă minutarul ceasornicului lui era mai scurt decît al pendulei de faianță, nimic nu împiedeca minutele ceasornicului de buzunar să alunece pe cumpănă mai repede decît ale minutelor ceasornicului din perete. Deci timpul era într-adevăr relativ. Și-l găsi cu adevărat relativ dar tocmai contrariu de cum se aștepta : minutele alunecau mai încet pe minutarul ceasornicului său decît pe al celui din perete... Așadar unul din ceasornice trebuia reparat.

Iar Șari tot nu venea.

Însă Negrișor tot făcu o descoperire, încă nespus de importantă. Acum la coborîrea minutarului, mecanismul ceasului, nu mai lăsa să se audă acel țăcănit displăcut, care însoțea tic-tacul ritmic al ornicului. Rămînea deci să vadă dacă el avea să revie, cînd minutarul va începe să urce din nou... Adică după ce se va împlini zece și jumătate. Dar pînă atunci poate venea Șari... Nu, iacă, de data asta, Negrișor ar fi dorit cu tot dinadinsul ca Șari să mai întîrzie.

Ornicul punctă tare jumătatea și pe urmă minutarul începu să urce... Negrișor așteptă cu sufletul reținut... trecu un minut, două... mai multe... și nimic...

— Stai, să înceapă urcușul adevărat ! se îmbărbătă Negrișor. Și iată țăcănitul se auzi, pe urmă altul, pe urmă altul... în fiecare minut cîte unul.

— Minutele au greutate ! constată el luminat. Timpul are greutate. De ce nu, dacă și lumina are la rîndu-i.

Și o clipă se văzu cu mustăți și cu păr învolburat à la Einstein, iar în altă clipă cu redingotă roșie, cu pantaloni scurți, ras, tras la față și cu perucă à la Newton.

Negrișor zîmbi. Dumnezeule, cu ce calcule subtile, ar trebui să dovedești o propoziție atît de neașteptată : Timpul are greutate, curgerea timpului e supusă legilor gravitației... ce expresie elegantă și savantă... cum i-ar înfige ea numele ca un cui de aur în catapeteasma veșniciei ? Cum ar asculta Eleonora pe domnul docent Verzeleanu, la cursul de istorie contemporană a filosofiei... cum i-ar mînca pocăită vorbele și ifosele lui de pedant încă necopt : „în anul una mie nouă sute douăzeci și patru românul Lucian Negrișor dovedi prin celebrele lui formule gravitatea timpului. Din acel moment domnilor, o prefacere totală, o răsturnare completă a vechilor noțiuni se efectuă în știință și filosofie... Teoria lui Einstein își atinse astfel apogeul și..."

Eleonorei îi cam place puțin Verzeleanu. Modul cum își boțește buzele și cum plescăe limba la rădăcinile gingiilor de cîte ori începe o nouă dezvoltare or rostește vre-un nume de autor rar sau de titlu nemaiauzit i se pare foarte... universitar și de gust deosebit. Poate și aceasta e una din cauzele atracției pe care Modreanu o exercită asupra ei : imitația servilă a gesturilor lui Verzeleanu, imitație care pe el îl scoate din sărite. E o ciudățenie stupidă, într-adevăr, cum femeile ăstea, pot să înghită și chiar să savureze, pînă și maimuțărelile cele mai evidente.

Dar acum închipuiți-vă pe Eleonora lîngă Modreanu, ascultînd în mare tăcere, întreruptă doar de foșnetul caietelor și apăsarea rapidă a creioanelor, răsunînd deodată numele lui Negrișor, într-o companie atît de ilustră : Newton, Hume, Kant, Bergson, Einstein... Lucian Negrișor... vai parcă simte înțepeneala gîtului lui Modreanu, și vede deschizîndu-se enorm ochii Eleonorei, ca niște flori întunecate ce se dau cu petalele larg deschise, luminii soarelui matinal.

Dar ornicul scîrții chiar acum și zgomotul acesta de ceasornic hodorogit, i se păru lui Negrișor atît de meschin, atît de copilăresc, atît de caraghios pentru a duce cu el la apogeu teoria lui Einstein încît deșteptarea din amăgirea de-o clipă chiar că-l întristă.

Alteori, căderi de acestea din cît de avîntate visuri nu-i produceau nici o impresie. Acum însă realitatea îl luase prea brusc și prea repede ca pe un copil în brațe așezîndu-l, fără nici o vorbă, de-a dreptul în fundul banal și etern, al mediocrității cotidiene. Și iar, desigur, aci găsi din nou pe Modreanu, care îl primi cu un rînjet de satisfacție și cu sinistrul lui îndemn prietenesc : „Șezi jos, șezi jos, Negrișor, odihnește-te băiete... și lasă astea...

În cele din urmă îl cotropi o tristețe atît de mare și de adîncă, că fu gata să-și ia pălăria și s-o șteargă binișor. Dar atunci se auzi deodată zgomot de ușă, pași și șoaptă și iar zgomot de ușă. Un pas rar și apăsat se apropie de poartă și trecu rînd pe rînd pe sub fereastra care da în curte și pe sub ferestrele, care dau în stradă. Acum Șari nu mai întîrzie decît cîteva minute, apoi apăru puțin congestionată și grăbită.

— Drago... așteptat la el... Kiș lelkem...*

* ...sufletelul meu, magh. (trad. ed.).

îi apropie capul de sîn, pe urmă se strîmbă și făcu cu pumnul spre ferestrele negre, probabil pasului care se depărta.

— Asta minding untat...* plicti... plicti... plictisește... plictisește... plictisește...

Îl apucă de mînă și-l trase pe scaun și începu să-l servească maternă cu degetele ei suspecte. Negrișor vroi să refuze, dar neguriul decolteului îl făcu să cedeze, în vreme ce-și înfipse ca niște dinți ochii în halca de bronz a gîtului elegant. Ea-i oferea orice cu volubilitate, îl îndemna să mănînce chiar cînd el era cu gura plină, se minuna toată, lung și zgomotos în graiul ei străin, cînd se declara satisfăcut. Atunci descoperi un mijloc de a-i stimula și mai mult pofta, care-o amuza nespus : îi oferea cîte ceva, de unde întîi mușcase dînsa. Chiar purta spre gura lui, cîte o bucată de pîine or de „salami", pe care o ținea strîns cu dinții. El trebuia să apuce din partea rămasă liberă și să sfîșie : cînd bucata de pîine rezista, trebuiau să se sprijine unul de umerii celuilalt, ba chiar începură să se strîngă piept la piept, înghițiră grăbiți bucăturile nemestecate și buzele li se împreunară lacome. Ea gemea și ofta, cînd îmbrățișarea devenea mai apăsătoare, invoca necontenit pe Dumnezeu : Ioi Ișteneml Iar el simțea pieptul tare de bronz, topindu-se de pieptul lui : ceasornicul scîrții lung și bătu douăsprezece lovituri. Abia acum Negrișor putu să-și aducă aminte de tristețea de adineauri, de Newton, de Einstein și de Bergson și zîmbi de toți aceștia, înfingîndu-se în sînul cald al Șarei. Brațele li se împletise pe sub subțiori și pe după gîturi, buzele le erau necontenit una și din pieptul, din gura, din ochii ei el simțea venind un puternic efluviu, de bucurie, de bunăvoință, de simpatie profundă care îi acapara sufletul lui, se îmbina cu el, formau împreună un singur element, își băteau joc de legile fizice, căci împotriva însăși a temeliei lor, ocupau împreună aceiași porțiune de spațiu în acelaș timp.

— De ce nu e Eleonora ! se gîndi Negrișor.

Iar Șari ofta adînc în același timp :

— Ioi Ișteneml...

Poarta se izbi cu putere de gard și se auziră pași împintenați de militar. Șari se ridică vădit plictisită și se despărți abia după mulțime de mîngîieri și cuvinte dulci, inauzibile, ca o mămică de un copil iubit. Ieși apoi în sălița. Se auziră din nou uși, pași și iarăși o ultimă trîntitură, ca de un capac, care s-a lăsat cu putere, peste ceea ce trebuia acoperit. Și iarăși

* Te-ai plictisit..., magh. (trad. ed.).

tăcere și minute, dar de astă dată Negrișor se ridică și începu să se plimbe energic, refuzînd categoric, să se mai gîndească la Einstein și la Newton. Refuză să se mai gîndească și la domnișoara Eleonora, care putea să rămînă cît va vrea cu Modreanu al ei. Între această cocotă, care-și dă sufletul, păstrat cu atîta zgîrcenie, prin cele mai scandaloase tăvăliturî și această domnișoară de lume bună, care și-l împrumută la toți și nu-și ferește decît admirabila ei piele brună, preferă pe cea dintîi.

Dar ceea ce încînta uimitor pe Negrișor era această revelație extraordinară, că domnișoara Eleonora n-a rezistat în inima lui nici unei cocote : că ea nu-l domina, decît cu acea culoare, stranie, a ființei ei, cum el nu mai întîlnise niciodată. Nu mai întîlnise, dar acum iată a întîlnit ! Ha, ha, a întîlnit...

Uși răsunătoare, pași, pinteni ! Zgomotele de-adineaori, numai că acum în sens invers. Pași largi, sonori, satisfăcuți de ofițer... Cu ăsta a mers mai repede, se cunoaște că e.....

Negrișor simte ceva neplăcut, zburlindu-i sufletul. Se așează pe-o canapea, și-și afundă capul în pumni. Șari întîrzia și mai mult ca întîi și el ar vrea să înconjure de mulțumire această întîrziere, dar se scutură deodată de parcă i-ar fi picat cineva pe limbă suc de lămîie.

Primește pe Șari cu un surîs compătimitor și stînjenit, iar ea se interesează cu grijă :

— Nu întîrziat mult... nu ?... Asta bun cliente... Asta nu fură tot timp dela omant al meu... Dela Kici... dela drago... omant al meu...

Și se așează lîngă dînsul pe canapea înlănțuindu-l cu putere de bărbat.

Se trezi dimineața, scăldat tot de soare, în hurducăturile ornicului. Șari dormea și ridicarea lui pe șezut n-o deșteptă. Dormea adînc și-n somnul ei, fața trasă, pierdută, părea că nu poarte nici-o amintire despre dînsul, despre împreuna lor plăcere. Șari dormea un somn străin : văpaia ușoară, matinală a soarelui îi punea parcă o uimire pe figură, o uimire grozavă, imensă, scofîlcită. Iar pieptul i-l umplea tot în această văpaie pînă-n culmile sînilor. Negrișor vroi să contemple la cruda lumină, culoarea Eleonorei.

Însă n-o mai găsi. Lumina lămpei îl amăgise. Pielea Șarei, era de-un brun-vînăt, iar acolo unde bătea soarele, de-un alb marmorean, cu vine violacee. Pe cînd își aduce perfect de bine

aminte că și sub razele soarelui de nămiază, Eleonora își păstrează culoarea ei de-un negru-galben, un negru dulce, ciocolatiu.

Negrișor se întristă pentru toată acea dimineață ; ceea ce nădăjduise în ascuns, nu se putea împlini. Femeile frumoase nu se puteau substitui ca proaspăt născuții în leagăne :

Dumnezeule, unde altundeva ar mai putea găsi culoarea aceea, atît de rară, atît de delicată...

El plecă trist de la Șari, care, se arătă nespus de nedumerită și înduioșată de schimbarea lui. O luă acum de-a dreptul spre străzile centrale, pe care nu le mai văzuse de multă vreme. Dacă Eleonora ieșise cumva în dimineața asta, o va urmări de aproape și-i va examina nuanța decolteului, ori de cîte ori va răzbate în soarele matinal... Dacă gîtul de ciocolată se va preface îndată în marmoră cu vine albăstrii, va striga ura ! în gînd de trei ori, va saluta ceremonios pe Eleonora și fără să-i spună un cuvînt se va înapoia într-un suflet la Șari.

Dar el e trist dinainte, căci știe : așa ceva nu se va întîmpla. Nu s-a întîmplat niciodată să-i iasă ceva anume pe gîndul lui, de asta nu mai încape îndoială. A observat bine de tot acest lucru. Ba-i vine să creadă uneori, chiar că pînă și lucrurile se schimbă, cînd el vrea să le vadă într-un anumit fel — tocmai pentru că el le dorește să fie astfel cum sunt în realitate și cum nu le va vedea niciodată. Dacă în locul lui ar fi fost Newton sau Einstein în camera Șarei, cu siguranță că gravitatea minutelor ar fi fost o realitate și o mare lege naturală, ar fi fost descoperită într-un moment de plictiseală și așteptare. Dar pentru că i-a fost dat lui, lui Negrișor, să bage de seamă acel trosnet bizar al ceasornicului, el nu mai poate fi acum decît un banal efect de hodorogeală al vechiturii din perete și toată ideea o trăsnaie ridicolă și stupidă, un gînd caraghios de copil or de nebun. Cu siguranță deci, culoarea Eleonorei va fi identică în soarele matinal cu aceea din soarele miezului de ziuă, din lumina becurilor, din umbra după amiezilor or din umbra interiorului : culoarea irezistibilă a ciocolatei. Tocmai pentru că el vrea să nu fie astfel.

Dar fu o adevărată izbucnire de bucurie, cînd tovarășii de viață și de petreceri, se treziră cu el, printre dînșii, în această dulce și plăcută dimineață.

— Negrișor ! Negrișor !... Fiule rătăcit !...

— S-a întors... s-a întors... e al nostru...

— Tăiați vițelul cel gras !...

Mai bine de un sfert de oră, ei se grăbiră cu întrebările, dezghiocîndu-l din toate chiotoarele și învîrtindu-l în toate chipurile.

În cele din urmă îi împrăștiară noutatea cea mare. Adică, ei nu i-au spus nimic dela dînșii, așa încît să crezi în vre-o păcăleală de prost gust, sau în orice altă șotie, pregătită dinainte...

Dimpotrivă, Saghin a pronunțat lămurit aceste cuvinte:

— Credeam că v-am pierdut pe amîndoi...

— Cum, pe amîndoi?

— Pe tine și pe Modreanu.

— Nu înțeleg.

— Cum, nu știi că Modreanu a dispărut?

— A dispărut?

— De trei zile...

— De trei...

— L-am căutat acasă, la birou, în toate părțile și nimic. Iar aseară un cadavru a fost găsit în Dumbravă.

Era de-ajuns să te gîndești că prietenii aceștia buni, nu se grăbiseră să-i dea chiar de la început această veste, pentru a înțelege limpede cît de serios vorbeau. Făcuseră poate vre-o legătură între absențele lor simultane? Bănuiseră cumva... Ho, ho... dar nu e timp de depănat acum mosorul supozițiilor. Destul că Modreanu a fost descoperit într-o bună dimineață sub formă de cadavru... Iată ce-a ieșit în locul gravitației timpului, iată ce i-a dăruit natura, pe care s-a grăbit s-o califice de avară și vitregă, față de biata lui persoană. S-a grăbit ca un imbecil... că nu se poate desbăra de acest obicei stupid, de a se socoti totdeauna, mic, umilit, nedreptățit, de oricine și de orice...

Ochii lui cresc imenși de lumină și de beția norocului.

— Sărrracul Modreanu! exclamă atunci, aducîndu-și aminte că a întîrziat cu compătimirea. Săracul Modreanu! Cine i-o fi făcut asta?...

— În Dumbravă l-au găsit, i se răspunse și toți ochii aceștia îl încercuiră din nou arzători. Compătimirea aceea cam forțată și tîrzie — Negrișor băgase bine de seamă — îi făcuse pe toți să tresară, ba chiar să-și alunece luminile privirilor unii către alții, cu nedumerire și tîlc, în același timp...

— Cum, serios, tu n-ai știut nimic?...

Lui Negrișor, îi trecu un curent de teamă prin oase. Mare minunea dracului: de o săptămînă el însuși n-a mai dat cu

ochii de nimeni... şi a fost şi prin Dumbravă de cîteva ori... ba chiar şi pe înserate...

— Însă e aşa de ciopărţit, aşa de scrijelit că nu se cunoaşte nimic dintr-însul... După statură totuşi...

Ah, iată un fior şi mai neplăcut, de-o mie de ori mai neplăcut, decît toate neplăcerile unei bănuieli nedrepte : dar el trebuie să fie, el, Modreanu... Negrişor ştie : uneori natura e mai atentă şi faţă de el ; pentru orice deziluzie mai tare, îi dă cîte-o mică, o fărîmă de compensaţie. A observat asta, n-are ce zice. Numai că acum compensaţia e prea considerabilă... uimitor de disproporţionată faţă de atenţiile mărunţele pe care natura i le arată, din cînd în cînd, parcă mai mult în joacă şi în deridere. Dar dacă acuma...

Ceilalţi l-au privit încordaţi tot timpul acestei scurte alungări de gînduri. Iar în cele din urmă Moruneanu a rostit liniştitor :

— A fost prins şi ucigaşul, care a mărturisit totul... N-are idee cine-a fost asasinatul, iar hainele şi lucrurile i le-a aruncat în rîu, oprindu-şi doar banii. Corpul mortului fiind greu, s-a mulţumit să-l scrijelească numai pentru a zădărnici orice căutare.

Ochii lui Negrişor se umplură de lacrimi. Pentru întîia oară în viaţa lui, înţelegea ce va să zică norocul, bucuria, dusă pînă la beţie, la paroxism.

Iar prietenii fură nespus de mişcaţi în faţa acestor lacrimi spontane. Dar Negrişor îşi luă rămas bun, hotărît să se ducă la morgă ; el nu se va putea înşela pentru nimic în lume în faţa cadavrului.

— Dacă nu este el ?... E foarte posibil să nu fie..., bîlbîi ei, atît de îngrijat de-o teamă bruscă şi covîrşitoare, că prietenii, mişcaţi adînc, se hotărîră, în corpore, să-l urmeze.

Era într-adevăr, cu neputinţă, de văzut ceva, în această masă de cărnuri şi de cartilagii insulate. Peste hăcuiala criminalului, doctorul se amuzase să-şi revizuiască toate abilităţile în arta de a diseca. Pentru că stîrvul urma să fie îngropat şi pentru că pînă în prezent nu fusese reclamat de nici o rudă, nimeni nu se ostenise să coase sau să pună vre-o rînduială în această harcea-parcea de rămăşiţe pămînteşti, în care mirosul puternic al formolului, nu izbutise să omoare pînă la una, orice şuviţă de odoare cadaverică.

Negrişor era dezolat : nici un alt semn, nici un alt indiciu afară de statură, — şi aceea desigur zgîrcită, dar într-atît, numai cît firesc putea să se zgîrcească, după moarte, un individ

de dimensiunile lui Modreanu în viață. O tristețe fără margini acoperi ca o paloare figura lui Negrișor. Aceeași soartă nemernică, de totdeauna, îi rînjea acum în față : niciodată, vai niciodată, nu se putuse bucura și el de o fericire completă. Era amărit, îndurerat, indignat, încît bunii prieteni, nu putură să nu observe această atitudine și să nu-și ușureze sufletul, cu cele mai sincere regrete :

— Și cînd mă gîndesc, Negrișor, începu unul, că un moment eu am putut crede că... în sfîrșit... pentru că dispăruserăți amîndoi... pentru că... amîndoi... aveați aceeași...

— Nu numai el, dar noi toți am crezut așa, Negrișor, iartă-ne... Pînă și domnișoara Eleonora... Dar am greșit... sufletul tău curat nu putea merge cu ura, ce zic, cu ura, cu... necazul... pînă la o limită oarecare înțeleg... dar în nici un caz pînă la moarte...

— Era să fii urmărit, dacă nu se preda criminalul...

— Dar ea, domnișoara Eleonora, ce-a gîndit de toate astea, întrebă sugrumat Negrișor.

— Era consternată...

— Cînd a auzit că s-a descoperit criminalul adevărat, a fost apucată de o mare criză de lacrimi...

— Ea ținea, la amîndoi deopotrivă, pe cît s-a văzut...

— Și ca să vă piardă pe amîndoi...

Găsi pe domnișoara Eleonora cu bărbia sprijinită în podul palmei micuțe, cu privirea rătăcită. Figura i-era trasă și pierdută. Paliditatea feței brune, îi da o înfățișare cu totul stranie, gravă, tragică...

— Va să zică s-a terminat cu bunul nostru prieten Modreanu, domnișoară Eleonora...

Ea-i răspunse printr-un geamăt ușor, care însoți o vagă înclinare a capului.

Și deodată Negrișor își simți picioarele deslipindu-se de pămînt, ca și cînd le-ar fi împins cineva de sub scînduri și le-ar fi aținat la joc, gîdilîndu-le sau suflînd cu putere în ele ca în niște flăcări galbene și zglobii, — și deodată își simți omușorul dînd sălbatec să zvîcnească, să strige, să chiăe, să hohotească, iar mîinile, frînte din coate erau gata să se ridice în sus și degetele să pocnească tactul.

Abia se putea ține să nu profaneze minunata durere a domnișoarei Eleonora. Vai ce strălucire avea în ochi cînd era tristă, vai ce mari gene avea, parcă-i creșteau odată cu durerea ! Îi venea să-i cadă în genunchi și să-i spună, s-o roage :

— O, nu mai fi așa de tristă, nu mai fi așa frumoasă, pentru el...

În clipa aceea, din cauza tăcerii, Negrișor profită de timp, pentru a se închipui el jelit, pentru a o închipui cu o strălucire încă odată mai puternică în ochi, cu gene încă odată mai mari, din cauza lui, numai din cauza dispariției lui enigmatice din mijlocul prietenilor și al orașului. Și-și închipui pe Modreanu, așteptînd, în pioasă reculegere, lîngă domnișoara Eleonora, ca ea să-i adreseze primul cuvînt. Ah, îi vede buzele jucînd de nerăbdare și ochii sticlind cu răutate și ironie și limba lungă de cameleon, jucînd nerăbdătoare pe strașina buzelor. Îl simte pregătind nu cuvinte de îmbărbătare, de mîngîiere, dar îndemn la uitare repede și la convingere că nu s-a întîmplat cine știe ce pierdere deosebită.

— Cu toții ne vom întîlni acolo, domnișoară Eleonora, i-aude glasul nesuferit, ironic și rău. Nu e absolut nici o pagubă... îl vom găsi, îl vom găsi... el numai că ne-a luat înainte... ăsta era un gînd al lui mai de mult, să ne ia înainte... Nu-l vedeai cum se da de-a huța pe prichiciul ferestrei, la etajul al patrulea...

Și el se repede, și șterge lăcrămile de curcubeu ale domnișoarei Eleonora, prin care a străpuns raza unui zîmbet și mîna lui îndrăzneață, se lasă în chip de consolare, pe părul moale și cîrlionțat, se abate pe gîtul și pe umerii goi...

— Nu mai plînge, nu mai plînge, domnișoară Eleonora, îi spune el... și-o strînge, și-o strînge, la pieptul lui, cum el Negrișor, deși are tot prilejul, nu e în stare să facă, stă ca un caraghios în fața fetei îndurerate și nu e capabil să articuleze un cuvînt.

Jalea și ciuda și mai cu seamă jalea ciudei, îl cuprind.

Ea își șterse pe furiș două lacrimi, și-l surprinse făcînd același lucru și o uimire grozavă se întipări pe figura ei...

— Dumneata ești un mare suflet, domnule Negrișor...

A pierdut! Totul s-a dus. A pierdut mișcarea. Dar acum trebuia să vorbească și chiar începu: însă trebuia să vorbească altfel decît, de cum ar fi vrut și se mira singur și-i venea să chirăe de uimire și de indignare pe el însuși, cum putea să cuvînteze atît de domol și atît de înțelept. Atît de fără răutate și atît de împăciuitor, cînd în sufletul lui fierbea atîta catran. Rostea lucruri așa de cuminți, așa de la locul lor, că și dînsa îl privea cu ochi mari, tot așa de cuminți. Îl privea cu atîta luare

aminte, că parcă îi vedea cuvinte, ieşindu-i din gură şi luînd forma noţiunei pe care o exprimau. Şi multă vreme îl ascultă domnişoara Eleonora. Pe urmă plecă binecuvîntat de vorbele ei.

— Eşti un mare suflet domnule Negrişor ! Şi se întoarse a doua zi.

Şi drace ! — avu o mică tresărire înainte de a lăsa ciocănaşul degetului pe uşă : dacă s-ar pomeni cu... ? O, gîndurile ăstea au uneori opriri aşa de curioase ! Hî, hî, cum să se pomenească ?... Iată, deschise uşa plin de curaj, larg, cît e cu putinţă de larg, intră cu paşi largi, salută şi se aşează la locul lui. Mai sînt acum şi alţi musafiri, iar domnişoara Eleonora e tot aşa de frumoasă şi de tristă... Însă atît... nimic altceva... ce... cine ar mai putea să fie în camera asta ?...

El începe să vorbească iarăşi nespus de cuminte şi toţi îl ascultă cu multă luare aminte, cu largi încuviinţări, cu exclamaţii de aprobare. Domnişoara Eleonora îşi ridică din cînd în cînd capul de pe gherghef, ca să-l fixeze cu ochi negri, strălucitori.

Ochii ei absenţi se reîntorceau deci, ochii ei duşi departe, reveneau către el, din ce în ce reveneau. Iar Negrişor vorbea calm şi înţelept şi chiar simţea o deosebită plăcere să cuvinteze acum pios şi întristat de crudele încercări ale vieţii.

A treia zi veni iarăşi şi astfel multe zile în şir. O teamă tot rămăsese în suflet, dar din ce în ce mai neînsemnată şi mai rară. Căci cînd se vedea singur, cu dînsa, (oricine putea să mai fie afară de el, de cel dus), se simţea atît de fericit, o pace atît de moale îi învelea sufletul, un sînge atît de curat îi alerga prin vine, că-şi simţea gîndirea primenită de orice otravă şi tot ce spunea era aşa de curat, aşa de primenit, aşa de aerisitor, că toţi îl ascultau şi-l aprobau şi toţi nu înţelegeau, cum omul ăsta care pînă mai dăunăzi se da de-a huţa pe ferestrele de la etaje, putea să rostească astfel de adevăruri şi de înţelepciuni.

La fereastră nu se mai ducea : nici nu mai privea într-acolo, măcar. Numai arareori, cînd ţipătul vreunei maşini de tăiat lemne, se urca pînă la dînşii fulgerător şi strident, se cutremura ca de-o amintire urîtă şi se grăbea să închidă geamurile, pentru ca domnişoara Eleonora să-i audă mai bine cuvintele. Urletul maşinii se zdrobea atunci de geamuri şi înauntru nu venea decît un ecou înăbuşit şi depărtat. Dar încetul cu încetul urechile parcă se deprindeau, sau parcă ele însele îşi lărgeau pavilioanele, ca şi cînd zgomotul care le îngrozea, le-ar fi deşteptat o curiozitate amarnică ; pentru că în cele din urmă chiar cu fe-

restrele închise țipătul metalic, devenea tot atît de puternic, tot atît de sfîșietor și atunci întreba speriat :

— Pe unde a bușnit zgomotul ăsta, domnișoară Eleonora ?

Ar fi dorit atunci să înfunde ferestrele cu toate pernele și cu toate covoarele care se găseau înăuntru ; dar nu voia să arate prin nimic domnișoarei Eleonora că urletul lugubru i-ar aduce aminte o viziune atît de neagră.

Dar domnișoarei Eleonora i se făcea cald și deschidea fereasta. Și atunci chirăitul ferăstroaiei pătrundea înăuntru ca un șuer de obuz ce cade aproape, și se desfăcea în urechile lui ca o ploaie de ascuțișuri lungi și junghietoare. Într-un rînd ele fură atît de sfîșietoare, că, galben și întunecat ca o mască de ceară, Negrișor împinse îndată ferestrele și apucînd pe domnișoara Eleonora de mînă, îi spune înfricoșat :

— Am să-ți mărturisesc totul, am să-ți mărturisesc totul...

Domnișoara Eleonora privi la el îngrozită, abia mai putînd să respire ; ochii i se holbaseră, dinaintea feței aceleia cadaverice. Se smulse brusc și sări cîțiva pași înapoi.

Iar Negrișor plecă zdrobit capul, ca sub o lovitură de măciucă.

— Va să zică, dacă s-ar fi întîmplat cu adevărat, dacă... și chiar dacă din pricina ei s-ar fi... dacă...

El o privea uimit, cu ochii ieșiți, tremurînd. Și ea îi urmărea încordată trăsăturile feței, tremura așișderi, ca apucată de frigurile cele mai crunte și privea din cînd în cînd, spre ușă.

Poate ar fi dat un țipăt și poate ar fi bușnit printr-însa, lăsînd-o larg deschisă în urmă-i, strigînd : asasinii, asasinii ! ajutor ! dacă — bagă bine de seamă Negrișor — o curiozitate cumplită n-ar fi înșfăcat-o sub un pumn mai puternic decît al fricii, dacă, — o, ho, citea limpede Negrișor — o picătură de amor propriu, de mîndrie, de fericire, că a fost și ea printre cele puține, măr de aur pentru nelegiuire și vărsare de sînge, n-ar fi precipitat la timp acest vălmășag de panică și regret, pentru a o țintui pe loc, încremenită, sfîșită, iluminată.

Atunci el îi aminti de bălăbănelile lui pe fereastră, de chirăitul ferăstroaiei, de toate senzațiile pe care i le producea acest țipăt prelung și inform. Îi povesti de trunchiul rezistent în care i se părea că vede pe Modreanu, de opintelile desperate ale lucrătorilor ; îi povesti tot, tot, chiar și de limba imens de lungă, care ieșise din gura lui Modreanu și se înălța spre fereastră de la catul al patrulea. Nu uită să-i spună nici că ea, Eleonora, părea intrigată de aceste zgomote suspecte, că el vroise s-o țină

departe de adevăr, pentru a lăsa, să se consume nestingherită drama, dar că ea tot venise la fereastră, văzuse și se îngrozise... dar mai cu seamă înțelese și... iertase... încuviințase...

Abia acum Negrișor îndrăzni să ridice ochii spre dînsa. Domnișoara Eleonora avea chip răvășit de cadavru, iar culoarea ei obișnuită îi da înfățișare de întunecată zeiță a peșterilor și subteranelor.

Domnișoara Eleonora se cutremură la vederea ochilor lui, în același moment, în care se cutremură și el, descoperindu-i această față înfricoșătoare, acuma și mai straniu de frumoasă.

Dumnezeule, cum visase el adesea de demult, de la începutul lungii adolescențe, care parcă nici acum nu s-a sfîrșit, să iubească — și de cîte ori chiar nu iubise, rătăcind în transcendent — o crudă zeiță a infernului, s-o prefacă la adierea caldă a mîinilor și sinceității lui naive, în suflet dulce și învăluitor! El se oprise, pentru că spusese totul — doar n-avea să-i destăinuiască acum și despre Șari! — și contempla această figură de superbă hecată. Iar ea îl privea necontenit îngrozită și părea că așteaptă ceva: Dumnezeule, ce putea ea să aștepte?...

Să-i cadă în genunchi și să-i înlănțue picioarele? Doamne, Doamne, pentru nimic în lume, n-ar putea avea curajul ăsta! Și domnișoara Eleonora aștepta, figura ei întunecată aștepta înainte... Doamne, Doamne, ce e de făcut Dumnezeule...

— Ei și... pe urmă? îngăimă ea răgușit, abia auzibil și sînul ei făcu o sforțare supraomenească, de parcă ar fi încercat să urnească o greutate imensă, ca să poată lăsa aceste vorbe. O sforțare atît de adîncă și de grea, că ochii lui Negrișor clipiră repede, uluiți, orbiți, ca de-o lumină sfîșietoare.

— Și... mai departe?... vibră iarăși stins glasul ei.

Mai departe? se miră adînc Negrișor. Mai departe? Știe ea oare ceva despre Șari?

— Mai departe, domnișoară Eleonora? ce interesează mai departe?

Domnișoara Eleonora se zgîrci, zdrobită ca-n fața celui mai abominabil cinism.

— Eu cred că tocmai acest „mai departe", interesează mai mult domnule Negrișor, zîmbi ea dureros accentuînd pe fiecare cuvînt.

Atunci Negrișor îi povesti de plimbările fără țintă pe cîmpuri și străzi și pe urmă cu țintă, cînd cetele de copii au început să-l intrige. Îi împărtăși că tipul Modreanu era atît de comun și curent și-i mărturisi cu greutate, cu mare sfiiciune, că tipul Negrișor nu l-a putut găsi decît într-un singur exemplar...

Şi lîngă el — antropologic vorbind — adăugă în gînd, tipul ei... al Eleonorei. Era fatal ca aceste două tipuri să se găsească aproape, strînse prin cea mai strînsă legătură care putea să existe...

Domnişoara Eleonora asculta cu neînchipuit interes şi frumoşii ei ochi erau încontinuu holbaţi, Doamne, atît de divin holbaţi, că păreau al unui copil supărat. Negrişor se opri firesc la capitolul Şari.

— Mai departe, mai departe ! gemu rugătoare domnişoara Eleonora.

Negrişor era cu desăvîrşire încurcat şi domnişoara Eleonora părea cu atît mai mult nerăbdătoare şi curioasă.

— Ei bine, te-ai oprit, la episodul cel mai de seamă, îl încuraja ea cu nespusă blîndeţe. Îţi înţeleg ezitarea... înţeleg, înţeleg totul... dar mie poţi să-mi povesteşti... haide, haide, curaj... nu, bietule nefericit, la nimeni, la nimeni, nu voi spune, voi păstra totul pentru mine, voi rămîne mai mută ca un mormînt.

Şi ea întinse mîna în chip de mîngîiere, dar şi-o retrase de la jumătatea drumului cu oroare parcă înapoi.

Doamne, de unde poate ea să ştie de Şari ?

Negrişor era cumplit de încurcat şi căscase spre dînsa, pînă la ultima limită posibilă, enormii săi ochi. Iar domnişoara Eleonora, căscase spre aceşti ochi, cît putuse, la rîndu-i ochii ei tot aşa de enormi.

Deodată un fulger licări în fundul prăpăstiilor negre, ce se deschideau pe faţa lui Negrişor ca două cratere fără fund. Îşi amintise de ornicul din părete şi de gravitatea timpului : da, toate astea poate să le mărturisească. Da, ba chiar că a fost şi în casă la Şari, pentru că... ea l-a poftit... cînd îi scăpase copilul... din mîinile micilor Modreni...

Şi Negrişor începu să descrie salonul lui Şari şi ţăcănitul bizar al minutarului de la ornicul cel mare, de cîte ori trecea de jumătate şi începea să urce, spre ora completă. Avea oarecare încurcături, cînd trebuia să motiveze absenţele uneori mai îndelungi ale Şari-ei.

Astfel că domnişoara Eleonora îl întrerupse...

— În casa aceasta te-ai întîlnit cu el...

— Cu el ? care el ?

— Cu... dom... cu Modreanu...

— Vai, nu... asta s-a întîmplat, alaltăieri seară... alaltăieri... Nuu...

— Atunci, unde l-ai întîlnit... unde... v-ați... cînd... nu mai înțeleg nimic din cele ce-mi spui... Iată să-ți dau un pahar cu apă ca să te liniștești... și reia povestea dinapoi... știi de unde să reîncepi... să-mi spui... de-acolo de unde te-ai întîlnit cu Modreanu! — îl încurajă ea, bătîndu-l cu blîndețe pe umăr...

— Dar eu nu m-am întîlnit cu Modreanu tot timpul ăsta... de cînd n-am mai venit pe aici. Cum, domnișoară Eleonora? Dumneata... poate... mă crezi... vai, mă crezi asasin?...

Domnișoara Eleonora consideră stupoarea lui cu neîncredere, dar cînd își dădu seama că ea nu putea fi decît sinceră strînse ochii și buzele...

— Atunci, de ce această „mise en scène"? se irită ea. De ce atîtea ezitări, atîtea introduceri... de ce povestea cu ferăstroaia... pentru a ajunge la o vizită făcută unei femei oarecare, unei unguroaice...

Negrișor începu să tremure, pentru că luase deodată un mare curaj:

— Pentru ce, domnișoară Eleonora? Dar e puțin lucru, povestea cu ferăstroaia... dar e puțin lucru, ca eu să asist la torturile unui prieten cu sînge rece și răutate și cu dorința să se sfîrșească odată cu el totul... pentru... pentru...

— Pentru... pentru... pentru ce vrei să zici, răspunde...

— Pentru a nu-mi mai sta în cale... pentru, pentru... a nu-i mai acorda, domnișoară Eleonora, preferința pe care i-o acordai... și pe care n-o merita... te-asigur că n-o merita, domnișoară Eleonora...

— Bine, dar pe cîte spui... astea toate s-au petrecut într-un fel de halucinație, cum să spun, în închipuirea d-tale...

— Și era puțin lucru, domnișoară Eleonora?

— Că ai avut astfel de coșmaruri?

— Nu, dar că ți-am destăinuit dumitale... că ți-am... că am... că da, le-am avut...

Din momentul acestei destăinuiri, în afară de zgomotul ferăstroaicei, nimic nu le mai turbură pacea în vizitele următoare. El admira covorul imens din perete, în care, pe-un fond verzui, doi trandafiri uriași, roșii și alții mai mulți și mai mici, galbeni, își arătau strălucirea, de parcă ar fi fost țesuți chiar cu stamine de roze naturale. În colțul opus, un alt covor uriaș acoperea doi pereți: doi lei negri și fioroși, se sărutau pe un fond roșu închis, drept la intersecția pereților. Sub covor era un divan scund și încăpător, acoperit tot de un covor roșu, cu multe

și felurite desene geometrice, negre, prin care se plimbau berze mici, cafenii.

Pe divanul acesta, surprinse el într-o bună după amiază, pe domnișoara Eleonora numai în cămașă. Bătuse ușor în ușă, și intrase fără a mai aștepta încuviințarea dinăuntru — domnișoara Eleonora, răspundea doar nespus de încet, totdeauna, și el trebuia să repete bătaia de mai multe ori, pentru ca vocea ei să crească și să se facă auzită ; astfel că de la un timp, pentru a scuti gîtul delicat și brun de astfel de sforțări, Negrișor luase obiceiul să pătrundă, puțin timp după primul ciocănit : era doar limpede, dacă ușa nu era încuiată, însemna că stăpînul casei putea să-l primească.

El îngăimă deci aceste explicații, în semn de scuză domnișoarei Eleonora, ale cărei brațe goale și pline se ridicaseră pînă-n dreptul ochilor, ce se rostogoleau în dosul degetelor răschirate, ca două păsări speriate într-o colivie. Părul negru cu reflexe castanii, așa de închise că parcă erau de ciocolată topită, căzuse în repeziciunea mișcării și-i acoperise de tot un umăr rotund, cum Negrișor nu mai văzuse în viața lui. În schimb celălalt umăr și gropița de la gît rămaseseră în toată goliciunea lor smeadă. Negrișor le vedea pentru întîia oară, căci domnișoara Eleonora avea obiceiul hainelor cu mineci și cu guler, care se ridică pînă sub bărbie.

Toate, el le-a văzut în cîteva clipe ; numaidecît apoi s-a întors singur cu spatele, încercînd să explice înainte ; însă ochii s-au izbit atunci de oglinzile mari din celelalte trei colțuri, precum și de cele mici, care se lăsau prinse de funte albastre printre tablourile nenumărate. Oriunde se întorcea se împiedica de imaginea ei strălucitoare.

Domnișoara Eleonora părea că nu și-a pierdut cumpătul și aruncase pe dînsa un capot portocaliu, pe care litere negre, turcești, recomandau cine știe ce precepte morale. Însă îndată mînecile largi căzură pe umeri, căci mîinile alerte potriveau acum părul și se arătau în întregimea frumuseții lor, dezvăluind gropițele umbrite ale subțiorilor, pe cînd despicătura de la pipet, descoperea agitată ca un mare ochi în sclipiri viclene, șănțulețul dintre cele două rădăcini tremurătoare ale sînilor.

— Pardon, pardon, se încurca în scuze și în oglinzi Negrișor, închizînd ochii de atîta minunății și oprindu-i în sfîrșit pe marea bibliotecă veche, de nuc lustruit, cu geamuri uriașe.

— Pardon, nu m-așteptam să vă găsesc... totdeauna am bătut la fel... și...

— Oh, iartă-mă dumneata, domnule Negrișor, chiar am răspuns „intră" ; așa că dumneata n-ai nici o vină... Am crezut că e Amelia, o așteptam...

Dar și prin geamurile atît de curate de parcă erau proaspete ca apa, ale bibliotecarului, despre care domnișoara Eleonora spunea că e singura amintire de la tatăl său, — se puteau vedea priveliști fără seamăn : un picior înfășurat în ciorap transparent, pe care tivul capotului încurcat într-o cataramă de jartieră îl dezgolea pînă deasupra genunchiului ; un sîn brun și obraznic, ce-și vîra pe furiș sfîrcul prin despicătură, profitînd de faptul că domnișoara Eleonora își dăduse capul pe spate și-și clătina părul, pentru ca firele să se așeze drepte înainte de a le răsuci ; robustul contur al șalelor cabrate, cînd ea se aplecă spre a-și acoperi piciorul.

Iar în înserarea aceasta de August, aripi negre de uriași lilieci invizibili, pîlpîie greoi prin ferestrele larg deschise ; oglinzile încep să devină nedeslușite și misterioase, de parcă trăiesc ; domnișoara Eleonora, care s-a așezat pe divan se contopește pe încetul, cu umbra necontenit crescîndă, care i-a și mîncat vestmîntele închise, lăsîndu-i doar figura ce plutește în spațiu ca un cheruvim ; de afară nu mai vine nici un țipăt speriat de ferăstroaică.

— Să aprind lumina, domnule Negrișor...

— Nu încă, domnișoara Eleonora... acuma văd doar figura dumitale și ea mi se pare că plutește în spațiu ca un heruvim...

Avea doar o neliniște, să nu vină deodată acea domnișoară Amelia, pe care Eleonora o aștepta cu prea multă ardoare, ba chiar se necăjea din clipă în clipă mai mult că nu vine.

Dar ea nu venea totuși ; și apoi putea să vină sau să nu vină ; însă una bună știa Negrișor, că Modreanu nu va mai veni niciodată.

— Fără doar și poate că ea mă socotește nebun ! — își spuse Negrișor dimineața, înainte de a sări din pat, cînd își aminti straniul dialog din ajun. Și o rușine arzătoare îl cuprinse. Toate vorbele pe care le spusese și pe care ea nu le crezuse, cu siguranță că nu le crezuse ! — i se întorceau acum în cap, lovindu-l ca niște pietre, una mai tare decît alta. Răsunau atît de tare în golul tîdvei că le confunda cu goliciunea-i matinală și rușinat trase pătura peste dînsul, ca și cînd domnișoara Eleonora ar fi fost de față să-l vadă.

Multă vreme își rumegă gîndurile, cu ochii deschiși în întunericul de sub plapomă, luînd fiecare cuvînt în parte din cele ce rostise și întrebîndu-se cam ce-ar fi putut ea înțelege

dintr-însele. Crîmpee din convorbire îi rămăseseră, întregi în memorie. Și mai ales acesta :

— ...Uite, îți spun, îți jur... o zi dacă mai trăia Modreanu, o singură zi... ah...

— Sărmanul !

— Sărmanul... adică el care a murit întîmplător fără nici o voință și fără nici o deznădejde...

Și după o pauză mai îndelungată, privind prin negură, capul suspendat, de serafim și ochii aceia una cu cearcănele din jur, glasul lui răsună clar, precis, hotărît :

— ...ah, acum dacă ar fi aci și ai vedea...

Și mîna lui, albă în întuneric, arată cu degetul întins, sacadat, spre fereastra larg deschisă... spre pervazul care putea fi oricînd cumpănă între viață și moarte...

— Acolo, acolo, domnișoară Eleonora, se înăbușise subit glasul lui, înfiorat de grozăvia destăinuirii... acolo... avea să fie... avea să se petreacă... o, ho... fii sigură de asta...

Aci, înveselită, domnișoara Eleonora dăduse drum rîsului cristalin.

— Vai nostim ești...

— Desigur nostim — și Negrișor se plimba atît de agitat prin întuneric și bălăbănea așa de nervos din mîini — nostim desigur ! Dumneata nu crezi nimic... dumitale ți se pare că citești un roman, dumneata nu știi că mai există într-adevăr și nebuni, de aceia, așa ca mine...

Ea-l privea cu ochii măriți peste fire și el se plimba din ce în ce mai furios. Și ochii ei deveneau din ce în ce mai fosforescenți, parcă se desfăceau în scîntei minuscule dar infinit de multe, privindu-l — și la lumina lor el vedea cum pe buze, îi creștea un zîmbet nou, necunoscut...

— Asta este ! sau mă crede nebun sau nu crede de loc în ce spun, conchise deodată Negrișor, sărind de sub plapomă și pornind înfuriat la spălător.

Cînd ieși însă gătit afară, cînd aerul dimineții și veselia orașului îl primiră cu murmur de bunăvoință, cumpăna gîndurilor se aplecă în partea cealaltă. De ce m-a chemat atunci astăzi după masă ? și de ce aseară stăruia așa să rămîn ?

— mai stai te rog... te rog... și... să sfîrșim cu glumele macabre... adăugase rîzînd.

— Nu. Plec ! strigă el. Eu cînd spun ceva... (Pe aceste din urmă cuvinte, apăsase, zîmbind, cu hotărît înțeles).

— Bine, atunci du-te. Astă-seară însă, este ultima oară, cînd îți mai dau voie să fii rău cu mine. Și mîine, te rog vino mai devreme. Abia vii și pleci. Ce înseamnă asta ?...

El o privise cu ochi uimiți, îngrozit. Pentru nimic în lume nu-și putea crede urechilor.

— Și ieri, de ce n-ai venit ?

— ...

— Asta să nu se mai întîmple !

Da, da, da... asta este ! Din două una : sau ea a crezut în întregime ce i-am spus, sau a crezut numai pe jumătate și vrea să-și întărească de tot convingerea.

Mă rog... dacă ar fi luat drept tirade de romane proaste, cele ce-i spuneam eu, în cazul acesta... mă rog ; stai să vedem... în cazul acesta nu m-ar fi chemat... Doar ea știa că eu veneam și așa... De ce a insistat să nu mai întîrzii și să nu mai scap vreo zi ! De ce, de ce ! Asta este, s-a terminat. Unei femei orice îi poate scăpa afară de accentul sincerității. Ea m-a crezut !... Ha, ha... strigătul acela hotărît și plecarea aceea hotărîtă, cînd a rîs de... glumele-mi macabre...

Condus de acest raționament, Negrișor făcea pași rari și săltați prin mulțimea trotoarului, saluta în dreapta și în stînga, chiar și pe cei nesuferiți, zîmbea cuceritor deasupra întregii mase de capete.

Strada se desfășura dinaintea lui plină de soare, parfumul ce-l răspîndeau fețele, curgea parcă prin șanțuri ; jamboanele atîrnate la ușile băcăniilor și butoaiele cu icre roșii, cu scrumbii afumate și cu brînză îi dau impresia belșugului și a fericirii universale, zgomotul străzii, zumzet de albine, costelivii cai ai birjarilor, la fel cu minunatul cal al lui Matei Corvin de colo, de pe soclu.

Era cu o ceată de prieteni, rezemat de vergeaua galbenă a unei vitrine, cînd o văzu trecînd într-un grup de fete ; băieții salutară toți cu gesturi largi, iar strada toată se întorcea după dînsa. Era într-un taior simplu, albastru și-n cap purta o pălărioară de catifea neagră cu borurile mari. Înainta cu pasul ei regesc și împărțea pretutindeni florile zîmbetului fără sfîrșit. Cînd văzu pe Negrișor îi surise atît de deosebit de ceilalți că toți de față, după trecerea ei, întoarseră capul la dînsul.

Se despărți atunci de prieteni ca să rămînă singur cu sufletul lui și se afundă în valul de trecători, căci ceva îl neliniștea, o întrebare vagă, care pe urmă, i se înfipse precisă și ascuțită ca un cui în mijlocul frunții.

— Oare, spune drept Negrișor, te-ai fi aruncat ?

Cum, prin urmare exista un grăunte de șovăire în adîncurile cugetului său ! Și el care crezuse cu toată sinceritatea, absolut tot ce spusese Eleonorei ! Cum ! Cum ?...

Și o luă iar pe străzi dosnice, cu trecători rari și se feri și mai mult prin străduțe înguste și întunecate, sugrumate între dosurile de-o murdărie exemplară a uriașelor edificii, ce-și arătau fațadele mîndre pe străzile principale. Se ferea astfel prin ulicioare din ce în ce mai meschine, ca unul ce-a descoperit o ruptură vizibilă a hainelor într-un loc nepotrivit și se ascunde de marea mulțime gătită în haine de sărbătoare.

O ! și el care era convins... cine, cine îi spusese acolo în adînc că n-ar fi avut curajul ?

Pentru a-i dovedi contrariul, acelui cineva răutăcios dinăuntru, Negrișor, dintr-un salt al imaginației se și văzu cocoțat cobiliță pe ameițitorul privaz.

În spate își închipuie pe cei doi vorbind cu vorbe, vorbind și mai mult cu surîsuri, vorbind și mai mult cu ochii. Pentru ei Negrișor nu există. Și pentru Negrișor altă Elenonoră nu mai există. Asupra punctului ăstuia nu mai încape întrebare. Și pentru a-și dovedi că nu mai încape vorbă, Negrișor își aminti iarăși de Șari, apoi amintirea lui trecu și mai înainte ori de cîte ori s-a mai încercat, atunci cu voință, s-o înșele, să-i placă alta, de cîte ori s-a forțat să-i placă alta, cu alt suflet și mai ales cu altă culoare. A sufletului și-a corpului. A sufletului acestuia prin care privește ca printr-un amurg înaintat, ca prin misterul și poezia unui amurg înaintat. Unde, decît în povești s-ar mai fi putut găsi această lumină, adînc crepusculară, unde s-ar mai fi putut găsi un păr de culoarea ciocolatei și creț și moale tot ca șocolata cînd se topește în gură : un păr atît de des și de cîrlionțat, că strîns în coc deasupra părea coiful Minervei ...o femeie mîndră e ceva mai mult decît una frumoasă... Și părul acela răsfirat, împărțit cu el ca un așternut al capului, amîndouă fețele învelite în părul acela, căutîndu-se sub ascunzișul lui sumbru... iar brațele goale împletite în jurul gîtului lui, al lui, și sînii zbătîndu-se ca două păsări prinse în această îmbrățișare, în această strivire și ochii, vagi picături de soare în funduri adînci de pădure ! Ochii aceia închiși pe jumătate... și trupul acela de atîtea ori avut în vis, întins ca o coardă, tremurînd ca o coardă... cu cîte alte trupuri aproape la fel n-a vrut să se amăgească în realitate ; dar întruparea văzută în vis, corpul ghicit doar prin cutele și străveziul muselinurilor, corpul

furat doar atît cît restrîngerea unei mineci sau o copcă neprinsă sau un tiv agățat lăsau să se fure, corpul acesta a fost mai tare...

Și toată minunea totuși existînd numai pentru Modreanu... Iar el, Negrișor, alunecînd milimetru cu milimetru, tras de greutatea capului fierbînd... Și mai încape îndoială ? Atunci de ce a fugit, alungat de spaima ferăstroaiei ? De ce ? De ce ? Dacă n-ar fi fost nimic adevărat, ar fi ris, ar fi zîmbit, dar nu s-ar fi dat îndărăt în fața nici unei spaime ? De ce ? De ce ? Încă o zi !... poate... sau două... cine știe, dacă mai venea la Eleonora...

Negrișor surîse atît de sigur de sine și atît de straniu, că dacă s-ar fi văzut într-o oglindă, orice bănuială într-însul s-ar fi topit rușinată...

— Nici o îndoială, nici o îndoială... De ce spaima în fața ferăstroaicei și-a abisului ? De ce l-a ținut din ce în ce mai mult, pe zi ce trece mai mult, încordat într-însa pentru a-i da de-o dată drumul, pentru a-l alunga deodată îngrozit... pînă într-o zi, pînă odată... cînd n-avea să-i mai dea drumul...

Dar în fața acestei reci și groaznice constatări, Negrișor se înduioșă... Dumnezeu însă l-a dus departe, l-a ferit prin margini de oraș, departe de ferăstroaia cu dinți ca pumnalele, ce-i aștepta rînjind în fundul prăpastiei înspăimîntătoare...

Duioșia se mări și mai mult, căci închipuirea și-l arăta sie însuși, zdrobit de pavaj, sfîșiat de colții de fier. Iar Modreanu și Eleonora cocoțați pe privazul ferestrei : el triumfător, ea îngrozită în fața marii revelațiuni. Căci abia atunci și-ar fi dat seama ce suflet a iubit-o și cît a iubit-o sufletul acesta, prefăcut pentru ea în ciosvîrte de abator.

Grozăvia perspectivei, fără voia lui îl făcu deodată să se cutremure lung, ca cuprins de spasm. — „Doamne, mai bine că nu s-a întîmplat așa !" Însă abia îi scăpă această mulțumire în lumina gîndului, că din nou se sperie, de el însuși : — Cu toate acestea aș fi făcut-o ! mugi el în gînd... Uite, uite,... văd... simt... cum aș fi făcut-o...

Și asigurările acestea, pe care și le făcea, îi creșteau și mai mult îndoiala, îl goneau acum de singurătate, îl împingeau spre străzile centrale, inepuizabilul izvor de lașe șoväeli, să dispară, să se înece în murmurul profund al oceanului de oameni. Și-și forța necontenit închipuirea, încăpățînîndu-se să se vadă alunecînd milimetru cu milimetru.

Purta atîta gînd curat pentru Eleonora, că nici în tainițele gîndului, era jurat să n-o amăgească.

După amiază, domnișoara Eleonora îl primi foarte devreme, în capotul ei portocaliu, cu litere turcești. Ea-i strigă să intre, trîntită pe sofa, picior peste picior, însă picioarele erau acoperite pînă-n vîrful pantofilor de poala capotului, pe care genunchii strînși o întindeau s-o rupă. În schimb brațele erau de tot goale cum sta răstignită cu palmele sub cap, în vălmășagul părului, răspîndit pe divan și încîlcit ca și hieroglifele capotului. Cu părul ei de ciocolată, cu obrazul, cu brațele ei pline, cu gîtul și tot ce se vedea din nepotolitul piept, totul, totul de culoarea dulce a ciocolatei, Negrișor o privea lacom ca un copil o prăjitură și chiar o simți topindu-i-se în gură cupidă de antropofag. Dar imaginea aceasta care-i dilata nobilul său simțămînt pînă la furia instinctului primitiv al foamei, i se păru prea grosolană și o înlătură, cu toate că fără voia lui simțea pe cerul gurei, senzația dulce amăruie a ciocolatei fine.

Ea-i făcu semn și el se așeză alături de dînsa pe marginea canapelei ; însă stătea cam stînjenit astfel și după primul schimb de vorbe, îi ceru voie să se lase pe blana uriașe și albă cu cap de urs de la poala divanului. Ea-i încuviință și el se întinse cît era de lung în părul moale al animalului nordic la adăpost de puterea solară a ochilor ei, care de la început se înfipseseră în privirile lui umile, cu atîta putere, parcă ar fi vrut să-i străbată în toate chipurile capul, ca acele raze misterioase de laborator.

— Hm... ea încă nu-i convinsă pe deplin...

Și-i fu frică de dînsa. Avea ceva de asasin în privirile care-i secau ochii ; iar dorința nebună de a cunoaște totul pînă la ultimul fir de mister și plăcerea aceea grozavă a femeii de a vedea masculul sînge și fișii de carne pentru ea, grozăvii pe care le cetea în dosul frunții ușor bombate, îl revoltă contra fabricantului aceluia de ciocolată, care a putut să vîre și simțiri în fantezia dulce de cofetărie.

Ea se ridicase acum într-un cot și-l privea surîzînd, ca pe-un cîine uriaș, pe care-l răsfăța pentru că-l știa gata de moarte la cel mai mic semn ; iar Negrișor se văzu reflectat în cercul mic de lumină al ochilor ei, minuscul cît o gînganie și îmbrăcat chiar în blana dobitocului dedesubt.

Ei bine, fie ! își spuse el, în vreme ce ea îl întreba deocamdată lucruri banale. Ei bine, fie !... primește să-i satisfacă și capriciul ăsta... însă înainte... înainte... o...

Și-și închipui tot trupul acela gol, întreg în fața lui, înfășurat de aceiași culoare închisă și mistuitoare de pe figură, sbătîndu-se, tot, în frigurile patimei fără saț... Oh... culoarea

aceasta nedefinită, palidul insesizabil, apele acestea brune care fug și se alungă pe luciul pielei ca un joc de izvoare umbrite în misterioasa pace a nopții. Și-n urechi pică ușor, ca un zvon de zurgălăi de departe, clopoțelul biblicului verset : „O, neagră sînt, dar frumoasă..."

— Și cum domnule Negrișor, numai atît, numai atît... numai astfel îți petreci dumneata serile ?...

— Ei bine, domnișoară, să sfîrșim cu nimicurile, cu banalitățile... știu... știu unde vrei să ajungi... e inutil să rătăcim atît de departe de miezul convorbirei noastre... îți ușurez sarcina... Ei bine, da... primesc tîrgul...

— Tîrgul ?...

Și rezemat într-o mînă, el întinde solemn pe cealaltă în lături și apasă cu palma deschisă în jos :

— Primesc !

Ochii ei se aprind de lumină, umerii obrajilor i se ridică iar buzele se boțesc între două cute ce pornesc numaidecît de la rădăcinile nasului în jos. E atît de delicioasă cînd zîmbește că Negrișor îi iartă și această cruzime...

— Care tîrg, domnule Negrișor ?... Eu n-am nimic de vînzare...

— Nici cu prețul ăsta, domnișoară...

— Cu prețul ăsta ?...

— Domnișoară, dar ca să mă chinui atîta... ce am făcut să mă chinui atîta... ? Îți spun : primesc... ești satisfăcută ?... primesc, da... iartă-mă că am întrebuințat astfel de cuvinte... comerciale, dacă vreți... dar gîndiți-vă ce dau, ce vă dau... gîndiți-vă...

Și stăpînindu-și cu o mișcare energică a capului, plînsul care amenița să-l podidească, gemu înfiorat :

— ...și acum... și acum...

Apoi vocea lui coborî și mai mult, stingîndu-se aproape :

— ...în schimb, în schimb vreau...

Ochii ei îl privesc uimiți, lung și el și-a ridicat capul și-o privește la fel de uimit.

Deodată ochii ei licăresc înțelegători. El se cutremură... Acum se hotărăște soarta lui...

Dar ea izbucnește într-un rîs atît de sfîșietor, atît de strident, că Negrișor rămîne încremenit... Cînd se potolește într-un tîrziu, îi spune printre lacrămi :

— Vai nostim ești domnule Negrișor !... Ce tot vorbești acolo ?... eu nu înțeleg nimic...

Apoi redevenind serioasă, adaogă mustrător :

— Astea-s copilării... Haide, mai bine spune-mi ceva vesel... sau și mai bine, ceva frumos... care să mă încinte... Cîteodată dumneata spui lucruri atît de frumoase... dar numai cîteodată... știi...

Și-l amenință cu degetul ca pe-un copil.

A, atunci îl crede nebun ! Atunci ea se joacă pur și simplu cu dînsul. Atunci tot ce i-a spus el, toate mărturisirile lui macabre, ea le-a luat drept fantezii de om cu mintea pe jumătate, sau ceea ce poate fi și mai grav, fantezii de prost gust, care-o fac să-l privească și să-l îngăduie lîngă dînsa doar din milă și obișnuință.

Va să zică asta e tot ce-a putut ea ghici în sufletul lui, în tremurul atît de sincer al vocei lui ? joc de teatru și declamație de prost gust ? Va să zică ea nu crede, că el ar fi în stare ?

— Crezi că sînt copilării domnișoară Eleonora... N-ai putea să-ți închipui că aceste copilării ar putea să devină realitate... Că în orice caz nu e emfază și nici glumă nesărată !

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, domnule Negrișor ce ți-am făcut de-mi asculți cu atîta... nu știu cum să spun... mohoreală, cu atîta vrăjmășie toate vorbele mele ? și-mi răspunzi așa de fără înțeles la ele... de ce faci figura asta ?... sigur că nu te înțeleg... Ei bine, spune dumneata atunci, ce vrei, ce vrei, ca să înțeleg... dar spune clar, răspicat...

Aha... va să zică asta era ! Vrea să-i smulgă din nou și solemn legămîntul fatal, vrea să audă din nou și limpede, pe față, cuvintele de moarte. Negrișor se cutremură, dar culoarea gîtului ei îl întunecă. Închise ochii și iarăși se cutremură — de astă dată dinaintea vorbelor, pe care trebuia să le rostească. Părea că se vede în penultima clipă, aplecat peste abisul fără fund....

— Ei haideți spune odată ce vrei să înțeleg ? Acum cînd te întreb stai și te gîndești !

Ah... femeie de ciocolată ! Ei bine :

— Da domnișoară Eleonora, așa e. Adică dumneata ai înțeles totul, însă numai un lucru n-ai înțeles și anume : cît de sincer am fost... cînd... și-ți spun și acum înc-odată...

— Ce ?

— Că în schimbul unei... că în schimbul... că sînt gata să mă... să mor...

El vorbea păstrînd ochii încă închiși și respira greoi. Ea-l privi întîi lung, speriată, apoi se porni iarăși pe-un rîs atît de violent, că lacrimile izbucniră brusc forțate parcă de puterea acestei izbucniri. Negrișor jignit la culme, înnegri așa de mult,

încît se transformase el însuşi într-o statuie de ciocolată. Ea abia putea să-l vadă prin roua genelor : din pieptul zbuciumat pînă la isterie, din gîtul prin care se alungau hohotele fără putinţă de oprire, ea abia putu să scape, silabă cu silabă :

— Cre... deam... că-mi... spui că... mă... iu... iu... beşti...

Se ridicase într-un cot pe divan şi se forţa să se potolească, apăsîndu-şi inima cu mîna. Dar abia izbutea să tacă, şi rîsul ţîşnea iarăşi îndată din adînc, în trîmbe scurte.

— Ai fă... cut... o figură... o fig...ură... atît de... izbucni să spună printre zbucnirile de rîs.

— Cu siguranţă că mă crede nebun ! conchise el. Şi cu toate că sta jos, simţi ca o slăbiciune la glesne, o şovăială în tot corpul, o prăbuşire în întunecatul abis. Ameţeala aceea ! Întunecarea aceea subită a luminei gîndului, ca soarele eclipsat în plină zi. Ea dură o secundă, mai multe poate. Însă cînd ochii lui putură iarăşi să distingă, o bucurie de speriat, se desluşea venind din adîncul lor ca minusculele valuri îndepărtate ale unei mări în miniatură de atlas şcolar. Eleonora văzu aceste valuri atomice, împingîndu-se unul pe altul, spre ea, din adîncul negru şi indescifrabil al pupilelor şi se sperie la rîndu-i, iar rîsul îi încetă deodată.

Gura lui Negrişor se întredeschise ; chiar se mişca şoptind de mai multe ori acelaşi cuvînt ; ah, ameţeala ! în vreme ce ochii lui frămîntaţi de viscol vărsau necontenit spre dînsa aceleaşi vălurele de stranie veselie. Ah, ameţeala aceea ! O recunoscu. Îi mai venise odată, cînd sta îndoit pe cerceveaua ferestrei : cînd calcula : un milimetru, încă un milimetru... şi încă unul... Şi sîngele deodată a început să-i fiarbă în cap, apoi n-a mai văzut, n-a mai auzit, n-a mai simţit nimic : o secundă, două sau trei, cine ştie ! Însă în răstimpul ăsta un milimetru să mai fi alunecat şi totul era gata. Un milimetru numai l-a despărţit de bordura ascuţită. Căci frîna voinţei, în secundele acelea nu se mai strîngea repede şi înfricoşată pe povîrnişul...

— Legilor lui Newton ! conchise cu voce tare Negrişor privind-o triumfător. Acum era sigur de sine... acum putea primi tîrgul... acum, chiar din sufletul lui se risipise orice neîncredere. Voinţa lui putea să-l aşeze fără nici o şovăială la cîţiva milimetri depărtare de moarte... ei bine se va aşeza la trei sau chiar la doi, apoi va închide ochii... şi ameţeala va veni de la sine... şi restul drumului de parcurs va fi treaba ei...

— Da domnişoară Eleonora sînt gata... ţi-am spus, dacă el mai trăia, atunci era rîndul meu să încetez de a mai trăi... Însă ai rîs ; ai crezut că astea sînt declamaţii proaste... Şi ştiu... cu-

riozitatea a căzut picătură cu picătură, din bunele dumitale intenții a căzut acolo, în locul acela din suflet unde sălășuiește îndoiala : au căzut picăturile astea caustice una după alta și știu acuma : este eternul și inepuizabilul amor propriu feminin care te stăpînește ! Vrei să știi, asta e... vrei să știi, acum : va fi în stare un bărbat să facă acest gest suprem pentru mine ? Ei bine domnișoară neagră, zeiță a nopții, ei bine, iată îți spun eu : există unul care-l va face... eu îl voi face auzi, eu... cînd vrei... acum... aici... pe loc... îți spun că-l voi face... acum pe loc... pe loc.

Și repetă de mai multe ori „pe loc", „pe loc" dibuind în sufletul lui dacă mai întîlnește un grăunte de șovăială. Însă nu găsi nimic și-și simți sufletul încordat de hotărîre...

Și repetă iarăși — „cînd vrei, cînd vrei, cînd ordoni", dibuind în sufletul ei dacă întîlnește un sîmbure de groază, de încredere și de oprire a avîntului acestuia nebun ; dar nimic nu veni dintr-acolo, în urechile și-n sufletul lui și vocea i se încorda, de fiorul sacrificiului ;

— Dar... înainte... — răsună solemnă această voce — fii a mea... primesc de bună voie să fiu sclavul Cleopatrei, cu care te aseamănă atît de mult culoarea cu reflexuri nocturne ce te acopere... primesc de bună voie și eu însu-mi te rog... să fii Cleopatra... iar mîine în zori sau chiar astă seară dacă vrei... sclavul, care a îndrăznit... nu va mai trăi...

Îi spuse toate acestea ferindu-i privirile, fixînd bătaia din ce în ce mai agitată a unui punct de pe gîtul ei, care i se păru un ochi de izvor în amurg. Simțea necontenit căldura punctului aceluia agitat pe buzele lui, așa că vorbele pe care le spuse, fără egal de sonore și curseră toate, una după alta, duse de-un sînge așa de rece cum niciodată nu se aștepta să aibe. Însă, abia sfîrși să le pronunțe, că o rușine groaznică îl cuprinse : nu era înspăimîntat cîtuși de puțin de ce oferea, dar îl înfricoșa îndrăzneala celor cerute în schimb...

Domnișoara Eleonora tăcea...

Atunci îndrăzni să ridice cu sfială privirea spre dînsa ; dar atît numai un colț, un infim colț al privirei : și fu deajuns s-o zărească, fixîndu-l cu ochi grozav de măriți pe care, se părea că-i forțează și mai mult să-i mărească, de parcă ar fi vrut să-l încapă cu totul în rotundul cuprinderii lor.

— Jur, jur... chiar astă seară, — gemu atunci Negrișor, înecat cu totul în apa lor jucăușă, de diamant drăcesc.

Ea stăruia în tăcerea ei, fixîndu-l înainte, cu cercurile, acelea mari ale ochilor care creşteau parcă să-l absoarbă — şi el primea astfel consimţămîntul.

Şi din nou simţi prin oase şi prin şale ceva rece, iar pe ochi se puse un văl negru. Un crep prea străveziu ca să nu zărească totuşi prin el, zbuciumul punctului nepotolit de pe gîtul de ciocolată.

O, de ce nu-i spune ea acuma ca deunăzi : ajunge cu glumele macabre ! Voi fi a ta şi fără o răscumpărare atît de grozavă !...

...A început iar să se îndoiască, de i-a venit un gînd aşa de fără rost ? Nu ! Negrişor îşi citeşte în suflet, ca într-o oglindă : nu va fi în stare să dea îndărăt ! Dar dacă ea ar fi scăpat cuvîntul mîntuirii, atunci sărmanul Negrişor, o clipă ar fi înţeles, ar fi văzut şi el un sens al propriei sale vieţi ! Pentru a ajunge la aceeaşi fericire, Modreanu n-ar fi avut nevoie să se prefacă în bucăţi ! El însă... O, numai pentru nedreptatea asta se îndoioşa acum, pentru ultima oară, nu sufletul lui pe care-l simţi înainte dîrz şi hotărît, ci trupul acesta chipeş, pe care i se păru, că-l şi aude pîrîind...

...Însă ochii femeii de ciocolată crescuseră atît de nemăsurat, zîmbetul îi devenise atît de fix şi de straniu şi hieroglifele de pe capot atît de încîlcite, că acum era un idol indian ce-şi aştepta ofranda singeroasă. Doar punctul ce se zbătea poruncitor, pe grumaz, părea că mai trăieşte în imobilitatea de statuie ; iar ochii vărsau efluvii negre, supranaturale...

Capul lui Negrişor se lăsă moale pe piept, apoi deodată se îndreptă brusc, mîinile se întinseră, îi apucă umerii cu hotărîre şi buzele lui uscate supseră cu lăcomie izvorăşul neastîmpărat de viaţă, ce zvîcnea sub pielita fină a gîtului. Eleonora dădu drumul unui geamăt uşor, şi nu ştiai, e de plăcere, e de surpriză ? Sărutul se continua la nesfîrşit căci izvorăşul era nesecat ; Negrişor nu îndrăznea să ridice ochii spre figura, pe care o simţea crispîndu-se de durerea voluptăţii. Pe el îl îmbăta acum doar straniul lichid ce-i fierbea în pieptul zdrobit de rezistenţa sînilor pietroşi şi ascuţiţi, amintitori ai pietruitei prăpăstii. Era aşa de cald fluidul acela care-i crescuse în piept, că avea impresia singelui ce a început să se prelingă pe muşchii străpunşi de ascuţişul sînilor de idol. Cu masochic elan, Negrişor se pierdea tot mai mult în fatala înlănţuire. Corpul femeiesc nu punea nici o împotrivire îndrăznelilor tot mai mari, ale bărbatului care-l încleştase. Cînd Negrişor avu curajul să înfrunte cu ochii figura zeiţei, pleoapele ei căzură mari şi grele şi su-

fletul ascuns în dosul lor îi lăsă astfel deplină stăpînire asupra întregii statui de abanos. Mîna lui se furişă atunci tremurătoare prin despicătura capotului şi cei doi sîni căzură, rînd pe rînd, pradă gurei însetate... iar degetele îndepărtau înainte înfrigurate capotul cu toate preceptele lui încîlcite... Ea strînse ochii şi mai tare, braţele îl încolăciră ca doi şerpi calzi peste gît şi buzele ei se mişcară într-o bîiguială fără noimă.

Şi cineva parcă bătu în uşă.

El făcu o mişcare speriată, îndreptîndu-se din şale, neîncrezător, ca un criminal al cărui auz e lovit de-o şoaptă îndoielnică, o clipă înaintea loviturii definitive. Ea păru că a auzit de asemeni : deschise ochii un moment nehotărîţi, apoi jumătate goală se agăţă de gîtu-i, trăgîndu-l din nou peste dînsa : sst... nici un răspuns, or cine ar fi... sst...

Se strînseră înăbuşit şi el simţi chiar degetele ei dîndu-i ajutor să înlăture, ce mai rămăsese din preceptele coranului peste dînsa.

— Domnişoară Eleonora ! se auzi de-afară... Domnişoară Eleonora !...

Şi ciocănitul se porni din nou, întovărăşit de aceeaşi voce rugătoare şi insistentă.

Ei se priviră adînc în fundul ochilor şi ea n-avu nici măcar puterea să-şi acopere trupul gol şi minunat ieşind din faldurile capotului, ca dintr-un trup de delfin. Căci vocea de-afară îi spunea ceva înspăimîntător şi nefiresc. Lui Negrişor de asemenea toată puterea înţelegerii i se concentrase în urechi. Acolo, în timpane bătea cineva încontinuu şi se ruga cu un glas, ce venea parcă de sub pămînt...

— Deschide, domnişoară Eleonora... ştiu că eşti acasă...

Unde mai auzise el vocea asta ? Era un glas atît de cunoscut şi care pînă aproape în ajun răsunase în mijlocul lor !

Ea dădu atunci un ţipăt sfîşietor şi se ascunse speriată sub capotul ce-şi desfăşură iarăşi, ca un papyrus, învăţăturile misterioase. Iar ţipătul ei făcu lumină în mintea lui ca o scînteie frîntă, străpungînd norii de nelinişte şi întuneric, ce începuseră din nou să se îngrămădească în această încăpere.

— Modreanu ! şopti el abia auzit dar ea făcu o mişcare atît de speriată de parcă i-ar fi urlat cu glasul cel mai puternic, cuvîntul cel mai îngrozitor.

Şi ciocănaşul degetului de schelet porni să lovească din nou lemnul sonor al uşei. Eleonorei i se părea chiar că aude ghiare ca de cîine sau un trup de oase repezindu-se într-însa,

căzînd fărîmate, apoi compunîndu-se iarăşi în sinistra armură a morţii şi aruncîndu-se din nou răzbunător şi groaznic.

Negrişor se propti să se ridice.

— Ce faci ? îi şopti ea, apucîndu-l de braţ şi înghemuindu-se într-însul. Ne va răpune...

El o privi cu un surîs amarnic.

Cum o va răpune pe ea ?... pe el, da... căci pentru el a venit, numai pentru dînsul, să-i dea brînci în prăpastia de asfalt. O, cel puţin, de-ar fi întîrziat un minut, un singur minut...

Şi pumnul bătea sarcastic în uşă.

— Vai de mine, se poate să vă speriaţi aşa, de un prieten ? se auzi de-afară.

Dar cuvîntul „prieten" răsună în urechile ei aşa de înfiorător, încît o undă nervoasă de friguri o cutremură violent.

— Nu-i răspunde, nu-i răspunde ! şoptea ea rugător... Nu-i răspunde... Poate e de-ajuns o singură vorbă de-a noastră, ca să rămînem orbi sau să rămînem cu gura strîmbă...

— Îl vom lăsa atunci să plece ? şopti Negrişor şi candelile nădejdei se aprinseră din nou în ochii lui.

— Desigur, desigur... şopti ea.

De afară vocea celui din mormînt venea bocitoare şi lor le părea un scîncet de cîine. Iar pe faţa lui Negrişor răsărise lumina izbînzii. El o cotropi cu braţele lui vînjoase şi o răsturnă pe divanul roşu întunecat, iar buzele căutară lacome punctul neastîmpărat de viaţă care se zbătea în gîtul de lebădă neagră.

— El va bate într-una la uşă — şi noi într-una ne vom iubi...

Ochii ei licăriră. Îl fixau acum lung cu un fel de simpatie, poate compătimire, în care pluteau totuşi ici colo, ba pretutindeni, ca o bură fină, sclipiri poate de glumă, de sarcasm. Ei înşişi, ochii aceştia păreau doi ochi sfredelitori de uşi şi demonici.

— Doar el încă nu ne ştie aici...

— El vede şi prin zid.

— O, el e real...

Dar Negrişor nu îndrăzni să şoptească pînă la capăt groaznicul cuvînt. Îi fu teamă chiar numai de ceea ce pronunţase ; însă scrîşnetul scăpat îşi şi făcuse loc în urechile înspăimîntate ale Eleonorei, care înclină din cap cu neîncredere deznădăjduită. Sau poate cu o fugară undă de haz pe faţa totuşi împietrită. Poate o deznădejde care-a dat peste limitele demenţei, se gîndi îngrijorat Negrişor.

Dar cînd buzele lui se apropiară părinteşte de creştetu-i, surizînd asigurător, ea îl respinse uşor, surîzînd de asemeni de teribila înfricoşare :

— Niciodată, niciodată !...

Afară, strigoiul izbea în uşă şi striga necontenit :

— Nu vă speriaţi, nu te speria... Negrişor... Negrişor... doar eşti om în toată firea.

Şi lui Negrişor i se părea venind prin uşă unde uşoare, imperceptibile de ironie cu fiecare din sunetele acestea.

Ochii lui se holbaseră.

— De unde ştie el ?... de unde ştie el ? bolborosi ea scoasă din fire. El vede prin zid.

Negrişor o cercetă bănuitor, dar acum nu mai văzu nici un alt joc de lumină pe faţa ei, în afară de umbra încleştată a spaimei celei mai desăvîrşite. Şi numai nu înţelegea dacă întradevăr frica sau bucuria revederii îi dă acest delir.

— Dacă vrei să scăpăm de umbra asta, încercă el cu sufletul pe-o muchie de cuţit, — strigă-i să se ducă, strigă-i că eşti a mea şi numai a mea, strigă-i, te rog... te rog...

— Niciodată ! niciodată, ...el va fi teribil...

— Vei vedea cum se va duce... se va mistui în aer.

— Va sparge uşa.

Şi tremurînd de parcă ar fi ieşit dintr-o baie îngheţată, ea se ridică într-un cot şi-i demonstră în şoapte :

— Gîndeşte-te el a venit tocmai... cînd eram gata să-ţi dăruiesc, ceea ce-i făgăduisem lui... pentru ziua cînd a fost ucis...

Negrişor se clătină. Poate că amănuntul ăsta ar fi putut să lipsească, dar dacă i-a fost aruncat atît de crud în piept :

— Atunci ?...

— Niciodată, niciodată... el va fi veşnic în mijlocul nostru... între noi...

— Atunci ?

Negrişor se ridică. În mintea lui nu mai era nici o îndoială, că ea juca o scenetă pe care o inventase capul ei de ciocolată.

— Ea mă crede imbecil...

Şi cu călcătură hotărîtă se îndreptă spre uşă...

— Nu, nu ! scînci ea slab, extrem de slab şi mîinile i se întinseră molatec şi frînt, ca pentru o graţie iipsită de orice nădejde.

Dar pasul înainta ferm şi mîna apucă decisă mînerul uşei. Ea se încolăci atunci pe divan, ca un şarpe în jurul său însuşi, iar ochii urmăreau înnebuniţi de surpriză curajul lui Negrişor.

Spectrul apăru : avea o pălărie de fetru moale, pusă strengăreşte pe-o sprînceană, o uitase pe cap privind uimit la cei doi. Avea haine cadrilate de călătorie şi figura parcă mai arsă de soare şi mai obosită.

— Precum vedeţi vin din infern, spuse el — şi am venit să mă răzbun pe cei ce m-au ucis şi m-au îngropat.

Apoi privind pe Negrişor se porni într-un hohot interminabil :

— Bine, Negrişor !... se poate... să fii aşa slab de înger... Bat eu şi strig de atîta vreme şi să nu-mi răspundeţi... Spuneţi drept, aşa e că v-am speriat ?...

Şi ochii lui se înfigeau grozav de scormonitori în sufletele lor. Iar hohotele care nu se mai opreau, răsunau din ce în ce mai natural, atît de natural că domnişoara Eleonora începu să ridă de asemenea. Însuşi Negrişor se înveseli.

Şi pînă tîrziu ei riseră cîte-şi trei, cu voie bună, aşezaţi în jurul mesei din mijloc. Iar cînd rîsul începea să se ogoaie, unul dintr-înşii izbucnea deodată mai tare şi numaidecît ceilalţi doi îşi însufleţeau veselia. Rîdeau necontenit fără să-şi spună o vorbă ; cel din urmă, care aţiţă flacăra, fu Negrişor, cu toate că în ochii lui se putea ceti o grijă adîncă. Sfîrşi însă rîsul cu o uşoară încruntătură a sprîncenelor, ca omul care-şi aduce aminte că s-a dat cu gluma şi a uitat treaba. Şi se apropie grăbit de fereastra larg deschisă...

. . . . . .

Un ţipăt lung, sfîşietor, de ferăstroaică, îl primi cu veselă surpriză, ca pe un prieten nemaivăzut de vreme multă. Negrişor îl ascultă cu adîncă luare aminte şi i se păru că stridenţa aceasta metalică se descompune într-o infinitate de sunete orbitor de strălucitoare ca un tăciune lovit, în jocuri de scîntei.

— Mă crezi, domnişoara Eleonora, că dacă mai trăia el, nu mai trăiam eu...

Negrişor sări ca ars de la fereastră. Cine vorbise ? El privi speriat la cei doi, dar aceia cuvîntau duşi în lumea povestirilor. Ei nu mai existau aici, căci ochii lor deveniseră extraordinar de mari şi ei se concentraseră în întregime în ochii aceia. Ei se dăduseră atît de mult unul ascultării celuilalt, că parcă erau înlănţuiţi în cea mai impudică îmbrăţişare, iar Negrişor întoarse capul scîrbit...

— Spune drept, Negrişor, te-ai fi aruncat ?

Cine, cine îi şoptea necontenit aceeaşi grozăvie ? Negrişor văzu dinainte-i pe un alt Negrişor, stînd în spaţiu, picior peste picior deasupra prăpastiei şi întrebîndu-l calm :

— Spune drept Negrișor, te-ai fi aruncat ?

Apoi Negrișorul viziune, păstrîndu-și poziția comodă, se lăsă jos spre fundul abisului și dispăru în urletul mașinii, care încetă pentru un moment zarva ce făcea, ca să se audă căderea cîtorva lemne aruncate în grămadă, răsunînd sonor, parcă măciuci de cioban sfărîmîndu-se de pavaj.

Iată căscătura zidurilor, crescute parcă din asfalt, deslușindu-se sub el : iată în spate strigoiul înviat, trăind ; iată rînjetul învîrtitor al ferăstroaicei chemîndu-l ! Oare ea l-a crezut atunci ? Oare zîmbește acum ?... Doamne ! și iată acuma, el nu va mai îndrăzni să se lase nici măcar pînă la distanța aceea formidabilă de cîțiva milimetri, de cădere !... Așa de repede s-au întors !... Și s-au potrivit toate... așa de repede !... Numai amețeala... a da, amețeala... Dar unde-i amețeala aceea ? Totuși numai aceea poate fi singura scăpare... el se va așeza pînă la o unghie departe de vîrtejul gravitației și pe urmă va fi treaba amețelii...

...El încercă să-și alunece mai mult ceva, jumătatea superioară a trupului în afară, ca atunci, cînd curajul lui neașteptat îl uluia pe el însuși. Dar acum văzu cu descurajare că-și freacă degeaba pîntecul de privaz ; poate, cine știe, s-a oprit mai sus cîțiva milimetri sau poate chiar cu un centimetru întreg. Degeaba se înșeală, degeaba își socotește cumpăneala ca pe răbojul cifrat al unui cîntar de precupeț. Zadarnic, zadarnic ! E atît de departe de prăbușire ! Și de amețeală nici vorbă ! Și ei rîd cu atîta poftă în urma lui ! Au priceput poate nehotărîrea ? Au priceput poate extrema lui luciditate ?

...și dacă rîd ? — Ea ar trebui să-și închipuie că acel care are drept să rîdă e el, Negrișor ; doar a știut s-o facă să creadă... O clipă numai dacă întîrzia celălalt...

— Și-o amintește limpede, cînd îi asculta discursul macabru ; îl privea lung, neîncrezător, apoi numaidecît ochii i s-au înveselit și întreaga ei înfățișare părea a cuiva ce încearcă să-și dea aere serioase, ascultînd pe un copil. O, ea n-a crezut nimic ! Și acum ei rîd. Și ea-l vede deasupra abisului și nu-l strigă. Nu-l mai strigă. O, sufletul ei e cu mult mai negru decît corpul : ce minune de culoare trebuie să aibe sufletul acela, ce reflexe de întuneric, ce jocuri de unde din Styx... așa ca în ochii grei... așa... ca acolo... în marele nepătruns... în întunerecul enorm... din care deodată țîșnesc bulgări de strălucire... ca lumini de locomotivă într-un tunel...

Numai atunci va cunoaște culoarea adevărată a acestui suflet... pe lîngă care ciocolata trupului e o simplă dulceață... atunci va cunoaște culoarea adevărată a totului... simburele de foc înfășurat în atîtea nopți spațiale... de care te apropii, te apropii... și crește, crește.... astral și demonic.... strălucitor de lumina albă, pură, a adevărului...

Dar Negrișor se simte zmucind îndărăt, în fața acestei frumuseți uluitoare, acestei orbitoare prăbușiri de foc alb... el a ferit în lături și lumina s-a înfipt din nou în scutecele negrului înfiorător... o vede pierind tot mai slabă și mai galbenă, printre alte lumini galbene, ca niște banale felinare dintr-o gară depărtată, pierdută în întunerec. O, acum se simte la distanțe considerabile îndărăt, de lumina mîntuitoare, de care nu-l mai despărțea decît un milimetru... S-a ridicat cu totul de pe prichici...

Dar își îmboldește sufletul îndată să ocupe același loc periculos, să se oprească din nou la marginea lumii. Și-i dă bice crude din spate, pentru a-l mîna iarăși la cumpăna înfricoșătoare de frumuseți.

...hm... sau poate a și uitat ? O, asta da... asta desigur... Ei rîd cu totul de altceva acum și el... Doamne, Doamne, ce-i mai trăznește prin cap ! Ea a uitat toate fantasmagoriile lui sinistre ; iar acum, văzîndu-l la fereastră, îl crede că-și face obiceiul. Ea a uitat, a uitat ! Cine știe de ce rîd ei cu atîta veselie. Poate au și uitat că el se mai află cu dînșii, lîngă dînșii...

Tiptil, Negrișor aruncă ochii înapoi spre ei... Îi credea înlănțuiți, pierduți în convorbirea lor, dar îi surprinde urmărindu-l în mișcările lui. Drace, îl așteptau ? Eleonora cu figura contractată și fixă, cu ochii luminoși — totuși parcă stăpînind brusc o mișcare a gurii, căci buzele încă îi tremură deși sînt strînse exagerat. Ce cruzime ! Modreanu îl privește încruntat și vrăjmaș. Iar mîna i-a rămas suspendată în aer, cu degetele rășchirate în dreptul frunții, ca și cînd ar fi fost surprins făcînd sau isprăvind de făcut un gest nepotrivit, cine știe, poate tocmai își îndrepta spre mîna mîngîietoare, sau poate își flutura degetele la tîmplă, ca acel care vrea să arate convorbitorului că-n juru-le se află un nebun.

Negrișor îi surprinde astfel și ochii lui varsă mînii și dispreț. Și ceilalți nu-i suferă acești ochi focoși și-i pleacă pe ai lor. Și Modreanu lasă să-i cadă moale, mîna învinsă, cu degetele rășchirate.

A înțeles acum. Pentru ei : el e nebunul ! Săritul din minți ! Tot ce-a făcut și tot ce-a spus pînă acum e zdruncinul unui creier bolnav. El, care cu cîteva minute înainte fusese departe doar o clipă de adevărul de foc, din veșnica noapte interspațială. Hm, nenorociții ! Bine, fie ! E nebunul ! Dar din esența cea rară ! Neînțelesul pentru puterea înțelegerii unui Modreanu ! Dar, pe care Eleonora îl va înțelege acum îndată și cumplit se va cutremura în fața marei revelațiuni ! Celălalt niciodată, niciodată, nu va îndrăzni să facă marea nebunie !

Sărmanul Modreanu ! Cum îl înțelege Negrișor. Cum se înțelege pe el însuși, înțelegîndu-l. Cum se vede la rîndu-i, privindu-l la fel de dușmănos. Cum se amintește primind cu bucurie condensată în lacrimi vestea morții lui. Cum îl vede, acum pe acesta repezindu-se la fereastră și ascultînd înfiorat, tresărind în lacrimi de bucurie la auzul bufnetului sec, ca un lemn zvîrlit în grămadă de mecanicul ferăstroaicei ! Iar domnișoara Eleonora ștergîndu-i lacrimile, așa cum prietenii i-au lăudat lacrimile lui atunci... Sărmanul Modreanu, cum l-a privit, cînd a pătruns încoace, ce privire ascuțită și umilă, de cîine deposedat de culcuș, n-a înfipt în sufletele lor ! Cu ce ochi de groază n-a învăluit șoldurile și sînii Eleonorei, abia ascunse de unica ei pudoare, capotul cu inscripții.

Sărmanul ! Negrișor îl privește cu sinceră compătimire ; cu nemărginită iertare pe femeia de ciocolată. Cum ? Asta a fost singura dorință a vieții lui ! Cum, el n-a putut să fie agitat de alte visuri, de alte idealuri ? Negrișor își deapănă în minte toată viața. Și nu vede decît femei, de diferite culori și mărimi, înșirate pe o ață ca niște păpuși de zahăr. Încolo pustiu ! Și totul se îneacă în fumul greu al unui laborator de cofetărie. În ceața tot mai deasă i se pare că forfotesc turci murdari, cu picioarele desculțe, noduroase, nespălați de săptămîni, frămîntînd cu vorbe triviale coca dulciurilor grețoase. Un dezgust nemărginit i se desenează pe buze : atîta nehotărîre, atîtea lașități, atîta zbucium, să treci pragul halvițăriei acesteia, să ieși afară în aerul liber, curat !

Ei țin ochii plecați și nu îndrăznesc să-i ridice la dînsul. Negrișor își ia rămas bun de la ea, odihnindu-și puțin privirile, înainte de plecare în negura definitivă, în nuanța închisă a pielei catifelate. Ce izvor de noapte, în pielea asta, care desigur radiază amurgul începător ce-i înconjoară, radiază noaptea ce va să vie, radiază noaptea eternă în care va intra el, nesăturatul...

O sărută în gînd pe ploapele lăsate și pe punctul acela de zbucium din git. Se mai oprește puțin și asupra lui Modreanu. El stă cu ochii încă plecați, ca un vinovat. Îi vine să-l mîngîie și să-l îmbărbăteze. Se poate găsi vreo vină copilului care vrea să mănînce singur dulciul preferat ?

Pe cînd el, Negrișor, este făcut dintr-un alt aluat, pe cînd acolo în fund este duritatea trotoarului ; pe cînd el poate să audă de acum pîrîitul aspru de oase, deșteptarea din beția asta de zahăr topit. E viața, adevărata viață de-o clipă, dar adevărată... chiar dacă dincolo de ea, nu mai e decît o simplă amăgire și nici un adevăr. Căci, însîngerat, el va trăi în ochii ei, poate numai această clipă, dar va trăi, o va avea în întregime o clipă, îi va poseda sufletul, care pentru celălalt va rămîne o taină în turnul de ciocolată. O va poseda el, însîngeratul. O va avea întreagă, pînă-n ultima moleculă răvășită. O clipă, clipa pîrîitului oaselor : sinteza tuturor plăcerilor.

O clipă ! Totul nu depinde de tot ce-a fost pînă acum, ci numai de clipa asta, dacă el va ști s-o domine și s-o înfrîngă. Și războinici, ochii lui au și pornit înainte, în fundul prăpastiei. Căruța ferăstroaicei s-a potolit... așteaptă. Ceilalți doi așteaptă tăcuți, potoliți. Inima ei trebuie să ticăe... un milimetru, doi... Ce tăcere ! tot orașul tace și așteaptă... încă un milimetru... și încă unul... cerul pracă s-a lăsat în jos, jos de tot... ce frumos, ce dumnezeesc moment... cum i se umplu nările de viață, cum i se umple sufletul de viață, ca sîngele de instinct sexual... acolo, în fund ea... așteaptă... roata cu dinți... încă un milimetru... iată, acum acul balanței este exact la mijloc...

Își lasă mîinile și capul în jos... nici o mișcare... ce beție... parcă i s-ar urca sîngele la cap... ba nu... cade... sau nu... e alcool... e beat... amețeala... clipa... lumina...

Momentele acelea îi vin în minte lui Negrișor cu spaimă și admirație. A izbutit să trăiască într-adevăr, ceea ce obișnuia să trăiască atît de des în închipuire. A alunecat peste privaz și deodată s-a oprit. O zmucitură strașnică și s-a oprit. Și nu cu un milimetru, doi, sau mai mulți dincolo de punctul de cumpănă al corpului. Dimpotrivă, cu un decimetru, doi sau mai mulți, poate chiar un metru. Atîta știe, că privazul îi apăsa și-i zdrobea genunchiul, cu toate că dedesubt ; dar mijlocul se frînsese și capul și trupul, cu brațele moi, atîrnau în jos ca la un Crist despironit.

Precis nu-şi aduce nici el aminte cum a mai fost ; căci era complet stăpînit de ameţeală şi urechile îi vijiau. Totuşi a simţit cînd a fost brusc oprit din cădere şi atunci s-a deşteptat. Un picior i-era strîns într-un nod ţeapăn, iar de celălalt trăgea ţeapăn cineva...

Cînd s-a pomenit înapoi, înăuntru, după ce camera s-a învîrtit în juru-i de patru ori într-o parte şi de trei ori în cealaltă parte, s-a dezmeticit de-abinelea. Glezna dreaptă i-era sugrumată de firetul de mătase al draperiei, roşu şi fluid şi gros cît o frînghie. Nodul era făcut meşteşugit ca pentru unul care vrea să se spînzure : cum se întindea puţin firetul, cum se strîngea laţul. De celălalt picior îl traseră voinicește Modreanu şi Eleonora, care, după ce-l readuseră înlăuntru, se tăvăleau de rîs în jurul lui.

Legat încă de picior ca un întemniţat de-o ghiulea, Negrişor îi privea crunt. S-ar fi aşteptat la ceva mai mult din partea lor : cel puţin respectul cuvenit unui om care înfruntase moartea. Dar Modreanu se prăpădea de rîs. Negrişor îl înţelese : el vrea să bagatalizeze un gest aşa de mare, pe care n-ar fi fost niciodată în stare să-l facă şi pe care... doar... cu care... hm... cine ştie.. dacă şi el, Negrişor... se va mai întîlni.

Eleonora rîdea şi ea desigur, dar mai mult asmuţită de rîsul lui Modreanu. Ochii ei lăcrimoşi rîdeau chiar mai mult decît elipsa perfectă a celor două şiraguri de dinţi ; dar în profunzimea pupilelor Negrişor ceti o spaimă mută, care-l încită peste seamăn. Abia acum văzu şi pieptul bombat, cum i se zbătea fricos şi-i fu teamă că-n zbaterea aceasta să nu rupă minunata piele catifelată.

Sînii pe care-i sărutase cu două ceasuri mai înainte ! Zbuciumul acesta al lor l-a făcut să bată din palme, să sară în sus de bucurie, să sărute pe Modreanu care-l legase de picior şi-i zădărnicise căderea, să sărute pe Eleonora, care în fundul pupilelor ei, i se da în sfîrşit mută de spaimă, mută de admiraţie, în faţa forţei de necrezut.

Însă solemnitatea momentului trebuia restabilită. Negrişor începu să privească prin cameră, clipicind din ochi şi ieşi, fără a emite decît sunete guturale şovăind şi împleticindu-se ca un om beat.

În urma lui răsună pînă departe pe scară rîsul nemaipomenit de vesel al lui Modreanu. Negrişor cobori repede treptele fugind de el, ca de o fantomă. Rîse totuşi în gînd, amintindu-şi nodul firetului, pe care Modreanu, crezînd că-l leagă

în jurul piciorului lui Negrișor și-l legase în jurul propriului său gît :

— El nu e făcut să înțeleagă toate acestea cu inteligența lui de suprafață !

Cînd talpa se lăsă de pe ultima treaptă pe asfaltul dur, pe care trebuia să se afle zdrobit, Negrișor se cutremură.

— De ce m-au lăsat ei să cobor singur, fără să le fie teamă că mă arunc peste rampa scării ?

Cineva îl strigă : Modreanu.

Cei doi apăruseră în cadrul ferestrei și-l urmăreau cu hohotele lor, prin vagile cercuri tremurătoare de lumină din jurul felinarelor, care se aprindeau. Negrișor nu întoarse capul. Căci ochii i-erau furați de scheletul ferăstroaicei, părăsit în negura care se lăsa pale, pale, ca întunecate duhuri de păsări în stol.

Era o biată căruță ca oricare altele, cîrpită și hodorogită. Ceva jalnic care se desprindea din mogîldeața ei. După cum jalnic își muta acum picioarele Negrișor spre casa îndepărtată. Căci se lămurise :

Nemernicul o va convinge că eu am simțit. Sau chiar, cine știe, că am descoperit și nodul firetului în jurul piciorului cînd am întors capul. Ah... Modreanu !...

Negrișor a primit cu ură și dezgust anunțul de nuntă și nu s-a dus. Cei doi au pornit apoi într-o scurtă călătorie, dar nici la înapoierea lor nu s-a grăbit să-i vadă. Eleonora l-a chemat de mai multe ori cu bilețelele ei colorate, tăiate de liniile bizare, ale scrisului lunguеț. Cel dintîi pe care l-a primit i-a pricinuit vălmășeală adîncă în suflet, dar nu s-a dus și nici n-a răspuns. Pe celălalte le-a citit cu ură și niciodată n-a răspuns. Căci în toate era politețe și banalitate. Și glumă. Numai glumă. Dar nici cea mai mică aluzie la grozava îndrăzneală, la strivitoarea ei înfrîngere.

Modreanu deci izbîndise.

Caraghioslîcul lui a fost mai tare. Și a îmbibat în această stupidă clownerie tragicul momentului aceluia, pe care numai el, Negrișor, singur și pe lumea asta, îl revede atît de frumos, atît de înalt, atît de uimitor. Singur. Și lacrimi după lacrimi izvorăsc din negrul ochilor mari.

Dar veninul teribilului nenoroc, a crescut pe încetul atît de mare, că din ce în ce se simte mai neputincios să-l stringă în suflet.

Atît de aproape, îi vine necurmat în minte, penultimul minut și ultimul, alunecarea, viziunea aceea clară, bunătatea extazul, amețeala tulbure și dulce : că i se pare o mînă grosolană de borfaș, aceea care s-a întins să-i răpească frumusețea temutei fapte și să lase în locu-i meschinăria unei isprăvi de circ. Căci Doamne, aici stă grozăvia : un lucru atît de prețios : pierdut, furat, se va mai găsi el cîndva ?... vreodată ?...

Brusca zmucitură a opririi, deșteptarea bruscă și dezgustătoare, zgîlțiala aceea între pămîntul care aspiră cu imensii lui plămîni și firetul care strînge, trage virtos înapoi... Senzația tăriei pavajului i se iscă în toți mușchii, care i se strîng unul într-altul în panică, striviți de idee...

Cu neputință. Scumpul lucru de preț, de cel mai mare preț e pierdut pentru veci...

Și nimeni cui să-i împărtășească această sfredelitoare nimicire a cugetului, această oribilă hoție !

Jefuit în fața ei, în ochii și-n aprobarea aceleia care singură ar fi putut să-l izbăvească de această tortură, cu bucuria și cu recunoștința ei.

Trebuia să vadă pe Eleonora. Gîndului acestuia care-l sfîșia literalmente nu-i mai era cu putință să reziste.

Porni. Ea va trebui să plătească pentru celălalt ; ea va trebui să înțeleagă adevărul. Va trebui ! Dar, dar cum va mai pătrunde adevărul, în capul mic de ciocolată, dacă nici o urmă dintr-însul nu se găsea acolo ?

Dar nu îndrăzni să intre. Sună și fugi, pierzîndu-se pe lungile scări, prea cunoscute. Ieși afară și respiră setos aerul străzii, cu strania simțire a celui ce se bucură, că s-a oprit la timp, de la o faptă rea. Porni cu obișnuitu-i pas accelerat, care ar fi dat oricui impresia că e gonit de zorul atîtor grele treburi, deși nu lua niciodată această sprintenă alură, decît cînd îl îmboldeau gînduri străine de studiile și de ocupațiile lui practice.

Rătăci mult timp astfel, aproape alergînd, doar într-o vreme făcu un lung popas dinaintea vitraliului mare al unei tipografii, unde urmări cu atenție activitatea lucrătorilor și mișcările domoale ale linotipurilor. Într-un tîrziu se trezi în fața gării. Sosirea grăbită a mașinilor și a trăsurilor îl intrigă mult, apoi mersul lor domol aliniindu-se în așteptarea trenurilor, forfota călătorilor, multicolorul vestmintelor femeiești, al cutiilor de pălării, nichelul geamantanelor lucind prin întredeschizăturile îmbrăcămintelor de pînză verzuie. Acest interes

deosebit pentru o mișcare obișnuită, pe care o văzuse adesea, dar care acum îl surprindea ca o noutate indescriptibilă, îl întrerupse privirile stăruitoare ale unui agent, care i se propti de mai multe ori în față și pe care-l simți de acum înainte necontenit într-o parte și în spate.

Altădată Negrișor ar fi continuat nespus de amuzat jocul ; l-ar fi plimbat pe reprezentantul forței publice prin toate colțurile gării și prin toată gama curiozității sufocante, din preajma marilor descoperiri. Însă acum dădu plictisit din umeri și intră în restaurant, regretînd adînc, că resortul spiritului său poznaș, renumit pe vremuri, nu mai are puterea să se îndoaie pînă acolo unde rezidă buna dispoziție și aplecarea spre fapta spontană, apanajul oamenilor fericiți și veseli.

O schimbare radicală se petrecuse în mecanismul său interior : o simțea acum bine și avea chiar impresia lămurită, că dacă s-ar clătina mai cu vigoare, ar percepe, ca dintre capacele ermetice ale unui ceasornic uzat, piesa sufletească scăpată din micile ei șuruburi. Pe care, se feri prin mișcări, țeapene, de trup încordat s-o afle — deși o bănuia pînă la limpezime, — bîndu-și cafeaua cu lapte într-un chip mecanic, care aducea cu al doamnelor nobile și bătrîne și care stîrni la mesele dimprejur o vie curiozitate.

Negrișor plăti cafeaua, dar nu se hotărî să-și părăsească locul. Acum își dădu seama că un lucru extraordinar avea să se petrească, în acest restaurant. Altfel, era cu totul inexplicabilă rătăcirea lui tocmai aci, deși putea s-o ia razna spre partea cealaltă a orașului, — ca și apariția subită și stăruitoare a celor doi ochi de agent. De ce acești ochi cu perechile lor metalice care se lăsau pe pieptul tunicei, marcînd două jumătăți de hiperbolă, dispăruseră subit, de cum intrase în restaurant ? Un răufăcător putea face isprăvi și într-un restaurant de gară, tot așa de bine ca și-n sălile de așteptare ; el privi deci cu atenție la ușă și la ferestrele care se umpluseră de întunerec. Și nu observă nicăieri nici o pereche de ochi metalici, care, măcar aceia, s-ar fi putut vedea prin noapte, trădați de reflexele puternice ale luminei din restaurant. Dar nimic, nimic. Și restaurantul se golea, pe măsura plecării trenurilor de noapte. Însă Negrișor nici nu gîndea măcar să se urnească. Pentru că, turtind mucurile de țigări repetate, în așezări simetrice, pe farfurioara ceștei de cafea neagră, pe care o ceruse la urmă, el începea să întrevadă jocul cel nou al destinului care-l adusese încoace.

În definitiv destinul, nu e chiar așa de răutăcios și de stupid glumeț, precum îl învinuiau atîția. Negrișor mai băgase de seamă, în numărul anilor săi, destui, cît să se facă în spațiul curgerii lor o bună socoteală, că dacă moșul acesta zbanghiu și cam țicnit de bătrînețe, căruia i-a fost dat să domineze timpurile și crugurile omenești, îl făcea să sufere o neplăcere, două, apoi îndată avea grijă să mai întoarcă norocul și pe fața cealaltă.Moșul trebuie să fie șugubăț și hapsîn : dacă nu te revolți niciodată, de renghiurile lui, e în stare să te scoată din țițîni, cu din ce în ce mai multă cerbicie ; iar dacă te lași moale de tot pînă la urmă, îți dă una în cap și termină cu dumneata. Pe cînd dacă te împotrivești și-l acuzi pe față se întîmplă de se supără, dacă-i arunci în obraz ocări prea vrăjmașe. Dar dacă întrebuințezi măscări simpatice, asta-l bucură ca pe orice bătrîn și nu-ți încearcă răbdările mai mult de trei ori. Ce vrei ? Trăim, într-o vreme cu mult prea depărtată de începuturile ei, ca niște copii ai unor oameni trecuți și uzați. Totul e țicnit în universul, care și-a ieșit puțin din țițînile lui prestabilite ; pe semne că de aceea vrea Dumnezeu să-l piardă și să facă altul.

Dar asta e altă poveste, pe care dracul știe cine-o mai apucă. Cel care simte însă rostul lucrărilor trebuie, vrînd-nevrînd, să se potrivească lor. Dacă universul e scrîntit ce să mai facă și el, Negrișor, decît să mai comande o cafea, să mai așeze în jurul ei, pe farfurioară, cîteva mucuri de țigări, simetric și să aștepte pozna cea nouă a moșului cu foarfecă. Aceea din urmă, cu frînghia de picior, a fost din cale afară de hazoasă, trebuie s-o recunoască Negrișor și să nu mai păstreze nici o supărare. Acum e ora unsprezece și jumătate. Nici un piept acoperit de ochi metalici la geam. Trebuie să vie reversul !

Era ora 1 fără un sfert și reversul n-a mai sosit. Ultimul tren pleacă la 1 și 25. Mai sînt 40 de minute. Destul timp ca să sosească. Un călător obișnuit ca Modreanu, pe care profesiunea lui rătăcitoare, îl aruncă săptămînal afară din oraș, nu se cade să vină la gară prea devreme. El e un voiajor emerit, care știe prețul și ultimul minut. Dar va trece el prin restaurant, ca holteiul practic, — dinainte de acel lung și enigmatic voiaj, — care venea aci să-și completeze servieta cu sandviciuri și brioșe, ori de cîte ori pornea în regulatele-i inspecții ? Negrișor ar putea pune prinsoare că da : Modreanu, nu e omul care să mărturisească unei femei ca

Eleonora, grijile și tabieturile lui gastrice, ba chiar le-ar repudia cu străşnicie dinainte-i, pentru ca, odată ajuns pe perun să fie instinctiv acaparat de temerea lui veche, de burghez iremediabil, dacă trenul va înțepeni undeva pe cîmpie sau între stîncile colțuroase ale vreunui munte pustiu ?

Negrișor surîde. Parcimonia și multiplele meschinării ale lui Modreanu, pe care acest bun prieten e destul de inteligent să și le ascundă cu grijă, ba chiar nu dă îndărăt să le sfichiuiască la alții, trec acum, drept pedeapsă, în tabăra lui Negrișor. Ele sînt vestitorii sosirii apropiate ale celuilalt și ai trecerii lui pe-aci, pe sub furcile caudine ale privirilor lui Negrișor, care-și potrivește de pe acum rînjetul grăbitei întrevederi.

— Tu Negrișor ?

— Eu, Modreanu.

— Pleci undeva ?

— Nu... rămîn...

Și va apăsa pe acest „rămîn". Va apăsa și va rînji cît mai semnificativ cu putință, pînă ce ochii mari ai lui Modreanu se vor bulbuca de groază pe figura firavă.

Idiot ! De ce această satisfacție atît de ostentativă ? Dimpotrivă ? Îl va primi cu zîmbet nedefinit de sfinx în pustie.

— Pleci undeva ?

— Nu, nu plec nicăieri.

— Dar atunci de ce ai venit ? Pentru Dumnezeu de ce ai venit ?

— Nu înțeleg de ce te intrigă așa. Poate aștept pe cineva. Am și eu socotelile mele... discrete. De ce nu-mi dai voie să am și eu socotelile mele ?...

Și-l va bate pe umăr, zîmbindu-i dulce și liniștitor. Iar ochii de cameleon se vor bulbuca atunci și mai cu putere.

— Curios, foarte curios ! i-ar auzi vocea stinsă și neputincioasă.

Pentru că Modreanu trebuie neapărat să plece în inspecțiile lui. El nu va avea niciodată curajul să calce peste îndatoririle sale, sufletul lui n-ar putea să găsească niciodată o linie de legătură, o frîghie de siguranță pe care s-o arunce pe deasupra ochiurilor de apă care s-ar putea ivi în drumul vieții lui. Le-ar ocoli precaut și grăbit : cu atît mai mult n-ar sta să și le creeze singur cu voluptate or de nevoie.

Negrișor cască triumfător. E tîrziu. Pendulul restaurantului a bătut unu de mult și slujitorul a anunțat de cîteva minute sosirea trenului. Restaurantul a început să se golească.

Negrișor așteaptă înainte calm și sigur. Deasupra bufetului enorm cu fructe, legume și ciosvîrți de cărnuri și măruntaie proaspete de vită și cu fundul multicolor de lichioruri, minutarul ceasornicului rotund înaintează imperceptibil, într-atîta că-l simți doar din cinci în cinci minute ; trebuie să te faci că nu-l privești ca să-l surprinzi mergînd. El însuși se apropie implacabil de ora fatală, totuși nici vis de Modreanu, iar Negrișor așteaptă. chiar cînd nu mai sînt decît două minute, și se ridică numai cînd clipa plecării a fost atinsă de vîrful săgeții cu mers de melc.

Dar a doua zi se înființează iar la aceeași, masă, cu ornicul alb și lucios în ochi. Comandă o cafea sau un lichior și așteaptă aceiași oră nocturnă calm și sigur și hotărît să vină și-n noaptea următoare, dacă astăzi asemeni nu se va întîmpla nimic, și-n nopțile celelalte, pînă cînd, în fine, minutul lui va sosi.

Atunci va petrece pe Modreanu la vagon, cu un surîs fin și sarcastic pe buze — ba nu, nu-l va petrece, va rămîne aci, se va acuza încurcat.

— Știi, iartă-mă aștept pe cineva....

Și-l va petrece cu gîndul, va închide după el portiera cu gîndul, și cu zgomot, cu zgomot greu de ușă de celulă, unde ai închis pentru timpul ce-ți trebuie, pe cel, de care vrei să te descotorosești. Apoi va lua tiptil, drumul pe sub felinarele molcome, va înota ca o fantomă prin cercurile lor de lumină, se va opri în fața casei Eleonorei, înfigurîndu-se pe lungile-i picioare chiar pe locul unde urla pe vremuri ferăstroaica. Astfel plănuiește Negrișor, dar nopțiile se scurg, una după alta ca și minutele de pe ornicul alb și rotund, deasupra bufetului cu sticliri de lichioruri ; se scurg albe ca și bluzele chelnerilor care se mișcă somnoroși și inactivi în juru-i. Dar în loc să pornească în pas triumfător spre casa Eleonorei, după ce ușa vagonului va cădea ca un chepeng de cavou peste cel ce va fi plecat, piciorul abia i se tîrăște ca și ceasornicul, ca și timpul, ca și chelnării fără mușterei, agale și fără nici o țintă, spre camera lui din strada Muzeului, care demult nu mai înseamnă pentru el nici o țintă, deși își tîrăște oasele într-acolo în fiecare seară.

Încetul cu încetul se convinge că Eleonora este pierdută iremediabil : ea a început să fabrice bărbatului ei brioșe și sandviciuri de plecare. Asta e tot ce-a rămas din femeia de ciocolată, pentru care el măsura cu submultipli de milimetru, distanța pînă la veșnicie.

Dar dimineața, o vigoare proaspătă îl înșfacă regulat și-i suflă în urechi același comandament, înfășurat în bogatele irizări sterpe ale speranței. În seara asta va fi în sfîrșit ce n-a fost pînă acum.

I-ar fi ușor să se abată în treacăt pe la Modreanu, să ispitească pe cineva din apropiere, un vecin, o servitoare gureșă, sau chiar să pătrundă la dînșii. Dar atunci vălurile nădejdei încăpățînate se agită neliniștite și asta pe el îl doare. Le așteaptă să-și recapete simetria știută și-apoi așteaptă seara calm și asigurat. Moșul cel nevăzut și țicnit, l-a făcut să priceapă cu rîsul lui strident intresurprins prin vuetul chicotitor al străzii, că în curînd, foarte în curînd ceva, ceva se va petrece. Cu cît nerăbdarea e mai mare, cu atît întîmplarea așteptată va întîrzia să se arate. Dar și invers.

Abia astă seară, Negrișor își dădu seama, că dacă Eleonora prepară într-adevăr sandviciurile acasă, așteptarea lui aici în restaurant e de prisos și că dimpotrivă locul lui, de mult trebuia să fie afară, pe peron. Se minună mult că o idee atît de simplă i-a putut veni atît de tîrziu, dar nu fu deloc supărat. O idee atît de liniștitoare, oricît de întîrziat ar sosi, nu poate să fie decît binevenită.

Hotărî să facă plata, cînd simți deodată, că e ceva în aer, care-i poruncește să nu se grăbească ; desigur aceeași misterioasă alcătuire de elemente și împrejurări care a pus zăgaz pînă acum între mintea lui și o atît de simplă deducție.

Negrișor lăsă ascultător să-i cadă mîna, care trebuia să dea semnal chelnărului. Și antenele luminilor porniră cercetătoare prinprejur, sprintene și înaripate ca doi porumbei dintr-o corabie rătăcită pe apele potopului. În sfîrșit sensul acestei rătăciri de 40 de zile, pe cîmpii de apă, ai gîndurilor pe care le bătuse pînă acum în loc și în van avea să se descifreze.

Și porumbeii se opriră prin straturile ușoare ale fumului de tutun tresvit de lumina becurilor rotunde și mate pe o cunună blondă de păr din mijlocul căreia alți doi porumbei călători, întindeau spre dînsul același drum lucios de raze. Păr blond ! Negrișor ridică nedumerit din umeri. Dar surîsul ce-i venea acum tot mai deslușit din acel capăt îndepărtat de sală îl săgetă îndată cu brusca lămurire : Șari...

Șari blondă ?... Ce dracu. Doar lui i se păruse un veritabil exemplar de cea mai brună esență. Probabil că gîndul la Eleonora i-a pervertit pînă și cele mai comune facultăți receptive. Cînd se apropie însă, bagă de seamă că totul nu-i decît joc

de reflexe electrice și de abur de tutun. Șari era o splendidă femeie de ciocolată. Și Negrișor trimise un surîs moșului invizibil și zărghit. Dacă el vrea necontenit astfel nici prin gînd nu-i mai trecea să-l contrazică. Drace, hotărît lucru, moșul are gust, minunat. E imbecil numai cine nu recunoaște de la prima vedere.

Cu toate astea în Șari părea să se fi petrecut o mare schimbare. Ochii ei ardeau de un lucru neobișnuit, interior, reflectînd în afară doar o parte din lumina intensă de mulțumire deplină care domnea acolo. Numai cînd privea spre Negrișor, flăcările subtile ale simpatiei și ale regretului, țîșneau cu putere spre dînsul, înconjurîndu-l și transfigurîndu-l. Lîngă Șari era copilul ei, pe care Negrișor îl scăpase odată de ceata bătăușă a micilor trepăduși din mahala. Copilul își recunoscuse salvatorul pe care-l fixa cu ochi mari, extrem de calzi, pentru ca mai pe urmă să se ridice și să se așeze pe un scaun mai apropiat de dînsul. Negrișor îi mîngîie buclele inelate și castanii, iar ochii lui Șari se umeziră :

— Unde-ai fost ? îl certă ea. Vezi, dacă... venit iară... dacă n-ai oitat repede, repede, mini astăzi mergea tu...

— Mergeam eu ?...

— Da... tu mergea... drago... eu așteptat la tine și plîns de necaz...

Ceea ce-l surprindea mai ales pe Negrișor, era volubilitatea românească a lui Șari.

— Ai plîns tu Șari ?

— Plîns...

— Pentru mine ?

— Pentru tine, îl mustră ea cu clătiniri repetate ale capului.

Iar Negrișor privi la copilul, care-și plecase capul spre dînsul și care-l considera cu ochii aceia extrem de mari, imenși, ca să nu însemne și ei o mustrare.

— Și unde am fi mers Șari ?...

— Mers depar... Americ...

Și degetele ei căutară febril în poșetă, pentru a-i înfățișa rînd pe rînd, mai multe scrisori, unele cu aer de acte importante scrise la mașină mărunt, cu peceți și cu numere...

— Nagyanpa*... bunik mè, continuă ea... chiame... împecat... rău superat la mine că fugit cu tate lui — arătă ea la

* Bunica mea..., magh. (trad. ed.).

copil... Acum împecat și bolnav... bogat, bogat... gozdag... mult milion... palota, palot... tudom ? case mare... Cicago... hentesbolt... tudom ?... carnați... carnați... vîndut... fabrik...

— Și ai plecat cu tatăl copilului ?...

— O, el mort... război... Acum pleacă prieten... venit locul tău... casatorit.

— Te-ai căsătorit...

— Nem... Amerik casatorit... repede... bunic... super... dacă nu casatorit. Căutat la mine bunik mult... arătă ea din nou scrisorile... O... mult bogat la dînsa... Fericit, fericit...

Și privi cu melancolie la Negrișor.

— Vezi, de ce nu venit ?

Negrișor desființă în minte intenția unui surîs. Ei și, dacă ar mai fi venit ? Oare își închipuia această cocotă cu vizite nocturne de pași, pintenați că ar fi însoțit-o peste ocean, dîndu-i mîna pe deasupra cîrnaților aducători de milioane ai bunicei ? Haida de...

Negrișor o bătu ușor pe obraz în chip de mîngîiere și-o îmbărbătă cu dezinteresare :

— Lasă Șari, cel pe care l-ai ales te va face și mai fericită decît mine... Așa a vrut destinul și nu trebuie să te împotrivești. Ascultă-mă pe mine... eu am aflat acum secretul destinului...

— Fericit ? Fericit face milioane dela bunik... La tine mai mult ai fi iubit...

— Și cine e domnul acela, unde e el acum ? E ungur ?...

— Roman... Chiame Badescu... mic și mustațe... fekete... negru... Ofițer rezerv... Face la tine cunoscut cînd vin... Acum predai bogaj... mult... mult bogaj... Nem vrut stație primit atît bogaj... el vorbit șef... el... energic... Ofițer rezerv...

— Altceva nu mai e ?

— Da, da... ofițer rezerv... energic...

Și cu convingere deplină, Șari înclină repetat din cap. Apoi își îmbie băiețelul care a rămas cu ochii larg căscați la Negrișor, să termine prăjitura lăsată la jumătate pe farfurioară.

Negrișor zîmbește copilului al cărui profil delicat aduce mult cu al lui : acesta da, va fi cu adevărat fericit. Dacă energia domnului ofițer de rezervă Bădescu nu va avea grijă să spulbere totul la timp. Dar poate sunt milioane multe la mijloc și încă de dolari.

Și Negrișor apropie ușor pleoapele : milioane de dolari, ocean, uzină americană, zgîrie nori, transatlantic... Tot cinematograful și toate romanele răsunătoare îi trecură în clipita unui vis pe dinaintea ochilor. Nu doar acestea erau condițiile

sesizabile ale fericirii pămînteşti ; nu doar spre ele converg toate sforţările, toate năzuinţele semenilor, nu doar într-acolo aleargă furibunde toate trenurile zilei, nu doar pentru ele, a fost atîta zbucium astăzi aici în restaurantul acesta de gară ? Negrişor simţi ogoindu-i-se în suflet dispreţul pe care-l acceptase statornic pentru această năvală homerică spre confort şi spre săturarea simţurilor a întregii suflări omeneşti ; şi căutînd ca de obicei, cînd se refugia de această josnică înfăţişare a vieţei în cămara gîndurilor lui mirifice, a idealurilor, pentru care face să-ţi repezi capul în pavaj de la al patrulea cat, se îngrozi de golul şi întunericul care-l descoperi acolo. O femeie goală îi rîdea cu gura şi cu tot corpul, care lua ritmul deşănţat al hohotului, şi-l chema obscen... O femeie cu trupul brun scăpată tocmai din braţele lui Modreanu, aşa cum Şari aceasta cu trupul tot aşa de brun, abia aştepta să scape din braţele vizitatorilor nocturni ca să revină la dînsul... Atît, numai atît poate el să opuie perspectivei mirifice pe care o deschid scrisorile Şarei... Dumnezeule sfînt ! Ce meschinărie... Pentru cine a putut să fie la un submultiplu de milimetru de moarte ! Cînd dolarii pot să-ţi aştearnă dinaintea piciorului atîtea trupuri de ciocolată, covor de sclave, întins pînă la saturare şi dezgust...

Atunci, ce mai aştepta aici, în restaurantul acesta, cadourile moşului pignit la cap ?...

— Eu mult gîndit la tine ; reluă Şari, care-l fixase lung, tăcută, tot timpul acestei reflecţii... Şi dacă tu venit eu mult iubit la tine... Şi dacă venit saptemîna aste, eu nu hotărît plecat cu Badescu, eu plecat cu tine... eu gîndit la aste şi cautat... şi dacă venit ieri... eu stricat paşaport... şi stricat cu Badescu...

Şari întoarse capul spre copilul care se ridicase de pe scaun :

— Ülj şepen !* Emerich !

Dar copilul se alătură de tot de Negrişor, rezemîndu-şi capul de şoldul acestuia.

Un fior străpunse creierul lui Negrişor, ramificîndu-i-se prin toate membrele. El privi prin pulberea de fum a restaurantului spre uşa de după care avea să apară necunoscutul uzurpator al norocului său. Dar uşa rămînea nemişcată şi geamurile ei zugrăveau cu negru lumina slabă de pe peron, faţă de torentele de strălucire ale becurilor din lăuntru. Necunoscutul întîrzia şi un tremur de nerăbdare agita acum pe Negrişor.

* Stai frumos ! magh. (trad. ed.).

Ochii lui căutară întrebători ochii Şarei, apoi se mutară, pe uşa dimpotrivă, care da în noaptea cea mare de afară, pe fondul căreia se mişcau luminile maşinilor de oraş înaripate, ca zmeii din poveste, care te fac într-o clipă să dispari. Şari cîntărea cu ochi umezi, afecţiunea mută şi vie pe care Emerich o arăta vechiului său salvator.

— Şi sunt multe bagajele acelea Şari ?...

Şari tresări la rîndu-i, scormonindu-i cu pupilele dilatate în adîncul pupilelor lui...

— Mult, mult ! încuviinţă... dar pénz, bani aici...

Şi se bătu cu mîna în dreptul inimii...

— Apoi deodată se ridică hotărîtă...

— Dacă tu vrea... eu lasă la dracului bogaj... şi toate...

Negrişor apucă de mînă copilul.

— Ne vom ascunde deocamdată la mine Şari ! El ştie de mine ?

— Eu spus de tine... dar nume nu ştii...

— Plata ! ceru Negrişor. Plata...

— Fisetni !* se asocie şi unguroaica...

Dar întîrzierea ţalului devenea fatală.

— Plata ! răcni Negrişor. Şi aruncă o hîrtie de o sută de lei pe masă. — Haidem repede Şari !

Negrişor se minuna mai mult de această subită energie pe care nu şi-o cunoştea, decît de ciudăţeania împrejurării. Şi chiar nu se mira de loc, cînd Şari drept răspuns se făcu galbenă şi se împletici uşor. Se lăsă pe scaun...

Negrişor îşi dădea perfect seama că unchiaşul zîrghit îi jucase un nou renghi. Dar nu găsi de prisos să întrebe :

— Nu mai mergi Şari ?...

Şi ascultă aiurit şi înfuriat răspunsul pe care-l aştepta :

— El venit... îngăimă ea...

Negrişor se întoarse brusc căutînd uşa îndepărtată : însă Bădescu era chiar lîngă dînsul, cercetînd întrebător pe femeie, cu ochii.

O tăcere supărătoare domni cîteva momente. Bădescu, era mai scund ca Negrişor şi firav iar faţa i-era smeadă şi lînsă. Avea mustăţi de un negru şi mai stufos, retezate scurt, la colţul buzelor şi părul lins şi lucios i-era dat pe spate cu o deosebită grijă, lăsînd goală o frunte mediocră. Sub alte două mustăţi de sprîncene, ochii mici şi negri adulmecau situaţia în vreme ce

---

* Plata ! magh. (trad. ed.).

partea de jos a figurii se deforma treptat sub strimbătura subtilă a unui rictus rău și rău reținut.

Șari făcu prezentările cu glas stins. Negrișor auzi drept mulțumire de bună cunoștință, o voce de pîlnie spartă, înăbușită de aer, ca emanînd dintr-un gît cu metehne chirurgicale. Ochii de rozător întunecat sclipiră de asprime, dar cuvintele porniră mieroase și tandre. Șalele extrem de flexibile nu cunoscură repaos nici un minut : omul se încovoia, într-o parte, într-alta, înainte și pe spate, își freca mîinile la tot momentul, fericit de cunoștință, le punea rînd pe rînd pe umărul lui Negrișor, ca și cînd s-ar fi cunoscut de o vecie, dar mai cu seamă era, de-o gingășie copleșitoare față de Șari. Doar ochii își păstrau inalterat picăturile reflexului inițial, rece viscos, vrăjmaș. Ei se micșorară și mai mult, cînd țalul se prezentă.

— Ce cauți domnule.

— Am fost chemat aici...

Avu tactul să nu întrebe nimic în plus, ba chiar dezinvoltura să vîre bancnota de pe masă în mîna lui Negrișor.

— Mai avem timp... să se repete consumația... Ce luați domnule Negrișor ?

Și Negrișor, care nu vrea să ia nimic, trebui să-și schimbe avizul, uluit de o avalanșă cutropitoare de solicitări și protestări.

— Se vede că vă cunoaște de mai demult copilul ? surîse el infinit de dulce către Negrișor.

— Da, l-am scăpat odată dintr-o încăierare de copii. Atunci am avut plăcerea să cunosc pe doamna.

Bădescu se arătă considerabil de surprins de această întîmplare și declară fără preget pe Negrișor erou și binefăcător, turnîndu-i pe deasupra încă vreo trei care de complimente.

Răceala ostentativă și expresia de o comprimată deznădejde a Șarei, cedară tardiv în fața acestor repezi și necurmate explozii de sentimentalism cu ghiotura ale viitorului ei bărbat. Doar copilul rezistă pînă la urmă, înfigîndu-se în Negrișor la fiecare asalt drăgăstos al lui Bădescu.

Negrișor, în schimb, fusese cucerit chiar de la primele efuziuni ale acestui maestru scărmănător de amor propriu, slăbiciune capitală a celui ce voise să se arunce de la etajul al patrulea, pentru că doi convorbitori păreau prea adînciți, prea străini de dînsul, într-o conversație tinerească și cu glas scăzut. O clipă Negrișor avu impresia că Șari îi aruncă chiar lui o privire de sfidare și de dispreț, urmată de-o violentă mișcare de

nerăbdare și plictiseală. Parcă-i juca pe gît ceva acestei femei gata să explodeze, dar tocmai pentru a para o ieșire grea în crud contrast cu bunăvoința și bunapărere despre el, pe care izbutise s-o capete așa de prompt din partea lui Bădescu, Negrișor rîse cu putere și trase pe convorbitor spre dînsul, în semn de îmbrățișare.

Și aproape automat copilul îl părăsi retrăgîndu-se lîngă mama lui, iar Șari, încă puțină vreme nehotărîtă se asocie la această bucurie generală. Și rîseră toți trei de fericire și voie bună, așa cum Negrișor își aminti devenind din ce în ce mai galben, că mai rîsese cu alți doi într-o împrejurare aproape identică, cu cîteva minute doar înainte de a se retrage spre muchia prăpastiei de asfalt, unde-l chema chirăitul triumfător al ferăstroaicei.

Acum chirăi la fel de biruitor, ceva mai înăbușit numai, ca și vocea de pîlnie spartă a lui Bădescu, o locomotivă. Și galben, dar rîzînd din ce în ce mai zgomotos, tocmai pentru a acoperi tremurul acesta care pune tot mai deplină stăpînire pe dînsul, s-a ridicat Negrișor, odată cu ceilalți, cînd omul de serviciu a anunțat că timpul despărțirilor a sosit. El își vede partenerii acestor ultime clipe ca prin vis, sînt două umbre livide ca și dînsul, cu gurile căscate în același rîs unison și insuportabil. O amețeală de-o clipă numai, din parte-i și invizibil. Apoi Bădescu și Șari pornesc înlănțuiți, întorcînd capetele către dînsul, spre a le opri, la o a doua repriză, fericite, la jumătatea drumului, într-o tandră și mută îmbrățișare între ei, a lor, a doi inși cari pornesc cu dînșii, pentru dînșii.

Alături, copilul și caută de drum, mutîndu-și grăbit picioarele subțiri și nici prin gînd nu-i mai trecu să arunce ochii înapoi spre cel rămas singur, inert și holbat, ca un cadavru jefuit.

Noaptea asta, Negrișor a băut coniac după coniac. Încît, la dînsul acasă, nici n-a mai găsit de nevoie să se dezbrace complet, și s-a lăsat în pat doborît, ca un copac fulgerat de obuz. Un singur licăr de conștiință i-a mai dăinuit o clipă înainte de a se arunca în întunericul de apoi : mulțumirea că va reveni încoace la țărm după cîteva ceasuri.

Și-a revenit într-adevăr, a doua zi spre seară, cu creierul sfîșiat de dureri atroce la fiecare mișcare. S-a trezit într-un lac de murdărie, care i-a întors inima pe dos și l-a împins spre cuvetă, și-și vîre capul în țîșnitura robinetului compactă și dură

ca un corp solid ; a muiat apoi colțurile imunde ale cearceafului și ale feței de perină în apa a toate ducătoare și liniștit apoi despre pălăvrăgeala servitoarei, a încercat să se îmbrace. De trei ori s-a trîntit în pat gol de la mijloc în sus, să ia rezoluții definitive. Și după ce-a izbutit în sfîrșit să se bărbierească și să se spele a pornit întins spre casa Modrenilor.

Era un făcut parcă : exact în locul știut ferăstroaica era în plină activitate tăioasă și zgomotoasă. Părea atît de bine dispusă, cu chiotele ei prelungi și răsunătoare, că oamenii din juru-i negri și uniformi ca niște roboți, se învîrteau ca titirezii, pe lîngă dînsa, făcîndu-i toate voile cu vădită plăcere, în ritmul trepidației detunătoare a motorului. Trotoarul însuși vibra în același ritm : Negrișor îl simți sub picioare și gîndul lui fu îndată, că identic îl va simți și de sus, în același tremur nestăpînit de nerăbdare. Curios, tocmai acum el își aminti de clipirea subită și scurtă care-i luminase bolțile grele și întunecate ale gîndului, devastat de alcool, înainte de a se prăbuși ca o tulpină inconștientă în moalele așternuturilor. Se bucurase într-adevăr că va nimeri înapoi pe acest drum de catapetesme și firide ale labirintului de întuneric, în care avea să rătăcească : știa bine, apa neagră a straniului subsol, avea să-l depună nu după mult pe cheiul luminei de ziuă. Pe mulți însă care se lăsaseră pe scările mucede de piatră cu aceiași nădejde, valurile de besnă îi trăseseră la fund, în împărăția marelui mister. Negrișor surise : dacă i s-ar fi întîmplat același lucru, nu era oare atît de simplu ; și ce importanță ar mai fi avut astăzi, femeia de ciocolată, Șari, Modreanu și Bădescu, ba chiar și zgîrie-norii din Chicago cu America toată cu tot ?

Negrișor ridică din umeri aproape rîzînd și ferăstroaica îi răspunse cu chirăitul ei care îi asurzi urechile cu ploaia de stei ascuțiți a scînteilor de zgomot.

— Du-te dracului de strigoaică ! îi strigă printre dinții strînși, dar nu cu ură, ci cu familiaritate, ca unei prietene inoportune, căreia în cele din urmă îi cedezi, că prea izbutește să-ți ghicească gîndurile în fiecare moment, pînă la cea mai ascunsă cută.

— Așteaptă, nebuno ! îi mai spuse și porni calm pe lungile scări ca omul care știe că nu-l întîmpină nici o sforțare pe drumul lui. Iar din urmă, ferăstroaica îl însoți pînă-n înălțimea etajelor, dînd fără încetare prelungile ei chiote de triumf.

Negrișor e surprins : Modreanu nu-l întîmpină. Nu-i acasă. E plecat în săptămînalele lui inspecții.

Eleonora l-a primit în sufragerie, unde își lua masa de seară. I-a dat prăjituri și-un pahar de vin roșu.

— Ah, ăstea-s prăjiturile cu care pleacă el... pe care acum, le prepari dumneata... de aceea nu mai trece prin restaurantul gării... rîde răutăcios Negrișor, fixînd-o cu dezinvoltura a toate înțelegătorului. — Ah, ai devenit o strașnică gospodină. O virtuoasă a dulciurilor. De altfel, mi se pare că ți-am spus : de mult te-am denumit, femeia de ciocolată.

Eleonora își arată dinții albi și mici, într-un surîs îngăduitor :

— Eu credeam că m-ai numit astfel pentru culoarea mea, care mi se părea că-ți produce o deosebită impresie. Dar, cît despre prăjituri, poți să-mi schimbi titulatura. Cu regretul de a-mi vedea meritele scăzînd simțitor în ochii dumitale, nu fac eu prăjiturile ăstea. Nici nu știu să le fac.

— Credeam că ai luat lecții după mariaj...

— Nu, n-am luat nici o lecție. Dar mi-ai spus ceva de restaurantul gării. Ei bine, dac-ai așteptat vreodată acolo pe soțul meu, ai pierdut timpul degeaba ; el pleacă acum cu automobilul... Nu-l mai căuta deci pe la gară niciodată, ci dute de-a dreptul la biroul lui, dacă ții așa de mult să nu-l vezi decît pe el... la birou vei fi informat cu exactitate de venirile și plecările sale...

Negrișor contemplă pe gînduri reflexele electrice în porțelanurile, dispuse artistic, sub geamurile aproape invizibile ale bufetelor mici de sticlă. Îi plăceau ordinea și transparența de-aci și mai cu seamă jocul infuzorilor de lumină pe atîtea suprafețe lucii. Un singur lucru îl mîhni : un pepene, de pe tabloul din perete cu fructe și natură moartă de sufragerie, pe care pictorul pentru a-l arăta că e privit dintr-o anume perspectivă, îl făcuse scălîmbăiat.

Dar atîta lucru nu putu avea nici o influență asupra humorului său prestabilit. Continuă deci calm și mulțumit, surizînd ordinei, străveziului și surîsului de raze, care-l întîmpina cu orice nouă mișcare a capului și-l secunda.

— Nu căutam pe soțul dumitale ca să-i vorbesc, ci numai vream să-l văd plecînd...

— A...

Eleonora micșoră ochii și țuguie buzele. Apoi întinse cu leneșe mișcări, mîna să-i reumple paharul.

— E interesant, declară ea. Şi cred că trebuie să fi fost extrem de obositor să-l aştepţi aşa, ferindu-te într-una să nu fii văzut.

Negrişor o reasigură cu un deliciu nemărginit.

— Dimpotrivă, îl aşteptam cît se poate de comod... Chiar ţineam să fiu văzut...

— Parcă ai spus că nu doreai să-i vorbeşti...

— Doream numai să... ne luăm bun rămas... aşa ştii... să vadă, că de cîte ori el pleacă... eu rămîn...

Sub examenul ei atent şi indecis, Negrişor plecă privirile puţin intimidate asupra roşului cristalin din pahar. Dar în colţul buzelor lui, se păstrează totuşi restul unui zîmbet de bravură şi siguranţă. Îi aşteaptă liniştit cuvîntul.

— Să trecem dincolo ! îşi dă ea părerea puţin mai tîrziu, drept răspuns.

Îl conduce ea singură, în camera ştiută cu divan şi cu măsuţă la mijloc, în care se pare nu s-a modificat nimic. Negrişor aruncă o repede privire, ferestrei, de astă dată închise, din cauza toamnei, cu toate că încă plăcută, dar destul de înaintată.

Negrişor se aşează pe divan, iar Eleonora împinge spre el măsuţa cu ţigarete, pe care mai pune şi un serviciu mic de lichior. Se scuză apoi pretextînd că şi-a învoit femeia din casă — Negrişor îşi aminti că-i deschisese chiar Eleonora — şi că trebuie să arăte bucătăresei ce are de făcut.

O aşteptă cu acelaşi zîmbet tihnit şi sigur cu care contempla acum şi dreptunghiul negru al ferestrei închise. Transperantul era ca de obicei strîns sus, fără grijă, pentru că locuinţa din faţă nu se ridica pînă la această înălţime. Negrişor îşi ciuli auzul pentru a distinge cumva şuerul ferăstroaicei or păcănitul motorului ; cu toate că era tîrziu, activitatea oamenilor pînă adînc în noapte l-ar fi înconjurat de departe cu îndîrjire şi îmbold. Dar nu se mai auzi nimic, oricît i se concentra toată puterea atenţiei în pavilionul urechii. Iar moalele divanului nu-i îngăduia nici un pas spre fereastră : dacă Eleonora ar fi intrat tocmai atuncea şi s-ar fi aşezat în locu-i el n-ar mai fi avut pentru nimic în lume curajul să şadă alături. Şi-ar fi tras un scaun aproape şi asta l-ar fi îndepărtat distanţe incalculabile de o nădejde nouă care-i biruia acum sufletul întors şi muiat ca într-o baie delicios de caldă, în această singurătate, în ideea că Modreanu e plecat, că ea-l denumeşte pur şi simplu „Modreanu", ca şi înainte de căsătorie, că fata din casă e învoită, că bucătăreasa e la capătul celălalt al apartamentu-

lui, că lichiorul are o culoare care îmbată cu făgăduința (Negrișor încă n-a gustat din el și nu va gusta pînă la venirea ei) că în pacea asta desăvîrșită el va putea vorbi cu Eleonora, un ceas, două, cine știe cît și cine știe pînă la care liman...

Și inima i se strînse deodată de stupoare, la gîndul că Eleonora ar putea, să nu se așeze pe divan, să-și tragă ea un scaun, lîngă măsuța cu lichior, să...

Și Eleonora intră :

Doamne, se schimbase în capotul cu inscripții din Coran ! Negrișor simte cum o pietricică i se desprinde de pe ghizdul cugetului și se lasă în adîncimi întunecat, sunînd în apa fundurilor plin și armonios ; el vede cercul undei crescînd cu o regularitate de geometrie impecabilă și balsamul păcii îi umple sufletul cu această perfectă simetrie. Dar cercul s-a oprit deodată împietrit și Negrișor parcă s-ar înghemui într-însul de teama deformării. Pașii Eleonorei au evoluat ușor prin cameră, ea cercetează ceva prin acest decor de sticle reflectoare, poate se contemplă în oglinzile care-i arată statura din ori ce fel de unghiuri, apoi se apropie de măsuța de la mijloc. Sufletul lui Negrișor se oprește ; mîna ei a apucat speteaza unui scaun. Un moment de groază și de stupoare ; dar a fost numai să se reazime în treacăt. Iat-o acum, se lasă pe divan, cu un picior sub dînsa, certîndu-l că nu și-a băut lichiorul.

— Te-am așteptat, bîlbîie el pierdut...

— Spune-mi, de ce el trebuia să vadă că rămîi... el știa că rămîi... de ce trebuia să-i aduci aminte de fiecare dată...

— O simplă mulțumire stupidă și egoistă... iartă-mă...

— Vroiai apoi să vii încoace ?...

— N-aș fi îndrăznit... și nu...

— ...și nu ?

— ...i-aș mai fi atras atenția...

— Atunci, de ce ?...

— Negrișor înălță din umeri, complet imbecilizat.

— Acum de ce ai venit ! Știai că el lipsește ?...

— Ți-am spus doar, mă așteptam să-l găsesc aicea. Îmi închipuiam că și-o fi schimbat felul ocupației...

Ea privi lung prin filtrul colorat al lichiorului din pahărel lumina becului.

— Ai fost complet de neînțeles în ultima vreme... și... nepoliticos... Nici să nu vii la nuntă...

— Și cu toate astea era atît de ușor de înțeles... era atît de ușor să înțelegi totul...

— Era ușor... și cu toate astea nu se înțelegea nimic... Cînd credeai că ai început în sfîrșit să remarci ceva, totul se încurca iarăși în așa fel încît se excludea orice putiință de a-i da de rost.

Ea înălță din umeri și se ridică în picioare. Se așeză vag agasată pe-un scaun. Negrișor îngălbeni. Cercurile din fundul apei negre se sparseră și se fărămițară. Nici o pietricică nu mai căzu să le dea din nou forma și mișcarea simetrică. Dimpotrivă : acum ceva greu se prăbuși în adîncimi, ceva ca un corp omenesc și nu-l primi apa cu plesnet sonor și elastic, ci în fund se așternu un covor rigid și sur. Asfaltul ! bîlbîi Negrișor și auzi într-adevăr doar bufnet surd de strivire și pîrîit de oase. Gemu de durere și se ridică la rîndu-i :

— Straniu ! mugi el... straniu !... Nici măcar cînd am fost atît de aproape de moarte, n-ai remarcat nimic...

— Spune drept a fost gluma... sau...

Creierii lui Negrișor au început să fiarbă.

— E adevărat că văzusei dinainte firetul în jurul gleznei ?... Doamne a fost o îndrăzneală... și acum mă cutremur ! Spune, l-ai văzut ?...

— Ah !...

Negrișor a scos un răget de fiară rănită. Și n-a putut să bolborosească decît două silabe de troglodit.

Ea l-a privit zîmbind și a venit să-l mîngîie cu blîndețe pe păr.

— Te cred ! l-a asigurat.

— Nu-i adevărat ! a strigat el atunci din nou lovind cu pumnul în masă... Nu crezi nimic...

Și lacrimile obidei și deznădejdei au dat iarăși buzna, acoperind de bunătatea obișnuită, mînia subită și nefirească a ochilor.

— Eu nu vreau mila nimănui... eu vreau adevărul !...

Femeia de ciocolată l-a privit iarăși uimită și parcă înfricoșată ; apoi ca să-și alunge spaima din ochi a izbucnit în rîsul ei nestăpînit, atît de nestăpînit, că pale de întuneric s-au gonit brusc pe tonul de-un contrast așa de demonic cu strania bucurie.

Negrișor simțea cum imensul edificiu, în care se afla, se clatină : așteptă să-și recapete cumpănirea, pentru a se năpusti la fereastra, către care ochii lui chiar porniseră hotărîți și sinistri.

Hohotele femeii făcură loc cuvintelor sacadate de spasmul veseliei :

— Să nu te... duci... acolo... vezi... că acum... nu mai e cine să... să... să... te lege de picior...

Și risul porni și mai năvalnic. Însă cu el porni și pasul lui Negrișor.

Dar statuia de ciocolată i se interpuse în cale, zguduită și mai cumplit de risul fără răgaz, înfricoșat și isteric.

— Sfîrșește cu copilăriile... S-ar putea întîmpla să se întoarcă în serios...

El voi s-o dea deoparte, dar ea-l înlănțui deodată cu brațele pe după gît.

— Spune, gemu atunci Negrișor... ai crezut sau nu... a fost el care te-a convins că...

— Ah! lasă odată prostiile astea... Pentru numele lui Dumnezeu!...

Dar el o strîngea acum cu putere și-i umplea urechea cu suflul lui cald și rugător:

— Vreau să știu, vreau să aflu dacă tu ai crezut în puritatea gîndului meu... Și dacă el te-a convins contrariul... Dacă tu ai avut măcar la început, o clipă cel puțin credința că pentru perspectiva ideei de a fi lipsit de tine aș fi vrut într-adevăr să fac ges... să mă arunc în prăpastie, hotărît și cu voința liberă, fără a-mi da seama de gluma stupidă cu care Modreanu îmi zădărnicea și-mi minjea de ridicol fapta...

— Și cu care te-a salvat... asta nu trebuie niciodată s-o uiți... Așadar el are dreptate.

— Are dreptate! Cine are dreptate?

Ea-l privi lung și neînțelegător...

— Modreanu, desigur, răspunse liniștit. El susținea într-adevăr că ți-a bănuit intențiile și te-a legat de picior precaut și discret, tocmai pentru a-ți revenit într-ajutor la vreme. Deci lauda i se cuvine lui, căci el a săvîrșit într-adevăr o faptă mare, în vreme ce eu mă amuzam și nu credeam decît într-o glumă... iar dumneata, precum mărturisești, îți lăsasei conștiința pradă unei nebunii trecătoare și care nu rezolva nimic... Și care, pe deasupra n-avea nimic cavaleresc și mai cu seamă estetic în ea... Ah, înțeleg, înțeleg, de asta tot îmi îndrugai înainte, cu ferăstroaica și cu Cleopatra și alte banalități penibile... amuzante, așa ca simple glume, dar stupide și caraghioase, dacă te gîndeai la ele serios.

Mîinile lui Negrișor slăbiră și Eleonora se desprinse...

— Pe cînd infinit mai elegant — surise ea indefinit — și atunci onoarea de a fi erou al momentului ți se cuvenea într-adevăr dumitale, ar fi fost dacă lucrurile s-ar fi petrecut

așa cum le bănuiam eu, ceea ce mă făcea să contrazic acerb pe Modreanu, știrbindu-i săracul, gloria lui. Eu am crezut și așa cred încă, pentru că prea te uitai des înapoi, că ai văzut lațul firetului gros, ba chiar că ai tras puțin piciorul ca să-l simți sigur și strîns... și pe urmă, cu toate riscurile care rămîneau totuși te-ai repezit... Și astea toate numai că să mă amuzi pe mine... pentru că vedeai că gluma mă distrează... deși Dumnezeu mi-e martor, n-aș fi crezut că o s-o duci pînă acolo...

Eleonora închise ochii :

— Să-ți expui viața... numai pentru a duce pînă la spaima supremă veselia celei care pretinzi că-ți place... într-adevăr ar fi fost uluitor, amețitor... și, mai cu seamă, să ai norocul, să-ți iei toate precauțiile să ieși izbînditor din acest risc considerabil... oh, totul ar fi fost și mai surprinzător și mai grozav, dacă fără să observăm noi, te-ai fi legat singur de picior. Și dacă numai ne-ai fi strigat : — Hei voi aceia ! Pe mine m-ați uitat ?... Atunci, adio... la revedere, pe malul rîului Styx... ...Să desfizi veșnicia dintr-o glumă... în haz...

Negrișor privi uluit la fereastra care nu-i mai putea folosi la nimic și prin care-i rînjea sarcastic tot întunericul de-afară, neînfricoșat de sfînta cruce a cercevelelor. Iar de-acolo privi și mai încurcat la Eleonora, străduindu-se să priceapă în sensul trăsăturilor ei deacuma, dacă simbolul însuși al acestui obiect sfînt, ar mai avea un înțeles în minunatul căpșor palid. Nici existența crucifixului de metal din peretele de la răsărit nu-l asigură ; era o simplă podoabă în raport cu coloritul covorului de desubt, era o obișnuință, sau mai păstra încă rostu-i divin, doar pentru că în grozăvia pe care o etala închidea o nobilă, o generoasă utilitate ? Negrișor se înfricoșă să întrebe pe acest idol de cofetărie, dacă totuși, neavînd nici un motiv de amuzament la obîrșie, semnul divin, mai avea și altă valoare în această casă, în afară de arta desăvîrșită, cu care fusese cizelat ?

Eleonora care-și contempla pînă și nedumerirea la complicatul sistem de oglinzi al camerei, înălță, în chip de sentință finală, din umeri, și ridică ochii spre dînsul, izbind-o pînă la surîs schimonositura de jale, de umilință și de meschin a bietei figuri de erou neisbutit.

— Iată, de aceea, — răsună glasul ei așteptat fără nici un rost de nădejde — am ezitat totdeauna, între Modreanu și tine. (Tot mai e un Dumnezeu pe lumea asta : îl tutuia...) Poate ai fi avut mai mult noroc... dacă nu m-ai fi speriat cu atîtea ciudățenii, uneori neînțelese, alteori fade și de-un gust așa de

melodramatic... Căci iată îți mărturisesc... fiziceşte îmi plăceai mai mult ca el...

— Haide, spune, se apropie ea cu un pas imperativ apucîndu-i mîinile şi scuturîndu-l cu energie : — Spune ! Aşa e că ţi-ai ales postura asta de disperat amoros pe margine de mormînt proaspăt cu regrete lăcrimoase şi cu zambile, crezînd că ai să mă impresionezi mai bine ?... Te iert pentru ideea de a-mi atribui astfel de gusturi, dacă-mi spui adevărul... Spune drept, aşa e că văzusei firetul şi te-ai aruncat, sigur de rezistenţa lui ?... Ca să mă faci să rîd ?...

Şi-l scutură din ce în ce mai tare, îmboldindu-l cu insistenţa ochilor negri şi profunzi să mintă, să se mintă.

Dar omuşorul lui se mişcă în gol şi buzele nu izbutiră să dea fiinţă nici unui sunet. Iar rîsul ei sonor se prăvăli din nou peste sufletul stins, sfîşietor de clar şi greu şi de-o voioşenie fără înţeles...

— Spune, spune...

Şi înainte ca el să clipească, buzele ei se strînseră într-ale lui, înfinit de aproape ca două puişoare de întraripata lor mamă ; capul i se lăsă pe spate şi ochii i se micşorară şi fugiră departe.

— La celălalt, desigur ! — mai putu gîndi Negrişor — şi o înălţă cu lăcomie la pieptu-i şi muşcă hămesit dintr-însa, ca un copil dintr-un dar de ciocolată.

Şi numai peste umărul ei, de undeva, dintr-un ungher imprecizabil, o clipă avu iluzia unui cap străveziu şi veşted, cu cioc alb ca neaua clipind şmecher dintr-o pleoapă imaterială ca neprevăzutul şi ca veşnicia.

Întîmplarea

Docarul luneca acum ca o pată galbenă, fugară, prin noaptea codrului. De cum îi înghiţise pădurea, roatele încetaseră deodată să mai scrîşnească pe pietrişul drumului. Dăduseră de pămînt viu. Copitele celor doi cai voinici izbeau în plin, şi loviturile se succedau mai repede ; iar zgomotul lor părea de astă dată mai învăluit.

Luna, pe a cărei tovărăşie în plimbarea aceasta nocturnă mai ales d-na Glogovan pusese tot temeiul, întîrzia la întîlnire. Deasupra, pe fîşia de cer dintre cele două linii de arbori, stelele ieşeau cu nemiluita din ascunzişurile negre. Bucuroase parcă de întîrzierea lunii, se lăsau pînă deasupra pădurii, în ghirlande de lumini. Se înghemuiau, se ciocneau între ele, stîrnind flăcări vagi şi momentane ; unele, mai îndrăzneţe, se pierdeau şi cădeau, lăsînd în urmă dîre de artificii ; altele, mai sfielnice, abia scoteau ochiul de insectă din vizuinile tainice, închizîndu-i înspăimîntate, pentru a-l redeschide iarăşi, peste puţin, cu aceeaşi teamă tremurătoare. Şi necontenit spuzeau din veşnicie, forfotind tăcute şi strălucitoare.

Ea privea extaziată magica splendoare, urmărind cu multă luare-aminte jocul lighioanelor de foc, care îi părea atît de asemănător cu al lighioanelor pămîntului. Şi era fericită să descopere, o dată cu minunea revărsării de aur, minunea ochilor ei, care puteau descifra atîtea lucruri de nepătruns pentru alţii în misterul hieroglifelor înstelate.

Alături, lăsînd moale frînele, Glogovan urmărea în gînd dialogul ce-l va avea a doua zi la oraş cu omul lui de afaceri. Trebuia să-i lămurească numaidecît o năstruşnică idee ce-i venise. Şi în dialogul imaginar el descoperea, la rîndu-i, cu uimire, la ce avuţii ar fi putut ajunge dacă lenea şi visătorul dintr-însul n-ar fi dominat spiritu-i de întreprindere.

De la un timp, însă, atît de mult bănet i se acumulă în închipuire, că privi îngrijat în juru-i. Și rămase multă vreme cu ochii ațintiți în întunericul puternic, la copacii care, ca niște uriași din mituri, păreau gata să-l primească în sutele lor de brațe întinse, sfîrșite în multiple și stranii articulații. Cînd și cînd surprindea în vreun desiș tainic închipuiri fosforice care îi rînjeau cu sarcasm. Alteori i se părea că îl urmărește cu stăruință magnetică un ochi fixat asupră-i. Și o temere surdă i se strîngea pe îndelete în fundul sufletului, din adîncuri de necunoscut.

Deodată duse mîna la frunte, ca și cînd ar fi vrut să prindă acolo ideea care îl năpădise. Cum de n-a putut să-și amintească mai dinainte? Banditii, ceata de banditi care se încuibase de cîtăva vreme în codrul Colibașului!

Auzise chiar azi de dimineață povestea asta din gura unui țăran, care tocmai se întorsese de la oraș. Dar nu prea dăduse ascultare, căci de multe ori zvonuri la fel umblaseră pe socoteala bătrînului codru, fără să fie adevărate. Și de bună seamă că nici acuma nu era vreun temei în cele auzite. Doar pînă în seară, înainte de plecare, stătuse de vorbă cu atîția oameni din sat și nimeni nu-i mai pomenise de așa ceva.

Glogovan își pipăi cu grijă revolverul, pe care nu-l uita niciodată în plimbările acestea de la conac la tîrg și înapoi. Plănui chiar să întoarcă. Băgă de seamă însă că au ajuns tocmai la drumeacul de cară ce taie calea mare drept în inima pădurii. Erau la jumătate de drum. Ori înainte, ori înapoi...

Nu fără vise stînjenire căută el la fîșia aceea îngustă de pămînt gălbejos pe care o făcea îmbucătura drumeacului. Mai mult și-o închipui decît o văzu, hurducată, buburosită de hopuri, tăiată în toate chipurile de urme adînci și străvechi de cărute, ascunzîndu-se chiar de la început pe după smocuri de arbuști tineri, înfrățiți în împletituri de nepătruns, ferindu-se necontenit în ocoluri curioase și îndoielnice, pierzîndu-se în nesfîrșitul lumii de mister și legende înfricoșătoare, cu care oamenii locului își înspăimîntă ascultătorii seara, în jurul focurilor de la cramе.

Dar pînă să se întoarcă de pe drumul umblat de fantasmele trecutului, caii repezi trecuseră de mult lugubra priveliște. Docarul zbura înainte în lumea de neguri. Tropăitul copitelor era acum așa de repede, de regulat, că parcă nici nu mai exista pentru urechile celor doi călători. Încolo, nimic, decît tăcerea profundă a stelelor, care se lăsaseră atît de în jos, că puteai să vezi ramurile de vis ale copacului infinit, pe care

se coborîseră în jerbi de chiciură. Nici cel mai mic zgomot, nici cel mai neînsemnat foşnet de frunză. Nici un sforăit de cal : se părea că zdravenele animale visau de asemeni, dormitau profund, mişcînd picioarele în goană automată.

Şi deodată, de undeva din pădure, ţîşni o lumină searbădă, poleind toţi copacii cu străvechiul ei de vis, înfăşurînd trunchiurile în scutece de hîrtie argintată. Glogovan avu impresia copilărească că i se desface dinainte o imensă pădure cu pomi de Crăciun.

— Luna ! şopti doamna Glogovan fermecată.

Lumina se mări şi acoperi totul în aur topit ; stelele într-o clipă se urcară pe ramurile copacului infinit şi dispărură în mişuroaiele lor. Doar cele mai mari, mai greoaie n-avură timp şi rămaseră locului, pălite de lumina hipnotică.

Caii se înveseliră. În plină goană, se uitară cu înţeles unul la altul înclinară rînd pe rînd din cap şi izbucniră într-un nechezat zgomotos şi puternic de rîs.

Acum drumul drept se lămurea pînă hăt departe în lungul lui. Şi nimic, nimic neobişnuit nu se vedea într-acolo, pînă puteai cuprinde cu ochii.

Glogovan prinse să fluiere uşor printre dinţi un refren favorit. Lumina umplea tot mai mult şleahul, ca şi cînd ar fi vărsat-o cineva cu găleata. Dar îndată inima lui se poticni în piept. Colo, drept, sub un copac, izbit în plin de luna ce se şi ridicase deasupra pădurii, văzu o fantasmă nemişcată, ceva cu seamăn de om.

Pădurea se lăsa aci puţin în clin şi caii o porniseră nebuneşte. Tropotul lor era neregulat acum, paşii li se amestecase. Din cînd în cînd părea că-şi mai spun cîte ceva la ureche, aprobînd din cap sau ridicînd repetat botul rînjitor în semn de negare.

Glogovan le privea nepăsarea liniştitoare cu un singur ochi, iar cu celălalt sfredelea îngrijat depărtarea. Şi omul de-acolo creştea necontenit şi stătea tot asa de nemişcat. Se apropiaseră bine de el : părea împierit în ploaia razelor, şi de sub suman îi ieşea un capăt vînjos de bîtă. Cînd Glogovan văzu acest amănunt, nu se mai put stăpîni : cuvintele se smuciră singure din gîtlej.

— Fantoşa, un om...

Fantoşa, întreruptă din visuri, privi nedumerită spre el. Şi trăsura trecu ca un vîrtej pe lîngă omul galben şi nemişcat.

Cînd fură departe de tot, Glogovan simţi că trebuie să-şi lămurească exclamaţia.

— Ai văzut cît de nemișcat și cît de galben era ? Parcă nici nu ne-a auzit...

— Probabil că era surd. Abia cînd ne-am apropiat de tot a întors capul.

— Da, a întors ? Curios. Parcă era o păpușă de ceară...

Tăcură. Apoi peste puțin înălțară amîndoi capetele, instinctiv. Parcă li se ridicase ceva apăsător de deasupra. Codrul se rărise deodată. Și după puțin timp încetă. Glogovan respiră adînc.

Cerul se desfășura acum imens, căptușit de țesătura subtilă a luminii pale. Luna suia încet-încet la deal, ca un paianjen săturat și dolofan spre două-trei musculițe de lumină ce se zbăteau să scape din împletitura vicleană ; în urma ei, searbăzi și nemișcați, fără nici o izbucnire de viață, doi planeți rămîneau fixați de rigiditatea morții în colbul de aur.

— Fantoșa, acum trebui să-ți spun. Am trecut printr-un mare pericol. Știi de ce am exclamat adineauri ?...

— Tot omul ăla, frate ?... Lasă acum... făcu ea plictisită.

— Ei, nu așa... Îmi pare rău... ascultă colea, știi ce am auzit alaltăieri la oraș ? Că o bandă de hoți s-a pripășit iar în codrul Colibașului.

Ea-l privi lung, întrebătoare. Dar cînd Glogovan vru să continuie, izbucni într-un rîs atît de puternic, că el rămase cu totul uimit.

— Atunci de-aia te-ai speriat așa ? spuse ea abia inteligibil prin cascadarea de neoprit a hohotelor. Vai, ce mai bărbat am !...

Glogovan dădu plictisit din cap ; ea tăcu și-l privi serioasă :

— O bandă de hoți, zici ? Aveai revolverul la tine ?

— Fără îndoială. Dar ce faci cu un revolver contra unei bande de tîlhari ?...

— Cum ? Știi că sînt tîlhari în pădure și pleci noaptea la oraș ?...

— Uitasem. De dimineață am auzit pe Năstase al Maricăi. Dar de atunci nimeni nu mi-a spus nimic. Și știi pe Năstase... Abia pe la mijlocul codrului mi-am adus aminte, cînd am văzut că nu mai iese luna...

Ea rămase pe gînduri. Deodată începu să zîmbească și se întoarse spre dînsul.

— Ei bine, dacă ne-ar fi atacat ?...

Se scuturã ca de un fior. Departe, drept înainte, luminile orãşelului se înmulţeau în constelaţii regulate ; Fantoşei îi părea o bucată de cer peste care luna nu pusese încă stăpînire. Apropierea oraşului îi dădu chef de vorbă :

— Ei, bine închipuieşte-ţi că ne-ar fi atacat... tu cum m-ai fi apărat, viteazul meu Mihai ?...

Glogovan mişcă buzele fără să răspundă. Ea rămase iarăşi pe gînduri.

— În definitiv, adăugă la urmă, dacă erau mulţi, la ce ne-am mai fi apărat ? Le-am fi dat tot ce ne cereau, şi basta...

— Da, dar dacă ne luau docarul...

— Mergeam pe jos...

Şi după o nouă reflecţie :

— I-aş fi rugat frumos : „Domnilor tîlhari, sunteţi buni să ne conduceţi cu docarul pînă la marginea pădurii şi pe urmă puteţi să-l luaţi"...

— Hm, parcă stau ei să se uite la graţiile tale !

— Eu cred că da...

El întoarse brusc capul spre dînsa, dar ea, fără să-i observe mişcarea, îşi sfîrşi gîndul :

— Ar fi fost o aventură nostimă. Dar păcat de docar. Aveam însă ce povesti...

Glogovan privea neînţelegător la dînsa.

— Fantoşa, dar tu nu ştii ce vorbeşti...

— Am spus, păcat de docar. Dar mă rog, spune, ce ar fi fost de făcut altceva ? Cînd curajosul meu soţ mă ia prin pădurea de tîlhari noaptea şi numai cu un pistol la dînsul...

— Şi ai fi făcut graţii unor brute ?

— Viaţa înainte de toate... Apoi, schimbînd tonul numaidecît. Ia nu mă mai plictisi, te rog ; iar ai început cu prostiile tale ? Nu cumva eşti gelos şi pe hoţii de drumul mare ?...

— Şi dacă ei ar fi devenit mai... mai exigenţi...

— Cum mai exigenţi ?...

El nu răspunse. Ea păru că gîndeşte. Apoi deodată :

— Vai, ce bădăran ! Dar asta e cu neputinţă. În sfîrşit, să lăsăm. Cu unu... un... ca tine este imposibil de glumit...

Tăcură amîndoi. Pe întinsul cîmpiei, case răzleţe surîdeau prietenos prin ferestrele roşii. De undeva, de departe, venea larma potolită a unui cor bărbătesc. Glogovan lăsă caii la pas. Părea cu totul preocupat de un gînd îndărătnic, căci încremenise cu ochii pe biciuşca înfiptă în toc, subţire şi lungă, parcă o închipuire.

Deodată se întoarse spre dînsa :

— Ei bine, şi dacă totuşi...

Ea nu răspunse.

— Admitem că ne-ar fi atacat, reluă el încăpăţinat. Şi că le făceai graţii, cum spui. Şi ei puneau ochii... Şi pe mine mă dezarmau, mă imobilizau...

— Dar încetează, pentru numele lui Dumnezeu ! strigă ea, scoasă din sărite. Ai citeodată... parcă n-ai fi crescut cu oameni...

— Ci ia răspunde, frate ! strigă el la rîndu-i aţiţat de o invincibilă curiozitate. Mă rog, s-ar fi întîmplat... vorbim şi noi...

— Alt subiect de conversaţie nu găseşti ? Ei bine, m-aş fi împotrivit, firește, ce mă tot întrebi ?...

— Dar atît nu putea liniști pe Glogovan, în care închipuirea acum fierbea.

— Da, te-ai fi împotrivit ? Chiar asta ar mai fi trebuit, nici măcar să nu te împotriveşti. Dar fetiţă, aceia-s bandiţi, ar fi fost mai puternici, te-ar fi învîns.

— Ce-aş fi putut să fac ? răspunse ea neliniştită.

— Sigur ! urlă el atunci, scos de tot din ţîţîni. Îi aţiţi, şi pe urmă ce-ai fi putut să faci ? N-ai fi făcut nimic, desigur. Ar fi fost o aventură, şi nimic mai mult, hai ? Am fi avut ce povesti, hai ?

— Dar ce ai, dragă de ţipi aşa, doar nu s-a întîmplat nimic ?

— Ana, nu s-a întîmplat nimic, cu asta scapi dumneata ; dar gîndul, gîndul...

— Ce gînd, ce ţi-a venit ? Pentru Dumnezeu, nu mai ţipa, te rog...

Glogovan prefăcu vocea într-un scrîşnet de răutate :

— Va să zică aşa, o aventură, nu ? Şi nimic alt decît o aventură... Ar avea ce povesti dumneaei cînd hoţii ar... ar...

— Dar încetează odată, sau... Şi crezînd că-l îmblînzeşte mult tonul : ...Cum poţi să-ţi închipui că aş putea povesti ceva dacă lucrurile ar ajunge pînă acolo ?

— Ah...

A fost atît de puternic răgetul acesta la lui Glogovan că ea s-a ferit îngrozită în lături.

— Aha ! sforăi el apoi înfundat, cu ochii bulbucaţi de cea mai nemărginită indignare. Care va să zică, n-ai spune nimic, ha ?... am păstra amîndoi secretul... dacă lucrurile ar ajunge pînă... pînă acolo... Foarte simplu, nu ? Ce simple sînt toate

pentru ea... dar eu... eu... ce m-aș face cu acest secret ?... toată viața...

— Taci odată, ai înnebunit ? Uite, am intrat în oraș, ne facem de rîs.

Docarul trecea acum linia ferată. Fantoșa privea, aiurită de această neașteptată izbucnire, spre stînga, unde felinarele gării invizibile, ascunse după o dumbravă de tufe, scăldau într-o lumină vie șinele multiplicate în curioase figuri geometrice și se proiectau searbede pe un colț ponosit de magazie. Alături, în penumbră, gheara imensă a unei macarale se ridica, fantastică și amenințătoare.

Glogovan, amețit de asemeni, privea spre dreapta și era privit la rîndu-i de de parte, de undeva, din întunericul profund, de un ochi sîngeros și dușman.

Îndată copitele începură să izbească mai repede, iar roatele prinseră să duruie pe piatră. Casele, la început grămezi surealburii, se deslușeau tot mai bine din întuneric, mai mari și mai luminoase.

Glogovan tăcea ostentativ. O tăcere întreruptă de mîriieli surde, de tuse seci, prefăcute. Fantoșa zîmbea dulceag. Lumina prietenoasă a ferestrelor îi alungase supărarea și-i umpluse sufletul de bunătate.

— Tot mai ești necăjit pe mine ?

Îi răspunse o violentă scuturare din umeri și un bombănit neînțeles. Ea prinse a rîde ușurel : dinții îi luciră în negură. Apoi, cînd docarul apucă pe strada casei părintești, spuse deodată :

— Ei bine, poftim, m-aș fi omorît, na, ești mulțumit acum ? Și într-o pufnire veselă, sugrumată îndată : Ca la cinematograf...

Glogovan tresări mînios, privi spre ea mestecînd între dinți o ripostă drastică ; apoi renunță și lăsă scîrbit capul în piept.

Cînd se întoarseră peste cîteva zile la moșie, Glogovan avea la el două revolvere și un pumnal, iar Fantoșa un revolver mic și delicat, dar în stare să facă minuni, ascuns în poșetă. Rezemată de tăblia din față a docarului, o pușcă uriașă își scotea țevile în văzul tuturor, așa că, de la prima aruncătură de ochi, orice hoț ar fi putut pricepe că are a face cu un docar armat.

La oraș, venirea lor provocase o zarvă nemaipomenită. Tatăl Fantoșei se supărase foc. Numai cu o noapte înainte, trei trăsuri fuseseră atacate, și doi călători, care nu se lăsaseră jefuiți, împușcați. Se ceruse învoirea guvernului ca să se aducă

armată. Glogovan trebui să aştepte pînă ce pădurea fu curăţată ; abia după ce compania de soldaţi părăsi oraşul, primi şi el îngăduirea să se întoarcă.

Acum înaintau în trap repejor pe sub bolţile uriaşe ale pădurii. Deasupra, printre vîrfurile copacilor, ca printre două maluri dantelate, fîşia albastră a cerului curgea ca un pîrîu curat şi adînc de munte. Ici-colo, frunzişul crengilor se împreună, astupînd albia de cristal. Dar îndată rîul îşi relua cursul, se lărgea, făcea un lac imens de azur, se îngusta iarăşi, şiroia înainte, conducînd parcă după mersul lui trăsura, ca un drum de ziuă a robilor.

Cu ochii ţintă la el, Fantoşa îi urmărea sinuozităţile capricioase. Glogovan privea galbenul drumului bătătorit, crescînd ca undele în cercuri tot mai largi şi revărsîndu-se pe sub roate. De cum intrase în codru, vorba Fantoşei i se implîntase iarăşi în coşul sufletului ca o lamă rece, chinuitoare.

„O aventură, şi nimic mai mult, aveam ce povesti !"

Şi, ca la un semn, atunci, amintirile care îl necăjeau obişnuit năvăliră buluc în minte-i. Cum, atît de des, o surprindea privind puţin mai îndelungat decît se cuvine în ochii convorbitorilor mai dezgheţaţi şi mai buni de gură. Cum ori de cîte ori o descoperea cercetînd cu grijă prin dantelăria perdelelor lăsate trecerea mai asiduă a vreunuia din foştii lui tovarăşi de petrecere prin faţa caselor. Şi era parcă un făcut cu trecătorii ăştia tineri ! Nu era unul care să nu întoarcă ochii şi să nu treacă în revistă ferestrele. În dosul privirilor scormonitoare, Glogovan le citea lămurit gîndul : „Aci stă ea !" Şi o ură oarbă îl cuprindea pe toţi aceşti iscoditori ai fericirii lui. Le hotăra în gînd răzbunare, pe care o împlinea prin nepoliteţi afectate, prin porniri vehemente în discuţiunile de cafenea, prin dispreţul profund ce-l lăsa să se întrevadă ori de cîte ori vorbea prin saloane despre unii din ei. Şi nu arare i se răspunsese pe acelaşi ton, nu arare se văzuse stricînd prietenii pe care le socotise de nedesfăcut înainte sau ajungea să se descopere singur nedrept şi să regrete unele gesturi pripite.

De multe ori avusese explicaţii violente cu Fantoşa şi totdeodată, după ele, ajunsese la convingerea că e un biet caraghios.

Cînd o surprindea spionînd la ferestre, înainte ca el s-o întrebe, Fantoşa mărturisea :

— A trecut Jan, amicul tău. Ca întotdeauna, afectat şi foarte impresionat de propria lui persoană. Îmi place mult să urmăresc pe imbecilul ăsta...

Glogovan îi căuta atunci atît de atent, atît de adînc în ochi și în cuvînt, că-i venea să se creadă un cîine care vrea să ghicească gîndul stăpînului. Cît de ascuns îi părea sufletul ăsta, cît de învăluit în atîtea valuri de mister, că o viață întreagă i-ar fi trebuit să le desfășure, unul după altul, fără să ajungă a-l dezgoli vreodată. Vedea așa de bine cum îl minte acest suflet, cum își rîde de dînsul, cum îl înșală sub ochii lui. Și sta neputincios în fața grozăviei acesteia, zîmbind prostește, rizînd singur, fricos, galben, fals, în vreme ce ea se prăpădea de rîsul ei clar, sonor, rău, sănătos, văzîndu-l atît de „comic".

„Ar fi fost o aventură nostimă, am fi avut ce povesti".

Nu mai încape nici o îndoială că ea ar fi dorit această aventură, își spunea acum înfiorat Glogovan. Dar cînd gîndul începea să îmbrățișeze scena care ar fi putut să se petreacă în întregimea, în brutalitatea ei, își părea lui însuși mai stupid ca niciodată : „Trebuie să fiu nebun : cum pot să-mi închipui că ar dori așa ceva ?" Zîmbea atunci înseninat și-i arunca o privire prietenească. Dar era de ajuns să-i întîlnească profilul visător, pierdut în lumea străină de el, a gîndurilor, ca să-și spună numaidecît : „Dar poate ea crede că totul s-ar petrece așa frumos ca-n romanele ei".

„Cum m-ai fi apărat atunci, Mihai, viteazul meu ?" O, asta vrea ea să vadă, asta o muncea pe dînsa ! Și închipuirea lui Glogovan îl purta în lupte groaznice cu banditii fioroși, îl vîra în cele mai teribile impasuri, îl dobora sîngerînd la pămînt, ca de-acolo să vadă, în chinul ultimelor clipe, desfrîul cel mai nemernic, să audă rugăciunile cele mai lașe ale unei femei fără rușine, care cerea, în schimbul oricărei ticăloșii, grația să se întoarcă, să aibă ce povesti în saloanele orășelului, în privirile de lăcomie și de admirație ale imbecilului de Jan și ale celorlalți imbecili.

Aproape să-și plîngă de milă, Glogovan făcu sforțări disperate să scape de nemiloasele imagini.

— Curios ! spuse el tare, după ce privi înaintea și în urma docarului. De un ceas de cînd mergem prin codru, și nu ne-am întîlnit cu nici un car, cu nici o căruță...

— Nu sînt toți curajoși ca noi, îi răspunse Fantoșa, privindu-l glumeț

— Rîzi, și totuși să nu ți să pară curios, scumpă doamnă, că am putea avea și azi oarecare surprize. Armata a plecat ieri, și nu e exclus ca să găsim și azi ceva de povestit...

Ea îl privi zîmbitoare, cu buzele strînse, cu bărbia mică tremurînd, gata parcă de răspuns, dar păstrînd vorbele pentru mai tîrziu, după ce el va fi spus tot ce mai avea de gînd.

Cum Glogovan tăcea însă, ea privi poznaşe în lungul drumului.

— Mihai, un om ! strigă apoi deodată, imitînd exclamaţiunea lui din noaptea aventurii.

Glogovan se prefăcu că nu-i ia în seamă cuvîntul, temîndu-se de vreo păcăleală. Ridică totuşi ochii pe furiş şi observă într-adevăr foarte departe, chiar la îmbucătura drumeacului de cară, o pată albă, nemişcată, ceva ca o cămaşă de copil întinsă pe o cruce de speriat ciorile.

— Şi e nemişcat, şopti ea.

Ciudat, lui Glogovan i se păru că îngrijorarea din vorbele ei nu avea accentul glumeţ şi prefăcut dintîi.

— Sînteţi foarte neliniştită, nu ? întrebă el răutăcios. Vă simţiţi, desigur, în pragul aventurii pe care o visaţi atît...

— Se mişcă...

— Ce ?

— A dispărut...

Glogovan ridică privirea şi văzu cămaşa ţărănească zdrenţuindu-se printre copaci, apoi pierind cu totul.

Figura ei, care pentru moment se întunecase, deveni iarăşi vioaie.

— Cum vezi, spuse ea, n-am noroc, n-am parte de aventură.

— Văd, eşti foarte dispusă, Fantoşa. Şi crezi că, cu spiritele tale vei da o nuanţă de glumă unor cuvinte care ţi-au venit în suflet, fără voia ta. Dar te înşeli...

Ea-l privi lung prin întreţesătura genelor. Apoi izbucni într-un rîs sonor şi silit.

— Cum, dragă, crezi tu oare cu tot dinadinsul că aş dori o aventură de aceste, că aş dori să fim atacaţi de hoţi ?... Pesemne că nu eşti întreg, iubitul meu...

Îl privea înainte, lung şi stăruitor, şi faţa i se însufleţise de mult drag.

— Şi pe urmă, de unde ştii cum m-aş purta într-o astfel de împrejurare ? De vreme ce nu s-a întîmplat nimic...

— Nu s-a întîmplat nimic, desigur, îi rupse atunci îndată vorba Glogovan, plesnind nervos frînele. Asta-i marele noroc, marele ascunzător al nepătrunsului. Dar dacă întîmplarea n-are de lucru şi într-o bună zi dezvăluie totul pe neaşteptate, atunci

te sperii de ce-ți arată. Nu s-a întîmplat nimic, zici ? Degeaba... a fost de ajuns să-ți aud vorbele, ca să știu cum te-ai fi purtat... atunci.

Și în ureche păru că-i răsună, cu sonoritatea de cristal a glasului ei, riposta aceea care îl făcuse cu cîteva seri înainte să tresară de indignare și groază : „Ce aș fi putut să fac ?"

Le auzea și acum atît de clare cuvintele acestea, așa cum auzea tropotul cailor și rostogolișul roților, și ele îi plesneau timpanele cu răutatea lor triumfătoare.

Într-adevăr, ce ar fi putut face în fața împrejurării irezistibile, mai tare decît voința și puterile ei ? Glogovan nu găsea nici un răspuns la această întrebare, care îi părea uneori atît de stupidă și atît de nefirească și care îl muncea cu stăruința ei neîmpăcată și corosivă.

„Ce aș putea să fac atunci ?" I se părea că în vorbele acestea ea a învăluit o bucurie ascunsă, curiozitatea vagă de a-l vedea zdrobit de furie neputincioasă în fața neprevăzutului teribil, înaintea căruia nu există putința de opunere.

Fantoșa îl privea, zîmbind compătimitoare, lăsîndu-și trupul legănat de hurducările și destinderile arcurilor.

— Cît de copil ești, spuse ea la urmă, ridicînd din umeri cu un aer neînțelegător. Ne certăm pe închipuiri ! Apoi, urmărind cu atenție pe spinarea calului din față împletitura frînelor, murmură pe gînduri : Ai, desigur, mare dreptate. Întîmplarea le dezvăluie într-adevăr pe toate. Dar pe noi ne-a cruțat pînă acum. Și pînă cînd nu va veni să ne îmbrîncească, haină și neînduplecată, pe unul de lîngă celălalt... nu ne e îngăduit să... Cine știe, poate atunci, cel care se arată mai plin de virtuți acum se va purta mai nedemn... și tocmai cel care se arată mai voinic va fi mai laș... Dar numai atunci ne vom putea încerca puterile...

Micșoră ochii, concentrîndu-i în aer, într-un punct fix, care se porni, modulîndu-și goana după mersul cailor.

Vom fi eroi ? Vom sucomba în fața teribilei împrejurări ? Cine știe ? E cutremurător și într-un caz și într-altul. Și iată de ce trebuie să ne bucurăm că suntem departe de ea...

— Să ne bucurăm, așadar, strigă el, și hățurile plesniră din nou deasupra spinărilor mobile ale celor doi cai. Să ne bucurăm de marea fericire că nu știm ce ascundem fiecare în pielea noastră. Ura ! Trăiască ! Vino să te sărut, iubita mea, înainte de a te cunoaște...

— Poți să fii ironic cît vei vrea. Așa e, cum spun eu. Dacă Dumnezeu va fi bun cu noi, ne va ajuta să nu ne întîlnim niciodată cu ea, ne va ajuta să trăim ascunși unul de altul. Deunăzi, numai am trecut pe aproape, și tot... și totuși...

Fantoșa tăcu deodată și ochii i se holbară.

— Uite-l ! șopti ea înfiorată.

Glogovan ridică privirile. Un soldat scurt, dar grozav de pieptos, ieșise chiar din îmbucătura drumului de cară și aștepta liniștit docarul.

— Întîmplarea ! șopti în glumă Glogovan, dar simți cuvintele ce mai avea de spus topindu-i-se în gît și pipăi revolverul. Zîmbi totuși cînd văzu pe Fantoșa strecurînd îngrijată mîna în poșetă.

— Stați ! strigă soldatul, ridicînd mîinile în sus.

Era descins, și pușca din spate-i nu prea părea militărească.

Glogovan încetini mersul cailor.

— Oprește, boierule. Cine sînteți dumneavoastră și unde vă duceți ?

— Dar dumneata cine ești ? întrebă el autoritar, trăgînd totuși de hățuri.

Soldatul răspunse cît se poate de prietenește :

— Apoi eu sînt post fix aici, c-avem ordin...

Și pentru că Glogovan îi examina bănuitor îmbrăcămintea suspectă și pușca de vînătoare din spate :

— Sîntem milițieni, din sat de la Merușeni. Ne-a luat de la muncă, boierule, și ne-au pusără prin codru să vedem cine trece.

— Eu credeam că ești întîmplarea, glumi Glogovan cu jumătate de voce, privind încurajator la Fantoșa. Eu sînt proprietar aici la Glogovan, mă băiete. Ai fi putut înțelege doar de la început cu cine ai a face...

— Așa ne-a dat ordin domnu plutonier de jandarmi, boierule, nu trebuie să vă supărați. Oricine-o trece, fie cine-o fi, să arate dovadă precum că cine este.

Glogovan îl examină încă o dată de sus pînă jos. I se păru că ochii milițianului alunecă de sub privirile lui. Avea însă arma în bandulieră și mîinile îi erau goale. Lăsă deci frîul și începu să-și cerceteze buzunarele.

— Păi, ce să-ți arăt eu dumitale ? Vreo scrisoare... ceva...

Soldatul se apropiase de tot de docar. Glogovan despături o hîrtie timbrată, un act pe care-l încheiase cu omul lui de afaceri.

— Să iertați, săru' mina coconiță, se adresă postul fix Fantoșei, cu o lucire stranie în ochi. S-a întors lumea pe dos de la război încoace. Hoți, tîlhari în toate părțile. Mișună ca lighioanele...

Gura i se lărgi rînjitor și ochii o măsurară fugitiv.

— Uite, aici, mă băiete ! îl întrerupse Glogovan. Asta e un act, cum să-ți spun... un zapis...

Soldatul căută cercetător hîrtia desfăcută, întinzînd liniștit mîinile spre ea. Și dintr-o dată, dintr-o mișcare bruscă și sigură, încleștă degetele voinice pe brațele lui Glogovan. Îl tîrî jos dintr-o smucitură. Căzutul simți numaidecît genunchiul banditului strivindu-i pintecele sub o apăsare de neîndurat.

O șuierătură scurtă ; vreascurile pîrîiră parcă speriate. Apoi răsună o detunătură slabă, ca pocnetul unui pistol de copil. Glogovan înțelese că Fantoșa se apără de celălalt, de vlăjganul uriaș îmbrăcat țărănește, care țîșnise pe neașteptate din tufiș. Un capăt de frînghie îi zvîcni dinaintea ochilor, în vreme ce un pumn al soldatului îi cotrobăia pe dedesubt. Frînghia îl încolăci îndată peste brațe, peste pîntece, peste picioare, ca pe un pachet.

Fu trîntit în fundul docarului, care porni aproape în aceeași clipă. Și tot în aceeași clipă, banditul care îl legase se aruncă dintr-un avînt asupră-i, căzînd peste el ca o pasăre de pradă.

— Vă dăm tot ce avem, și cal și trăsură, gîlgîi Glogovan înnăbușit. Ce mai aveți cu noi ?

Banditul nu răspunse. Docarul fugea cu o repeziciune uimitoare, hurducîndu-se pe hîrtoape, pîrîind și plesnind din încheieturi ca o haraba, lovind cu putere amețitoare pe Glogovan în moalele capului. De sub picioarele hoțului, care-i sfîrșise de golit buzunarele, vedea nuiele lungi, înfrunzite, plecîndu-se deasupră-i rînduri-rînduri, înălțîndu-se apoi cu aceeași grabă. Sus de tot, în nepătrunsul albastru, un nor alburiu părea că fierbe, învîrtindu-se pe loc.

Un singur gînd mai dăinuia acum în capul lui Glogovan : „De ce nu m-au ucis de îndată dacă aveau gînd să mă omoare ?"

Dar la o cotitură scurtă, capul îi fu izbit cu atîta putere de scîndura docarului, că și gîndul acesta îi porni în vîrtej, ca și norul de deasupra. Loviturile începură să urmeze apoi cu nemiluita, din ce în ce mai puternice, mai îngrozitoare, alungîndu-i orice gînd nou. Glogovan încercă zadarnic să se miște din poziția ucigătoare : banditul îl ținea strîns în cleștele genunchilor.

Abia într-un tîrziu strînsoarea de fier se destinse.

— Acum poți să te duci dracului! auzi el mormăind pe soldat.

Și înainte ca să apuce să se înspăimînte, fu repezit peste muchea docarului. Căzu pe spate, într-o groapă de bulgări sfărîmați, tari ca molozul. Cu puțin n-a fost să-i apuce piciorul roata din urmă.

Rămase cîtva înghemuit în groapa de bulgări aspri care i se înfigeau în piele. Privea uimit cerul nemaivăzut de albastru, pe care nourașul învîrtitor se potolise și se destrăma ușor în fire de tort, ce se topeau în amețitoarea nesfîrșire. Asculta cum tîmplele i se potoleau : scîndura docarului parcă-l pălea încă, dar din ce în ce mai slab, mai alinător. Avea impresia unui ecou care se pierde necontenit prin sine însuși în prăpăstii.

Cu cele din urmă zvîcneli ale capului, o fericire neînțeleasă îl năpădi deodată, de-a valma cu toate gîndurile care îi rămăseseră agățate pe pervazul cugetului cînd scîndura docarului îl izbise.

Asta a fost tot. A scăpat !

Frînghia cu care era legat nu fusese înnodată ; își aduce bine aminte. O va putea desface așadar la prima mișcare. Banditii îl aruncaseră aci, atît de departe de drumul mare, ca să-l încurce prin codru. Pînă să dea acum de veste c-a fost jefuit, aveau destul timp să ajungă la bîlci, la Rîureni.

O mînă izbuti în sfîrșit să se descurce de sub împletitura frînghiei, restul fu treabă de un minut.

— Fantoșa ! strigă el biruitor, fiind sigur că ea trebuie să se afle aruncată la fel, pe undeva, pe aproape. Niște hoți așa de grăbiți și de metodici, care n-avuseseră nici timp să-i omoare, numai de dragoste n-ar fi putut sta, fără îndoială.

„Aștia-s hoți deștepți, care își înțeleg meseria", gîndi Glogovan admirativ, vroind să înlăture orice posibilitate de replică cugetului său, întotdeauna nesuferit de îndoielnic.

„Dar dacă o fi aruncat-o în urmă ?"

Spre stînga, de unde veniseră, drumul se desfăcea în două ; la dreapta cotea pe după troiene verzi de tufă.

Glogovan se lumină : fără îndoială, Fantoșa trebuie să fie chiar după acest tufiș.

Înainte de a sfîrși gîndul, a și ajuns la cotitură, iar buzele îi frămîntau cuvintele de întîmpinare :

— Întîmplarea, Fantoșa, ai văzut-o ? Ea a fost...

Dar abia acum se dumeri bine de ce hoții l-au adus pînă aci. Se trezi într-un fel de luminiș lunguieț și umflat într-o

parte, pe care se înnodau sumedenie de drumeacuri, poteci și potecuțe. Și toate dispăreau de la prima aruncătură de ochi, ascunzîndu-se după tufărișuri sălbatece și abundente.

El strigă din toate puterile și pădurea îi duse strigătul pînă în depărtare. Dar nici un răspuns nu veni de nicăieri. Porni aiurit pe drumul care i se păru mai larg.

Trecuse mai bine poate de un ceas de mers. Și iată, i s-a părut sau a văzut într-adevăr un vestmînt alb ferindu-se pe după un dos de copac.

— Fantoșa ! strigă din toate puterile pieptului.

Nici un răspuns. O clipă, două : nici un răspuns.

— Fantoșa !

Și iarăși nici un răspuns. Nu poate fi ea. Doar distanța pînă la copac e destul de mică. Și cu toată vocea lui stîlcită, a strigat destul de lămurit, cum strigă și acum : „Fan-toșa !" Și nimic, nici un răspuns.

Totuși, e cineva acolo, cineva care poate spune dacă docarul a trecut pe aci, ori nu. Glogovan ezită să se urnească, dar vestmîntul alb apare iarăși de după copac. Stă cîtva nemișcat, ascuns pe jumătate, apoi pornește. Și inima lui se zbate acum ca un cîine sălbatec în lanț la vederea zdrențelor care înaintează.

O recunoaște. Și înțelege totul. Era de înțeles totul, de altminteri, numai din șovăiala ei de a se arăta.

Hainele sfîșiate de pe dînsa și zgîrieturile adînci de pe față spun de-a fir-a-păr ce se întîmplase. Ea vine cu pas tot mai grăbit de ce se apropie de dînsul. Și la oarecare distanță, se oprește, izbucnind într-un plîns zgomotos, puternic.

O fixează cu ochi măriți, nemișcați, strivit de grozăvia, de elocvența spectacolului. Pieptul îi fierbe în clocot, cîinele din inimă se frămîntă să smulgă cușca din temelie. E gata să izbucnească, și buzele pe care le strîngea cu desperare se mișcă necontenit, ca unui copil căruia îi vine să plîngă. Dar nu poate articula un sunet, iar ochii căscați descopăr pe gîtul înalt și alb o vînătaie adîncă. Se apropie. Se cunoaște perfect tiparul unui deget gros și scurt cu unghie voinică. Pe buza de deasupra, urma unui colț de fiară mustește roșie-întunecată, ca o picătură de vin negru.

Și lupta îndîrjită, inegală, nedreaptă, între o femeie și cele două sălbăticiuni de pădure, i se limpezește deplină, amănunțită. Un fior îl scutură, ca destinderea înfrigurată a clipei din urmă. Iar zbuciumul plînsului ei e atît de puternic, și atît de

sincer e accentul suspinelor ! Subțire și firavă, o biată coardă omenească, tremurînd sub apăsarea întîmplării de nerostit. Furișe și stîngace. Glogovan simte toropeala milei încropindu-i ușor-ușor sufletul.

Mîna lui o cuprinse mîngîietor, vorbe de alintare îi scapă nedibace printre dinții încă strînși. Cu cel dintîi cuvînt al lui, suspinele o năpădesc și mai furioase, se îngrămădesc fără noimă în fărîma de trup, o înnăbușe.

Apoi se opresc deodată, ea îl privește mirată, neînțelegătoare, uimită prin ceața lacrimilor. Vorbele lui sînt atît de bune acum, sînt ale unui părinte bun care își mîngîie copilul.

Dar în dosul lor, Glogovan simte îndată curiozitatea mușcîndu-i sufletul. O mihnire subită îi cășunează acolo, în adînc. Ce-l privesc pe el cele întîmplate, de vreme ce ea s-a purtat astfel : Ce-a fost s-a petrecut fără voința ei, e ca și cînd n-ar fi fost nimic.

Și totuși e ceva, acolo, înlăuntru, care vrea să știe totul pînă la ultimul amănunt. Poate, desigur, pentru a nu mai rămîne nici o îndoială, nici cea mai mică umbră de îndoială că voința ei a rămas curată, că e profund răzvrătită, pînă în cea din urmă fibră, împotriva împrejurării oarbe și triviale prin care a trecut. Dar atît, și nimic mai mult. Întrebările pornesc așadar indiferente, ascunse în cuvintele cele mai frumoase, cele mai prietenești.

Iar răspunsurile ei se feresc la început, în ocoluri largi, concentrice, care se strîng din ce în ce mai mult apoi, pentru a-i zugrăvi în sfîrșit totul în cîteva semne de aprobare, în cîteva gesturi de groază.

Căci scena luptei o reface el, aducînd, din creierul răvășit de nebunie și curiozitate, bucățică cu bucățică, toate fațetele cu putință într-o astfel de împrejurare. Ea nu face decît să nege ușor din cap, sau să încuviințeze prin imobilitatea sfîșietoare a privirilor a doua oară înspăimîntate.

Pînă în clipa din urmă, cînd ghearele brutei i s-au înfipt în gît, a rezistat cu toată puterea furiei și a tinereții. Degetele apăsau însă atît de tare, intrau atît de încet și atît de sigur și de adînc în carne, că mîinile ei bîjbîiau degeaba în aer. Genunchii i s-au împleticit de la sine ; și, cu cel din urmă pic de cuget, a crezut că, prefăcîndu-se moartă...

Aci Fantoșa s-a oprit, privindu-l rătăcită... El a înțeles însă îndată gîndul care a oprit-o. Căci povestea era ajunsă la cea din urmă răspîntie. Ea putea continua „și astfel, banditul a renunțat atunci"...

În ochii Fantoşei scînteia stranie s-a aprins şi mai mult : ei sînt acum două diamante care varsă focuri de lumini. Glogovan aşteaptă înfrigurat, cu privirile legate de buzele ei.

— Ş-atunci ? întrebă el.

— Atunci... răspunde ea... şi izbucneşte iarăşi în plins.

Sinceritatea aceasta ar trebui să-i placă lui Glogovan : el înţelege că ar trebui să-i placă, şi totuşi figura lui exprimă acum dezgustul cel mai deplin. Ea vede şi-şi acoperă faţa cu amîndouă mîinile : maşinalicește, cuvintele de mîngîiere izvorăsc iarăşi din glasul lui ; dar amîndoi înţeleg bine cît sînt de nepotrivite, de false şi abia pot să ascundă mînia surdă care se înfăşoară în ele, ca într-un văl transparent şi zdrenţuit.

— Să lăsăm, Fantoşa, e stupid să mai continuăm. Înţelegi, e scîrbos. Tu nu strici nimic, biată femeie, şi te-ai purtat cum trebuie... dar e aşa dezgustător, că nu mai putem continua...

Soarele apunea parcă la marginea pădurii şi părea printre copaci o grămadă imensă de jărăgai topit, scăzînd pe nesimţite, ascunzîndu-se pe îndelete în pămînt.

Porniră atunci într-acolo, căci conacul era chiar la apus de codru. El mergea acum repede, stăpîn pe puteri noui, neaşteptate.

— Să lăsăm, să lăsăm, e aşa de scîrbos ; ce puteai, la urmă, să faci ?... între moarte şi viaţă... ar trebui să fiu nebun ca să-ţi pretind...

Ea se ţinea după dînsul, şchiopătînd, împiedicîndu-se de buturugi, alergînd să-l ajungă şi scîncind ca un copil, care a fost pedepsit.

— ...Vom povesti, desigur, cum am fost atacaţi... aruncaţi în mijlocul pădurii... dar încolo nimic, înţelegi... Fantoşa... absolut nimic... Numai noi doi... vom şti... ai făcut totul, tot ce se putea... dar în faţa morţii... oricine... dar nimeni, nimeni nu va şti, şi asta e de ajuns... ei vor asculta poveştile noastre înflorite... căci trebuie să povestim, să inventăm... şi vor crede... ne vor crede doi eroi... şi noi ne vom uita unul la altul şi vom surîde...

De bună seamă trecuse de mult, foarte de mult de miezul nopţii, căci lor li se părea vecie de cînd umblau prin întunericul de moarte. Parcă se îmbătaseră de oboseală ; călcau strîmb ca doi beţi. Se împiedicau la fiecare pas, se izbeau unul într-altul, se răzleţeau, pentru a se ciocni iarăşi.

— Vom rîde că i-am înşelat... înţelegi ?... şi nimeni nu va şti că mînţim... aşa de sfruntat, nimeni, decît tu... care-mi vei zîmbi atunci... cu zîmbetul tău, cu zîmbetul acela al tău...

Se opri deodată în loc, apucînd-o brutal de mînă. Şi o privi cu toată puterea ochilor lui, în cele două pete mari pe care le făceau ochii ei în noapte, ca două pete de cerneală...

— Şi cine îmi va spune atunci... dacă tu-ţi vei rîde de ei... sau... sau de cel care nu va mai şti ce să mai născocească...

Ameţită cu totul, ea nu înţelegea nimic. Privea nedumerită, lipsită de orice pricepere, spre tavanul foşnitor al peşterii de frunze prin care se tîrau de atîta vreme. O zgudui cu putere :

— Ascultă, ascultă ce-ţi spun...

Ea se lăsa moale în mîinile lui, ca un pachet de boarfe. O împinse scîrbit, şi ea îngăimă plîngător, abia auzit :

— Cînd se mai sfîrşeşte ?

— Ce să se sfîrşească ? Codrul ? Noaptea aceasta neagră ? Ar putea oare să se sfîrşească vreodată ?

— Niciodată nu vom mai ieşi din pădurea asta, ştii tu ? Ea va ţine mult, mult de tot, totdeauna, oricît s-ar sfîrşi copacii, oricît s-ar face ziuă... înţelegi tu ? De-acum va fi veşnic noapte şi codru...

Dacă ar fi fost cît de puţină lumină, ea s-ar fi speriat desigur de mărimea exagerată, de privirea sticloasă a ochilor lui. Dar oricît îi despărţeau pentru un moment gropile, rădăcinile şi ierburile încîlcite, ea bîjbîia după el prin întuneric, se ghemuia într-însul înfiorată şi zăpăcită. Nimic din ce vorbea Glogovan nu-i intra în urechi.

O secundă încă de apăsare, şi totul s-ar fi oprit aici. Tot, chiar şi zîmbetul acela al ei, zîmbetul acela al cărui înţeles adevărat numai el îl va şti... totdeauna, toată viaţa...

— O secundă numai, Fantoşa... dar tu, tu n-ai avut tăria să mergi pînă la capăt... singură n-ai avut tăria...

Rămase iarăşi locului, tremurînd, apucînd-o de mînă. Ce înseamnă învălmăşeala asta în gîndurile lui ? O pădure... docar... hoţi... ea a fost... a fost siluită... de ce nu şi... ? cine ar putea şti dacă... hoţii sau...

Glogovan nu mai poate asculta mai departe glasul acesta sălbatec, revoltător, care îi şopteşte de-acolo, dinlăuntru. El scutură din cap cu energie. Aşa ceva e cu neputinţă ! Doar ea a făcut totul...

Tot corpul îi tremură apucat de friguri... Trebuie să fie curat nebun... Dar e monstruos... dar voinţa ei a fost fără prihană, fără pic de prihană... dar ea a rezistat pînă la cea din

urmă clipă... o singură clipă mai mult de apăsare, și totul, totul ar fi fost stins, orice zîmbet... și pe gît stă încă urma degetului scurt și gros și noaptea e neagră.. codrul.. cine ar putea bănui...

— Du-te, Fantoșa, fugi...

Dar ea se înfige într-însul, i-e frică de codrul negru cu miros muced de peșteră, și atingerea lui numai îi mai aduce aminte de viață...

O împinge înainte, și grumazul ei alb parcă strălucește. În ochii lui e atît de strălucitor, că-l orbește și distinge perfect urmele degetelor patrate. Uite, și pe ceafă... Cine ar putea bănui în împletitura aceasta de degete, de vînătăi... Și gîtul strălucește ca un zîmbet... neînțeles, viclean, rău... toată viața...

Mîna i se întinde, dar tremură așa de tare și e așa de grea... cu neputință s-o ridice. Și degetele, cum îi tremură !...

„...ca o leoaică... a luptat ca o... șuieră acum ascuțit vocea lui înfiorată și prelungă ca un vînt ce trece pe departe, dar astea toate nu pot șterge colțul... colțul fiarei pe buză... acolo... Ei nu vor ști nimic, dar eu... Semnul... mic și groaznic..."

— Fantoșa, ce-ai făcut ? Auzi, ce-ai făcut ?... izbucni în cele din urmă, cu toată puterea glasului, izbutind, în sfîrșit, să frîngă în coate cele două mîini, amorțite parcă de ger... Cum ai lăsat...

Și tot în aceeași clipă, ea strigă, oprindu-se deodată :

— Mihai, ai văzut...

În oprirea-i bruscă, el s-a izbit cu putere de dînsa, împingînd-o cîțiva pași înainte...

— Mihai... o vezi ?... lumina...

— Ce-ai făcut cu mine, cu liniștea mea ? bolborosește Glogovan greoi, neștiind ce să facă cu mîinile care i se bălăbănesc în aer fără rost.

Și deodată ea dă un țipăt lung, sfredelitor, un chiot nesfîrșit de bucurie.

— E chiar la noi, Mihai, conacul, uite !... lumina din turn... uite ferestrele noastre...

S-a năpustit, oarbă, înainte : zadarnic îi pun piedici împletiturile de ierburi, zadarnic crengi tinere i se pun de-a curmezișul, zadarnic tufișuri ghimpoase o trag de haine înapoi. El o urmează mașinal, zdrobit ; mîinile i-au căzut de-a lungul corpului, și acum el e copilul care o urmărește docil, biruit.

— Sîntem la noi, Mihai, la cuibul nostru...

Au ieșit la lumină. Căci față cu noaptea neagră în care au bîjbîit pînă acuma, lumina stelelor e o adevărată feerie. Între

cele două brațe ale codrului, negre, greoaie, întinse la nemărginire, catapeteasma cerului strălucește de podoabe, și Glogovan privește aiurit risipa de candele pe bolta giganticului templu.

Ochii lui caută uimiți la Fantoșa. I se distinge așa de bine figura! Ea merge cu pași mari, regulați, siguri, și din ce în ce mai grăbiți. Și s-a făcut atît de înaltă acum! O privește lung și pe fața ei e cea mai deplină seninătate... Dumnezeule, ea zîmbește...

Codrul e în urmă de tot. Pe fondul nopții, conacul cu acareturile lui se desenează ca o turmă somnoroasă de bivoli antediluvieni. Două ferestre strălucesc prietenoase pe silueta unui turn: e camera lor de culcare...

Dar ochii lui Glogovan clipesc acum străini de orice înțelegere: acolo, înăuntru, el bîjbîie necontenit în noaptea înfiorătoare a codrului nesfîrșit. Iar dinainte-i, zîmbetul vesel al Fantoșei, ce se tot întoarce să-l îmbie, parcă sare din loc, în zboruri scurte, amăgitor și zglobiu, ca o libelulă.

Vedenia

I

De cînd intrase în Bulgaria, regimentul înainta în aceeaşi formaţie de luptă : avangarda cu vîrf şi cap, apoi grosul coloanei.

Dar molima cea grozavă avea la rîndu-i strategia ei. Puţin îi păsa de vîrf şi cap ; era prea îndîrjită să-şi piardă vremea doar cu cîţiva. Lăsa deci să treacă toată avangarda şi se năpustea nemiloasă asupra grosului. La fiecare kilometru cădea cîte un soldat. Şi rîndurile se rupeau îndată, spăimîntate în jurul proaspetei victime a duşmanului nevăzut. O lăsau zvîrcolindu-se în praful drumului, pînă cînd ambulanţa, păzită de ariergardă, ajungea la „înălţimea" lovitului de soartă.

Iar regimentul şerpuia înainte pe şleahul întortocheat şi unduios sub picla moleşitoare a soarelui. Soldaţii, cocoşaţi sub raniţe, îşi zvîrleau picioarele la întîmplare spre dreapta şi spre stînga, înaintînd prosteşte, privind cu încăpăţînare cercurile de lumină, pe care astrul violet al nămiezii le întindea şi le destindea pe spinările verzi ale camarazilor din faţă, ca şi cînd o mînă nevăzută le scria acolo destinul cu litere încîlcite de foc.

Şi tuturor urechea le era atentă înăuntru ; acolo era inamicul. Acolo, sub pielea fiecăruia se pitise, de cînd intraseră în ţara blestemată. Şi ei păşeau înfricoşaţi şi neînţelegători, părîndu-li-se nebunesc să se afunde tot mai adînc în împărăţia Necuratului, în căutarea cu orice preţ a unui duşman cu chip omenesc, cînd adevăratul duşman deschisese de mult lupta şi nimic nu-l putea face să dea îndărăt.

Regimentul, poposit la poalele unei pădurici rare, îşi întinsese corturile mărunte sub cortul nesfîrşit al înserării de iulie. Carele trenului de luptă fuseseră aşezate unul lîngă altul, parcă în linii de bătaie şi mare parte dintre soldaţi îşi găsiseră culcuşul printre roate. De dincolo de tabăra căruţelor se auzeau ca de departe nechezăturile cailor şi înjurăturile vistavoilor. Dincoace, soldăţimea pedestră, doborîtă de drum, zăcea întinsă

în așternuturi de iarbă și de neguri, cu ranițele sub căpătîi. De undeva, de sub o căruță, ajunse pînă în frunzarul înjghebat în pripă și fără coperiș, între pereții căruia căpitanul Naicu, moleșit de deliciul cizmelor trase, sorbea pe patul de campanie ultimele fumuri ale mucului de țigară :

Străinel ca mine nu-i... măi...
Decît puiul cucului...

Cîntecul ieșea de sub roate plin de tihnit, revărsîndu-se asupra regimentului ca o tragică resemnare.

Domnul căpitan îl primi în auz fără luare-aminte, căci era furat de priveliștea stelelor, cum soseau din adîncimi de nemărginire una după alta, ca niște militari la datorie, ocupîndu-și locul știut în constelații, ca niște curioase formațiuni de manevră. Începuseră să se înghesuie acum cu duiumul, ca soldații în cîmpul de instrucție, dimineața. Se așezau în linie, în linii de grupe, prin flanc cîte una, în trăgători... Colo, unele parcă au rupt rîndurile și au pornit în pas alergător, pălind în negură ; dar un ofițer mai strălucitor le cheamă brusc, și îndată prind lumină, revenind din întuneric și aliniindu-se. Un adevărat cîmp de exerciții cerul ăsta ! Și cîtă strălucire, ca-n zilele frumoase de pace și de paradă ale primelor două galoane !

Naicu privește acum o stea răzleață ca o strajă chiar pe muchia neagră de deal, ce taie pe la mijloc intrarea frunzarului, și-și aduce aminte santinela de la poarta din dos a cazărmii, pe unde venea la serviciu, de cînd se însurase. Cu pîntecele cald încă de ceaiul aromat, cum numai doamna Naicu știa să prepare, cu țigara în colțul gurii, lovind bărbătește pămîntul jilav cu toată talpa cizmelor împintenate, domnul căpitan trecea mulțumit de sine, răspunzînd cu un deget onorului santinelei și gîndind cu plăcere la înjurăturile pe care avea să le distribuie părintește în ziua aceea, făcîndu-și poftă de mîncare, în vederea pilafului fără pereche, de curcan, făgăduit de Aurelia.

Amintirea aceasta, pornită într-o doară dintr-un fir de cuget, se mări deodată, umplîndu-i tot corpul de o amărăciune dulce, care creștea supărător de plăcută, trecînd peste orice zăgaz. Cîntecul de sub căruțe încetase și, curios, tocmai acum primele lui cuvinte i se înfipseră în urechi, izbindu-i cu atîta putere timpanele, de parcă vîntul trîntea un rînd nesfîrșit de uși :

Străinel ca mine nu-i
Decît puiul cu-cului-decît-pui-u-l cu-uuu-cului.

Mai departe domnul căpitan nu știa ; dar repetînd necontenit acest început de strofă pe toate variațiile melodiei, își simți ochii umezi, gîndul la Arsene lăutarul și la aperitivele pe care le lua în grabă la Panaioti, cu amicul Sbierea și cu amicii țivili : „Dar știi, mai repede, că mă așteaptă Aurelia cu pilaful !"

După ce se zbătu amarnic în pieptu-i cîtăva vreme, jalea începu să se ogoaie, dar amintirile veneau acum buluc ; toată viața lui casnică din ultima vreme și toate petrecerile de la Panaioti, cu sau fără Aurelia, îi năpădiră gîndul. Cîtă larmă și cîtă veselie ! Mai cu seamă cînd el, vestitul Naicu, dădea drumul renumitei lui „cutii cu păcăleli". Hohotea lumea toată, tot orașul, numai că-și aducea amine de „mistificările" lui, săptămîni, ba chiar luni întregi, după ce le săvîrșise. Și ce e mai interesant, pînă și dușmanii lui nu-și puteau ține rîsul...

Cum a fost cu plutonierul... Tot la Panaioti, desigur. În ziua aceea a surprins trei din amicii cei buni la masă cu cîțiva dintre cei nesuferiți. Rîdeau cu o poftă fără margini, însă cum au simțit pe Naicu, s-au potolit pe loc. Oricare om, cu cît de puțină inteligență, ar fi putut bănui că este acolo vorba de dînsul : cu atît mai mult domnul căpitan. I-a măsurat deci disprețuitor, pe sub sprîncenele încordate, apoi s-a îndepărtat la altă masă. Și n-a apucat să se așeze, că rîsul obraznicilor s-a pornit cu și mai mare furie.

— De ce rîdeau nemernicii ăia așa tare, Brașcule ? a întrebat domnul căpitan la ieșire pe prietenul său doctorul, cu care avea același drum.

— De tine era vorba.

— Ce ?

— Rîdeau de tine...

— Cum ?

— Vreau să zic de farsele tale, de aia din urmă, cu plutonierul...

— Cum rîdeau ?

— Ce te-nfurii, măi !... făceau haz de ele... că d-aia sînt farse, să rîdă lumea...

— E-he, he, he... da, da ! se potoli domnul căpitan. Păi sigur... bietul Năstase...

— Care Năstase ?

— Cum care Năstase ? Plutonierul. Se cam supărase el, da' n-a îndrăznit !... pe urmă s-a bucurat și el.. doar nu-și putea permite... mă-nțelegi...

A doua zi s-a dus drept la masa celor ce rîseseră în ajun şi a întins prietenește mîna „nesuferiților" spre hazul general şi mai cu seamă al doctorului Brașcu, care se tăvălea pe banca de stejar a bodegii, tot bodogănind :

— V-am spus eu ? V-am spus eu ?...

— Ce-ai spus tu, bă, nepricopsitule ? l-a întrerupt atunci domnul căpitan, puțin cam neliniștit dinaintea acestei noi izbucniri de veselie. Stai să le-o spun eu !...

Rîsul a întrecut atunci orice așteptare. Încurajat, Naicu a început să povestească anecdota cu plutonierul, dar nici el nu înțelegea cum zgomotoșii ascultători îl mai puteau auzi în neînfrînata larmă, de hohoteau cu atîta voioșie ! Lua de multe ori frazele de la început, accentua cîte un cuvînt celui care i se părea că nu-l putuse prinde, şi pe urmă, cînd izbuti să sfîrșească, după numeroase repetări şi explicații, izbucni la rîndu-i într-un hohot formidabil, deşi, la drept vorbind, nici pînă la urmă nu păru dumerit de ce se prăpădeau atîta cu rîsul, cînd farsa cu plutonierul nu era tocmai una din cele mai strașnice ale lui.

Cînd povesti la prînz doamnei Naicu nostima întîmplare, cu iscniri de haz nestăpînit, înăbușite în șervet, ca de obicei, femeia nu prea păru deopotrivă de încîntată. Ba de astă dată chiar îl sfătui să se ferească de astfel de prieteni nesiguri.

Auzind-o domnul căpitan rămase la început cu totul contrariat. Dar își aminti c-o amenințase la rîndu-i s-o păcălească în curînd, glumind pe socoteala cărților ei lugubre cu morți şi cu draci, cu care-şi umpluse tot podul, şi-a mesei de chemat spiritele, pe care doamna Naicu o punea aproape în fiecare seară la încercare, fie de avea, fie de nu avea musafiri. Şi gîndul acesta l-a liniștit pe dată, făcîndu-l să zîmbească cu înțeles pe sub mustăți.

Cu ochii pierduți în nemărginita împărăție a stelelor, domnul căpitan își aminti cu multă plăcere de curioasele gusturi ale soției sale, care se uita ziulica întreagă trîntită pe sofa cu „romanul" în mînă, cînd treburile gospodărești n-o chemau la bucătărie ; apoi de competința ei spiritistă şi de regularitatea cu care se ducea sărbătorile la biserică, de pomenile ce făcea întru sufletul celor duşi, ca vrednică nepoată a maicii Minodora, stareța Mănăstirii dintr-un Lemn ; de toate ciudatele obiceiuri, care nu se prea potriveau cu tinerețea ei, dar care mulțumeau de minune pe domnul Naicu, „ca unul, monşer, ce sînt asigurat de vreun atac dinspre flancul ăsta, la vîrsta mea, care numai tînăr nu putem zice..."

Totuși, în îndoita sa calitate de păcălici și de om cu învățătura serioasă, domnul căpitan nu s-a putut să n-o supere în vreo două discuții întîmplătoare cu cîteva replici „peremptorii, monșer", pe care le găsi răvășind în fundul memoriei sale, unde le uitase de cînd își terminase studiile secundare.

— Ce mai la deal, la vale ? Am să-ți aduc, doamnă, o carte de geologie și una de astronomie, ba, pardon, de cosmografie... adică stai, îmi dai voie... din fiecare cîte una... și ai să vezi dumneata, acolo, cum stau lucrurile ăstea...

Într-un rînd, domnul căpitan fu chiar atît de acerb făcînd pe ateul, că ea izbucni în lacrămi. El nu știa cum s-o potolească, dar îndată ce pacea se reașeză între ei, simți o lighioană mică, furioasă și încăpățînată, că s-a strecurat în suflet. Atunci plănui să-i tragă o păcăleală gigantică, „monșer Sbierea, să i se pară că într-adevăr a văzut pe dracu !" Și trei ani de zile, domnul căpitan își munci imaginația fără milă, căutînd un lucru grozav, „ceva ca la teatru, o scenă neobișnuită, o sperietură teribilă, cu o bruscă revenire la realitate, o mistificare cum nu s-a mai pomenit ! Înțelegi, monșer Sbierea ?", dar totul fu în zadar. Puterea sa inventivă nu găsi ceva pe placul lui, și teribilul plan îi dăinuia și acum în minte, tot sub forma unor nehotărîte umbre lipsite de tăria amănuntului.

Hotărît, în noaptea asta domnul căpitan era osîndit să nu poată dormi de loc. Cerceta acum un alai de steluțe ce izvorau grămadă și necurmat de după culmea dealului din față. Gîndul său ordonat, obișnuit, numai cu coloana de marș și cu linii de plutoane pentru defilare, nu se puteau împăca de loc cu această harababură, care-i aminti o gravură din cărțile de școală cu fuga evreilor din Egipt. „Trebuie să fie drumul robilor !" socoti domnul căpitan și fu foarte bucuros că a nimerit văzînd cingătoarea de lumină înfășurînd toată culmea cerului.

„Ce frumoasă armată în derută", gîndi el mai departe, amintindu-și retragerea lui Napoleon de la Berezina. Domnul căpitan oftă cu tristețe, căci amintirea înfrîngerilor lui Napoleon îl întrista întotdeauna. „Uite-l și pe el, își spuse, oprindu-și privirile pe Vega... Ba nu, parcă ar fi celălalt !" se încurcă apoi, cumpănind între puterea de lumină a Vegii și a lui Altair.

Strălucirea celor două stele, una împăratul și cealaltă marele său general, în puzderia de steluțe, tîrșindu-se umile în praful de lumină al drumului ceresc, cum se tîra oștirea napoleoniană în prăfuirile de viscol pe nesfîrșitele drumuri înzăpezite ale Rusiei, semăna în cugetul domnului Naicu imaginile cele mai sumbre. Și rînd pe rînd defilară pe sub pleoapele za-

darnic închise regimente în debandadă, decimate de holeră; populații nesfîrșite în exod, urmărite de ciumă și de toate furiile cerului și iadului; suverani învinși, refugiindu-se prin cele mai înfricoșate paragini; jale, blestem și moarte pretutindeni, și totul o goană fără preget și fără frîu, o goană nebună, dezmățată; iar în urmă, profilîndu-se pe imensitatea cerului, o gigantică vedenie în văluri negre, împinsă de suflarea tuturor vînturilor. Ochii lui Naicu fixează îngroziți vedenia, și ochii vedeniei fixează pe domnul căpitan. Ea se apropie amenințătoare, dar iată, ochii ei fioși au început să clipească; are ceva din Anton, namila de ordonanță cu priviri de guștер, pe care a lăsat-o acasă lîngă doamna Naicu.

— Să trăiești, domnule căpitan!

— Antoane, tu ești?

Domnul căpitan a deschis brusc ochii și jumătatea de deasupra a corpului s-a răsucit drept în sus, iar vocea s-a pornit exact în același timp:

— Ce-i cu tine, bă, ce cauți aici?

Dar degeaba și-a frecat mai apoi ochii cu stăruință; Anton n-a fost decît o vedenie, iar domnul căpitan a început să se închine:

— Asta a fost aia... cum îi spune Aurelia... te... lepatie. Doamne, iartă-mă!...

Foarte mîhnit că s-a molipsit de la nevastă-sa, domnul căpitan își aminti cum dînsa îi explicase că acel care-i apare astfel de departe în închipuire sau trebuie să fi murit în momentul acela, sau face împotrivă-i o vrajă, un jurămînt sau orice alt lucru vrăjmășesc.

Fără voie, atunci, își făcu din nou loc în mintea lui acea curioasă apropiere — la care de cele mai multe ori refuza să gîndească, atît i se părea de absurdă — între două fapte cu totul deosebite, s-ar fi părut, dar care poate aveau o strînsă legătură între ele.

Era pe vremea dinaintea plecării de acasă, și domnul căpitan nu putu să-și reamintească această epocă, fără discursurile lui înfocate; fără plăcerea vanitoasă pricinuită de lacrămile doamnei Naicu, cînd el zugrăvea cu multe amănunte, înzorzonate de cuvintele patriotice obișnuite, grozăvia luptelor; fără diminețile acelea, cînd, trezindu-se în zori ca să plece la cazarmă, o găsea ținîndu-l încleștat, parcă i-ar fi fost frică să nu-l scape; fără, în sfîrșit, toate aceste amintiri care-i încropeau sîngele cu o moleșeală dulce, îl făceau să-și lipească molatec pleoapele și-i întindeau gura într-un plescăit de plăcere.

Observase însă că-n ultimele zile, cu cît se apropia despărțirea, cu atît doamna Naicu nu se mai prăpădea cu firea ca la început.

Pe urmă amintirea unei mese chiar în ajunul plecării îl înciuda cu totul. Ea îl rugase atunci să-i schimbe soldatul cel vechi cu Anton, pe care îl trimitea cîteodată de la cazarmă să mai ajute prin curte. Domnul căpitan se cam împotrivise la început, căci îi părea rău să ia în companie pe Ion, cel vechi, soldat cam plăpînd, în locul lui Anton, care era voinic și putea să înfrunte cu tăria lui de bivol toate greutățile.

Dar dînsa stăruise atît de mult, arătîndu-i că se va simți prea singură cu Ion, aci, la marginea orașului, că Anton e mai puternic, mai vrednic și nu fuge noaptea după drăgostenii, cum de atîtea ori fusese prins celălalt, încît la sfîrșit îl înduplecă. Ea îi sări atunci deodată de gît, lucru neobișnuit, care-l puse numaidecît pe gînduri.

Deveni îndată ursuz, și pentru întîia oară băgă de seamă cît de frumoasă și, mai cu seamă, cît de tînără e doamna Naicu.

Înfățișarea ei ceva înăltuță, cu rochia din ziua aceea plesnind sub apăsarea sînilor și sub mlădierea coapselor, cu chipul alb pălit, sub cununa răvășită a părului castaniu, pieptănat ca pentru acasă, cu gîtul parcă puțin îngroșat și zvîcnind de sănătate, toate acestea, îi amintiră că ea mai avea mult pînă să împlinească treizeci de ani, pe cînd el, chiar în toamna aceea, avea să serbeze jubileul unei jumătăți de secol. Și turbureala ochilor ei prin aburul supei și roșul mat ce începuse să i se aprindă sub pielița obrajilor și-n jurul grumazului, la dogoarea castronului uriaș, îl făcură să-și aducă aminte cu ce discretă nepăsare — ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat — se îndepărta de dînsul ori de cîte ori avînturile lui tinerești prea pripite se schimbau în părintească mîngîiere.

Umilința acestor amintiri îi împinse tot sîngele spre frunte ; și sîngele acesta se umplu de otrava atîtor gînduri rele care zac firesc în cugetul oricărui om ce pleacă a doua zi la război. Și se umplu mai ales de otrava gîndului că dacă acum se întîmplă astfel, ce-i mai rezervă anii de mai tîrziu, cînd va fi un biet civil bătrîior, cînd va schimba sabia sonoră cu surda cadență a bastonului pe pavaj ?

Dar tocmai atunci intrase Anton cu cratița fumegîndă pe tava de metal. Un vlăjgan spătos, cu mișcări greoaie ; doi ochi mici, verzui, sub o frunte strîmtă și smolită ; două urechi mari și blegi, legate printr-o gură de broască, deasupra căreia abia mijea o bucățică de nas. Fu deajuns numai să revadă această

apariție zoologică, pentru ca toate bănuielile să se risipească pe dată, ca iazmele nopții la cîntarea cocoșului.

Acum chiar, aducîndu-și aminte de această înfățișare, domnul căpitan zîmbi, și zîmbetul se transformă într-un oftat de plăcere cînd își simți fruntea în fierbințeli mîngîiată de o dulce umedă răcoare. Zor cu zor, dimineața umpluse cazanul nopții cu roua ei de sîneală de un albastru atît de străveziu, că lui Naicu i se păru o tunică de general cu pieptul plin de minunea stelelor dinspre ziuă ca de niște nemaivăzute decorații, tăiat în două de dunga drumului lacteu, sub funta de jos a căruia strălucea ca o floare de diamant marele ordin al luceafărului matinal.

Impozantul vestmînt al împăratului împăraților stîrni în aducerea lui aminte atîtea visuri de tinerețe, atîtea planuri croite în cele mai purpurii nădejdi, la masă, seara, în jurul lămpii, în colaborare cu întreaga familie, cea de demult, cînd mustața încă nu-i mijise și baioneta școalei militare încă nu fusese preschimbată în sabie, că durerea îl năpădi iarăși cu puterea de la început. Zgîrcindu-se într-o parte, cu oasele zdrobite, voi atunci să adoarmă cu gîndul la Aurelia, cercînd să și-o închipuie pe care parte s-o fi odihnind în ceasul de acum. Și de astă dată izbuti într-adevăr să adoarmă, închizînd însă în clipirea de plumb din urmă rînjetul satisfăcut al vistavoiului de acasă...

— Do-omnul căpitan Naicu la domnu colonel!

Strigătul acesta, care-i răsună și acum în ureche ca detunarea finalului unui cîntec de triumf umplea de o nesfîrșită bucurie inima căpitanului. El stătea mîndru, radios, cu pieptul scos afară pe capra primului furgon din convoiul ce alerga spre Corabia în trap nebun, stîrnind salve de praf în urmă.

— Mînă, Banciule, nu te încurca, mînă, că ne ajunge holera din urmă!

Și Banciu, ca să facă plăcere d-lui căpitan, plescăia frînele deasupra cailor, îndemnîndu-i cu ciriituri de horă. Iar domnul căpitan se vedea în fața colonelului:

— Spune drept, mă Naicule, așa că ți-e frică de holeră?

— Ca la orice om, domnule colonel.

— Iacătă, și eu sînt om și nu mai m-ie frică!... Dar mie nu mi-a fost frică nici de dueluri! Și cu zece am avut, nu unul...

— Domnule colonel, par... am onoare să vă cer pardon, dar nu mi-a fost frică de nici un duel...

— Calomnii, Naicule, știu eu! Mi-am închipuit că tu cu adevărat ai fost curajos. Dar nu știi?... gura lumii...! Și de aceea m-am gîndit că tu, fiind mai tare de suflet, tot e mai bine să trimit pe Sbierea...

— Unde să-l trimiteți, domnule colonel ?

— La noi, la cazarmă, la parte sedentară... Bietu Năstăsescu a murit, am primit telegrama aseară...

— A murit !?!

— Vestea aceasta neașteptată a umplut dintr-odată de lumină tot sufletul domnului căpitan. Și o clipă lumina aceasta s-a rătăcit și-n ovalul larg deschis al ochilor săi, dar așa de repede, cum se luminează deodată în puterea nopții un rînd de ferestre, ce se sting apoi numaidecît. Dar ochiului de colonel nu-i scapă...

— Îți face plăcere, Naicule ?

— O, domnule colonel, cum puteți vorbi astfel ? Biet' Năstăsescu, ce om de treabă ! Dar de ce să trimiteți pe Sbierea, domnule colonel ?... Zău așa, ce ți-e și cu soarta omului... Mai în siguranță ca el, ce se credea, cînd am plecat noi încoace...

— Păi aia zic și eu ; ori acolo, ori aici, tot aia e, așa că ori tu, ori Sbierea...

— Eu-s mai vechi ca el, dom'...

— E, cîteva luni acolo, n-are importanță. Și am băgat de seamă că el e mai fricos ca... adică el e cam fricos...

— Domnule colonel, am nevastă tînără...

— El are una bătrînă, săracu ! Eu să fiu ca tine, i-aș ceda locul. Ai arăta, dînd această dovadă de virtute și curaj, Naicule, că toate mișeliile scormonite împotriva ta sînt ceea ce sînt, adică mișelii...

— Vai, domnule colonel ! Cine v-a spus că Sbierea e fricos ? Eu cred că s-ar supăra dacă i-a ceda pe temeiul ăsta.

— Dacă a rămas numai pe asta, dragă Naicule, apoi găsim noi alt temei, care să nu trezească susceptibilități. Va să zică nu primești partea sedentară ! Bravo, Naicule ! Te felicit în numele regimentului...

— Domnule colonel ! abia mai putut bilbii domnul căpitan, lăsîndu-și moale mîna în palma vînjoasă a colonelului, care i-o apucase pe neașteptate și i-o scutura cu bărbăție. Domnule colonel... eu pentru patrie aș face totul. Dar mă gîndesc : am eu dreptul oare să trec peste nevastă-mea ? Ce va zice ea cînd va auzi ?

— Te va felicita !

— E, domnule colonel, nu mai sînt femeile alea.

— Se mai găsesc, se mai găsesc...

— Domnule colonel, vă rog, domnule colonel... Nu vezi, nu vedeți dumneavoastră ce mai femei sînt în ziua de astăzi ? E-he, pe vremuri... vă rog, domnule colonel... nu mai departe,

chiar pe vremea noastră, așa e, domnule colonel? phii, ce mai femei! ca-n poezie: „Du-te la oștire, pentru țară mori!“ Dar acum... fiți milostiv, domnule colonel, sînt om bătrîn, aproape vîrsta dumneavoastră...

. . . . . .

— Diii, hi, hi... bidiviii... chiii pe el, mă!... chiui deodată Banciu cu attia putere, că se treziră toate cîmpiile Bulgariei, zările se mișcară chiuind la fel, și un stol de ciori își luă zborul de pe miriște, cuprinse de cea mai zgomotoasă panică.

— Zii, Banciule!

Domnul căpitan se uită beat de fericire în urmă și văzu carele celelalte înaintînd vijelios prin norii de praf din ce în ce mai groși către sfîrșitul convoiului, de parcă patruzeci de sfinți Ilie și-ar fi hodorogit harabalele pe tărie.

„...Al dracului colonel... pe toată lumea o sîciie așa, dar încolo, băiat bun... Cum ajung la Corabia, trîntesc o telegramă Aureliei... Ce surpriză pe biata femeie!... Ba nu, mai întîi trebuie să întîlnesc pe Sbierea. Ce mutră acră pe el cînd o afla! Și mai ales cînd m-oi grăbi să-l informez că el era preferatul.“ (Aci domnul căpitan nu se putu stăpîni să nu rîdă ușurel în fundul gîtlejului.)

— Dar, ori de ce te-ai îngălbenit așa, Banciule?

Banciu nu-l auzi. Domnul Naicu îl privi lung, cu ochii crescuți de-o neașteptată mirare. Pe fața neclintită a sergentului, coloarea frunzei de toamnă tîrzie părea că se așterne tot mai întunecat. „Soarele trebuie să fie pricina!“ încerca să explice acest bizar fenomen domnul căpitan. Dar cel de alături tresări deodată sub zgîlțiiala unui puternic fior.

Ochii domnului Naicu se zgîiră de-a binelea, și turul pantalonilor săi alunecă pe luciul băncii, cît se poate mai departe de sergentul vizitiu.

— Nu cumva ești bolnav, Banciule?...

— Eu? Ferit-a Dumnezeu, domnule căpitan! Am stomac de piatră.

Pe bucuria de la început a lui Naicu se lăsase un zăbranic. Ce-ar fi să te pomenești cu el deodată zguduit de crampe și podidit de vărsături! Și-l închipui numaidecît apucat de disperarea morții, cuprinzîndu-l în brațe și gemînd milogește: „Scapă-mă, scapă-mă, domnule căpitan!...

Dar întoarse brusc resortul gîndului, impunînd închipuirii să nu mai lase în încăperea ei decît pe doamna Naicu. Ce surpriză pe ea cînd va primi telegrama!... Și domnul căpitan se puse cu toată îndîrjirea să potrivească în minte chipul doam-

nei, Naicu, fericită de surpriză. Totuşi, i s-a părut, sau Banciu s-a mai cutremurat o dată ? Doamne, ce-ar fi...

— Mă Banciule, nu glumi şi spune sincer, băiete, ai ceva sau n-ai ?

— Ferit-a Sfîntul, domnule căpitan ! Apoi, făcînd semnul crucii cu codelia biciuştii : Doamne fereşte şi apără să-mi mai intre şi asta în cap...

Şi pentru a goni ideea asta supărătoare, pe care domnul căpitan n-avea alt de lucru decît s-o înţeleagă cu întrebările lui de cobe, se puse din nou să chiuie :

— Di... hii... hiii, hi, hi... hi... mînă, mă !...

Dar n-apucă să sfîrşească bine, că sări ars deodată, cu ochii căscaţi de groază, cu răsuflarea scurtă repede şi greoaie.

— Ţine frîiele, dom' căpitan, că m-a tăiat...

Şi înainte ca Naicu să se dezmeticească, se aruncă peste spetează caprii în harabaua goală şi începu să se vaite, tăvălindu-se pe scîndurile jucăuşe.

— Banciule, ce mi-ai făcut ? gemu domnul căpitan, cu inima sfîrtecată, abia nimerind hăţurile care-i săltau la picioare.

— Sărăcuţ de maica mea ! sărăcuţ... răspunse sfîşietor sergentul.

— M-ai omorît, Banciule, m-ai omorît...

Lăsă frîu liber de tot cailor, croindu-le coapsele cu iuşca atît de furios, că goana se dezlănţui turbată. Dar prin larma hodorogelii, ţipetele sergentului continuau să-i străpungă timpanele cu aceeaşi usturime :

— Aolio ! Cum mă frige, mămulică, Doamne !...

Frica domnului căpitan se porni acum ca ploaia asupra cailor, care se zvîrliră orbiţi de mînie în golul zării, de-a dreptul peste cîmpuri, făcînd să sară harabaua de parcă ar fi luat-o în zbor.

Moartea ştia însă şi ea să zboare, şi goana aceasta dezmăţată n-o putea lăsa de loc în urmă. Crudă şi ameninţătoare, el o auzea necontenit în spate, frămîntînd fără milă şi zăbavă pe sărmanul Banciu.

— Nu te mai văd eu, măiculiţă, nu te mai văd eu, măiculiţă...

Cînd va sfîrşi cu sergentul, va veni rîndul lui. Şi domnul căpitan întoarse cu grijă capul, ferindu-l apoi îndată într-o parte, ca şi cînd ar fi şi văzut luciul coasei fatale în scînteiala soarelui dogoritor. Dar năluca se stinse repede, şi-n urmă-l, pe coasta repegioară pe care se lăsase, el văzu uimit, rostogolin-

du-se spre dînsul în vijelia de praf ca într-un nor misterios, cele patruzeci de care, nesfîrșit și sinistru convoi al morții.

— Aaa... oh... de ce m-ai lăsat tu, Doamne ? porni iarăși urletul lui Banciu spre înălțimile scăldate în soare.

Cînd ajunse în inima tîrgului, domnul căpitan începu să ia la rînd toate cafenelele, căutînd pe amicul Sbierea, care încă mai zăbovea în Corabia.

Îl găsi strivit într-o îmbulzeală de gură-cască, urmărind cu fața congestionată și cu fruntea perlată de sudoare o importantă partidă de ghiulbahar.

— Se bate un bucureștean și cu un grec de-aici dat dracului ! îl lămuri, plin de admirație, Sbierea.

Naicu se ridică în vîrful picioarelor ; din cercul omenesc strîns coz în jurul mesei rotunde nu văzu ieșind decît două perechi de mîni, ce alergau, se fereau, se ascundeau, apoi apăreau iarăși, fugărindu-se ca două perechi de brabeți îndrăgostiți. Deasupra tablelor, degetele se strîngeau și se deschideau convulsiv, apucînd din fugă și aruncînd cu mișcări experte de zaraf lemnișoarele rotunde, ca pe niște ruble de argint abia desfăcute din fișic.

Abia putu să-și scoată prietenul din îmbulzeală. Se așezară amîndoi la masă în colțul celălalt al cafenelii.

— Fac cinste ! declară Naicu.

Și așteptînd comenzile, vorba îi luă domoală, purtîndu-i prin orașul unde-și duseseră amîndoi viața și unde avea să se întoarcă acuma Naicu ; purtîndu-și prin tabăra peste care sufla duhul groazei, unde Sbierea trebuia să se prezinte peste două-trei zile.

Pe urmă gîndurile li se înstăpîniră în cuget. Lui Sbierea i se uri repede cu ele pesemne, căci chemă chelnerul și ceru ziarele de dimineață. Dar Naicu își lăsă ușor-ușor capul spre umărul sting sub povara lor dulce. Pe figura lui plină de un fel de duioșie rizătoare, rareori trăsăturile se schimbau în acea înfățișare mocnită pe care o ia cîmpul luminat cînd un nouraș fugar se așează între el și soare.

Va să zică, a scăpat de holeră ! Domnului căpitan îi venea să chiuie de bucurie, cum chiuia Banciu pe cîmpiile Bulgariei. Ce s-o fi făcut el, săracu ? Își aminti, scuturat de un puternic fior, și se miră cum a avut tăria să mai țină hățurile în mînă cînd Banciu, lovit de boală, s-a aruncat în fundul harabalii. Dar omul pălit de spaimă parcă-și mai dă seama ? Una și bună știa el atunci : să se vadă cît mai repede pe mîna doctorilor.

Își aminti apoi cînd Sbierea a venit mai întîi la spital să-l vadă. L-a primit scîncind ca un copil.

— Dragă Sbierea, sînt pierdut! Să telegrafiezi tu Aureliei...

Hohotele de rîs ale acestuia, tari și distanțate ca niște pocnete, îi răsunau și acum în urechi.

— Ce tot trăncănești acolo? În loc să zici bogdaproste că ai scăpat și c-o să te duci la partea sedentară...

— Dragă Sbierea, a răspuns el atunci, poți să te bucuri după pofta inimii că ai să mă moștenești în curînd. Dacă nu m-a apucat pînă acum, n-avea grije, mult nu mai e...

— ...Știi c-ar fi o idee?

Și vocea lui Sbierea plesnea iarăși în hohote scurte ca o petardă de scîntei.

— Ce dracu de ești așa fricos, măi Naicule?

Cu vorba aceasta Sbierea știa că închide la moment văicărelile sedentarului.

— Aici nu e vorba de frică, aici e vorba de holeră! bîlbîise acesta, înghemuindu-se pleoștit pe un scaun.

La plecare, Sbierea îi adresa totdeauna aceeași întrebare de îmbărbătare:

— Ei telegrafiez nevesti-ti că vii?

Naicu sărea atunci speriat de pe scaun, cu ochii holbați de spaimă și de rugăminte:

— Sbierea, să nu faci una ca asta. Te rog, Sbierea, pe prietenia noastră!

— Lasă, măi, să scriu femeii...

— Să știi că dacă-i scrii tu, ești ucigașul meu. Cum telegrafiezi, cum m-apucă...

— Ei, cum așa mă?

— De asta sînt sigur... Am băgat de seamă. Cum apuci să te bucuri dinainte...

— Hai atunci să-i scriu c-ai murit, că poate așa nu te mai apucă...

Rămas singur în odaia goală, proaspăt văruită, a carantinei, gluma lui Sbierea îi răscolea ca o trîmbă de vînt toate gîndurile negre. Și-o închipuia primind telegrama cu vestea morții, o vedea desfăcînd-o cu mîna tremurîndă, apoi dînd un țipăt groaznic și clătinîndu-se să cadă. Anton sărea atunci din bucătărie și ea se prăbușea în brațele lui de fier. Dar atingerea brațelor acestora o deșteaptă dintr-o dată, ea deschide ochii mari, mari și ochii aceștia nu mai au nimic din expresia groa-

zei de adineauri. Ei privesc atît de dulce spre Anton, că gura de broască a lui se deschide mare, gata s-o înghită. Capetele lor se pleacă unul peste altul...

De la masa jucătorilor unde mulțimea chibiților sporise aproape îndoit, se auzi deodată, în tăcerea generală și-n tăcerea înfiorătoarelor gînduri care munceau pe domnul căpitan, răsunetul sonor al unei palme bine aplicate și potrivite din plin. Acestui răsunet îi urmă aproape imediat un altul identic, ca un ecou, care fu înghițit însă de tărăboiul drăcesc izbucnit pe dată. Grămada privitorilor păru un moment că fierbe într-un cazan. La mijloc mai ales era un zbucium fără seamăn, căci necontenit cercul dinafară se lărgea și revenea la loc, pentru a plesni apoi în nenumărate locuri. Și vociferările curgeau grădină :

— Nu lăsa pungașul !

— Ba grecu e escroc !

— Unde mi-s banii ?

— Domnule... am pus doi poli...

— Asta-i hoție...

Din scaunul lui, Sbierea țîșnise ca dintr-un resort. Și pașii îi porniră automat și repezi spre valma tot mai aprinsă, așa cum instantaneu gura porni să-i păcănească de la sine detunătoare :

— Bagă-i pumnu în gît... Care-i ăla ?

Naicu privi un moment nedumerit strașnica încleștare. Sărise și el în sus, dar cînd văzu că grupul s-a desfăcut în două tabere dușmane, printre care Sbierea pășea apăsat și scrutător ca zeul Ares* înainte de luptă, întoarse capul plictisit, se înfundă iarăși în plușul moale al canapelei și întoarse privirea spre fereastra uriașă, afară. Dar de pe urma încăierării, în sîngele său rămăsese o vie agitație, care turbură de astă dată cu totul viziunile lui negre.

Domnului căpitan i se întîmpla acum un eveniment cu totul neașteptat : pentru întîia oară în viața lui își simțea sufletul. Pînă aci nu știa de el decît din auzite, din rarele emoții pe care le avusese în fața superiorilor, din rarele certuri, din rarele temeri instinctive de moarte sau de ziua de mîine, din unele clipe de spaimă prin care trecuse. Dar în toate aceste rînduri, el și cu sufletul lui făcuseră una și aceeași persoană.

---

* În mitologia greacă, zeul războiului, corespunzător zeului Marte la romani.

Acum însă simți în pereții trupului sufletul acesta ca pe o ființă alta, care crescu deodată spăimîntătoare și-l mușca cu dinții, îl zgîria cu unghiile, voia parcă să-l sfîșie într-o parte, da, da, acolo, în stînga capului, să-și facă loc, să țîșnească afară, pentru a se destrăma ca fumul în libertatea cerului.

Cum nu s-a gîndit pînă acuma ? Oare, care a fost motivul ei să-l oprească ? Că i-a fost frică de singurătatea casei din marginea orașului ? Dar în toamna și-n iarna trecută, cînd regimentul i-a fost mutat vremelnic tocmai în fundul Moldovei, cum de-a stat doar cu Ion șase luni întregi ? Cum, răspunde, cum ? Răspunde, cum ? cerea socoteală din clocotul sîngelui răsculat pînă în cele mai profunde zăcăminte sufletul domnului Naicu, frămîntîndu-l fără milă, ca holera pe Banciu, în căruță.

„Phii... auzi, domnule, ce canalie !... Și cum făcea pe mironosița !...

Sbierea care se întorcea radios ca un învingător îl întrebă :

— Ei, ai văzut cum i-am potolit ? Și pe urmă în șoaptă, la ureche : Amîndoi sînt pungași...

Naicu îl apucă de brat și ceru socoteala din picioare :

— Să mergem, Sbierea !

— Unde mergem ?

— Ia, așa haidem, te rog...

— Haide, telegrafiază nevesti-ti că...

— Aaa...

Spre profunda mirare a lui Sbierea, Naicu se așeză iar pe canapea. Ochii i se luminaseră parcă de-o licărire de mare inspirație, cum prietenul de atît amar de vreme, Sbierea, nu-și amintea să-i mai fi văzut vreodată.

— Ce e cu tine, măi ?

— Sbierea, nu-mi spuneai tu să-i telegrafiez c-am murit ?

— Ei și ?

— Nimic ! Haid...

Și aruncînd banii consumației pe masă, domnul Naicu o luă înainte.

— Ce-i, mă, unde te duci ? Ce ți-e ?

Pînă la poștă, lui Sbierea i se păru că amicul Naicu bate rău de tot cîmpii. Cînd acolo ticlui pe pupitrul de scris telegrama către nevastă-sa, crezu chiar că a înnebunit de tot. Căci vîrful condeiului, pe care domnul căpitan îl mînuia înfrigurat, ca sub amenințarea holerii, lăsă aceste urme curioase :

„Căpitanul Naicu încetat din viață astăzi, 25 iulie, făcîndu-și datoria în mijlocul holericilor din compania sa.“

Şi dedesubt semnătura : „Sbierea".

— Dar eşti nebun de legat, Naicule ! Ce e cu tine ? Rupe hîrtia, nu te las s-o dai ! Te rog, şterge iscălitura...

— Ssst, făcu domnul Naicu cu aceeaşi lumină profetică în figură. Ssst ! Păcăleală !... Ştii, pe care o coc eu de mult nevesti-mi... de trei ani... Ţi-am povestit eu ţie odată...

Cînd ieşiră pe poarta oficiului, Naicu se opri surprins, parcă dinaintea unei cunoştinţe neaşteptate. Îi apăruse închipuirea caraghioasă a soldatului Anton. Atît de schimonosit era năsucul acela cît un neg pe dovleacul de cap şi atît de respingătoare namila greoaie de trup, că domnului căpitan îi fu ruşine de pripeala lui.

— Ei, haidem acum, ce mai stai ? îl îndemnă plictisit Sbierea.

Naicu încă mai cumpăni o clipă dacă să oprească sau nu telegrama. Pe urmă mustăţile lungi şi blonde i se zburliră ca două păsăruici prinse de ploaie şi, dedesubtul nasului cocoşat, rîsul său porni scurt şi triumfător ca o trîmbiţare de cocoş :

— Mă, ce mai mistificare ! Nici dracu n-a mai pomenit una la fel... Acuma e trei după amiază. Peste un ceas, cel mult două, ea o primeşte. La cinci am pornit-o şi eu. Iar la trei noaptea, Sbierea, înţelegi ? pff, va vedea o vedenie în carne şi-n oase. Sbierea ! auzi tu ? strigoiul bărbatului ei ! hahahaha... spune, Sbierea ?... dacă aşa păcăleală a mai trecut prin cap cuiva ? la toţi... ha, ha... da, la toţi... hohoho... de la regiment să le-o povesteşti... ha, ha, ha... Cea mai straşnică farsă pe care am făcut-o vreodată...

II

Cînd doamna Naicu primi telegrama, la început nu i-a venit să creadă. A rămas cu sufletul golit, apoi a început să tremure şi faţa i s-a îngălbenit deodată. Degetele lipsite de orice putere au scăpat alba scrisoare a morţii, care pluti fluturînd veselă spre pămînt. Picioarele i se îndoiau ; dacă n-ar fi fost soldatul s-o susţină, aşa ca în teribila închipuire a domnului căpitan, s-ar fi prăbuşit pe pavajul colţuros din curte.

De atunci n-a mai ştiut nimic de sine. Nici n-a văzut rînjetul lacom al ordonanţei cînd a cuprins-o în braţe şi a purtat-o pînă în casă, aşezînd-o pe pat. Nici n-a văzut pofta

desfrînată cu care i-a desfăcut bluza, lăsînd-o în cămaşa decoltată ; nici n-a simţit arsura buzelor lui unsuroase atingînd umărul ei. Căzuse în cea mai adîncă nesimţire.

De la şase seara, cînd a primit vestea, şi pînă după miezul nopţii, a rămas ca ruptă de viaţă. Soldatul, care venea din cînd în cînd s-o vadă, ar fi putut crede că a murit de-a binelea dacă umflarea încetată a pieptului nu ar fi dovedit, zvîcnirea necurmată a vieţii.

Atunci a început să-i pîngărească trupul cu ochirile lui poftitoare. Mai ales ridicarea ritmică a sînilor îi rătăcea mintea. Părul despletit, lung, castaniu, se risipise în valuri încîlcite pe albul cearceafurilor, fusta subţire desemna aţiţător conturul rotund al pulpelor şi şoldurilor pline.

A privit-o mult timp aşa ; apoi, într-un tîrziu, a tresărit la o mişcare bruscă a corpului înţepenit. Atunci s-a strecurat pe nesimţite afară.

Ea a deschis ochii mari, căprii, oprindu-i mirată în împletitura de zugrăveli aurii a tavanului. Pe urmă s-a mirat şi mai mult văzîndu-se trîntită în pat, singură ; şi-a adus aminte pe dată de amarnica veste. A înfundat capul în perne şi a început să plîngă înnăbuşit.

Afară o lumină slabă licărea în odăiţa soldatului. Anton urmărea cu degetul şirurile depeşii, silabisind greoi. Cînd sfîrşi, rînjetul de broască îi tăie din nou figura în două.

— Care va să zică, acum e acum ! bolborosi el. De ce n-am avea şi noi dreptul adică...

Dar vorba nu avu tăria să urce pînă-n culme suişul pe care se avîntase gîndul.

Însă ideea, care i se deschisese acolo, în minte, îl făcu fără voie să izbucnească într-o hohotire năstrușnică de rîs. Ferestrele zornăiră speriate parcă de zgomotul acesta teribil, ieşit din pieptul lui herculean. Şi-n puterea nopţii, în curtea lungă şi pustie, hohotul acesta înfioră liniştea deplină cu izbucnirea lui, ca un răget de dihanie în singurătăţi.

Ea-l auzi de acolo, de sus, din odaie. Suna atît de nepotrivit cu starea ei sufletească, încît i se păru deodată straniu şi înfricoşător. Suspinele încetară. Inima începu să-şi iuţească bătăile ; un fior o zgudui din creştet de-a lungul trupului. Simţi plutind în jurul ei un duh de ameninţare.

Acum domnea o tăcere apăsătoare în odaie. Flacăra lămpii pilpîia trist şi bîzîitul ei monoton se ştergea uşor, confundat cu liniştea de moarte.

O scutură un tremur. Aștepta cu înfiorare hohotul să se repete. Și numai tîrziu prinse să se liniștească. Atunci tristețea o cuprinse în mrejile dulcei sale amărăciuni.

Întîi gîndul i se agăță de o întîmplare uitată din copilărie, pe care nici acum n-o înțelegea lămurit. Dar amintirile aruncate așa de departe se întoarseră grămadă și se văzu în preajma războiului, ascultînd povestirile domnului căpitan despre măcelurile din Kirkilise și Adrianopol.

Domnului căpitan Naicu îi plăcea mult s-o vadă îngrozită de isprăvile războinice băsmuite seara cu o crudă plăcere, adăugînd toate floricelele stilului oratoric-patriotic, unicul din care-și încherbase educația și viața sa ostășească.

Dorea războiul cu înverșunare la un pahar de vin după masă ; ba chiar după mai multe pahare se înfuria rău contra celor ce nu „ne trimet mai repede să facem pace în Balcani".

Dar, ca și odinioară cînd era vorba de părerile lui de ateu, ea nu aproba de loc astfel de dorinți. Ideea că ar putea muri curînd o deznădăjduia cu atît mai mult cu cît discursurile lui războinice i se păreau adevărate cobiri, iar încăpățînata lor repetare, un semn sigur că nu va scăpa, ca unul ce-și dorește moartea cu atîta îndărătnicie. Gîndul acesta o neliniștea într-una, o făcea să închidă ochii noaptea tîrziu de tot și o trezea totdeauna cu cîteva ceasuri înainte de faptul zilei. În diminețile acelea, spre mirarea lui, Naicu o găsea ținîndu-l încleștat în brațe, tocmai pe ea, atît de pudică în intimitatea vieții lor de căsnicie.

Atunci veniră zilele mobilizării.

Cînd clopotele bisericilor anunțară războiul, ea avu cîteva dezlănțuiri de plîns. Încetul cu încetul numai se potoli. Observase că și el e cam uluit de război, cu tot eroismul de care dăduse dovadă înainte, cînd luau vinul după masă. Ba de la un timp, domnul căpitan bătea chiar bine de tot în retragere.

— Nu de altceva, frate, dar nu vezi ?... holera asta păcătoasă ! Așa însemnează să mori ca un adevărat erou pe cîmpul de onoare ? Trebuie să lupți, i-auzi ! cu vibrioni* și cu tulumbe ! Mă rog, te duce la moarte, ca vita la tăiere... Și ce moarte, domnule !... ce moarte ! ! Unde e eroismul ?

Din clipa aceea se sili să nu mai izbucnească în fața lui. Se străduia din greu să nu pară întristată.

Îl încuraja, îl copleșea cu o samă de drăgostenii femeiești, mai deseori copilărești, căci, cu toți anii ei maturi, era departe

---

* Vibrion, tip de bacterie de formă cilindrică.

de a fi o femeie. Uneori se prefăcea chiar veselă. Ba, cînd îi schimbase soldaţii, îl sărutase cu un adevărat avînt de bucurie.

Şi nu fusese prefăcut avîntul acela! Căci puţin îi păsa de va rămîne cu Ion sau cu Anton. Dar chiar în dimineaţa aceea, o bătrînă slăbănoagă, cu faţa de ceară şi zbîrcită ca stafia, cu nasul încovoiat în jos şi cu bărbia încovoiată în sus, un curat chip de vrăjitoare, se tîrîse pînă-n curtea domnului căpitan, sprijinindu-şi corpul tremurînd de un toiag. Îi spusese că e mama lui Anton, că n-are decît un copil, că-n război o să moară şi acela şi că o roagă să înduplece pe domnul căpitan să-i lase feciorul în ţară, vistavoi în curte. Dar cînd văzuse că Aurelia nu-i răspunde, preocupată de propria ei durere, începuse să plîngă, să se zvîrcolească, s-o ţintească ameninţătoare cu ochii ei de vrăjitoare.

Căzuse în genunchi, făcînd mătănii pînă-n pămînt, blestemînd pe cei care îi vor lua flăcăul şi ameninţînd cu acatiste pe la mănăstiri, în urma cărora duşmanii copilului şi cei ce nu vor să-i dea o mînă de ajutor aveau să îndure ispăşiri groaznice. Şi vocea ei uscată şi scîrţîietoare zugrăvea atît de înfiorător şi cu atîta amănunţime pedepsele lui Dumnezeu şi ale iadului abătute peste omorîtorii lui Anton şi peste cei care-l duc la moarte, că doamna Naicu, speriată de izbucnirea aceasta de bocete şi de blesteme, hotărî să nu lase pentru nimic în lume pînă nu-şi va înduplecă bărbatul să schimbe soldaţii. Întreaga ei copilărie petrecută în fumul de tămîie, alături de mătuşe-sa starîţa, îi aducea o grămadă de pilde, care de care mai înfricoşătoare, de unde se dovedea vădit că ziua puterea de neînlăturat a teribilelor acatiste.

De bună seamă ea nu povesti domnului căpitan nimic din cele întîmplate; era sigură că dînsul avea să rîdă de temerile ei copilăreşti şi va da în brînci, afară pe poartă, pe bătrînă. Însă cînd el primi în sfîrşit să-i schimbe, în urma atîtor argumente, născocite de dînsa în locul celor adevărate, nu se putuse stăpîni să nu-i sară de gît fericită că aşa, fără ca el să ştie, îl ferise de la o primejdie pe cît de înfricoşătoare, pe atît de sigură.

Plecarea fusese tristă. Ca să-l încurajeze, se silise să pară mîngîietoare, curagioasă, veselă. După ce se depărtase însă în trapul calului spre cazarmă, cînd dispăru cu totul în praful drumului, fusese cuprinsă de aceeaşi sfîrşeală ca şi astăzi la primirea telegramei şi nu avusese tăria să meargă la ieşirea din oraş a regimentului, pe la podul de peste Olt.

De atunci vremea o petrecuse urmărind cu inima strînsă coloanele gazetelor în care erau trecuți cei morți.

Îndoi numărul rugăciunilor cu tîlc înțelese numai de dînsa — cheie a vieții cu care o înzestrase în mare mister mătușe-sa starița — și reîncepu cu și mai mare ardoare să cerceteze, cu măsuța ei vărsită în negru și fără cuie, viitorul acesta neliniștitor, ce uneori i se părea că se deschide dinainte-i ca un abis năprasnic, ascuns sub pajiști smălțuite și momitoare, în care piciorul înaintează fără grijă.

În toată această vreme, Anton părea că-și face serviciul cu vrednică și supusă credință. Se învîrtea în jurul ei liniștit și greoi, muncind totdeauna fără să scoată un cuvînt, ca un animal credincios.

Se bizuia mult pe dînsul. În singurătatea aceea, corpul lui de taur și ideea că el o veghează cu recunoștință erau chezășii puternice că n-avea a se teme de nimic.

Iar zilele treceau astfel monotone și pustii, pînă ce vestea groaznică îi căzu în mîini...

Bună parte din trecut i se perindă acum prin minte. Apoi, cînd nu mai avu ce să-și reamintească, viitorul îi apăru deodată nesigur, șters, gol...

Să se întoarcă la mătușe-sa ?...

În închipuire prinse să i se zugrăvească chilia de mănăstire, cu lăzi lungi, ascunse în velințe moi, drept scaune și paturi iar pe pereți cu scoarțe multicolore, în care un sfînt Gheorghe de arnici strălucitor ucidea un balaur la fel, sau o barză ciugulind rîme din rîu. Printre ele, de asemenea, icoane vesele de metal, sau mohorîte, afumate și nedescifrabile din lemn sfînt, adus de la Sfîntu Munte. Dar maica Minodora, zgîrcită din șale și cu umerii obrajiilor ascuțiți, nu mai avea s-o ducă mult...

Și Aurelia se vedea chitind scoarțele moi în lăzi și așezînd deasupra oalele smălțuite de pe polițe și tava cea mare, de argint, și cuțitele cu mîner de os dăltuit de pe mese și filigenele* scumpe și toate celelalte lucruri ale bunicii. Și se vedea cu lăzile închise, în căruțe mici de munte, luînd-o pe un drum lung, întortocheat și numai praf, un drum ce parcă tot ocolește și nu mai ajunge niciodată într-un loc anume. Dar care e locul acela ? Drumul întortocheat s-a întors de la sine, iar căluții cu urechile blegi trag înapoi căruțele mici, cu

---

* Filigean, filegean, ceașcă (turcească) de cafea, fără toartă și cu suport.

lăzi mari cît niște coșciuge de popi groși, spre aceeași poartă boltită pe care o părăsiseră cu puțin înainte. Și maica Aurelia se întrezărește în costumul negru, privind prin ferestruica chilioarei cum ani după ani se scurg triști, pustii, greoi...

În odăița lui, Anton privea cu ochii tulburi nestatornicia flăcării mohorite a feștilei. Lumina se desprindea cercuri-cercuri din simburele fără astîmpăr al focului de luminare, încununîndu-i capul într-o aureolă mobilă și singerie. Zadarnic însă se proiecta pe vagile proeminențe ale figurei primitive ; zadarnic părea că se mistuie sub streașina stufoasă a sprîncenelor aspre : era cu neputință să răzbată prin pielea de ciubotă ca să fecundeze vreun gînd în creierul opac. Stereotip, memoria reproducea doar dialogul acela dintre el și Ion, cînd venise să-l schimbe :

— Mă băiatule, să nu faci ca mine, că tot ca mine o pați...

— ... ?

— ...te gonește și pe tine repede-repede...

— Ce să nu fac, frate-meu ?

— De ce crezi, tu, bă, că cocoana ține morțiș să rămîi în locu-mi ?

— He, he... tu să trăiești, băiete... păi mămuca e meșteșugărească mare... păi cînd ți-o face ea de... lasă, nu mai știi și tu...

— Prost ești, mă... tot ca mine, frati-meu...

Și-n necazul lui fără margini, că era luat în război, tocmai el, care se obișnuise atît cu ideea rămînerii în țară, Ion începuse să-i înșire vrute și nevrute, înțelese și neînțelese, strecurîndu-i în cap cu ocoluri din ce în ce mai puțin largi, pe care, în șiretenia lui țărănească, le socotea foarte trebuincioase pentru o mai zdravănă convingere, ideea că, fără doar și poate cocoana ține să rămînă c-o ordonanță tînără, voinică și mai cu seamă îndrăzneață, nu cu un moloman, cum s-a arătat el să fie și cum îi părea rău acum c-a fost.

— Crezi tu, bă, că la cocoane d-ăștia cu pielea subțire și cu vopsea pe ochi nu le trage inima mai bine la un flăcăiandru, colo voinic, de țară, decît la un moșuleț hodorogel ? Păi tu știi, bă, povestea cu ciobanu și cu nevasta arindașului ? Ia ascultă colea...

Anton a ascultat poveștile celuilalt, lăsîndu-se în voie furat de tîlcurile viclenei anecdote. Dar gîndul ascuns nu i-l prinsese Anton. Căci Ion, știindu-l cel mai nătărău din companie, gîndea așa, să-l împingă la vreo nătîngie boacănă, care să-i grăbească reîntoarcerea.

Cine l-ar fi crezut pe bleg spunînd la judecată că el l-a îndemnat ?

Rămas singur, mormanul de carne la început șovăi. Dar făptura stăpînei, atît de plăpîndă pentru dînsul, se aprindea ca o flacără tot mai vie, umplîndu-i tot ce putea fi imaginație în capul enorm.

Luarea-aminte pe care Aurelia i-o arăta, grija de nu-i lipsește ceva, glasul prietenos în întrebări, în porunci, în vorbele de toate zilele sfîrșiră a-l lumina pe deplin. Avea dreptate Ion. Unde s-a mai văzut atîta duh de blîndețe la o căpitănească ?

„E tinerețea, Anton flăcăule, care cată tot tinerețe !...

O dată năluca aceasta cășunată, nimic n-o mai putea dezrădăcina ; căci în strîmta încăpere a creierului nu mai era loc și pentru vreun alt gînd precumpănitor. Totuși, nimic n-ar fi putut să-l hotărască a fi mai îndrăzneț și cu altceva decît cu ochii roțiți spre dînsa mai mult pe furiș. El știa una și bună ; femeia, cînd i s-a făcut de dragoste, cade de la sine, ca poama. Și aștepta, în cea mai deplină siguranță, coacerea deplină a fructului.

„He, cînd i-o veni năbădăile... mă strigă ea singură...“

În seara asta însă boldul poftei păru să-i dea ghes mai cu îndrăzneală ca de obicei. Dar o adiere poltronă de înțelepciune, la urmă de tot, îl sfătui încă să nu se pripească. El o ascultă rînjind : „Acum trebuie lăsată să-l jelească nițel, creștinește...“

. . . . . .

...Dar dacă n-o fi murit, și Sbierea s-o fi grăbit să-i vestească sfîrșitul, fiindcă boala îi păruse prea grozavă pentru ca doctorilor să le mai rămînă vreo nădejde ? Atunci Dumnezeu i-l va lăsa, căci credința i-e atît de limpede, încît îi poți vedea tăria ca lespedea de piatră printr-un rîu de munte. Întocmai ca la Avraam, mîntuirea va veni la urmă. Se poate chiar ca zorii zilei de mîine să-i aducă lumina vestei celei adevărate, că totul n-a fost decît o halucinație, căreia Dumnezeu, în marea lui bunătate, a dat-o pradă în noaptea aceea, pentru o mare încercare a sufletului și a credinței. Doamna Naicu întoarse ușor capul la măsuța de noapte, și mîna ei se îndreptă tremurînd spre hîrtia mototolită acolo. O desfăcu cu încetineala degetelor ei slabe : Ce-ar fi ! Ce-ar fi dacă slovele ar fi dispărut dintr-însa ! Dumnezeule, ce minuni nu împlinești tu în nestrămutata ta bunătate !

Ea desfăcu hîrtia, și literele dispăruseră într-adevăr. Erau numai niște socoteli cu creionul. Dar minunea trăi numai un

moment, numaidecît apoi își aminti că socotelile le făcuse chiar ea de dimineață pe hîrtia aceasta de caiet, care nu aducea nimic cu o telegramă. Totuși, unde putea fi telegrama ? De ce nu e lîngă ea pe pernă, pe așternut sau pe jos ?

Se ridică într-un braț și privi cu luare-aminte în jurul patului, pipăi pe sub plapomă, pe sub dînsa, în groapa pe care trupu-i o făcuse în salteaua moale. Dar nimic, nici o telegramă ! E doar mosorul cel alb, cu care se jucase pisica, iar dincolo, o cîrpă, o batistă. Doamne ! dacă ar fi astfel ! Dacă a fost numai o încercare a nepătrunsului ! Al cui era doar rîsul acela așa de puternic, în noapte, pe care l-a auzit îndată după deșteptarea ei ? Nu-l cunoștea al nimănui dintre cei dimprejuru-i. Așa de puternic nici Anton nu putea să rîdă ; și el nu rîdea niciodată...

Doamna Naicu clătină capul cu tristețe. Era prea obișnuită cu astfel de ațipeli ale cugetului în plină ziuă și-n plin lucru gospodăresc ca să nu se teamă că tot ceea ce-i trecea acum prin gînd nu erau decît tot deșarte năluciri.

Și se lăsă totuși după de ele, fiindcă îi rămîneau singura mîngîiere.

O, dacă ar fi fost un război de adevărat, cu gloanțe și cu obuze, cel puțin l-ar fi adus rănit ! Cu ce iuțeală ar sări din pat, ar trezi soldatul, l-ar trimite în oraș după medicamente ! Și se vedea grăbită în jurul patului, dîndu-i primele îngrijiri ca o soră.

Sau dacă e mort — și cînd mosorul gîndului se opri aci, își simți sufletul inundat de o intensă lumină, ca și cînd tavanul ar fi crăpat în două și prin poarta deschisă a cerului ar fi văzut tronul dumnezeiesc — dacă e mort, de ce nu vine sufletul lui s-o scape din aceste neliniști, ca în cărțile cu minuni și taine, cu care umpluse podul ?

„Hai, vino și tu, e atît de bine aici unde sînt eu !..."

Și atunci durerea ei, pe care o simțea tare ca o piatră ascunsă în dosul acestor gînduri, s-ar muia deodată, s-ar topi ca ceara unei lumînări. În sînge i-ar alerga numai flacăra veselă a bucuriei, căci sfîntul duh i-ar arăta, ca și lui Pavel călătorind spre Damasc, minunea adevărului etern și singur adevărat. Însă nu s-ar grăbi să urmeze de îndată pe domnul căpitan ; ar mai zăbovi cîteva zile pentru a lăsa timp și bietei țărîne de trup să se dea bucuriei pentru zdrobitoarea bucurie a sufletului. Ce uimitoare și totală schimbare, din jalea cea mai cruntă, la bucuria cea mai sfîșietoare !

De ce nu vine sufletul lui ?

Şi-l închipui mai întîi ceva abstract, o suflare uşoară adiind prin cameră, o formă străvezie, înfiripîndu-se alături de dînsa, şoptindu-i cuvinte dulci şi armonioase ca o muzică, sau cu tîlc adînc, cum răspund spiritele de obicei prin masa cu paharul mişcător. Pe urmă şi-l imaginã din ce în ce mai concret, aşa cum era el cînd trăia, chiar în uniformă, însă fără viaţă, palid, cu ochii ficşi, goi de expresie, sticloşi. Icoana aceasta o înspăimîntă.

Vroi s-o alunge, dar gîndul nu-i dădu acum pace. Desigur, avea să-i apară ca pe patul morţi, asemenea unuia care se stinge de holeră. Cu ochii în fundul capului, ca două găuri negre, cu obrajii scofîlciţi, cu buzele supte, cu pîntecele scobit, cu picioarele lungi şi aduse, cu degetele închircite.

Se cutremură. Din nou îi răsună în minte hohotirea puternică de adineaori. I se părea că vede pe bărbatu-său alăturea, un holeric muribund, rîzînd sălbatic, privind-o dezmăţat, gata s-o apuce cu mîinile lui ca nişte gheare. Şi la fiecare mişcare a vedeniei ea auzea trosnituri seci de oase.

Simţi trupul muiat în sudoare fierbinte şi în sudoare îngheţată. În locul luminii dumnezeieşti, senzaţia pustiului o înecă cu totul. Rămăsese încremenită pe marginea patului, strînsă ghem, temîndu-se să facă cea mai mică mişcare, cu ochii ţintiţi într-un gol al odăii în care părea că stăruie încă vedenia înspăimîntătoare a holericului.

Pe urmă o idee mîntuitoare o întări. Îşi aduse aminte de Anton soldatul. Nu era singură ! Vlăjganul acela uriaş o va apăra de toate iasmele iadului. I-a făcut atîta bine ! Şi-n gîndu-i văzu uriaşul cu pumnii pietroşi sărindu-i în ajutor. Dar o întristă de tot imaginea ce i se năzări atunci : pe Anton alungînd umbra bărbatului.

— Doamne, ce prostii ! vroi să zică tare, dar abia se auzi printre buze, ca să alunge vălmăşagul haotic şi deznădăjduit de gînduri. Doamne !

Dar oricum va fi să-i apară bărbatul, nu va striga după ajutor, nu-l va izgoni.

Numai să vie umbra aceea... şi ea va găsi destul curaj ca să întîmpine minunea, adevărul...

„Dar Anton o fi dormind ?“

Se gîndi să se ridice din pat, să privească pe fereastră. De va fi lumină, îl va chema să se culce sus, în antreu. Vroi să se ridice ; distanţa de la pat la fereastră i se păru însă o veşnicie şi renunţă.

Prinse totuși de veste că lampa începuse să pilpîie. Se isprăvea gazul. Gîndu-l că ar putea rămîne pe întuneric întrecu toate spaimele de pînă acum.

Trebuie să cheme ordonanța. Se sprijini în coate pe perini. Și ochii îi căutară fereastra.

Rămase înmărmurită. Acolo, în dosul geamului, lumina palidă, ce răsfrîngea lampa, se stinse, mîngîia un cap aproape șters în negură, un cap gălbejit ca de mort. Avu doar timpul să-i vadă o gură uriașă rîzînd cu toți dinții, și doi ochi atît de lucitori, că parcă rîdeau și dînșii. Încolo nu mai putu să vadă nimic.

Căzu pe perini cu ochii măriți de groază, ținîndu-și suflarea. Flacăra lămpii pilpîia rar și apăsat, avea din cînd în cînd tresăriri grăbite, împroșcări subite de lumină, apoi slăbea iarăși necontenit, făcînd pe nesimțite loc întunericului.

Din gîtlejul ei scăpă de-abia auzit, aproape nearticulat, slab ca și lumina ce se stingea pe îndelete, ceva, un cuvînt, un nume :

— Anton...

Apoi, ca și cînd ar fi prins curaj numai la pomenirea acestui nume, nevoia de a striga o cuprinsese deodată. Și începu să urle, întîi puternic, apoi, obosind, din ce în ce mai slab.

— Anton ! Anton... Anton...

Pe urmă își vîrî capul în așternut, ca și cînd ar fi vrut să se ascundă. Zgomotul inimii, pornită într-o bătaie deznădăjduită, fără frîu, trecînd prin puful pernelor, îi venea la ureche puternic, uriaș, ca larma unui mai care bătea surd din adîncul pămîntului. În ropotul acela abia putu să distingă scîrțiind ușor ușa antreului, pași înnăbușiți, apoi ușa camerei. Cineva intrase. În urmă nu mai auzi nimic. Secundele treceau ca anii. Atunci începu să urle din nou :

— Anton, Anton ! Anton !

Strigătele răsunau prelungi, horcăite.

— Anton, Anton...

Drept răspuns, două mîini puternice o apucară de umeri, o întoarse cu fața în sus. Ea închisese ochii, și acum strîngea tot mai tare pleoapele, apăsîndu-le una într-alta, parcă ar fi vrut să le contopească. Și glasul îi horcăia, înainte, fără înțeles, ca un gramofon neoprit.

— A...ttt...n...

Atunci simți deodată pe gură un sărut rece, acru, lung, neisprăvit. Strînse buzele și repetă doar în fundul gîtlejului

numele acela care nu se auzea de astă dată decît ca un geamăt stins, de animal ucis.

O mînă puternică zvîrli plapoma de pe dînsa numaidecît. Apoi corpul îi fu strîns, strivit aproape de alt corp, uriaș, tare, aspru și încleștat ca un trup de tuci. Abia acum înțelese că nu un duh se abătuse asupră-i. Și prinsă de un curaj neașteptat, avu puterea să strige încă o dată, cu o năvală de disperare, numele ordonanței, deschizînd pleoapele.

Alături de dînsa. Anton, cu buzele aduse într-un rînjet lacom și îndobitocit, cu ochii sticlind de nebunie, cu liniile obrazului încordate de spasmul biruitor al faptei care trebuia în sfîrșit să se împlinească, o strîngea cu furie, înfiorat de poftă, gîfîind.

Îl văzu într-o singură deschidere de pleoape, aplecat deasupra ei, cu dinții lați și cu părul tuns scurt, începînd jos de tot pe fruntea îngustă de un deget. Buzele groase și lipicioase se tîrîră pe pielea fină ca o atingere de melc, brațele musculoase aveau puteri de minghinea ; răsuflarea încinsă o păles în obraz ca o dogoare.

Avu un gest de surpriză, apoi de dezgust și îndrăzni o clipă să reziste. Dar omul era prea zdravăn, și în strînsoarea lui, împotrivirea se topi cu un țipăt slab, neputincios, scîrbită, goală de sufletul prăbușit deodată într-o adîncime necunoscută, într-o beznă fără fund.

III

Îndată ce convoiul de care ajunse în curtea cazărmii, domnul căpitan scoase ceasul :

— Fă lumină, Năstrapă !

Un chibrit pîrîi pe o cutie și o luminiță plăpîndă pîlpîi suflată din toate părțile de iazmele întunericului profund, umed și ploios.

— Două jumătate fix. La cîte ți-am spus că ajungem ?

— La două jumătate, să trăiți !

— Este ?

— Este !

— E, păi vezi ? Așa știu eu să conduc marșurile ! Și pentru asta, vezi tu, tocmai pe mine s-au găsit să mă dea la partea sedentară. Zi țară românească și taci !

Trîntind un bobîrnac în cozorocul chipiului, domnul căpitan sări de pe capră și porni să numere căruțele, dînd semnalul de adunare tuturor cărăușilor. Cînd fură toți în juru-i, domnul Naicu se simți dator să spuie cîteva glume, la care gradații rîseră neobișnuit de zgomotos. Apoi, rupînd rîndurile, îi porni pe fugă la culcare și-o luă agale, fericit peste fire, spre gardurile din dosul cazărmii. De-acolo o potecuță îl scotea de-a dreptul la poarta cimitirului nou, mai făcea pe urmă la stînga, nici cinci minute de drum, și gata, „cuibul dragostei noastre", cum îi plăcea să spună adesea Aureliei cînd vorbeau despre căsuța lor.

El trecu pe lîngă sentinela de la poarta din fund, care-l primi cu întrebări aspre și scurte, și-și aminti steaua răzleață de pe cerul bulgăresc, ce-i umpluse tot sufletul de dorul vieții de acasă. Așa că, după ce dădu parola, domnul căpitan tot mai găsi pentru soldatul încotoșmănat în șubă două glume în tașca sa cu pozne și o țigară în tabacheră. Pe urmă se lăsă dus de cărăruia șerpuitoare la vale, în adîncul oceanului de întunerec, a cărui răcoare burnițoasă îl înfrigura de plăcere, amintindu-i așternutul cald și moale ce-l aștepta la cîțiva pași.

Cuibul dragostei domnului Naicu era răzlețit cu vreo cîteva zeci de metri de ultima casă a orașului — o potcovărie pitică — și mic, ca orice cuib. Așezat în fundul curții, n-avea decît trei camere : la dreapta, dormitorul la stînga, salonașul la mijloc, sufrageria, cum îi ziceau în timpul celor două mese, căci restul zilei lua denumirea de antreu. Cum intrai pe poartă, în dreapta curții înălbea în noapte maghernița cu bucătăria și odăița soldatului ; în stînga se ridica, parcă în coate, scheletul legat cobză în fire de viță sălbatică al unui soi de pavilion.

De cum ajunse în dreptul gardului de stacheți, pe Naicu îl miră cele două dreptunghii de lumină nehotărîtă pe care le zugrăvea spălăcit în noapte ferestrele odăii de dormit. Ai fi zis reflexul lunei dacă noaptea n-ar fi fost mai întunecată decît chiar iadul așa cum i l-a descris o dată doamna Naicu, după o carte cu litere chirilice și cu coperte albastre, înstelate cu aur. Și domnul căpitan nu-și mai putea ține rîsul, gîndind ce mai drac o să apară din iadul acesta la fereastra Aureliei.

„Ori că ceteșe pînă la ora asta, ori a luat obiceiul să se culce cu lampa micșorată !"

Se apropie de maghernița soldatului, bătu ușor într-un ochi de geam, chemîndu-l pe nume, cu glasul scăzut.

— Antoane, băi Antoane ! m', n-auzi ?

Desfăcu ușa și intră înăuntru. Bijbii spre pat, tîrșind picioarele ca să-l deștepte.

— Drepți, măgarule!

Dar cînd văzu că patul e gol, se supără:

— A plecat după dragoste, lua-l-ar mama dracului! Las', că vorbim noi mîine, boier Antoane!

Bănuiala cea urîtă, pe care, de cînd dăduse telegrama și pînă acum, domnul căpitan o alungase cu atîta convingere și dezgust, îi păru acum cu desăvîrșire absurdă. Era un aer atît de stricat în odăița vistavoiului, că rise din inimă de această stupidă bănuială.

Descinse sabia ușor, ieși apoi în vîrful picioarelor, și rîsul îl podidi iarăși, gîndindu-se că și pentru Anton, ca și pentru toți din oraș care i-au aflat moartea de la poștă, el nu e nimic mai mult, nici mai puțin decît un strigoi, un veritabil strigoi. Mai ales întîlnindu-l așa în noapte, cine nu și-ar face cruce și n-ar stupi dinainte-i: „Piei, drace!"?

Aci însă veselia i se mai ogoi puțin, socotind că unora dintr-înșii, bunăoară unei brute ca Anton, le-a putea trece prin minte să se apere cu reteveiul, ba — mai știi? — chiar cu vreo armă de foc de astfel de apariții imateriale. Crezu deci nimerit să reducă de tot partea întîi a programului de păcăleli pe care-l potrivise pe drum și se apropie cu mișcări îngrijite de fereastra din stînga.

Se ridică în vîrful picioarelor și privi doar cu un singur ochi, ca să-și descopere cît mai puțin figura. Din colțul stîng al geamului nu se vedea decît o parte a patului mare, pentru două persoane, partea în care ea dormea de obicei. La început nu putut să observe nimic, dar unul din cele din urmă spasmuri ale lămpii muribunde îi arătă tocmai ce vroia să vadă. Chiar în margine de tot, în cămașă, cu plapoma aproape căzută, ea se ridica încet într-un braț, privind cu ochi mari, mari, îngroziți, ceva în stînga patului unde deocamdată Naicu nu putea să vadă nimic.

„Ce-o mai fi și asta!"... gîndi domnul căpitan, așteptînd o nouă izbucnire a lămpii.

„Nu cumva i se fac arătările... să știi c-am nimerit-o...".

Cînd lampa se umplu iarăși de lumină, Naicu era cu ochiul la pîndă; Aurelia scotea un picior din așternut. Căpitanul se piti repede și așteptă.

— Oare m-o fi văzut?...

După cîteva minute, bătu în colțul ferestrei ușor și rar: una, două, trei. Repetă apoi ciocăniturile de trei ori, prăpădindu-se de rîs.

„Ce-o fi pe inima ei, sărăcuța! Mare păcălici ești, măi Naicule!"

Un mieunat apropiat de pisică făcu pe fantomă să-și întoarcă speriată capul. Putința venirii neașteptate a lui Anton îi aminti din nou că trebuie să sfîrșească repede.

Se agăță de cerceveaua ferestrei și-și propti picioarele în ieșitura de jos a zidului, căutînd cu vîrful cizmelor o bază solidă, ca să fie cît mai nemișcat. Pentru a-și da o înfățișare cu totul mormîntală, găsi nimerit să depărteze buzele una de alta, lăsînd vizibil cele două șiruri de dinți.

„Ce-o să rîdă Sbierea!".

Și-și fixă ochii, pe care se silea să-i ție cît mai nemișcați, asupra soției sale.

De astă dată putea să cuprindă cu privirea tot patul. Nu observă însă nimic distinct, căci lampa era acum liniștită. Dar obișnuindu-se pe încetul cu semiobscuritatea dinăuntru, deslușì cele două corpuri întinse unul lîngă altul; cu greu se puteau recunoaște în amănunt, în negura crescîndă.

Nevastă-sa, tot așa dezvelită, cu cămașa sfîșiată, aproape goală, privea atît de îngrozită spre fereastră, că ochii îi păreau două găuri de hîrcă; de bună seamă îl văzuse.

Și-alături, într-o rînă, cu fața spre ea, un bărbat spătos, enorm, pe care nu-i fu greu să-l ghicească. Anton, hidos în umbra tot mai deplină dinăuntru, dormea adînc, și horcăiturile lui lugubre se înțelegeau din convulsiunile largi și încete ale pieptului.

Domnul căpitan îi privea năuc; în uimirea lui, buzele îi rămăseseră dezlipite și dinții rînjeau fioros în noapte; era cu mult mai straniu decît voise să pară. Lampa care acum răspîndea fîșii bizare de lumină prin despărțiturile mașinii, mai licări o dată, ca și cînd ar fi zîmbit văzînd mutra celui înșelat, apoi se stinse, coperind cu valuri de negură nelegiuirea dinăuntru.

Domnul Naicu n-a sărit din locul unde era; mai degrabă a căzut. Acum se luminase deplin.

Furia îl năpădi deodată ca un torent brusc. Să-l înșele c-o ordonanță? Nemaiauzit! Și primul gînd îi fu la revolver. Se învîrti pe loc în tocuri și-o luă trap vijelios spre magherniță din față... Dimensiunile pronunțate ale pîntecului său nu-l lăsau însă să fugă cum ar fi dorit; oricît întindea piciorul, să-

riturile rămîneau tot scurte și știftorii cizmelor băteau caldarîmul în aceeași cadență repede și îndesată. Dar cînd fu la cîțiva pași numai de ușa bucătăriei, își aminti că lăsase numai sabia și chipiul acolo iar tocul revolverului, agățat de-o curea trecută pe sub epolet, nu putea fi decît obiectul acela durerea ce-l tot lovea în șold de cînd se pusese pe fugă.

Atunci, fără să se oprească, făcu o curbă largă, pe care avîntul luat în goană o întinse chiar pe lîngă portița de la drum, și, revenind cu fața spre casă, continuă să alerge în același buiestru mărunt, potolind cu o mînă năbădăioasa agitare a tocului de revolver și cu alta silindu-se să scoată din el arma răzbunătoare, sistem „Steier", cu opt focuri.

Întîmplător, însă, aproape de scară, poticni și se prăbuși lat pe brînci. Arma îi sări din mînă și căzu atît de apropiată de ochiul drept, că, cu tot întunericul, văzu gura țevii îndreptată amenințător spre dînsul. Un moment, ochiul omului și gura armei se priviră fix în tăcere. Ochiul mărit, înspăimîntat, bulbucat de groază, rostogolindu-se nervos în orbită, în așteptarea înfrigurată a clipei teribile ; gura mică de oțel, nepăsătoare, nemișcată, mută, parcă ironică în mutenia ei. Un moment, cît o veșnicie, de slăbiciune, de totală lipsă de voință ; un moment în care domnul căpitan, cu tot pericolul apropiat și decisiv, nu putu să facă nici cea mai mică mișcare, ca și cînd pămîntul de care se lipise îi supsese brusc orice energie. Dar momentul acela trecu, și mai trecu unul, și încă altele, și gura țevii rămase liniștită, căci piedica era pusă.

Cînd își aminti de acest lucru, văzu cu uimire că acum putea să-și miște în voie și mîna și piciorul, cu toată durerea ascuțită ce-i creștea în genunchi, de parcă i-o scurgea cineva acolo printr-o tulumbă. Se sculă făcîndu-și cruce și înjurînd printre dinți. Cînd vroi să ridice arma, durerea fu atît de crîncenă că șovăi și se așeză gemînd pe cimentul primei trepte, întinzînd cu multă greutate piciorul de cvinevagenar, din care parcă tot sîngele și toată măduva se scurseseră în genunchi unde ardeau cu flăcări chinuitoare.

Domnul căpitan se simți nevoit deci să se tîrască din nou pînă la revolverul rămas în țărînă și să revină la locul de odihnă, înăbușindu-și cu eroism de martir ucigătoarele dureri. De astă dată se așeză în așa fel pe scară, cu piciorul îndurerat să fie întins cît era de lung pe cimentul rece și înviorător al treptei, iar pieptul și fața să fie ușor îndreptate spre ușa de unde ar fi putut țîșni inamicul neprevăzut. Cu toate că revolverul se contura solid în pumnul strîns, domnul căpitan nu se

simțea de loc la îndemînă. Dacă primul glonț îl scăpă pe bandit, ce se face el cu piciorul zdrobit ? Drace, cine l-a pus să se repeadă așa, ca bezmeticul ? Lucrurile astea se fac pe îndelete și cu plan, ca la război. Ce folos dacă dobori inamicul și cazi și tu ? Dar poate nemernica n-a sculat pe bandit. Sau dacă l-a trezit, măgarul a convins-o că a fost doar o părere a ei și a potolit-o.,, Dă-le, Doamne, gîndul ăl bun ! Ține-i, Doamne, pîn'mi se alină piciorul...

Domnul căpitan uitase că era ateu și făgădui lui Dumnezeu cu jurămînt că n-are să-i omoare nici el dacă-i dă viață. Și pentru a dovedi acest lucru celui către care se întorceau acum gîndurile lui, își demonstră singur, izbutind să se convingă ușor ; întîi, că mai sunt pe lumea aceasta tribunale, procurori, comisari de poliție, care sunt gata oricînd să-și ia asupra lor sarcina de răzbunători ai onoarei ultragiate, așa că el tot nu rămîne în pagubă ; în al doilea rînd, că nu e exclus nemernicii dinăuntru să se fi pus în defensivă, gata să respingă, pe moarte sau viață, orice atac dinafară. „Ori, ca să-ți expui viața pentru o ordonanță și pentru o femeie care se dă unei ordonanțe, înțelegi Naicule, că nu-i de demnitatea ta..."

Nu mai rămîne îndoială, așa va face ! Uite, piciorul a început să se potolească. Cum se va liniști de tot, cum va porni la procuror, să-i arate decăderea femeii acesteia, noroiul murdar în care se bălăcărea cu complicele ei, și-apoi s-o alunge cu dispreț în noapte ca pe-o netrebnică. Să se ducă la țară, la Anton... și mîine, poimîine, cînd s-o sătura de ea, s-o alunge și bruta... „și să te vedem, madam Naicu, atunci cum mai dai cu spiritu...".

Dar aproape imediat, un alt șir de idei îi lipi din nou de cimentul treptei piciorul care începuse să se agite ; căci îi veni numaidecît în minte scandalul, șoaptele, lumii, multiplele povești scornite în asemenea împrejurări, hohotirea imensă a întregului oraș. Un ofițer și-a prins nevasta cu vistavoiul, și drept pedeapsă... s-a dus să-și deștepte prietenii, să-i aducă martor pentru divorț. Un ofițer !

Și-i veni în minte mutra contractată a lui Sbierea, gata să izbucnească într-o explozie de veselie ;

„Da-i trăsești o farsă, măi Naicule, de nu s-o mai gîndi în viața ei la vedenii. Păi de ce n-ai tras, iubitule ? doar aveai revolver. Toți te-ar fi aprobat dacă-i curățai. I-auzi ! Pe cînd tu-ți periclitezi viața în țări străine pentru patrie, ea te înșală cu propria ta ordonanță, c-o deșcă idioată, cu un timpit, o scîrbă, pe care puteai s-o bați de cincizeci, de-o sută, de șaizeci

de mii de ori pe zi, fără să-ți ceară nimeni socoteală ! Un imbecil, un scelerat... un... un... o... un incult (exclamă în sfîrșit, nemaigăsind alte invective)... Și unde mai pui că erai în dreptul tău... legea nu-ți făcea nimic... Halal căpitan !... M-ai făcut de rîs ; nu-mi trebuie prieteni ca tine, ești nedemn de-un adevărat militar".

Și-l văzu batjocorind vechea lor prietenie în fața camarazilor, istorisind cu izbucniri de rîs, în hazul general, povestea cu farsa cea grozavă, la care se gîndise trei ani de zile. Și-o dată cu veselia lui Sbierea domnul căpitan mai auzi și hohotele ascultătorilor, ale tuturor acestor ofițeri bătrîni și tineri, oh, mai ales ale acestor secături de ofițeri tineri, care-și băteau joc totdeauna de farsele dumnealui ; nu se sfiau să-l ia peste picior ori de cîte ori făcea vreo stîngăcie la cîmp, la școala de regiment și șopteau pretutindeni că e un moșteacă și c-o să putrezească tot căpitan.

Dar ce-l făcu să salte numaidecît de pe scara de piatră, uitînd și dureri și tot, fu de fapt vocea pițigăiată a lui Scăișteanu, a nesfîrșitului aluia de maior, cu care avusese o gravă neînțelegere pe vremuri.

„V-am spus eu de atunci. E un laș ! De ce n-a îndrăznit să mă provoace la duel, doar îl insultasem ?

V-am spus : e militar și nu îndrăznește să tragă un foc de armă. E un fricos !"

Fricos ! El, fricos ? Asta nu ! Nu se bătuse în duel pentru că era împotriva unor astfel de mascarade. Dar avea să dovedească acum lui Scăișteanu că era un mincinos. Avea să dea un exemplu să meargă pomina. Doar nimeni nu s-a mișcat în camera nelegiuiților, deși a trecut atîta timp ; cu siguranță, nemernicii n-au habar de ce-i așteaptă. Iar durerea din picior a trecut ; Domnul căpitan o simte cum se depărtează din genunchiul înflăcărat, ducînd cu ea șuvoaie de furnici ce se răspîndesc de la gleznă pînă la șold. De bună seamă dorm duși !

Domnul căpitan vedea acum numai sînge dinaintea ochilor, o băltoacă mare de sînge, și-n mijlocul ei două corpuri lipsite de viață, ciuruite de gloanțe. Vedea sînge și nu se înspăimîntă de loc. Mai mult chiar, forța închipuirea ca tabloul să fie și mai sinistru.

Hotărît, grav și neînduplecat, fără să mai dea răgaz o clipă gîndului, se ridică, potrivind și mai bine revolverul în scobitura pumnului. Băgă atunci de seamă că piedica rămăsese tot pusă.

„Doamne, da' ce ți-e, Naicule ? se mustră. Te-ai prostit de tot. Zi, dacă te ataca găliganul, mă curăța cu revolver cu tot...".

Țăcănitul metalic al limbii mici de oțel îl preveni că trebuie de acum să umble cu multă luare-aminte. Urcă deci scara cu grijă și se bucură că nu șovăie de loc. Ușa antreului era neîncuiată ; o crăpă ușor, fără zgomot, cît s-ar strecura prin deschizătură. Dar nu pătrunse pînă ce urechea încordată peste fire nu-l asigură că nu e nimeni în dosul ei.

Stătu o clipă în loc, ca să se orienteze în bezna adîncă dinăuntru. O luă apoi binișor spre dreapta, ținîndu-și suflarea. Dar în bîjbîiala de orb dobori, fără voie, un scaun greu de pluș. Bufnitura și vuietul prelung și jalnic al mobilei căzute îl sperie și-l dădu doi pași înapoi. Își ciuli urechile ; dinăuntru se auzi ceva ca o mișcare grăbită, întretăiată de cîteva scîrțieturi ale patului și înnăbușită îndată. Pe urmă nimic. El mai așteptă totuși cîtva, și zgomotele venite din dormitor parcă-l dumiriră, de-un lucru, mărindu-i curajul... „Prima condiție, să-ți dai seama de poziție și să știi unde-i inamicul"...

„Dar dacă s-or fi deșteptat tocmai acum ?".

Și pe urmă, ca și cînd și-ar fi răspuns la propria întrebare :

„Tocmai ! De ce m-oi fi codind atîta ? Repede, Naicule, acum e acum... pînă nu se pregătesc".

Ajunse la ușă ca împins de-o voință străină, pe care nu și-o cunoștea. Cînd puse însă mîna pe clanță, avîntul zbură tot așa de repede precum venise. Dacă bestia o fi luat obiceiul să doarmă cu toporul sub căpătîi și acum îl așteaptă în dosul ușii, gata să pocnească orice cap și să reteze orice mînă s-ar strecura prin deschizătură ? Înfiorat, parcă ars de mînerul lucitor de alamă, domnul căpitan trase brusc mîna și se dădu înapoi :

„Ce era să fac ?".

Ezitarea aceasta îl supără însă îndată.

„Asta e pură copilărie, Naicule. Caraghioslîc. Hai ! Înainte !"

Însă nu făcu nici un pas, căci un mare gînd îl opri la timp.

„N-ar fi mai bine pe fereastră ? Aah... perfect ! Cum nu te-ai gîn..."

Se-ntoarse în loc și făcu iarăși, plin de hotărîre, un pas :

„Nu !".

Ca o lumină vie, neașteptată, îi veniră în minte revolverele celelalte pe care le lăsase la plecare atîrnate de panoplia din dormitor... „Să știi că mișeii le-au cumpărat cartușe..." Și imediat își înfățișă pe cei doi complici, unul la fereastră, altul la ușă, cu armele întinse, cu degetele pe trăgaci.

„S-au pregătit ei, canaliile, pentru orice întîmplare neașteptată... Au prevăzut ei totul, nici nu se poate altfel... Hm... Ce e de făcut?..."

„...În orice caz, pe ușă sînt mai ferit... hm... mare comedie...".

„...La urma urmei, îmi fac datoria de soț și militar. Deschid puțin, trag și plec. În furie, omul nu știe unde trage".

Ah, deșiratul de Scăișteanu, cu rîsul lui de berbec! De înțeles să aibă ceva cu Naicu, dar ce-i făcuseră lui ăștia doi oameni, de ținea cu orice preț să fie omoriți?

„A tras brambura și-a fugit: un glonț a nimerit prin tavan. N-a stat nici să vadă de i-a nimerit ori ba. Și cînd s-a întors cu autoritățile, ordonanța dormea liniștită în bucătărie, cocoana făcea pe adormita, speriată din somn în odaie la ea!"

Înțelese că trebuie să facă o mișcare disperată, hotărîtoare, fie ce-o fi. S-o sfîrșească la un fel. Ori îi răpune ca pe niște scelerați, cum meritau, ori... ori...

Nu îndrăzni să cugete mai departe.

„De, domnule, scăpai eu de la război bine, frumos... Hm... Cine dracu m-a pus să viu tocmai noaptea?...

Și cu revolverul într-o mînă, cu cealaltă întinsă spre clanță, el sta tot mai nedecis dinaintea ușii de nepătruns. Tot felul de presupuneri, de noi hotărîri, de concluzii, de noi proceduri, se încrucișau în capul lui, se învălmășeau ca vînturile într-o casă pustie.

Cea mai de seamă preocupare era să se convingă că acei dinăuntru dorm duși, că nevastă-sa l-a socotit drept o simplă închipuire, că, văzînd că nu mai apare, a adormit din nou, că acum în urmă patul n-a făcut zgomot decît fiindcă s-a mișcat în somn.

Curînd însă firul gîndului se schimbă repede; își închipuia pe Anton profitînd de nehotărîrea lui, sărind fereastra, atacîndu-l pe la spate. Într-un rînd chiar îi simți răsuflarea adiindu-i ceafa și-l bănui în urmă-i cu toporul ridicat, gata să-i crape țeasta. Nici n-a știut cum s-a întors pe loc nici n-a știut cum și-a potolit degetul, să nu scape un foc spre ușa cealaltă, pe unde intrase.

Alteori i se părea că aude șoapte dincolo, în dormitor. Trăgea cu urechea la gura cheii, vroia să surprindă vreo nouă mișcare a patului, o sforăitură, un semn cît de slab.

Dar nimic nu venea dinăuntru, și nimicul acela, liniștea aceea de moarte i se părea nefirească, voită, îl făcea să tremure, îi îndoia genunchii.

Ce n-ar fi dat să se sfîrșească totul într-un minut, într-o clipă, să se trezească deodată la celălalt liman al faptei, al neprevăzutului prin care trebuia cu orice preț să treacă. Și se vedea acolo, pe limanul acela îndepărtat cît o veșnicie; ușurat, liniștit. Și limanul îi surîdea atrăgător, îi lumina și mai mult grozăvia prăpastiei dintre dînșii, îl chema la el pe deasupra abisului negru, îi picură iarăși în clocotul dinăuntru ideea renunțării.

Dar peste toate frămîntările amețitoare de simțăminte, vocea de berbec a lui Scăișteanu domina totul, se lămurea din ce în ce mai pițigăiată, stîrnea un întreg hohot de rîs, hohotul uriaș al tuturor ofițerilor dintr-un regiment, îl făcea să întindă tot mai mult mîna tremurătoare spre mînerul lucitor de alamă, care rîdea necontenit în noaptea ce parcă se spărsese, nesuferit, ca un ofițer tînăr...

În cele din urmă îl încleștă în degetele parcă de paralitic și se sili să-l apese. Izbuti chiar. Îl apăsă însă încet, așa de încet, ca sub puterea unei voințe străine, și mînerul îl juca ușor în mînă și ceda tot mai mult, împins de forța aceasta nesigură de hipnotic.

Dar cînd vîrful lui sfîrși de descris întregul sfert de arc, pentru ca ușa să poată fi deschisă — ușa rămase nemișcată. Căci acum domnul căpitan o trăgea spre el cu o înverșunare așa de grozavă, că pumnul în care ținea clanța se făcuse tot așa de tare ca metalul, ce-l ținea într-însul. Și secundele treceau iar greoaie, și domnul căpitan era tot la marginea prăpastiei, și prăpastia era tot așa de mută și de înfiorătoare în mutismul ei.

Dar dacă ușa e încuiată? se luminează deodată domnul căpitan. El ar putea, desigur, foarte ușor să vadă dacă e încuiată sau ba, dintr-un singur brînci numai. Însă tocmai pentru că-și dădea seama cît de ușor ar fi fost să se convingă de adevăr, o trăgea și mai virtos spre dînsul. Pentru că, mă rog... dacă ușa e încuiată, atunci totul e de prisos. Și e iremediabil pierdut. Ca să-i deștepte tot el, poruncindu-le să deschidă și dîndu-le astfel tot timpul să se înarmeze, asta e treabă de gelos prost, nu de militar... „Dacă e vorba pe-așa... mai bine... ah! !... da... da... da... cum dracu nu m-am gîndit..."

Lucru foarte ușor, foarte simplu și foarte rațional. Ia uite, domnule, cît timp pierdut degeaba!... Se întoarce vine, frumos la cazarmă... buun... scoală soldatul cu bagajele... buun...

„Mă Stane, mă, cum dracu vin gardurile astea din dosul cazarmei, că de două ceasuri mă-ncurc prin ele și nu știu să

ies..." Ori : „Am nevoie de bagaje", ori... în sfîrșit, găsește el pînă la cazarmă... „Buun..." „Hai cu mine, Stane, ia bagajele"... „Buun..."

Se face că rămîne puțin pe drum și-l îndeamnă s-o ia înainte, după ce-l învață să-i strige din curte pînă-i scoate afară...

„...bagă de seamă, el doarme sus în antreu, tu să strigi de-afară și să bați tare în ușa antreului... da' să nu pui mîna pe clanță pînă nu vine... pînă nu se deșteaptă să-ți deschidă, că te-a luat mama dracului... îmi strici ușa, măgarule, că voi nu știți să umblați..." În sfîrșit, îl mai dăscălește el pe drum... „Buun... Acum toate-s bune..."

Nici Sbierea, nici Scăișteanu, nici nimeni nu va ști ce s-a petrecut în noaptea asta. Și acum nu mai e nevoie de nici un tămbălău. Căci, mă rog, afară de tămbălău, ce-ar mai ieși din afacerea asta ? „Ușa e încuiată cu siguranță, spun eu ! Nu se poate, domnule, doi amanți să nu se închidă pe dinăuntru ! Va să zică, dacă încep să fac scandal, le dau viața cu propria mea mînă... doi contra unu... și chiar de n-ar fi așa încuiată, același lucru !"

Un vălmășag, gloanțe trase de pomană, mahalaua sculată... rîs de lume...

În timpul acestui raționament, vîrful mînerului de alamă pornise să se ridice tot așa de ușor precum se lăsase.

„Dar dacă ei m-au văzut ?"

Vîrful mînerului se opri.

„Aș, eu crede c-am fost vedenie ! Altfel, ieșeau ei, făceau ei ceva... mistrețul sărea pe fereastră... Și scaunul cînd a căzut... de ce n-au ieșit atunci ? Poate cred c-a fost altcineva, sau dracu știe... La urma urmei, rîzi tu de mine, boier Antoane... da'să vedem cine-o rîde la urmă. Eu tot vă prind. Dacă nu azi, mîine dacă nu mîine, poimîine... Am... Dar chiar în noaptea asta îți găsesc eu vreun nod. Și-o să-ți trag o bătaie... o bătaie... mamă, Doamne."

Vîrful mînerului, care nu făcea nici o mișcare pînă ce domnul căpitan nu calcula totul pînă la ultimul amănunt, s-a întors ușor cu poziția firească. Și cu toată siguranța-i că ușa e încuiată, nu i-a dat drumul pînă ce n-a simțit că drugușorul mobil a pătruns complect în gropița lui. Atunci a început să se îndepărteze încet, metodic, de-a-nderetelea...

„Cît mai pe nesimțite..."

Dar în retragerea aceasta nu se poate mai strategică, domnul căpitan constată cu surpriză că mobilierul antreului se

distinge cît se poate de clar în negura de astă dată cu totul trăsoită...

„Hait ! m-a apucat ziua..."

Şi dacă în antreul acesta neluminat se poate vedea astfel, dincolo, în camera de culcare cu două ferestre mari spre curte, cu două spre cîmp şi cu transperantele ridicate, trebuie să se distingă totul perfect.

„Afară, la fereastră, în curte..." aude domnul căpitan răsunînd cu putere în conştiinţa sa comanda de atac. A răsunat atît de puternic, încît a tresărit singur, părîndu-i-se că vine de undeva de alături, sau de afară... Nu, nu ; e vocea conştiinţei domnului căpitan, care nu se dă bătută şi cere răzbunare... „Încet, încet căpitane... nu grăbi ! O singură, o mică, o cît de mică privire din colţul geamului... un singur ochi fugar..." „Doamne, dumnezeul-dumnezeilor mei... de-ar dormi, Doamne... doar să-i văd în pat pe-amîndoi strînşi ca nişte porumbei... nu-ţi cer mai mult, Sfinte tare..."

Afară, lumina albastră-spălăcită a unei dis-de-dimineţe noroase şi umede de vară izvora din ea însăşi ca un început de lume. Era ceva atît de turbure într-însa, că domnul căpitan se simţea la fel de turburat, infinitul îl privea parcă dintr-un ochi nehotărît şi fioros de beţiv.

„Doamne... Dumnezeule..."

Tîrîndu-şi spatele lipit de părete, domnul căpitan se lăsă, treaptă cu treaptă, spre colţul ferestrei apropiate. Sîngele îi aleargă vîrtej în tot corpul şi inima ; se zguduie în piept să se rupă, dreapta i-e una cu revolverul şi vinele umflate ale capului dovedesc cea mai hotărîtă hotărîre. Iar buzele rostesc cu atîta stăruinţă numele lui Dumnezeu, de parcă ar fi ale doamnei Naicu rugîndu-se pentru dînsul :

„Isuse Cristoase... Sfîntă Născătoare de Dumnezeu !"

. . . . . .

Ea-şi dădea seama de tot ce se petrecea în juru-i, vroia să facă o mişcare cît de mică, oricare ar fi fost aceea ; vroia să strige, să blesteme, să plîngă, să facă în sfîrşit ceva, un lucru pe care-l avea încă nelămurit în minte, dar pe care cineva ascuns într-însa îi spunea că trebuie să-l facă.

O ruşine fără margini îi dogorea obrajii, o scîrbă adîncă, nesfîrşită, nimicitoare îi pustia simţirea, îi îneca gîndul, îi poruncea să reacţioneze şi nu-i arăta cum. Timp îndelungat ea nu putu să facă nimic : stătea nemişcată, căci muşchii îi refuzau orice ascultare şi corpul i-era încercuit în legături nevă-

zute de plumb. Şi ea era îngrozită de lipsa asta de mişcare, ca un muribund în semiconştienţa agoniei.

Dar pe Anton nu-l mira liniştea ei ; căci ce putea alt să creadă decît c-a biruit-o cu sălbăticia tinereţii sale. Izbînda îi picurase licărirea ei tanică în ochiul de şoarec. El înţelegea doar că — oricum — cucoana se sfieşte să-şi arate mulţumirea, şi cum alte mîngîieri nu-i mai puteau trece prin cap, socoti cel mai nimerit s-o lase deocamdată în pace.

Se retrăsese în partea cealaltă a patului şi, ameţit de fericirea primitivă a animalului satisfăcut, adormise repede. Stătea alături de dînsa, doborît ca un bou trăsnit, şi respiraţia-i greoaie făcea un zgomot dezgustător prin gura larg deschisă.

Desigur, numai horcăiturile acestea lugubre şi caraghioase, suflînd pe mii de tonuri, puturâ s-o trezească din nemişcare ; zgomotul lor enervant de trîmbiţă spartă îi zgîriia urechile, îi ucidea simţirea. Erau atît de oribile, atît de jicnitoare, că i se păreau o continuare a violenţei de adineaori ; atît de dezgustătoare, că o murdăreau înainte, o înnăbuşeau, o ameţeau.

Simţea nevoia aerului curat, a răcoarei de afară. Vroia să fugă în noapte, să se lase plesnită de vîntul întremător, biciuită de ploaia curăţitoare.

Se ridică uşor într-un cot, privind cu teamă şi ură pe omul de alături. I-era frică să n-o simtă, să nu-l deştepte. I se părea un demon crud sub puterea căruia căzuse, spionîndu-i mişcările sub masca somnului.

Şi se ridica, ţintindu-l tot mai încordată, tot mai îngrozită, aşteptînd dintr-o clipă într-alta o mişcare a lui, a mîinii lungi şi musculoase, a labei lătăreţe, pe care o şi vedea desfăcînd greoaie degetele colţurate şi solide.

Continua să se ridice totuşi, încurajată de nemişcarea lui ; piciorul se întindea tot mai mult şi degetele atingeau podeaua.

Dar atunci cineva ciocăni în geam ; o dată, de două ori, de trei ori. Trei ciocăniturî rare şi încete, nespus de încete. Întîia parcă nici n-o auzise, se îndoia chiar dacă a fost în adevăr ; a doua însă şi a treia mai ales au fost atît de clare, cu toată încetineala lor, că nu mai putea fi vorba de nici o înşelare.

Doamna Naicu s-a uitat cu teamă la geam ; rămăsese pe jumătate ridicată şi piciorul continua să stea întins spre covor. Nu putea fi decît o pasăre ; o pasăre alungată de burniţă şi vînt, care s-a adăpostit pe prichiciul ferestrei. Ce alt putea să fie ? Şi îşi încordă privirile, să surprindă în negură capul

și ciocul păsării rătăcite. Dar pasărea a ciocănit iarăși, una, două, trei, și ciocul și capul ei nu s-au văzut de loc.

Și-a întors atunci numaidecît ochii spre omul de alături. Se aștepta să-l vadă rîzînd răutăcios și cu înțeles în somnul lui prefăcut. Dar omul acela dormea adînc, și răsuflarea lui profundă, ca și fața lui liniștită arătau cea mai deplină neșimțire.

Dar bătăile se repetară iarăși, și ea simți un fior de-a lungul corpului. Era într-adevăr cineva acolo? Dar cine putea fi? Și noaptea aceea neagră! Nicicînd ferestrele nu cuprinseseră un negru mai virtos în cadrele lor! Nu, la fereastră nu era nimic altceva decît noaptea ce grozavă, care o opera. Era sufletul ei slab, care șovăia în fața beznei de nepătruns, vechea teamă de întunerec născocind piedici închipuite, ca s-o țintuiască aci, în patul josniciei. Niciodată nu va putea să înfrunte bezna aceea! Înțelese lămurit acest lucru, și acum, mai mult decît oricînd, își văzu sufletul atît de fricos, atît de neputincios, atît de mic în slăbiciunea lui lașă, că se îngrozi și de dînsa. Era nevoit atunci să rămînă aci lîngă omul acesta, să sufere zgomotul tot mai aspru, tot mai răgușit al somnului său, s-o surprindă alături deșteptarea lui, la care abia îndrăznea să gîndească! Și privirea aceea neagră, posomorîtă, de criminal, a celor două ferestre despre curte, fixînd-o pe sub sprîncenele căzute ale draperiilor! Ea vroi atunci să tragă așternutul căzut, singurul adăpost ce-i rămăsese, să se acopere, toată, să se ascundă, să se înăbușe, acolo, să plîngă într-una, amarnic, fără sfîrșit.

Dar în mișcarea aceasta, ochii ei întîlniră din nou fereastra. Și rămase iarăși pe jumătate ridicată, cu mîna întinsă în gol, cu fața crispată de cutele groazei nemărginite. Acolo la geam un om, o umbră, o vedenie!

O vedenie! Lampa îi arătă aceasta lămurit înainte de a se stinge definitiv. Într-o sforțare neobișnuită, supremă, de om care-și dă duhul, lampa îi desluși o figură vagă de spirit, asemănătoare cu a celui mort de curînd. Duhul lui bărbatu-său! Rîdea așa cum rîdea în viață și totuși cum rîdeau și desemnurile acelea stranii, care reprezentau moartea în cărțile ei.

Recăzu pe perină, zdrobită, sfîrșită, moale. Alături Anton bîigui două vorbe în somn, forțate, greoaie, fără tîlc. Apoi se înecă, și horcăiturile încetară deodată.

Ea nu auzi însă nimic, căci urechile îi vîjîiau, și în vîjîitul haotic, nu distingea decît un tropăit mărunt cadențat, îndepărtîndu-se tot mai mult ; ea-l asculta îndepărtîndu-se, și creșterea îndepărtării lui o ușura, o liniștea ; dar ropotul începu să crească din nou, și ea-l simți apropiindu-se necontenit, măsurat, repede, înfricoșător. Apoi încetă brusc.

Pe urmă nimicul, tăcerea, o tăcere înfiorătoare. Căci acum nu mai auzea nimic decît vîrtejul timpanelor ei, nu auzea decît însăși tăcerea aceea de moarte bîzîind necurmat și monoton în pavilionul urechilor.

Mult timp, cu sufletul reținut, ea ascultă îngrijorată șoaptele de descurajare ale tăcerii aceleia ; ele erau atît de variate, atît de bizare, scormoneau în creierul ei plăsmuiri atît de fantastice, atît de înspăimîntătoare, că o cutremurau, îi aduceau sufletul la buze. I se părea că în tăcerea aceasta se urzește ceva ascuns, ceva care o va pierde. Și fără voie, gîndul îi zbura acum la omul de alături ca la refugiu ; dar ea voia să îndepărteze acest gînd supărător, care o durea ca o rană și care apărea totuși necontenit, ori de cîte ori jocul închipuirilor bolnăvicioase lua proporții de temut.

În cele din urmă, gîndul acesta ușurător, ideea că Anton e alături rămase. Ea nu mai avu puterea să o alunge, căci din nou porniră să vie din antreu zvonuri nelămurite, nesigure de zgomot, ca ecourile vagi ale unor rumori nespus de îndepărtate. Apoi deodată un zgomot asurzitor, nemaipomenit de asurzitor, un zgomot de scaun în cădere, prelungit de vibrarea plîngătoare de coarde a sîrmelor somierii. Un răsunet atît de amar, atît de jalnic, că trezi din somnolența lui de lucru nemișcat dulapul cu hăinărie dinăuntru. Dulapul trosni din încheiturile putrede de mobilă veche, mănăstirească, și trosnetul ajunse în urechile ei ca un oftat dureros de suflet bătrîn și apăsat, un trosnet cobitor și trist, ca și pustiul pe care-l prevestea.

Ea avu atunci o tresărire bruscă, care cutremură patul și care-i puse din nou inima pe goană. Pe urmă încremeni locului, trăgînd cu urechea la ușă, de unde continuau să vie într-una, fără de sfîrșit, ca într-un curent necurmat de unde eterice, noi vibrațiuni infime, subtilizate la neant, de zgomote neînfăptuite poate, izvorîte toate din însăși părerea ei bolnavă. Dar pentru ea ele veneau de acolo și numai de acolo, ca aduse de necontenita suflare a unei adieri de presimțire. Pentru dînsa ele existau într-adevăr și nu puteau să însemne

decît plimbarea ușoară a unei fantome, tîrcoalele stăruitoare ale aceluiași duh necurat prin locurile pe unde a trăit.

Ea-i ghicea plimbarea lui de neauzit în dosul ușii de lemn, îl urmărea ocolind casa, zburînd în văzduhul de păcură, pierzîndu-se în spațiu, reintorcîndu-se iarăși în dosul ușii de lemn, neputincios și slab.

„Neputincios și slab". Ea repeta aceste două vorbe în fundul conștiinței sale, căci ele o întăreau, îi dau răgazul judecății, făceau să cumpănească proporțiile pericolului care o amenința. Își reproducea în minte arătarea de la geam, îi găsea tot mai multe asemănări cu figura celui mort, se-ngrozea din nou de risul acela sarcastic și amenințător, își reamintea de risul celălalt, al primei vedenii, ce apăruse acum o bucată de timp, cînd lampa aceasta, care se stingea cu atîta greutate, începuse să dea primele semne de moarte. Și ea, care crezuse pe urmă că acolo fusese numai Anton! Căci nu mai încăpea nici o îndoială acum; amîndouă arătările de la geam nu puteau fi decît una și aceeași. Risul lor identic de spăimîntător o spunea lămurit. Ea însă chemase în ajutor pe Anton, și umbra mortului venise să se răzbune.

Și cît de deosebită era umbra aceasta de celelalte, de viziunile ei din trecut, de acele răsfrîngeri ale propriei sale conștiințe, de acele palide proiecții emanate în juru-i din creierul suferind, ca dintr-o copilărească lanternă magică.

Cele de acum nu puteau fi simple întruchipări searbede și inexistente, provenite din jocul bizar al vechilor și straniilor ei visuri. Dimpotrivă, ele aveau o proprie viață, viața de dincolo de mormînt, de existența căreia nu se îndoise niciodată și care totuși acum, cînd pentru întîia oară i se arăta într-adevăr, în toată măreția și grozăvia ei, o uimea, o înfricoșa, îi umplea sufletul de-un amestec confuz de admirație și spaimă, îi da aci senzația triumfătoare a cărturarului în fața găsirii întîmplătoare a adevărului, aci prăbușirea lăuntrică a bîntuitului mistic dinaintea aparițiunei în lumini de fulger și-n detunături de trăsnet a unui arhanghel pedepsitor.

Era atît de profundă noaptea aceasta, și încolo, în afară de ea, nimic nu mai era dincolo de ușă, dincolo de ferestre, dincolo de ziduri; curtea, cîmpul, potcovăria pitică, orașul, tot, dispăruseră; peste tot era o mare de întuneric, de valuri negre, o mare agitată, mută și rece, peste care în văzduh de neguri plutea acel înger al morții. Și marea creștea cu furie, apele ei negre țîșneau prin crăpăturile ușii, acopereau podeauna, băteau în marginea patului ca într-un țărm, vreau s-o

smulgă ca pe-o sfărîmătură de naufragiu, s-o ducă departe, s-o piardă în frămîntarea spumelor întunecate.

Cine putea ști pedeapsa ce-i pregătea duhul de afară!

Ea se cutremură, căci începea să simtă pe șira spinării senzația rece a apei. Și fără voie, se trezi trăgîndu-se pe nesimțite spre mijlocul patului, înfiorată de mormîntul mișcător și umed care o cerea. Se retrăgea ușor, temînd cel mai mic zgomot al somierei, înnebunită, necontenit... tot mai mult, spre omul acela, împinsă într-una către dînsul de instinctul care adună laolaltă, în fața năpastei apropiate, pe cei deopotrivă amenințați. El stătea acolo nemișcat și tăcut, că liniștea aceasta a lui o speria cumplit. De ce horcăiturile lui, care-i zgîriiau urechile la început, încetaseră așa de brusc? Ar fi vrut acum să le mai audă încă, dorea ca ele să izbucnească din nou, ca o ușurare a auzului ei năucit de tăcerea grozavă, împestrițată cu atîtea zvonuri ciudate.

În tîrîrea-i necurmată, ea trecuse de mult mijlocul patului, și corpul ei se opri deodată de-un alt corp, enorm, un stăvilar moale. Avu chiar impresia a ceva ușurător, prietenos, a unui liman salvator. Căci acolo, atît de aproape unul de altul, ea simțea căldura lui plăcută strecurîndu-se tot mai învioărătoare prin membrele amorțite de vîntul nimicitor al groazei; primea ca o adiere binefăcătoare de sănătate respirația lui ritmică și potolită.

Ea-i umplea nervii pe încetul de senzația biruitoare a vieții, îi încolțea adevărul ca șimburi luminoși în noaptea creierului ei pustiit de vedenii.

Și o clipă putu să aibă o mulțumire ascunsă, un avînt negîndit de recunoștință pentru cel pe care-l scîrbise atîta; o simplă pornire prietenoasă înnăbușită în germen; apoi o reculegere imediată, un moment de spaimă, ca acel ce descoperă într-însul semnul unei boli fără leac. Căci nările ei începeau să se umple de mirosul acru de sudoare al celui adormit, și-n așternutul moale, de-o umeziciune caldă, viciată, corpul ei se afunda tot mai mult, și ea credea că se înfundă pe încetul în noroiul unei mlaștini adînci. Limanul mîntuitor nu era decît o înșelare, un simplu ostrov moale de humă nelnchegată, în oceanul nesfîrșit de întuneric. Și ea ar fi vrut să se scuture, să se ridice să scape acestui smirc mincinos ce-o cucerea ușor cu hleiul lui infect și lipicios.

Atunci distinse, în noaptea ce-și pierduse tăria, minerul lucitor de alamă al ușii mișcîndu-se ușor. Distinse perfect acest amănunt, căci privirile ei aveau acum puteri de pasăre noc-

turnă ; se lasă atît de ușor, că ar fi fost apăsat de mîna slabă de fluid a unui spirit supranatural. Dar mînerul încremeni deodată, și ușa rămase pecetluită în cadrul ei.

Ea fixa înebunită ușa care trebuia să se deschidă dintr-un moment într-altul ; dar clipa aceea întîrzia tot mai mult și nebunia își făcea loc tot mai mult în noaptea cugetului ei.

Poate e doar o părere a ochiului bolnav de spaimă. Nu putea fi adevăr, căci adevărul stătea dincoace, lîngă dînsa, și el era un om în carne și-n oase și putea să spulbere cu o vorbă aceste minciuni. Ce putea fi mai omenesc ca adierea răsuflării lui liniștite, ca mirosul sudoarei lui acre !

Ea se înghemui atunci în bărbatul de lîngă dînsa și chiar îl chemă în șoaptă, pe nume, de cîteva ori. Numai ochiul lui putea spune dacă mînerul stă drept sau înclinat.

— Anton, Anton !

Gîndul lui e atît de sănătos, că nimic nu poate să-l înșele. Și corpul lui e atît de voinic, că nimic nu ar fi în stare să-l înspăimînte.

— Anton, auzi, mă auzi ?...

Dar ea nu îndrăznea să-l cheme mai tare ; ar fi vrut ca el să se deștepte doar la aceste șoapte, și totuși simțea o teamă nelămurită de clipa cînd se va trezi.

Îi șoptea numele înainte. Dar tăcu și începu să tremure la o mișcare a lui.

Apele faptului de ziuă izbeau acum fereastra în ritm de valuri, limpezind-o de funinginea nopții. În odaie lucrurile se deșteptaseră ca dintr-un somn profund, căci acum se găseau toate la locurile lor. Toate, toate se aflau așa cum ațipiseră în întuneric ; pînă și cele mai mărunte începuseră să se vadă. Numai mînerul lucitor de alamă stătea aplecat în jos, ca în cărțile ei degetul poruncitor de moarte...

— Anton...

Vîrful mînerului păru c-o pornește ușor în sus, dar brusc își reveni.

— Doamne, sunt nebună ! Anton ! Anton !

Și-l înlănțui deodată cu putere, ca aprinsă de dorință.

Dar ochii i se întoarseră numaidecît magnetizați spre mînerul vrăjit, care acum porni să se ridice de la sine, rizînd de spaima ei cu luciu-i de metal.

— Anton, înțelegi odată, deșteaptă-te !...

Îl zguduia cu putere și-l strîngea tot mai tare, supărată parcă de nesimțirea lui.

Soldatul scoase cîteva gemete nearticulate, deschise ochii alene, tresări brusc, păru că-şi aduce aminte de locul unde se află şi, simţind corpul acela dulce înfigîndu-se într-al său, simţurile i se răzvrătiră. Îl cuprinse ca pe-un fulg şi-l strînse cu putere la pieptul lui de taur.

Ea i se dădu cu tot sufletul ei uşurat deodată, şi fiorul fierbinte de plumb topit pe care i-l strecura în trup, îmbrăţişarea lui încleştată o făcea atît de fericită, că-i venea să rîdă aproape de lumea aceea copilărească de fantome.

Şi-n înlănţuirea lor, ei nu vedeau vedenia ameninţătoare, care apăruse în cadrul ferestrei înălbite, pregătind cu mişcări secotite grozava răzbunare.

Troița

— Măi, dacă soarele apune încolo, noi trebuie s-o luăm încoace, grăi Pălălaie celorlalți doi, și cu toți părăsiră urma lucitoare a saniei, apucînd-o spre dreapta prin zăpada crudă.

Apusul se stingea învineți id domol, și din față, dinspre Nistru, îi primi un pui de vinturel ce se stîrnise pe nesimțite. Pălălaie le povestea înainte despre patimile Mîntuitorului; ajunsese acum la grădina măslinilor. Tovarășii de drum, cu armele în bandulieră, cu mîinile în buzunarele mantăilor, îl ascultau pe gînduri, mișcîndu-și picioarele alene, mulțumiți de calea ce-o străbăteau fără comenzi, de capul lor.

— Ce-o fi acum pe la noi! oftă Miercan. Ce mai fierbere și ce mai cîntec!

— În oraș, la Drăgășani, au și pornit cu colindul, gemu Mandin țiganul și, fără să mai asculte la tîrcovnicul, care dezvinovățea pe Cristos în fața Caiafei, începu cu vocea lui zbîrniitoare:

Și te scoală, fată mare,
Și-mi aprinde-o lu-u-minare,
Luminarea cea mai mare,
Și-o pune-n-ntrei-i-icoane...

— Așa se cîntă pe la voi, mă, de Ajun? bufni în ris Miercan.

— ...da' Petre se prefăcea că nu mai cunoaște pe Dumnezeu... voi să profite de tăcerea ce urmă Pălălaie, spre a-și continua istorisirea.

— Cum vrei să ne cînte, mă modîrlane, izbucni abia acum Mandin cu indignare, aducîndu-și aminte că cel care-l întrerupsese nu era un gradat. Ce, ca la voi, țărănește? La noi e oraș...

Și porni și mai tare cu putere:

Trei icoane în casa mare,
Trei icoane-e-n-n cass-sa mare...

— Se întunecă și vîntul se înteține, dați drumul la picioare, băieți, îi împăcă Pălălaie. Și-și grăbi și el vocea după pasul gimnastic pe care-l luaseră cîteștrei. Da'Petre se prefăcea acum că nu mai cunoaște pe Dumnezeu...

— Hm, va să zică Isus ghicise de-adevărat, se bucură Miercan de dibăcia dumnezeiască.

Iar Mandin cugetă :

— Dacă el, un sfînt, de trei ori s-a lepădat și tot sfînt a rămas, poftim acum de te leapădă d-ai noștri și treci la nemți, că te-a mîncat gaia.

— Cin' te-a mîncat, măi Mandine ? întrebă a rîs Miercan.

— Și i-a mai du-te dracului odată ! se înfurie iarăși țiganul.

De departe se porni un șuierat lung, dureros și ascuțit ca gerul ce se lăsase.

— Auzi, țigane, parc-ar fi bomba neamțului la Murcel, cu tragere lungă.

— De nu ne-am rătăcit cumva, îngăimă Mandin.

— Ba tot ce se poate, întări Pălăiaie. Dacă n-asculți cînd se vorbește de cele sfinte.

Fluierul cerului se porni acum și mai apropiat, și mai ascuțit, și mai lung, și mai dureros.

— Auzi, țigane, mai glumi iar Miercan. Ți-au dat de urmă vardiștii lui Dumnezeu. Parcă ar fi la tine, la Drăgășani, cînd te repezeai peste garduri cu gîsca ruminului.

Cînd termină cel de lîngă dînșii, un alt gardist al lui Dumnezeu își încercă și el fluierul în depărtări neștiute. Și numaidecît apoi apa tuturor vînturilor se porni nemiloasă din fundurile Rusiei. Soldații îi luară firul în piept, înotînd vitejește prin valurile de crivăț și de negură.

— Ce te faci, Mandine ? întrebă nu fără oarecare neliniște Miercan.

Țiganul icni...

— D-apăi cred că nu mai avem mult pînă la Tohastin, îi asigură Pălălaie.

Și îmbărbătați de vorbele dascălului, își simțiră cu toți picioarele mai solide.

Zăpada nu era mare. Și pe cer, repede-repede, stele prinseseră să strălucească de ger.

— Uite carul ! continuă Pălălaie. Tohatinul vine chiar sub el, niţel-niţel mai la dreapta...

— Auzi, Mandine, mai hacana, glumi iarăşi Miercan, găsind mult curaj în glumele lui.

Chiar şi lui Mandin îi plăceau acum, căci ele îi dădeau impresia că vîntul nu-i aşa de aspru şi noaptea nu-i aşa de neagră cum se lăsase. El chiar ar fi vrut să găsească un răspuns la fel de glumeţ şi se mira cum nu-l găseşte şi cum aşa de uşor cum îl găsea de obicei la lumina zilei. Se hotărî însă ca la soţia cea nouă a lui Miercan să izbucnească într-un hohot de rîs acum n-a mai rîs niciodată în viaţa lui. Chiar de l-ar face Miercan cum îi va veni la gură ! O glumă pe vremea asta afurisită face cît o odaie caldă.

În locul lui Miercan, a început însă Pălălaie, şi Mandin a tresărit.

— Miluieşte-mă pe mine, păcătosul şi întunecatul, cel înfundat în păcate multe, care cu urîtele mele fapte am mîniat pe făcătorul meu. Sub acoperămîntul tău alerg, Maică a lui Dumnezeu"...

O trîmbă de vînt risipi îndată vorbele dascălului, la care Miercan şi Mandin întinseseră cu evalvie urechea.

Mandin, crezînd că Miercan a mai spus vreo glumă, izbucni într-un hohot puternic de veselie.

— Da' ce ţi-e ţigane, te-ai luat la întrecere cu vîntul ? îi urlă Miercan la ureche.

Ţiganul tăcu deodată şi începu să tremure. Cînd crivăţul îi se lăsă în spate, domolindu-şi mînia, Pălălaie reîncepu ca la comandă :

— „...sub acoperămîntul tău alerg, Maică a lui Dumnezeu, şi cu umilinţă îngenunchind mă rog ţie cu lacrimi, ca să îmblînzeşti pe feciorul tău..."

Piraiele de vînt se puseră acum să curgă din toate părţile, inundînd cu desăvîrşire cîmpia. Şi cu toate se încurcau în pulpanele de manta ale celor trei voinici. Parcă se rupsese tavanul cerului, de se prăbuşise calabalîcul sfinţilor într-o larmă îngrozitoare. Surugii nevăzuţi dau chiot, dinţi de strigoaică scrîşneau în întunecime. Fundul cerului clocotea ca şi cum dracii şi-ar fi ales tocmai noaptea sfîntă să-şi sărbătorească nunta stăpînului lor.

Pălălaie făcu cruci largi cît ţinea pieptul, Miercan le făcea cu vîrful limbii, Mandin în fundul buzunarului. Pălălaie se ruga, dar nimeni nu înţelegea ce spune, şi înaintau cu toţii abia răzbind tăria vîntului, îngheţaţi de groază. Vîntul parcă

împrăştiase întunericul ; zăpada pietrificată lumina, stelele sclipeau ca dinţii de lup.

Zăpada lumina de parcă era însăşi ziua, pe care noaptea n-o mai alunga la asfinţit, ci o prinsese în sfîrşit şi că o călca acum în picioare, strivind-o sub greutatea întunericului etern. Prin lumina ei învinsă, cele trei umbre îşi duceau spaima îngheţată în suflet spre cele şapte stele ale carului mare, căzut cu oiştea în pămînt. Totul era căzut, răsturnat, dărăpănat, totul se dărăpăna încă. Lăzile sfinţilor cădeau fără preget, spărgîndu-se una de alta cu zgomot nemaipomenit. Dracii cuceriseră cerul şi aruncau de-acolo cu boarfe cu tot pe vechii stăpînitori. Dascălul Pălălaie privea încremenit carul ceresc rupt şi azvîrlit ca o biată vechitură, şi ochii îi lăcrămau. Printre lacrămi vedea cum toate stelele se desprind de pe boltă, gata să curgă ca o ploaie de pietricele. Iar Tohatinul era şters de pe suprafaţa pămîntului. Şi toate celelalte sate, oraşe şi măriri ale lumii, căci noaptea de apoi venise : noaptea lui Lucifer ! Şi era tocmai noaptea Domnului. Şi el în zadar mai aluneca pe covorul de ziuă, împietrită şi scîrţăietoare prin frigul fără margini. Capul îi îngheţase de parcă era al unui om de zăpadă. Poate că aşa se va preface lumea sub noua împărăţie a întunericului !

Iar el va tot merge astfel, cu cei doi tovarăşi, pînă cînd oştenii negri, îngeri ai noului dumnezeu, îi vor prinde şi-i vor întreba : „Ce faceţi ? Voi nu vă daţi cu noua împărăţie ?" Îl-auzăi cum forfotesc în văzduhul groaznic ! Ce te vei face atunci, Pălălaie dascăle ? Vei lăsa tu pe Cristos al tău, cu Petre, de teama frigării diavoleşti !

Dascălul Pălălaie abia îşi mai trăgea picioarele, şi mîinile de mult nu mai făceau semnul crucii. Îi venea să se lase într-o rînă, să se prăbuşească ; tot era îngheţat. Tot. Numai acolo, în piept, în partea stîngă, acolo mai simţea ceva cald şi luminos, ca luminiţa plăpîndă, cea dintîi lumînărică pe care o aprindea în bezna umedă a bisericii din Cermegeşti la a doua cîntare a cucoşului. Numai apuca de-o aprindea, şi gata era şi popa ; apoi clopotele începeau să cînte, şi-ndată şi satul era în picioare... Unde eşti tu, părinte Elefterie, unde eşti tu, Cristoase, unde eşti tu, noapte sfîntă !...

Un plîns brusc şi nervos podidi ca pe-un copil pe dascălul Pălălaie. Vîntul îi îngheaţă lacrămile pe obraz, dar de astă dată nu se înspăimîntă. El plîngea pe Cristosul acela blînd şi trist pe care-l slujise toată copilăria şi tinereţea, căci îl vedea legat de vîrful unui par, căruia oştenii întunericului îi dau foc la

rădăcină. În închipuirea-i înghețată alte imagini nu puteau să aprindă decît acele de foc și flăcări...

Dascălului i se păru că se trezește ca dintr-un vis aievea, cum i se întîmpla adesea cînd se pomenea singur în biserica umedă din Cermegești, răsfoind în neștiere ceasloavele, la lumina luminărelii din mînă. Începuse să aiureze de frig. Și groaza cea adevărată îl apucă abia acum, cînd își dădu seama că nu-și mai poate mișca picioarele, cînd își simți creierul un bulgăre de gheață atît de tare, că scăpăra, ca și cremenea, scîntei de aiurare. Așa mor oamenii de ger, își aminti el c-a cetit cîndva într-o carte veche : visînd foc și lumină. O sfîrșeală, fără chip de îndreptare, îl moleșea văzînd cu ochii. Așa mor oamenii de frig : oboseala, sfîrșeala, visul de-a-n picioarele, plin de soare și căldură, și-apoi perina de gheață, patul nesfîrșit de zăpadă...

— ...Cu giulgiul alb l-au înfășat...

Dascălul se pomeni cîntînd acum prohodul, și se înspăimîntă de moarte. Sfîrșeala îl făcu să se împleticească. Noroc că Miercan avea braț puternic. Atît îi fu de ajuns, ca acesta să-l atingă, pentru ca Pălălaie să simtă numaidecît întărîndu-i-se piciorul. Miercan era lîngă el, și dincolo, în stînga, Mandin. Și era noaptea Crăciunului, iar izbînda dracilor, o prostie. Nu mai aveau să se ridice ei în vecii vecilor ca să dărîme tronul dumnezeiesc ! Ce mare păcat să visezi astfel de bazaconii tocmai în noaptea cea mai sfîntă... Iar Tohatinul trebuie să fie se poate de aproape, acolo sub carul mare, poate chiar îl arată cu oiștea și de aceea s-a răsturnat astfel... Dar de ce-și face cruce Miercan ? Pălălaie vrea să-și întoarcă ochii spre Mandin, însă coardele gîtului sunt așa de amorțite, că trebuie să-și întoarcă tot trupul. Și Mandin își face cruce... Iar Tohatinul nu se mai ivește de loc... Și aici trebuia să fie : de mult trebuiau să fi ajuns... De cînd rătăcesc, să nu fi găsit nici un alt sat, nici un cătun, nici o colibă !... Doar erau prin părțile astia la fiecare kilometru... Și vîntul bubuie ca la Mărășești ! unde-s satele tale, Doamne ? Cînd le-a înghițit întunericul ?

Șuieră așa grozav văzduhul, că dascălul s-a pus să șuiere și el. S-a luat la întrecere cu toată larma vîntului. Și urlă de parcă ar fi domnul sublocotenent sub focul artileriei : „Nu-l veți doborî, cîinilor, nu-i veți doborî !" Iar văzduhul rîde de neputința glasului lui, rîde cu hohote și șuieră. Și dascălul rîde la fel și șuieră. Picioarele i se împleticesc. Miercan și

Mandin s-au lăsat mai la urmă şi-şi fac cruce şi boscorodesc şoapte fără înţeles...

S-au oprit deodată în faţa unei namile întunecate, ce-şi scoate trupul mătăhălos dintr-un vîrf de troian.

— Uite-l... învingătorul! bolboroseşte Pălălaie înfricoşat. Să nu-i cădeţi la picioare, fraţilor! miorlăie el rugător şi cade zdrobit în puful movilei de zăpadă.

A căzut pe spate, şi ochii încă îi mai stau pe jumătate zgîrciţi. Ceva, cineva, ascuns în ultima picătură de căldură ce i-a mai rămas în trup, îi dă porunca, deşi abia mai poate prididi cu pleapa enorma greutate ce s-a lăsat deasupra-i.

Prin zgîiala ochilor vede ca prin vis pe cei doi tovarăşi de drum. Îi şi aude chiar: două vor care n-au nici un rost.

— Făclia aia, mă...

— Torţa?

— E mă, e — Torţa, ce dracu e!

Mandin i se pare cel mai curajos. El pomeneşte ceva şi de chibrituri.

— Am şi chibrituri, ţine tu mantaua... Vezi de te întoarce cu spatele încolo... De la Nistru bate...

Pleoapa lui Pălălaie n-a mai putut prididi. A închis sub greutatea capacului ei de fier pe Mandin înnebunit. Iar namila de întuneric care ţîşnise din vîrful troianului i s-a părut că s-a prăbuşit asupră-i.

— Împărăţia întunericului şi-a îngheţului! a mai putut grăi pentru sine ce a mai rămas cuget în capul lui de gheaţă.

Pe urmă, o lumină vie s-a aprins în locul cugetului aceluia, parcă într-o peşteră de sloiuri, însă aşa de mică, aşa de mică, încît a început să se zgîrcească, pentru ca tot corpul să i se înfrupte din căldura ei de chibrit.

A crezut că s-a trezit pe lumea cealaltă; pe lumea aceasta, însă, sub puterea noii stăpîniri. Cineva îl zguduise cu putere, apoi simţise o căldură vie dogorindu-i, întîi ca o părere, apoi din ce în ce mai stăruitor, obrazul drept.

A deschis ochii mari şi nu putea să creadă privirilor. Mandin, negru, cu ochi scăpărători de drac împielităt, avea în mînă o torţă din care cădeau sforăind picuri de pucioasă... „A trecut la ei, la ceilalţi", a ghicit îndată Pălălaie. Şi ridicîndu-se puţin într-o rînă, să vadă de unde venea căldura cea mare, înţelese repede totul. Namila întunecată de care se speriase adineori ardea cu spor de la rădăcina puţin mai sus. Vîlvătaia se zbătea furioasă cu sine însăşi şi, aprinsă la loc potrivit, mînca fără preget cu libile-i de balaur din uriaşul nemişcat

de lemn. Vîntul o asmuțea îndărătnic și, cum o vedea că se lasă spre dreapta sau spre stînga, cum îi cetluia de piciorul uriașului, capul cu guri nenumărate și roșii.

— Uite c-a-nviat Pălălaie ! strigă Mandin cu veselie.

— Slavă Domnului ! mormăi de după perdeaua grea de fum Miercan.

— Vin, mă teteo, de te mai dezmorțește colea olecuță, că d-abia-laprinserăm.

Pălălaie nu-și putea însă trage picioarele ; se făcuseră țurloaie ca pe streșini. Noroc că-n piept și-n brat mai rămăsese puțină viață.

El tăcu și căută nedumerit și cu luare-aminte la ciuperca, parcă din lumea zmeilor, care ardea. „O troiță !...", se lămuri și-și scuipă, cu gîndul, în piept. „Piei, drace !", făcu privind înspăimîntat pe Mandin, care-și stingea torța în zăpadă.

Căci flacăra prinsese acum tărie ; limbile ei creșcuseră cu visul și se întreceau una pe alta biruitoare spre coviltirul de șindrilă. Cu toate că n-ajunseseră nici la jumătatea drumului, dogoarea era atît de puternică, încît Pălălaie își putu mișca și piciorul drept.

— Dă-te la o parte, Pălălaie, că o să cază pe tine ! zbieră Miercan din răsputeri pentru ca să răzbească vîntul.

Pălălaie se cutremură. Ardea chipul lui Dumnezeu ! Însă pe el niciodată nu-l vor putea face să treacă de partea Diavolului ! Se gîndi să fugă și privi în noaptea albă : i se păru vă vede vîntul fărămîndu-se în legioane de draci, care zburau pe caii lor negri deasupra lumii cucerite. Mai aproape, reflexul flăcărilor se zbătea domol și prietenos pe covorul de zăpadă. Cînd își întoarse ochii spre foștii lui tovarăși de drum, căci în cugetu-i se lepădase de dînșii, îi văzu cot la cot, închinîndu-se. Le urmări firul privirii.

Flacăra acum se ridicase zdravăn, mîngîind gleznele răstignitului și luminîndu-i coapsele, șoldurile, pieptul, brațele pironite. Capul stătea încă înecat în fum. Nu era o simplă zugrăveală, ci un Cristos cît un stat de om, săpat cu meșteșug în lemn, așa cum fiul lui Dumnezeu este închipuit pe toate crucile uriașe din nelămuritele răspîntii ale Basarabiei.

— Ce ați făcut, ciinilor ? strigă el, plîngînd pe jumătate. Ce ați făcut, vînduților ?

Mandin și Miercan îngenunchează și se închinau ; Pălălaie se repezi cu capul în zăpadă și începu să-și care omăt pe cușmă, văietîndu-se și bălmăjind vorbe fără șir. Cînd se potoli, sur-

prinse pe ceilalți doi sărutînd, la rîndu-le, zăpada. Și figura, din crincenă, i se înduioșă îndată.

— Iertați-mă, fraților! suspină. V-ați întors întru Domnul, iertați-mă... dar prea mi s-a rupt inima, fraților, cînd l-am văzut, fraților, arzîndu-i picioarele... cum ardeau păginii pe mucenici, fraților, în cartea popii Nae din Cermegești.

Mandin păru deodată că dă semne de neliniște și întinse urechea spre depărtările negre, apoi sări repede în picioare. Pe față i se cetea o mare îngrijorare.

Pălălaie, fără să ia seama la dînsul, privea trupul sfînt și i se părea că se zgircește chinuit de flăcări. Și lacrimi îi curgeau domoale, una după alta, necurmat, din ochii ce parcă se topeau de strălucirea focului.

— Iartă-mă, Mandine, iartă-mă, Miercane!... Înțeleg, v-a fost frig și ați vrut să vă încălziți... înțeleg, înțeleg... a înțeles și el și vă iartă pentru atîta...

Miercan își ridica un genunchi, apoi, încet-încet, se înalță și el de-a binelea în picioare, cu ochii, cu urechile în nelămuritul nopții. Și ochii parcă îi creșteau și se umflau.

— ...V-a iertat, vă spun eu... o să-i vedeți fața milostivă cînd o ieși din fum... da" eu, fraților, credeam că v-ați dat cu Dracu...

Ochii lui Mandin s-au bulbucat de asemeni și sclipeau ca stelele cerului.

— Auzi? șoptește el stins.

Iar Miercan aude și tot mai stă la cumpănă.

— ...voi credeți că Dracu a răzbit pe Dumnezeu?... că l-a luat pe neașteptate fiindcă... petrecea de Crăciun... Ehe... dar oștile unde le-ați lăsat... oștile înger... ești...

— Lupii! strigă Miercan, scos din sărite.

Pălălaie privește uimit la Miercan. Aproape că nici nu pricepe sensul cuvîntului strigat, și totuși l-a auzit minunat de bine. Dar cînd urechea-i se umple și lui de urletul depărtat: „hu, huuu", atunci se luminează în sfîrșit. Și surîde cu înțeles. Știe el ce fel de lupi sînt aceia: Necuratul... legioanele biruitoare...

„Hu... hu... huuuu...".

Miercan și Mandin se zbat cu înfrigurare. Pregătesc armele, forfotesc grăbiți în sacii cu cartușe; mîinile nu mai nimeresc ce s-apuce mai întîi. Mecanismul înghețat țăcăne. Unul a destupat o grenadă, altul scoate căciula focosului.

„Hu... hu... huuu...".

— De ce rizi, Doamne?! țipă aiurit nebunul, care tocmai s-a ridicat din noua prosternare.

Flăcările mistuiesc vrednice jumătatea de jos a sfîntului trup; limbile lor lămuresc acum din plin fața Mîntuitorului, care într-adevăr rîde în jocul de lumini, parcă un martir înlemnit de groasă și de durere. Cei doi soldați își fac cruce, nebunul s-a prăbușit...

— Iartă-ne, Doamne... Iartă-ne, Dumnezeule, șoptește Miercan rugător. Am greșit... înghețul ne-a îndemnat... lămurește el lemnului înviat de pe cruce.

Dar haita se apropie necontenit! „Hu... hu... huuuu..."

— ...Mandine, pun-te în spatele meu... așa... pun-te bine... să nu te dezlipești, băiete... pînă... pînă... la urmă...

— Sfîntulețule, nu ne lua zilele... gemu și țiganul.

Uriașa faclă s-a încins cu desăvîrșire, para a răzbit prin șindrila acoperișului și aruncă pînă-n mari depărtări scîntei și tremurătoare presuri de lumină; piciorul prefăcut în jăratec pîraie, troița se clatină.

— Nu mai rîde, sufletelul meu, împăratul meu, durerea mea... bolborosește înnăbușit nebunul, cu capul în omăt.

El știe că se va petrece acum o mare minune în lupta dintre dracii prefăcuți în lupi și dumnezeul prefăcut în foc. Și așteaptă cu răsufletul reținut.

Ceilalți așteaptă de asemeni, cu mîinile pe trăgaci, tăcuți, înfiorați, solemni. Iar tunetul vîntului parcă s-a potolit, căci tot văzduhul nu-i plin acum decît de clocotul haitei apropiate.

Și Cristos s-a mărit cît întreaga troiță; cu păr vîlvoi de flăcări, cu brațe amenințătoare de flăcări, groaznic la chip, asemeni unei vedenii apocaliptice, stă gata să se năruie ca o revărsare de jar peste turburătorii măririi lui singuratice.

În înălțimi, vîntul amuțit un răstimp, s-a pornit metalic, asurzitor, ca trîmbița de apoi a dreptății.

La „Grandiflora“

În „grădină“, adică în petecul de fineață tunsă, trei pruni, din dosul circiumii, în chip de pavilion, prietenii sărbătoresc întoarcerea lui Manaru de la țară.

„Țara“ asta nu-i departe ; nici măcar cinci kilometri nu-s pînă acolo, socotind din mijlocul orășelului. Totuși, pentru că drumul urcă și coboară Dealul Oltului, se ridică iar pe Dealul Marcului și se lasă ca să se suie din nou pînă la jumătate coasta pe Dealul Verdii, distanța ce se pierde astfel, în văi și în podgorii, pare vrednică de respect, mai ales pentru orășenii care n-au vie. Iar viile din Dealul Verdii sunt întrevăzute de toți printr-un înveliș de mister. Acolo, departe, ele toate trebuiesc să fie mari și să dea un rod fără pereche.

Manaru a sosit pe seară și fără nevastă. Și-a schimbat hainele, apoi a aruncat o privire neliniștită în cuprinsul odăilor, de unde vagi luciri de obiecte rînjeau sarcastic prin întuneric, și a plecat să ia masa în oraș. „Soția mea a rămas la vie ; știți, acuma strugurii dau în copt și nu poți avea încredere în nimeni... iar vierii sunt niște hoți !“

În grădina domnului Alexandru Cocoșel, la „Grandiflora“, e deci sărbătoare mare. Paharele se ciocnesc des și cuțitele pătrund tăioase în mușchiulețele cu sînge, fumegînd pe talere de lemn.

— Alexandre, o momiță !

— Un ardei verde, băiete !

Masa lor, așezată sub prunul cel mai noduros și mai falnic, e luminată de trei becuri, atîrnate printre ramuri, ca trei renclode neobișnuit de mari și neobișnuit de coapte. E o „idee specială“ a patronului, onoare rezervată „mesei banchetelor“. Mai puțin favorizate, mesele celelalte se mulțumesc cu lumina ce se irosește spre colțuri, pînă la searbăd, din globul comun, înfipt într-un stîlp, la mijloc.

În restul grădinii, puținii consumatori care au mai întîrziat sunt grăbiți, cer plata nerăbdători, cu bătăi repezi de cuțit în pahare sau de inel în faianța sonoră a farfuriilor. Ei își caută și-și prind unul altuia privirile, reped scurt bărbia spre prunul cu renclode electrice, surid cu înțeles sau clipesc din ochiul stîng, apoi pornesc spre ieșire cu zor mare și cu scobitoarea între dinți, ca dinaintea unei furtuni. Căci bateriile au început să se succeadă cu repeziciune crescîndă în jurul lui Manaru, și agapele acestea nocturne și subite au radiațiuni telepatomagnetice în orășelul vestit în vii.

Totuși, Manaru nu izbutea încă să se înveselească; bănuiala pătrunsese în el ca un cuțit lung, la fel cu cele de care se servesc cîrnățarii cînd taie șunca în felii. De ce tocmai un astfel de cuțit și nu un altul i se implîntase în suflet, nici el n-ar fi putut lămuri precis; dar altă formă nu mai găsea uneltei care-l sfredelea nemijlos. Poate pentru că atunci cînd îi venise în minte „ideea", tîrguia mezeluri de la cîrnățăreasa cea nouă, rotundă și rumenă, ca și marfa ei. O mîngîiase puțin pe mîna albă, punctată de pistrui mici și cafenii; ea-i încuraja îndrăzneala, rîzînd cu mare poftă și amenințîndu-l cu accentu-i unguresc:

— Bate borbat...

— Ehe, borbat! făcuse Manaru cu buze pline de dispreț, ca și cînd cuvîntul acesta „borbat" ar fi însemnat un lucru foarte netrebnic.

Și gîndul că și Ramură ar putea spune la fel, într-o împrejurare identică, doamnei Manaru îl făcuse să pălească. O nepotolită curiozitate îi prelungise totuși îndrăzneala pînă pe sub bluza de stambă cu dungi verzi și galbene și degetele-i se înfipseră în sînii mari și moi.

Iar femeia, cu care atunci vorbea a doua oară în viață, nu găsi altă împotrivire decît să-l apuce puțin mai tare de brațul iscoditor și să rîdă și mai zgomotos, speriindu-l cu același accent stricat: „Vin muștерei!" Lui Manaru îi venise pofta s-o plesnească.

Însă, iată, ea deveni deodată lividă și ochii-i părură că se închid ca de-o durere. Manaru înțelesese atunci că și într-o cîrnățărească mai există o rămășiță de pudoare. Dacă l-ar fi pălmuit, i-ar fi sărutat mîna pistruiată și lucioasă! Dar unguroaica a gemut un „ah" atît de lung și-un „nu se poate" atît de sugrumat și de făgăduitor, că el și-a smuls mîna cu cruzime din cărnuri și-a pornit furios, trîntind ușa cu clopoțel.

„Asta e! S-a terminat!... Ticălosul a îndrăznit!..."

Și grăbea spre casă, cu pachetul în mîna întinsă mult înainte, cu buza de jos lăsată, dînd buzna peste trecători, răspunzînd monosilabile la saluturi și urări.

...Înconjurat de prietenii cei mai buni, luminat pe dinafară de lumina blondă a celor trei renclode și pe dinăuntru de lumina tot așa de vie și tot așa de blondă a repețitelor pahare, Manaru își amintește cu fiori și durere drumul acela orb și buzna aceea de sălbatec în salonul în care Ramură, invitat la masă, își trăsese scaunul atît de aproape de doamna Manaru, că genunchii lor aproape se atingeau.

Cine ar fi putut spune că nu se atinseseră cu un minut sau cu o clipă înainte ; că nu se atingeau tot astfel de doi ani, de cînd Ramură era invitat în orice zi de sărbătoare și chiar în multe zile de lucru la masă... sau în alte zile de orice fel, cînd nu era invitat de loc, dar cînd Manaru trebuia să plece neapărat la vie, sau la București, sau la Craiova, sau la Rîmnic ? Ea refuza mai totdeauna să-l însoțească în aceste călătorii, spre necazul lui de soț năpăstuit, cînd „urca în deal", spre bucuria-i mare, cînd lua drumul departe. La întoarcere, raportul ce i-l da ea trebuia neapărat să se termine cu vechea poveste : „A fost și Ramură pe aci... În sfîrșit : l-am determinat ! Acuma ia pe Preoțeasca".

La început a fost Preoțeasca, mai pe urmă Georgeasca și mai pe urmă Rafaileasca... Acum, că s-a măritat și Rafaileasca, oare cine ar mai putea fi pretextul lungilor convorbiri între patru ochi, pe jilțurile moi, de pluș roșu, ale salonului ?

— La ce tegîndești Manarule ? Ia mai slăbește-ne cu mutra asta acră.

— Măi, dar pe Ramură nu-l văd. Se poate să nu fi auzit el de venirea ta ?

Manaru schimbă vorba domol și, totuși, ceilalți parcă zîmbesc. Pe nesimțite el duce conversația spre alte limanuri, dar ceilalți zîmbesc necontenit, zîmbesc paharele blonde, ce parcă-s pline cu lumină electrică, zîmbesc și renclodele, care parcă-s pline cu vin... Totul scînteiază de zîmbet înțepător ca vinul și ca electricitatea, o bătaie de joc generală, mută și totuși zgomotoasă în jurul unei babe oarbe din jocul copilăresc, ce se învîrtește caragioasă în beznă. Însuși Manaru a început să zîmbească, parcă să arate că și el își bate joc de toți și de toate. Asta, desigur, îl face și mai caraghios în ochii celor care poate știu ceva, după cum se face caraghios în ochii săi proprii ; cine-i poate spune, însă, că n-ar fi încă și mai cara-

ghios dacă n-ar zîmbi de loc... Nu știe și trebuie să rîdă prosteşte, ca baba-oarba cu mini dibuitoare...

Mesenii țin dirji, pe loc, vorba despre Ramură, desigur pentru că nu se poate să-i facă decît plăcere lui Manaru pomenindu-i de un prietin bun. Băiat fără pereche ! Și un crai ! Aici i-a scăpat cuiva un „ssst" foarte ușor, parcă s-ar fi auzit vinul mustind. Și Manaru, galben ca vinul și ca electricitatea ce se reflectează pretutindene, nu știe decît dacă trebuie sau nu să sară să ia de piept pe cel ce-a sisiit... Și surîde prosteşte...

Discuția s-a schimbat de tot cu venirea ultimelor surprize ale lui Alexandru ; niște mărunțaie renumite și nestimate, specialitatea „Grandiflorei". Ele sînt primite cu îndelung murmur de admirație, iar în sufletul lui Manaru produc o jale de nespus ; el nu le va mai simți gustul ca odinioară !... se vor îmbiba și ele de amărăciunea-i nesfîrșită.

— Să mai „apreciem" puțin, nene Manarule ! Dar ce ai, frate, de stai așa ursuz ?

Paharele se ciocnesc rizînd cu scînteierea lor orbitoare, care mîngîie, odinioară atît de dulce ochii conului Manaru. Unde gîndește ? Doar la via aceea îndepărtată, unde a lăsat în surghiun pe Frosica, vînătă pe îndignare.

— I-auzi ce josnicie... să mă bănuiască... și cu cine ?... cu Ramură, cu cel mai bun, cel mai drăguț amic !...

Drăguț ! ?... Ah, asta e !... Ticălosul a ajuns departe !... Și, totuși, toată diplomația lui, toate rugăciunile, toate iertările anticipate, toate izbucnirile lui n-au folosit la nimic ; un strop de mărturisire n-a răsărit dintre buzele strigător de roșii.

Dar vinul se îndură în sfîrșit de vechiul lui prietin. Îi insuflă îngăduitor mîntuitoarea întrebare : dacă o fi așa cum spune... dacă e o nedemnă bănuială ? N-ai văzut cum plînge cum se zbuciumă, cum se indignează ?...

Aș, vinul a greșit-o mai rău ! Oare unguroaica, luată de coade, n-ar fi răspuns la fel bărbatului ei ? De ce tocmai atîta zbucium, de ce atîta nobilă indignare ?... Cînd un simplu : „Ia mai lasă-mă, frate, în pace !", însoțit de un rîs cu multă poftă și cîteva glume...

Lui Manaru îi vine să muște paharul, ca să-și înăbușe strigătul. Pe limbă chiar simte praful zgrunțuros al sticlei pisate.

— Ei, Manarule, dar ești chiar enervant de plictisitor...

— Păi c-așa e, rău ! Parcă ai fi un cotoi afumat...

— Ia lasă-ne, nene, d-aia venirăm noi colea...

Înainte Manaru era vestit pentru replicile sale, de aceea petrecerea fără dînsul nu avea nici un suflet. Acum zîmbi iarăşi prosteşte celor supăraţi de muţenia lui, înspăimîntîndu-se în adînc de această slăbiciune şi tăvălind prin toate cutele creierului cele două cuvinte, „cotoi afumat", pentru a le găsi vreun tîlc ironic sau indecent.

Îi era cu neputinţă să spună vreo vorbă. Şi privea cu ochi tulburi, fără înţălegere, peste mesele celelalte ale grădinii părăsite de consumatori; în fund de tot chelnerii începuseră să aşeze peste ele scaunele, cu picioarele în sus. Pădurea de scaune creştea, venea spre el; iar de sus, din lampionul central, părea să curgă un fel de apă gălbuie şi murdară care inunda totul în lumina ei puhavă. Manaru se înfioră, căci oricît se silea, nu mai putu descoperi nici un chelner printre scaunele întoarse. I se păru că de la sine se înmulţesc, dînd proporţii uriaşe periei năprasnice de ţepi. Globul din mijloc se stinse.

Atunci, deodată, în decorul acesta sinistrul, învăluit de semiîntuneric, apăru Ramură.

Stătu o clipă la îndoială în desişul de ţepligi. Îl stînjenea parcă o presimţire. Însă Bazil îl zări:

— În sfîrşit, uite-l!

Ramură înaintă stîngaci; se prefăcea că se fereşte de lumina renclodelor. Manaru părea că-l înghite în ochii fixaţi asupră-i. Înţelegea acum bine această codeală, care-l nedumerise şi înainte, fără să-i dea totuşi prea multă seamă. Dar ce se întîmplă mai la urmă puse capăt la toate: prea tîrziu se hotărî să descopere pe Manaru printre cei prezenţi. Şi atunci avu o izbucnire de bucurie prea puternică. Şi cu toate astea, era ceva măsurat şi cîntărit în această prea mare bucurie. Cu cîteva clipe un moment poate mai din vreme, dacă ar fi ştiut să-şi joace surpriza, şi aşa întîrziată, totul încă ar fi rămas îndoielnic. Însă Manaru a băgat bine de seamă; nemernicul l-a observat mai înainte de-a exulta de fericire; l-a observat, şi ochii i-au alunecat îndată într-o parte... apoi deodată i-a rostogolit cu sila înapoi şi, cu ei speriaţi, bulbucaţi, a început să-l aclame cum niciodată nu l-a mai aclamat, nici chiar cînd a venit de la Paris, după şase luni de călătorie.

Atunci în mintea lui Manaru, care vîntura aceste consideraţii în sferturi de clipită, fulgeră o mare inspiraţie; întîrzie şi el cîteva momente să întindă mîna spre mîna ce i se întinsese. Şi, Doamne! — oricît de înşelător să fi fost reflexul renclodelor — pe obrazul lui Ramură se petrecu cu

totul o altă mișcare decît un simplu joc de lumină. Iar ochii îi crescură deodată mari și fricoși.

Parcă înveselit de aceste neașteptate descoperiri, Manaru s-a ridicat brusc, mecanic, și peste masă a îmbrățișat cu prea multă, grozav de multă efuziune pe vechiu-i amic ; iar acesta, uluit acum peste fire, dar păstrîndu-și încă destul de bine cumpătul, s-a silit din toate puterile să fie la înălțimea cordialității cu care a fost întîmpinat.

În tot acest timp mesenii zîmbeau ; același surîs egal, corect măsurat. Uneori zîmbetul lua culori de îndoială, alteori de spaimă, ca acea vagă penumbră plumburie a soarelui ascuns de-un nor prea străveziu. Dar toate aceste schimbări se petreceau cu iuțeli imperceptibil de repezi, și zîmbetul comun rămînea la fel, egal, corect, măsurat, înfigîndu-și tăiușul în gîndul lui Manaru cu aceeași stăruință înceată și sigură care-l făcea să geamă de usturime.

Iar Ramură se opintea în van să găsească în mintea pustie vorba ascuțită care să taie în două coarda întinsă prea din cale afară. El încremenise cu gura într-un rînjet prostesc, atît de poltron și atît de caraghios, că-l vedea reflectat în privirile compătimitoare ale celor de față. Se silea să-l schimbe, izbutea poate pentru un moment, dar de la sine gura lua conturul aceleiași strîmbături de paralitic, care lămurea, mai bine decît orice, adevărul temut.

Rămăseseră acum numai ei doi, despărțiți de masa cu pahare goale, cu sticle răsturnate, cu resturi de friptură, cu învelitoarea pătată, udă, umflată. Ramură s-ar fi scuzat, ca și ceilalți, care scoaseră, rînd pe rînd, ceasurile ; se îngroziseră de ceea ce descopereau sub capacele de aur și porniseră unul după altul, mînați parcă de-o grijă fără margini. Alte dăți Manaru i-ar fi oprit cu protestări îndîrjite, ce nu admit replică, dar acum le dăduse mîna la cea dintîi vorbă de scuză, împărțindu-le cu dărnicie largă nopți bune, ca și cînd, în graba lor subită, el și-ar fi găsit mîntuirea sufletului, pe care-l muncea din nou crîncen o curiozitate și mai arzătoare ca la început ; găsise cheia adevărului, stratagema descoperirii !

În schimb, la mișcarea cea mai mică a lui Ramură, se frămînta nervos, curbîndu-și spinarea ca un pisoc atent la agitațiile prăzii ; din ochi i se vărsau efluvii de scînteioare, îngrozind pe celălalt, îmboldindu-l să plănuiască o ieșire bruscă și dibace, și totuși risipindu-i la cea dintîi înjghebare orice brumă de plan mai potrivit.

Iar prietenii cei buni, chiar și cei mai anevoie la înțeles, pricepuseră și ei greutatea împrejurării ; rînd pe rînd se ridicau serioși și pășeau grav spre ieșirea împodobită cu marea firmă a „Grandiflorei", pentru ca de-acolo, nevăzuți de nimeni, să se arunce, ca la un consemn, printr-o spărtură de gard în oceanul de bălării al locului viran de alături și, intrînd prin verdeața de doi metri, să ajungă, feriți de uluci, lîngă masa de-abia părăsită. Se întîlniră cu toții acolo, potolindu-și surprizele cu șoapte și risete înnăbușite, în vreme ce peste gard, sub cele trei rnclode, Manaru și cu Ramură se cercetau încă tăcuți, pipăindu-se ca două uriașe insecte cu antenele privirilor.

Deodată Manaru dădu drum unui potop de sudălmi groaznice, împroșcind cu ele un chelnăr somnoros, ce se mistui îngrozit în pădurea de scaune din care ieșise. Și rămaseră iarăși singuri, față în față ; unul cu fața cătrănită de necaz, de sprîncenele prea lungi și de mustățile negre, tăiate scurt și aspru ; celălalt, cu ele galbene-roșioare pe figura fără pic de sînge și zburlite într-o parte și într-alta ca două pitulici muiate în vin.

— De la început trebuie să-ți spun, Ramură, că nu mai e nevoie de nici o fereală. Știu tot...

— Știi tot ?

— Da...

— Dar ce însemnează acest „tot" ? Ce anume știi, măi Manarule ? (Îi zice și el la fel, cu Frosica, pe numele de familie : „Manarule" ; Și cînd te gîndești că înainte de a se înzdrăveni prietenia asta în trei, îl striga — singurul în oraș — pe numele de botez : „Sava, Săvuțele dragă, Săvișor" și cine știe mai cum, numai „Manarule" nu !)

— Nu e nevoie să te mai ascunzi în dosul aerelor ăstora de nepricepere și inocență rău simulate. Ea mi-a mărturisit !

Cuvintele lui Manaru ieșeau șuierate, sfîșiate, se trăgeau ca dintr-un plămîn de ofticos. Ochii lui priveau fără lucire și se uitau pe deasupra capului neîncrezător din față, ca și cînd nu mina lui Ramură l-ar fi interesat, nemaiavînd de scos din ea nici un adevăr ; adevărul era știut de mult și întru tot ; altceva părea să caute el a descifra în împletitura aceea de raze electrice și întuneric de deasupra părului roșcovan și încîrlionțat.

Dar ochiul cestuilalt încă aștepta fricos în colivia grijei, temător de viclenia celui ce deschisese larg ușulița.

Manaru însă vorbea înainte cu acel altcineva invizibil, imaterial, de deasupra lui Ramură, ca și cînd ar fi tăinuit cu propriul lui spirit, proiectat acolo de reflexul dantelat și ciuruit al prunelor luminoase, printre ramurile și frunzele mișcătoare.

— Totul e sfîrșit... ți-o las !... Eu... trebuie să renunț la ea.

Ramură asculta cu ochii măriți și tăcea, necontenit îngrozit.

— E cel mai bun... și singurul lucru de făcut... cum m-am sfătuit și cu dînsa... rămîneți...

Atunci capul lui Ramură se lăsă în jos, iar cele două pitulici de sub nas își plecară cozile... El încruntă sprîncenele și păru că privește adînc în farfuria pe care drojdia de cafea, scursă din ceașca întoarsă pentru ghicit, desemna ceva cu chip de pasăre pe patru picioare. O clipă numai, coada ochiului drept i se mai ridică în sus, spre Manaru, dar cînd îl văzu pierdut în aceeași contemplare aeriană, absentă, se zgîi din nou în farfuria înnegrită.

El n-avea de unde să audă inima celuilalt, care bătea să se spargă de nerăbdare, deși simțea dinainte că totul e pierdut ; tăcerea asta, întîrzierea asta încurcată de-a proasta, mutenia asta înfiorătoare ? Rîsul acela așa de puternic, răzbind dintre dinții aceia așa de puternici ai lui Ramură ; de ce nu izbucnește el acum, să spargă strînsoarea care înnăbușe pe Manaru ?

„Ei, dar m-ai făcut să rîd, măi Manarule !"... „Cum ai ticluit-o tu !..." „Șmecher ești, măi... șmecher, dar prost..." Sau altcum, la fel !...

Nimic însă... Tăcere, tăcere și tăcere. În sfîrșit, primul și singurul cuvînt uscat, vînăt, zugrumat. (Manaru avu lămurit această impresie, vînăt și zugrumat, căci el văzu vorba pronunțată — de trei sunete numai — și i se păru lungă și cu limba scoasă, ca un spînzurat !)

— Fie...

Atît : „Fie !"... și numai cu atît, cu această vocabulă atît de obișnuită, poarta groaznicului mister se deschide cu vuiet de fierotenie grea și ruginită. Numai cu trei sunete, cu trei semne, să afli o tragedie așa de îngrozitoare ! Asta îl scoase de tot din sărite. Țîșni în sus de pe scaun, și masa, pe care o izbi în mișcare, se clătină și se propti, cu farfurii, sticle, pahare, și lichid încă nezvîntat, în pieptul lui Ramură.

— Vasă zică, e adevărat !...

Urletul acesta trebuie să se fi auzit în tot orășelul, atît de mare era tăcerea împrejmuitoare. Iar renclodele clipeau vesele. Însă în dosul lui Manaru, în dosul gardului, se auzi o pîrîitură bruscă și scurtă care seamănă mai degrabă cu plesnetul unei capse de cartuș, continuindu-se cu alta lungă, ocolită, ca a copacului ce se frînge să cadă, sfîrșindu-se cu un bufnet scurt și înfundat.

Manaru, care întorsese capul repede de la primul zgomot, avu timp să vadă gardul pe o întindere de cîțiva coți lăsîndu-se repede la pămînt, prefăcîndu-se în scînduri și ștacheți*; apoi risete bizare, pe urmă mîini fantastice ieșiră de sub dărîmăturile de lemn, se agitară în sensuri felurite și curioase, ca și cînd brațe încarnate de stafii ar fi făcut semne magice; căci numaidecît ulucile căzute începură să joace ca pornite pe dedesubt de-o apă și capete și trupuri se încherbară de sub ele, țîșnind brusc în sus și zbughind-o, ferind de lumină, cu chipul întors spre bezna de cucute din care ieșiseră ca să intre iarăși. Manaru păru nespus de contrariat de neprevăzuta întîmplare și poate ar fi scuipat chiar din vîrful limbii un: „Piei, drace!" dacă încurcatul cel mai rău printre țăndări, ca să iasă și să-și ascundă fața mai cu zăbavă, n-ar fi adus prea mult la figură cu Marinciu, convivul de pînă acum jumătate de ceas.

— A fost Marinciu! confirmă și Ramură, care putu, în cele din urmă, să-și păstreze zdravăn prezența de spirit, pentru ca să n-o ia îndată după turma de draci.

— Așa e c-a fost el!... Tîlharii, au ascultat tot... grăi îndurerat Manaru și se lăsă zdrobit pe scaun.

Ramură văzu chiar o expresie atît de chinuită pe fața lui, încît putu să remarce îndată cu cît mai terbil e pentru unele naturi vileagul, sincerul, necruțătorul vileag decît însuși păcatul, oricît de vizibil, însă tăgăduit cu dîrjă încăpățînare.

Manaru ridică, din căucul palmelor, chipul care părea desfigurat cu totul; mustățile umezite se lăsaseră în țurțuri mici, negri pe buza de deasupra, iar ochii i se obliciseră și parcă se stinseseră de tot; în locul lui Manaru, Ramură avu impresia unei apariții galbene, de dincolo de mări și continente, o schimonositură omenească de pe malurile Huanheului ce ți-ar răsări așa, deodată, în noapte, căci un fior de moarte îi răci

* Stachet (leat), piesă de lemn folsită în lucrări de dulgherie.

șira spinării și-i îngheță șalele într-atît, încît simți că acum, să și vrea, și n-ar mai putea să fugă!

— Și crezi că ei au plecat, crezi că nu forfotesc încă prin buruienile astea? dădu Manaru din cap, înapoi, spre sălbăticia de bălării din spate-i.

Vocea lui se schimbase, de părea alta; Ramură, cu tot înțelesul celor spuse, crezu că aude un idiom sinistru și tot așa de galben ca și fața din care izvora, își pipăi buzunarele inconștient, regretînd pe urmă cu toată sinceritatea că numise poltronerie obiceiul lui Marinciu de-a avea totodeauna „Browning"-ul cu el.

— Ei cred că sînt gelos! Pff... ha, ha, ha...

Rîdea prea dezmățat Manaru! Și ochii prea-i erau nesiguri! Și cele ce continua să spună erau atît de neașteptate, că nu-ți venea să crezi auzului.

— Parcă ale lor... și toată lumea... și parcă eu... n-am, n-aș avea... (iarăși hohote repezi și dezordonate, că-ți amintea de galopul unui cal deșelat) trecutul meu...

Și întoarse capul, de tot acum, aruncînd priviri de sfidare spre valurile negre de buruieni înalte cît porumbul, ușor agitate de-un vîntișor ce prevestea dimineața...

— Ha, ha, ha, ho, ho, ho... asta-i viața, mă...

Și păli cu atîta prietinească putere umărul lui Ramură, că i-l paralizâ complect; drept răspuns, acesta zîmbi supus și drăgăstos, atît de drăgăstos, că pitulicele de pe buza-i tremurătoare părură c-au început deodată să cînte.

— Du-mă acas', că sînt beat, gemu Manaru.

Porniră. Ramură schimba necontenit și neregulat picioarele proptite oblic în pămînt, pentru a menține cu toată siguranața nestatornicul echilibru al grupului; o turburare mai însemnată a cumpenei ar fi adus poate și un dezechilibru în actualul sistem de cugetare al lui Manaru — Doamne păzește! — cu cine știe ce consecințe!

În orașul adormit sub pătura de întuneric, printre răgușitele și frîntele începuturi de cîntec, vocea înșelatului chicotea:

— Aha, frumoasă-i viața, măăă! Apoi, numaidecît, înfuriat la culme, zguduind cu toată puterea pe susținător: Tu nu cînți, bă, păcătosule?

— Și îndată porniră amîndoi pe două voci cu totul țelurite:

Drag mi-e să trăiesc pe lume,

Frică mi-e că mor ca-a mîne,

O-ooo-ooof...

Manaru simțea pe cel de-alături cîrpă în mîna lui ; i se părea o păpușoaică mișcătoare, plină de tărîțe și cu păr de ciiț, pe care ai putea s-o întorci cum vrei, să-i aduci piciorul la cap sau să-i îndoi capul pe spate pînă-n dreptul șezutului, s-o faci ghem la pămînt cu un picior pe după gît sau cu mîinile înnodate la spate ca două capete de frînghie, în sfîrșit, numai bun de jucat sub tocuri pîn-a ieși toată tărîța și toți ciiții dintr-însul.

Dar în urma lui, în tăcerea neclintită, sau de după gardurile pe care le întîlneau în drum, i se părea că se ridică ochii dracilor de adineauri ; atunci scotea îndată degetele din carnea moale a lui Ramură, care rîdea cu lacrimi, potolindu-și durerea în notele extrem de ascuțite ce pridideau în gîtlej.

— Zi, băă ! urla Manaru cu toată înverșunarea de care era în stare. Simțea astfel nevoia să-și facă auzită, din ce în ce mai respicată, mai tare, nepăsarea tuturor zărilor înnegurate.

Cete de ciini, trezite din somn, îi acompaniau o bucată în lătrături furioase și cu tremolo prelung de cobe, trăgînd a pustiu. Rareori se mișca vreun transparent la ferestrele rînduite ca niște imobili străjeri ai uliței. Pe cer, un nor mic, cenușiu, pe care parcă îl sufla cineva de la răsărit, măturа ultimele stele.

Trec-cu neica-a-c-cîteodată...

Și-l văzură lumea toată...

— Ho, ho, ho ! îl văzură lumea toată !... Asta-i tare bună... Vino să te pup, Ramură !

A doua zi, după-amiază, cînd Manaru reveni printre prieteni la cafeneaua lui Gustav din piață, o tăcere apăsătoare se întinse din masă în masă. Toți ochii se întoarseră furiș spre chefliul din ajun. Era și Ramură, dar el era adîncit în partida de șah pe care o începuse cu Mărunțache demult, alene și distrat, și care, de la apariția lui Manaru în gura pieții, îl interesa grozav.

Mărunțache, namila a cărei greutate a contribuit desigur cel mai mult la ruperea gardului aseară, îi da nemiloase lovituri de pantof pe sub masă, încurcîndu-l de tot în combinația lui savantă de regină, turlă și cal. Ramură suferea dîrz, cu ochii zgîiați în luciul cutiei cadrilate de șah, pe care figurile multiplicate deodată îi păreau acum că dansează, singure ca pe un parchet de bal, un joc complicat, mișcîndu-se

fiecare în sensurile stabilite de tradiție, înconjurîndu-se de la sine și înaintînd tiptil prin încurcătura de probleme, surprinzîndu-se și înlocuindu-se în hazul general al lacului strălucitor ca niște homunculi zburdalnici și savanți. Se mișcau atît de frumos, atît de repede și cu atîta precizie în noianul de liniii (i se păreau toate figurile din geometrie aruncate pe tipsia lucioasă claie peste grămadă, drepte, strîmbe, încovoiate), că Ramură pierduse firul combinației lui și rămăsese cu gura întredeschisă și cu ochii căscați la această eleganță, în vreme ce urechile dibuiau ca două active microfoane, înghițind îndată în pîlniile lor lacome cele mai subtile unde acustice ce s-ar fi emis pe-o rază de cîteva mese în jurul-i ; în această încordare fără seamăn, cuvintele lui Manaru căzură pe timpanul întins la extrem ca pe-o tamburină un ciocan de tobă mare.

— Aha... aci erai, Ramură ? Nu te vedeam... Și nemulțumit de remarca pe care acum el o făcea prea tîrziu : Te-ai ascuns în dosul pionilor ălora... (Aci se apropie de masa lor). Uite ! strigă deodată... Au roi ! și â la reine !* L-ai luat din amîndouă părțile... Mărunțache te-a luat dracu !

Ramură ridică ochii sfios spre bunul său prieten ; și, culme, Manaru plecă pe-ai săi.

— Nu te înțăleg, ce vrei să zici ? spuse Ramură. Șahul îl văd eu bine... Dar garde ?...

— Uite, dragă !.. Nu te superi, Mărunțache, că-i arăt...

— Vai de mine ! Ca la dumneavoastră acasă ! declară Mărunțache, iar pe sub masă piciorul lui se porni cu toată furia asupra pantalonilor lui Ramură.

Manaru se-ncruntă și strînse buzele. Totuși, indică din două încrucișări de deget sensul mișcărilor ce urma să facă Ramură. Apoi se-ntoarse spre mesele din jur și observă cum la toți, rînd pe rînd, ochii le săreau în lături, ca broaștele în iaz, la apropierea privirii lui scrutătoare și cum toți dădeau pe gît, dintr-o singură înghițitură, zîmbetele de pe buze. Unii însă se înecară, și zîmbetul le fu aruncat înapoi de beregată, rîs sadea, ferit sub capete plecate brusc sau răsucite repede într-o parte și alta. Mîna lui Guță Zambiloiu, mai slab de înger dintre toți, arătă ceva vag în largul pieței, și după ce se bălăbăni prin aer fără rost, se opri cu arătătorul întins la doi cîini ce se dau peste cap și se mușcau prietenește în praful uliței. Atunci Zambiloiu nu putu să se mai țină, se sparse

* „La rege" și „la regină" (fr.).

parcă deodată într-un cutremur de răgete isterice și se puse pe fugă înăuntrul cafenelei.

Îl urmăriră huiduielile tuturor, care profitară astfel de prilej să-și ușureze piepturile umflate : rideau desigur — se pare acum — de risul nebunului de Zambiloiu. Și toți rideau zdravăn, nici unul nu se încurca. Iar Ramură îngălbenise de tot.

„Va să zică, a ajuns adevărat lucru public !" gîndește Manaru, și mînia îl cotropește. „Lucru public" ; asta e buba care-l doare mai rău... Pînă acum mai mergea : bănuială, nesiguranță... Dar de aseară, toată lumea asta știe precis, și mîine va ști și mai multă, și poimîine va afla tot orașul. Și toți vor glumi pe socoteala Frosicăi, toți și-o vor închipui greșind cu Ramură, toți și-o vor închipui greșind și cu ei, greșind cu tot orașul. Toți vor despuia-o în închipuire și-o vor vedea goală, în toate amănunțimile ei intime.

Manaru simte că se clatină. I-ar da desigur lui Ramură una în cap, și basta ! Dar vede limpede că atît n-ar fi de ajuns. Cum ar putea da în cap acestui consens general de glumă, rîsete și priviri cu înțeles. Ar fi să dea cu un retevei în tăciuni, ca să-i prefacă în flacără. Privește lung la Ramură și-l simte atît de moale, atît de flasc, încît își închipuie că dacă l-ar trage de păr, apăsîndu-l de umeri, gîtul i s-ar lungi ca o gumă de bragagerie, desfăcîndu-se în ațe lungi, subțiri, cleioase. Cum a putut Frosica să se dea gălbănenușului ăstuia rotofei și scîrbos ? (Căci Ramură îi cetește gînd cu gînd în luminile ochilor și figura i se înnegrește necurmat, ceară necurată). Dar Manaru simte acum și mai bine că trebuie să facă altceva decît o grozăvie, decît o ispravă crudă, care sfîrșește și înduioșează ; dimpotrivă, ceva simplu, glumeț, întorcînd ridicolul de la sine și aruncîndu-l luminos ca un nimb în capul advers. Ideea de a-i da pe Frosica îi surîde mai mult ca orice. Să poftească să și-o ia ! Și chiar trebuie s-o ia. Altfel... (Aci mintea lui începea din nou să se întunece. Dar jocul închipuirilor putea acum de minune să îmbrace haina cernită ; tragicul ar fi fost limpede, curat, cruțat de zgrunțurii deformatori ai ironiei insuportabile). Însă Ramură de bună seamă n-ar îndrăzni el să se împotrivească. Numai că povestea pare prea lungă ; cu divorț, cu bătaie de cap, cu cheltuieli. Pînă atunci, pînă atunci ce e de făcut, aceasta-i întrebarea !

Deodată Manaru se scutură ca de un vis rău ; în ochi îi clipește acum lumină, izbucnește în rîs vesel și pîlpîie din pleoapă.

— Voi nu știți unde mă duc acum ! strigă triumfător și pilpîie și mai tare din pleoapă.

Și fără să adaoge altceva, pornește, traversează piața și, de departe, întoarce privirea rizătoare înapoi ; e la distanță destul de măricică, dar pleoapa parcă tot se mai vede clipind. Apoi o ia în lungul străzii Trian. „Unde s-o fi ducînd ?" se privesc nedumeriți amicii.

Manaru s-a oprit la cîrnățărie și a deschis ușa cu clopoțel. În prăvălie nu-i nimeni, dar la băngănul clopotului perdeaua din fund s-a dat în lături. S-a dat prea tîrziu, căci din doi pași Manaru a și ajuns acolo ; cîrnățăreasa albă și cu pistrui mici și cafenii i-a căzut drept în brațe.

— A, domnu Manaru...

El o strînge cu atîta putere, că grăsimea ei moale se revarsă pe de lături.

— Nu se poate... borbat... geme ea, fără să-și poată opri un zîmbet.

Dar prin întredeschizătura perdelei, Manaru a văzut că patul e gol și odaia e goală. Și mușchii lui se încordează ca niște macarale, ridicînd dintr-o singură sforțare pachetul de stambe scrobite și de carne. Înapoia lor, aripile perdelei se lasă și se-mpreună ocrotitoare.

În noaptea fără lună și posomorîtă, „Grandiflora" e deșertă. Numai în colțul tainic al mesei celei lungi, inițiații întru secretul culinar al d-lui Alexandru Cocoșel iau cina. Cele trei ronclode strălucesc deasupra capetelor lor în prunul falnic, ca lumini cu înțeles esoteric.

Și ceremonia se prelungește în tăcere, întreruptă de izbucniri rare de veselie, de comenzi și răspunsuri. Fuseseră sacrificați în ziua aceea cîțiva berbeci la hală, și d. Alexandru Cocoșel adusese pentru vizitatorii săi aleși tot ce găsise mai bun pe altarele singerînde.

— Băiete, încă un ardei verde !

— La mine mai pune două !

— Una la mine...

— Vezi ce faci cu sifoanele ălea, nătărăule !

— Măi gogomane, ascultă colea ce-ți vorbesc ! bubuie o voce tunătoare, acoperind totul.

— Vinee, domnule Mărunțache...

— Ce să vie, mă dobitocule ? I-ai spus lui Alexandru să pună deoparte patru bucăți pentru domnu Manaru ?

— Spus, de mult, boierule.

— Te ia mama dracului dac-ai uitat ! Te face piftie Manaru...

Chelnerul alergă fără să asculte mai departe, pentru ca să nu uite din nou.

— Mi se pare că se face lată, povesti cineva. Cum e Manaru de amărît...

Veselia cea mare, deplină și dezmățată, părea că pîndește alături. Prezența ei tot mai cotropitoare se simțea prin zbucnete zgomotoase de rîs, care-și repețeau la intervale tot mai scurte apariția. Afară de cele trei renclode, în grădina golită de septembrie, venit de curînd, nu mai strălucea decît bucătăria, al cărei duduit se auzea pînă aici. Privea la ceremonia din fund ca un Baal* cu doi ochi enormi, roșii și fioroși, iar pe gura deschisă într-o parte arunca limbi de lumini, ce se întindeau tremurătoare spre stînga, ca niște așternuturi de aur și aramă.

Prin fișiile acestea aprinse, Ramură, veșnic cu ochii spre poartă, descoperi o umbră ce înainta tiptil.

— Manaru ! urlă el cu atîta bucurie, de parcă rostul ocultei întruniri ar fi fost atins și apariția invocată s-a făcut văzută în nori de catran și flăcări. Manaru ! mai strigă el, cuprins de-o dragoste și-o duioșie nemărginită. Ți-am oprit și ție ; sînt delicioase.

Și-i făcu loc pe scaunul lui, el trecînd pe scaunul rezervat lui Manaru.

Dar Manaru nu se așeză. Nici nu luă în seamă pe cel care-l primea cu strigăte atît de cordiale. Fața lui radia de-un surîs de nemaivăzută satisfacție, iar ochii stinși, și parcă-n fundul capului, avea luciri de scîntei în înveliș de cenușe.

— Pînă acum am stat, fraților !

Și rise cu atîta putere răutăcioasă, că se cutremură toată „Grandiflora", iar Ramură sări speriat de pe scaun, prefăcîndu-se că vrea să tragă mai lîngă dînsul o solniță cu piper.

— C-așa e ! Unde dracu fuseși, măi ? Că te căutarăm tot tîrgul.

— Cu siguranță, c-ați trecut de-atîtea ori pe lîngă mine și nu m-ați simțit...

Și rîse din nou. Se așeză la masă și se descoperi. Măruntaiele jertfei apărură automat înainte-i. La mirosul lor, nările i se umflară ca de o fluiditate divină ; el ridică brusc paharul, din care săriră trei stropi, și strigă :

---

* În mitologia feniciană, zeu al atmosferei

— Trăiască viața, fraților!

Și împiedicat de bucățile dulci ce se topeau în gură, el povesti în cuvinte rupte de înghițituri, silabic, însă picant, ca și mîncarea ce o îngurgita gămân, ce anume se petrecuse în dosul perdelelor care despart mezălăria orașului de alcovul mezelăresei. Mai ales făcu un haz nespus de consumatorii care zdrîngăneau ușa cu clopot la fiecare zece-douăzeci de minute, plecînd cu pofta de mîncare deschisă gata de abilitatea mîinilor impure ale vînzătoarei, împărțind pentru soții, părinții și copii bucata poate cea mai gustoasă a mesei lor din seara asta. Și ideea asta îl umplea de plăcere diabolică.

Pe urmă, vreme de multe ciocnete și pahare golite, cu atît de strașnică încăpățînare și atît de comică compătimire tot aduse vorba de cîrnățarul Ianoș (mai mult pomenea de el decît de cîrnățăreasă), că mesenii se uitară unul la altul înțălegători.

Și atunci glasurile tuturor se prefăcură în vîrtejuri de rîs. Rîdeau acum cu toții din adînc, și atît din greu, că rîsul rău, schimbat repede în arpegii de răcnete, îi atrăgea în joc de capetele ușurate de vin ca niște balonașe de la iarmaroc, pe care și le întorceau de pe un obraz pe altul, gata să le tăvălească în mocirla albă a feței de masă, udată de băutură și pătată de sosuri.

Dar cel mai zgomotos dintre toți fu desigur Zambiloiu, care se dumiri și cel de pe urmă. Subțirel de tot, rîsul îl îmbrînci la răzămătoare, apoi îl repezi dintr-o parte într-alta și înapoi, pînă cînd izbuti chiar să-l dea jos de pe scaunul ce căzu, vîrîndu-i-se printre picioare. El se împletici, îndoindu-se necontenit de mijloc, parcă ar fi făcut mătănii, și-n cele din urmă se propti într-o masă vecină, pe care mîinile-i ieșite din manșetele tari și largi o apucară strîns, zgîlțîind-o, sub înverșunatu-i haz.

În fața acestei năprazne, ceilalți tăcură și priviră pe sub sprîncenele ridicate, cu ochii mirați de copil, pe cel aproape leșinat de accesul isteric; părea că viața iese afară dintr-însul gîlgîit de rîs. Și-l auziră bolborosind ceva ca un om în agonie.

Ce-o fi vrînd să spună? Căci vădit se silea să spună ceva celorlalți.

Se mai întremă și putu în sfîrșit să-și smulgă pîntecul din dunga mesei.

N...c...va...a...gre...gre...dre...sa... bîgui el și căzu din nou, zvîrcolindu-se pe tablaua lustruită ca pe jăratec.

Pe figurile comesenilor se așternu acum îngrijorare : Ce l-a apucat ? Manaru luase o stranie înfățișare ; gura părea tot rizătoare, însă contrasta înfiorător cu oțelul care scînteia în privirea-i țintită drept asupra acelui zbuciumat de delir.

Zambiloiu izbuti în sfîrșit să articuleze, încercînd să-și potrivească direcția ochilor spre Manaru :

— Nu cum...va ai... greșșș...it...a...dresa ?

Și după această ispravă, se încovrigă acuma iarăși în jurul lui însuși.

— Ce a zis ? întrebă nervos Manaru, neștiind încă dacă trebuie să rîdă sau să izbească.

— Ce-a zis ?

Ceilalți meseni credeau că potrivesc :

— E... beat...

— Parcă el știe ce vorbește ?

— Zambilică, vino-ți în fire.

Dar Zambilică se înstăpînește iar pe cuvînt. A aflat și el o glumă și ține cu orice preț s-o spună. Doar toată seara n-a făcut decît să rîdă de ale altora.

— Ia vezi, nu cumva ai greșit adresa ? putu, în sfîrșit, să îndrepte cuvîntul spre Manaru, aplecîndu-se parcă potrivindu-și singur cu mîna membrele flexibile, înțepenindu-le să asigure cumpăneala șubredului corp.

— Ce ? !

Și acest „ce" grozav, însoțit de-o lovitură și mai grozavă în masă, alungă nu numai rîsul, dar și orice picătură de sînge din obrazul lui Zambiloiu. Doar ochii îi mai rămaseseră lustruiți de inerția hazului.

Însă cum nici una din fețele la fel îngălbenite ca a lui Zambiloiu nu se aștepta, Manaru își reveni repede și rîse în silă, fluierînd și încercînd în zadar să pună un strai mai de lumină pe figura neagră-verzuie.

— Ia uitați-vă cum a rămas Zambilică ? Mimoza... și-l privi cu ochi atît de răi, că parcă auzeai șuietul fluidului urii... Vino-ncoa'mă Zambilică ! Și întinse mîna pe deasupra mesei spre dînsul, cu trei degete împreunate, așa cum faci cînd momești cățelușii. Ia loc, măi Zambilică, nu vezi că te-ai pierdut tot ?...

Zambiloiu se apropie ascultător.

— Șezi !

Și Zambiloiu șezu.

— Ce va să zică asta : „Ai greșit adresa ?" Ce-ai vrut să zici ? Hai, spune, ce adresă am greșit ? (Și vocea îi creștea...) Și unde e adresa cea bună ?...

Zambiloiu tremura. Ochii lui erau șterși acum de orice înțelegere ; buza de jos i se lăsase ca la un idiot, și atît de confuză îi era toată înfățișarea, că părea să întrebe și el : „Unde-i adresa cea bună ?"

— Unde ? răcni Manaru deodată și făcu ca și cum s-ar scula de pe scaun.

Zambiloiu rămase nemișcat. Numai ochii îi crescură de veselie, ca și cînd strigătul celuilalt ar fi presărat în ei scînteierile nebuniei, iar buza i se lăsă și mai mult în jos.

— Care adresă ? Nu pleci de-aci pînă nu-mi răspunzi ! amenință Manaru.

Abia acum Zambiloiu se dezmetici.

„Ești idiot, ești idiot ! începu el să-și spuie în gînd, închinîndu-se cu închipuirea. Iar ai făcut-o boacănă, iar ai făcut-o boacănă ! Nu puteai să taci ? Nu puteai să taci ? Nu vezi cît ești de prost ?... Nu vezi ?..."

Adică repeta exact vorbele pe care foarte adesea le auzea din gura domnului Enache Zambiloiu, bătrînul, pe cînd trăia.

— Măi Zambilică, făcu Manaru, luîndu-l cu cele trei degete de gușă ca pe un copil (și aici se simți rumoarea unei scurte mișcări împrejurul întregii mese). De ce te-ai pierdut, puiule ? Zici că, intrînd la cîrnățărie, am pierdut adresa, nu ? Ei, unde trebuia să nimeresc, Zambilică ?

Îi vorbea cu duhul blîndeții, mîngîindu-l cu mîna pe obrajii stafidii. Și contactul mîinii aceleia, pe care Zambloiu o simțea grea ca fierul și totuși vibrînd de viață și caldă, parcă ar fi avut inimă, ca o pasăre, îl făcu să biiguie în complectă prostrație :

— Asta s-a mai întîmplat și la alții...

— Ce s-a mai întîmplat, Zambilică ?

— Tot orașul... toată lumea... la modă...

— Iar vorbești în ghicitori, Zambilică.

— Vremurile...

Se înecă cu totul și rămase cu restul vorbelor în gît, cu ochii holbați și gura strîmbă. Deodată uitătura cinească, pe care o simțea apăsîndu-l ca o povară de sute de kilograme, fulgeră.

„Sînt mort !" mai putea gîndi Zambiloiu. Și acest unic gînd fu singura dovadă a existenței lui în clipele acelea.

Manaru însă se însenină ; oțelul din privirea-i călită deveni parcă mai maleabil, se lichefie ;

— Tot orașul, așa e, Zambilică, făcu el cu veselie, pricepător. Tot orașul ! răcni apoi, de parcă ar fi vroit să domine cu vocea tot orașul acesta cufundat în noapte și-n somn. Apoi scoborî, dulceag : Ei, și adresa cea mai urgentă care e, Zambilică ?

Zambiloiu, căruia îi mai revenise puțină culoare în obraji, se făcu iar de ceară.

— Să ți-o spun eu, Zambilică ?

Și Zambilică înțelese și el, o dată în viața lui, totul dinainte... Ochii lui zvicniră în orbite. Și sîngele i se întorcea în ciocot, izbindu-i pieptii pe dinăuntru.

— Strada... bravo, Zambilică ! Colț cu...ss... am înțeles... Ha, ha, ha... ah, ah, ah... este ?

Stătu puțin ca să-și surîdă gîndului.

— Ei, ce zici ? continuă apoi, prefecîndu-și glasul în behăit de miel... Așa e că acum am nimerit-o ?... Ho, ho, ho... Hi, hi, hi... Dă mîna colea, Zambilică. Drept plată că mi-ai atras atenția, iată, mîine cred c-ai să... Mîne sunt la tine la masă ! Și privindu-l cu ochii fulgerători de la început, i se aplecă la ureche : Oare... cînd oi bate la ușa ta... îmi deschizi... Nu ?... Aud ?...

Pe urmă, apucîndu-l de brațe și trăgîndu-l la sine, peste masă, moale ca de cîrpă, îl sărută pe fruntea rece de mort.

— Ai zis o vorbă mare, Zambilică ; toate sunt cîrnățărese !

Și făcu, cu ochi de oțel, circuitul amenințător al întregii mese. Ar fi vrut să vadă pe cel ce-ar fi avut ceva de zis împotrivă.

— Toate... cîrnățerese ! mai răcni o dată, bătînd cu pumnul în gol.

Se așeză zgîlțîind puternic, sub căderea-i năpraznică, scaunul și dădu de dușcă, fără sifon, trei pahare mari, unul după altul.

— Toarnă, Zambilică !... Tu ai vin bun ? Adică tu n-ai vie, păcătosule... Las', că-i bine. Mîne îți trimet o damigeană de cel turbat... de-acum doi ani... o ai la nouă, cel mult zece !... Ori nu vrei s-o primești ? Și zguduindu-l cu mîna implîntată în cutele hainei lărguțe, îi puse întrebarea definitivă : Bă, ascultă colea ! Tu nu înțelegi românește ? O primești, ori n-o primești ? Vorbește... că...

Glasul care răspunse păru al unui ofticos în ultimul grad :

— O primesc... tocmai bine... sunt singur...

— Minți, Zambilică... N-am văzut eu pe madam Zambiloiu...

— Mîine trebuie să plece neapărat la socru-meu.

— Aș, pleacă poimîine, Zambilică... De atîta cinste mă bucur și eu în casa ta... (Și strîngîndu-i vîrful degetelor pînă la cea mai din urmă durere.) Așa-i că mă bucur de atîta cinste, Zambilică?... afară, mă rog, dacă trebuie neapărat să plece... iacă, am și găsit cum să ne distrăm în lipsă-i: îți dau lecții de box!... Trăiască cîrnățăresele!... Și Manaru apăsă cacofonia cu plăcere răutăcioasă, privind iarăși, biruitor, la toți cei din juru-i, dintre care numai Ramură era neînsurat.

Dar ei rideau cu toții, dînd din umeri, ca și cînd nu i-ar fi privit așa ceva. Numai Zambiloiu vedea înfricoșat profilîndu-se aieva silueta nobilă a soției sale, surizătoare și fericită la auzul unei prietenii atît de neașteptate și de cordiale. O lăsase singură la masă și fugise la chef în seara asta, după o ceartă violentă. Prea se interesa de Ramură cum se poartă în fața lui Manaru. Dacă-l privește drept în ochi? Dacă rîde cu dinții lui frumoși? Și cite altele. Și mai ales o vorbă a ei îi țiuia necontenit în auz, ca o musculiță lipită în ceara urechii: „Părerea mea e c-a fost proastă; oricît de bine e Ramură, tot mai bine e Manaru, incomparabil!"

— Rîzi, Zambilică! răcni Manaru, strîngîndu-l cu căldură la piept. Rîzi, n-auzi?

Și Zambiloiu rîse, ca să scape de strînsoare. Iar cele trei renclode luminară pînă tîrziu în noapte ceremonia... Manaru fu preocupat numai de Zambiloiu; îi turna vin pe gît și-l strîngea în brațe cu pasiune. Iar Zambiloiu se împăca la gîndul că nevastă-sa găsea mai bine pe Manaru tocmai pentru a-l liniști pe dînsul, care tuna și fulgera contra lui Ramură în aprinsa discuție avută.

Dinspre răsărit începură să curgă apele murdare ale dimineții.

— Vine toamna, șopti cineva.

Și la această veste toți se sculară să plece, de parcă șoapta, pe care nu știau de pe ce buze venise, îi umpluse de-o neașteptată îngrijorare.

Manaru nu slăbea de mijloc pe Zambiloiu. Acesta îl apucă tremurător de mînă și-i șopti rugător în ureche:

— Nu veni... te rog, nu veni...

Atît de rugător, că Manaru îl privi o clipă nedumerit; și la lumina palidă ca de candele a ochilor acelora măriți parcă de-o durere fără seamăn, ochii de oțel se lăsară în jos.

Candelele luciră mai viu, dar privirea metalică se ridică din nou neînduplecată şi le stinse.

— Hm, dar eu, eu cum rămîn ?...

Şi după ce ochii i se mai coborîră o dată în pămînt, în vreme ce Zambiloiu rămăsese cu gura căscată, şopti cu vocea scăzută, pe gînduri :

— De ce te temi... Doar vin ca oamenii cu gînd cinstit... Apoi crezu nimerit să-i lămurească : Am nevoie de prieteni... de prieteni mulţi şi buni... Înţelegi... mă sufoc... În cele din urmă, ca să nu mai lungească explicaţiile, conchise categoric : Îmi trebuie sfatul şi veselia voastră ! Altfel, se întîmplă lucru mare...

Zambiloiu se înfioră, iar Manaru, a cărui închipuire plana cu totul în altă parte, se scuturâ ca de un vis rău şi, cu puteri reînnoite de veselie, urlă răguşit de vin :

— Să ducem pe Zambiloiu acasă. Ura !

— Trăiască Zambiloiu !

— Uraa !

Şi porniră cîntînd :

Pe-al nostru steag e scris unire...

Îl luase în braţe ca pe-un copil ; iar Zambiloiu, ca să se ţină bine, îl apucase cu mîna pe după gît, rugîndu-l în ureche, cu căldura gurii aburite de duhoarea alcoolului :

— Nu veni, te rog... ce ţi-am făcut ?!

Şi mai pe urmă, necăjindu-se pînă la lacrimi pe propria lui prostie de-adineauri :

— Cum dracu căşunaşi, nenişorule, tocmai pe mine ?

Globul din mijloc se stinse şi rămaseră numai cele trei renclode misterioase din prunul cel mare ; atunci cerul se desluşi mai bine. Dreptunghiul Orionului se ridicase hăt binişor cu buzduganu-i de pe piept ; iar cei doi cîini de vînătoare tocmai îşi scoteau boturile de după crestele coperişurilor, la răsărit.

— Mi se pare că o să fie o toamnă dulce şi lungă, îşi dădu cu părerea Năsturaş.

Dar vorba, care o porni astfel pe mersul vremii, fu schimbată o dată cu apariţia lui Manaru, la braţ cu Zambiloiu. De două săptămîni Manaru îl trăgea pretutindeni după sine, ca pe un trofeu. Cînd Zambiloiu ridică pălăria să salute, toţi ochii se îndreptară ca de obicei stăruitor spre chelia-i strălucitoare, cercetîndu-i, mîngîitori şi prietineşti, tîmplele.

El ridea prosteşte cu gura, cu chelia, în care becurile tăiau muchii lucioase, cu toată înfăţişarea lui chilugă. Pîndi pînă cînd Manaru se încurcă în iţele unor neaşteptate şi îndrăzneţe consideraţii asupra „căsniciei moderne" şi fugi. Tîrziu Manaru băgă de seamă dezertarea. Şi făcu spume de minie.

— Mă duc să-l aduc din pat ! răcni el cu hotărîtă străşnicie. Îl smulg de lîngă Eliza şi-l aduc !

Îi spusese pe nume doamnei Zambiloiu, şi amicii încuviinţară cu zîmbete şi clipiri. Iar Mărunţache se puse pe rîs. Hohotu-i greu cutremură noaptea.

— Mănărică, va să zică putem să te felicităm întrucît priveşte madam Zambiloiu, luă el pe urmă cuvîntul.

Toţi ceilalţi îşi arătară dinţii.

— Ce vreţi să ziceţi ? întrebă Manaru, cu un suris şăgalnic de prefăcută nevinovăţie. Nu vă înţeleg...

Mesenii îşi arătară acum şi gingiile.

— Ei lasă, craiule ! făcură cîţiva.

Şi luat de şuvoaiele curiozităţii lor necontenit ofensive, Manaru căzu în plină indiscreţie ca un pietroi la fund.

El dădu amănuntele cele mai picante cu putinţă şi discută critic calităţile şi defectele intime ale Elizei, nu fără să protesteze împotriva celor prezenţi că-l trag necontenit de limbă.

Dar observă de la un timp că atenţia generală se destrăma încetul cu încetul. Manaru vru s-o concentreze din nou asupra spuselor sale, împănînd evocarea cu cîteva boabe de piper. Degeaba ! Ascultătorii căscau, iar unul chiar îndemnă :

— Mai dă-o dracului !

— Va să zică, nu s-a schimbat ! adăugă un altul.

— Exact aşa cum ne-a descris-o şi Silvestru.

— Ce Silvestru ? Dar Năsturaş, aici de faţă ?

— Şi Goruneanu.

— Şi Gorunescu... Ce-mi faci semn ? Ce te mai dai în lături...

— Ca să nu mai vorbim de Ramură, eternul crai...

— Bine, dar ea începuse într-un rînd cu toţi băcanii, ba chiar şi cu băieţii de prăvălie, aşa-zişii „funcţionari comerciali", de nu mă înşel taxa era două sute de lei.

— Eu nu i-am plătit nimic, se mîndri Ramură.

— Mănărelule, tu i-ai trimes o damigeană, aşa-i ? reluă Mărunţache. Hoţule ! Şi cu cadoul de ne povesteşti... cam scumpişor... tot ea ţi-a rămas datoare...

Manaru îngălbeni. Un necaz orb îl plesni peste ochi. Și avu lămurit impresia doboritului care încearcă să se ridice din băltoacă și căruia prietinii cei mai buni, cei mai apropiați, toți prietinii la un loc îi dau cu piciorul să-l trîntească înapoi.

Mîndria înfrîntă îl frigea acum ca jarul, suflat de foala mîniei. Cum stăteau astfel în jurul mesei, păreau, și el și ceilați, o ceată de dulăi dușmani în preludiul luptei — nimic altceva decît rînjete și horcăieli, Manaru lămurea în sufletul lor, pretutindeni, același țipăt mut înfigîndu-i-se în auz : „Ai greșit adresa !", care se traducea de la sine în umilitoarea comparație : „Ce deosebire zdrobitoare între cîrnățăresele tale și izbînda lui Ramură, eternul crai !"

În ochii lui Manaru oțelul mai scînteie aspru de cîteva ori, apoi se schimbă iarăși în lumină de triumf.

— Ce v-am spus eu ? Toate sunt cîrnățărese ! strigă el și izbucni în rîs. V-am spus, sau nu ? Rîse cu poftă mare, privindu-i pe rînd și asigurîndu-i : De-acum ceva nou !

Iar ochii îi jucau necontenit în cap ca la viezure ; păreau ca soarele verii înainte de ploaie, răsfrîngeau lăcomia marinarului poposit în bordel din lunga-i călătorie.

Frunțile soților coborau sub ochiul dezmățat. Cu privirile plecate-n farfurii, zîmbeau fără vlagă, temători. Și păreau că așteaptă cu gîtul strîns vorba cea nouă a lui Manaru ca pe-o sentință.

Numai Mărunțache, formidabil, ridea, din toată inima. Statura-i privilegiată îi asigura, cu dimensiunile neobișnuite și-n raport invers cu numele, pacea domestică.

„Pe care ?" părea că spune Manaru, plescăind din buze și privindu-i pe rînd.

Cei cu neveste mai urîte sau mai vitrege de fire își mișcau mai în voie grumazul ; cei ce și le știau sprințare și cu ochi fugăreți rămăseseră cu el înțepenit, așa cum fulgerul din ochii scrutători îi apucase.

Situația începea să devină penibilă. În obrajii loviți prea pe neașteptate se întorcea sîngele. Și revolta se aprindea sub sprîncene, în tăișuri de sclipiri. Dar ea strălucea dîrz, cît timp ochiii stau înfipți în farfurie ; cum se ridicau la Manaru, culoarea li se muia, iar fețele se desfăceau în crestăturile rînjetului umilit, ca un rînd de cepe plesnite de un pumn viguros.

Atunci reapăru Zambiloiu.

Întunecat și hotărît, cu ochii zgîiți asupra lui Manaru, el aluneca în noapte printre mesele posomorîte, ca o umbră. Într-atîta figura-i era descompusă, că nici nu-l recunoscură la

început ; iar cînd apucă în lumină, se speriară de înfățișarea-i sălbatecă. El se înțepeni drept în fața lui Manaru, și ochii îi țișniră de scîntei. Se sili din greu să-și desfacă gura încleștată, și fălcile articulară amenințător :

— Domnule...

Și atît. Falca de jos începu să-i tremure, iar obrajii se făcură pămîntii.

— Ce-i cu tine, Zambilică ? îl încurajă Manaru.

— Domnule ! repetă cavernos Zambiloiu și tăcu iar, făcînd sforțări să-și aducă în gîtlej amenințarea, sau, cine știe, provocarea pe care o pregătise acasă sau pe drum.

— Eu credeam că te-ai culcat, Zambilică, încercă să-l împăciuiască Manaru, pus pe poznă. Doamna Elisa nu s-a culcat ? întrebă apoi de-a dreptul, pentru a tăia orice curaj în inima revoltatului.

Dar acesta nu se dădu bătut :

— Domnule, cu începere de mîne, nu mai calci în casa mea...

Și toate aceste cuvinte le pronunță îmbrăcate de hotărîre nestrămutată. Pieptu-i era nespus de agitat, trădînd discuția violentă avută puțin înainte cu doamna Zambiloiu.

— Păi de ce, mă Zambilică ?

— Domnule, cît a fost glumă a fost... orașul a început să murmure...

— Acum, noaptea, băgași tu de seamă, Zambilică, asta, cînd doarme tot omul ?... De cînd tot murmură, Zambilică... De, nu știi tu, lumea... parcă tu nu murmuri... Hai, ia un pahar de vin, colea... treci odată cînd îți spun...

— Domnule ! Eu vorbesc serios ! Eu te-am primit în casa mea ca pe un prieten, și dumneata ai încercat să intri în lipsa mea... în orele de birou...

— De cîte ori am încercat, Zambilică ?

— Cum de cîte ?... Astăzi ! Și totdeauna ușa-ți va fi încuiată.

— E, atunci ia loc...

— Crezi că mă sperii ? Eu te vestesc prietinește ; de mîne... n-ai ce mai căuta...

— Adevărat !... De mîne n-am să mai vin, Zambilică... He ! ești mulțumit acum ?... Hai, ia loc, și hai noroc !

Figura lui Zambiloiu se destinse. Și chiar toată persoana lui se destinse. Lung și ciolănos, păru și mai lung și mai ciolănos.

— Va să zică, ne-am înțeles ! mai îndrugă el, surprins de repedea izbîndă.

— Bate palma colea, Zambilică !

Zambiloiu privi la ceilalți, dădu din umeri a : „Nu vedeți cum îi ?" și începu să rîdă îngăduitor. Și bătu mîna lui osoasă în palma întinsă și răsunătoare a lui Manaru, care-l apucă strîns și-l trase pe scaun.

Zambiloiu sorbi totuși pe gînduri paharul rubiniu. Dacă nu-i decît tot o glumă de-ale lui ? N-are acum vreme de ceartă și-ți făgăduiește orișice...

— Noroc, Zambilică ! Paharele se apropie, și neastîmpăratele raze de rubin se împreună ; ai crede că țîșnesc din mica explozie a ciocnetului.

Zambiloiu văzu pe fețele celelalte zîmbete fugare. „Va să zică, mă minte, gîndi el. Va să zică, își bate joc de mine !" Ochii îi scăpărară și oasele capului îi intrară și mai adînc, pe dedesubt, în pielea întinsă și galbenă. Se sculă în picioare și, tremurînd de furie, sparse paharul de masă :

— Domnule, eu nu glumesc de loc, înțelegi ?... Cu asta nu se glumește...

Vorbea pe nerăsuflate și șuierat, și cînd tăcu, falca de jos se porni iar să joace.

Săltîndu-se puțin și doar apăsîndu-l cu un deget pe umăr, Manaru îl așeză din nou pe scaun.

— Șezi, bă jos... că te ia mama dracului ! Bea și taci ! Cînd îți spun că nu mai viu, nu mai viu !... Cînd ți-am spus că viu, am venit... vorba mea e vorbă...

Rîsul lui Mărunțache se porni formidabil, zguduind masa ; ceilalți rîdeau în silă. Zambiloiu privi uimit la ei și nu mai știu ce să creadă. „De venit, nu mai vine, asta-i lucru hotărît ! Parcă, hm ! ce-l oprește să nu spună altfel ? Dar de ce nu vine ? De ce nu mai vine ? Să se fi speriat de amenințare ?..." Zambiloiu îl privi pe sub gene și-i cîntări structura de fier. „Haida-de... Și nepăsarea cu care vorbește acum de cu totul alte lucruri. Bine, bine ! Hotărît că nu mai vine ! Dar de ce, de ce ?"

Un fel de umezeală rece îi cotropi încheieturile și o durere grea i se lăsă în cap. Și cu ideea următoare, o furie oarbă îi năvăli cu valuri de sînge în față :

— Și... adică... de ce ? întrebă el tare, cu ochii arzînd de friguri în ochii lui Manaru. De ce ziseși dumneata așa... că nu mai vii ?...

— Păi nu-mi spuseși tu, mă... să nu...

— Bine, bine... dar așa... ai zis așa... ca și cum...
— Ca și cum ce ?

Zambiloiu se încurcă de tot. Masa păru că rîde singură, căci se zgîlțiia ușor de pîntecele umflate peste măsură de veselie al înconjurătorilor. Pe buzele tuturor era un sisiit de gîște, care, după sforțări disperate, plesni într-o ruptoare năpraznică de hohote. Iar la veselia ce se dezlănțui nebună luau parte și paharele ciocnindu-se subțirel.

Zambiloiu îi privea grozav de holbat, ca și cînd nu și-ar fi crezut ochilor. Cînd ? Aceasta era întrebarea care i se plimba prin creier, ca un ac înghițit prin stomac. Cînd ? Și numaidecît pe ochi i se așternu un luciu gros, sclipitor, și boabe mari, împroșcînd raze de diamant, se lăsară în jos, pe rădăcina nasului. Se alergau una pe alta ca pe un șiret mătăniile cu chilimbar, tot mai mari și mai repezi.

Apoi dintr-o dată, cu o smucitură bruscă, o mînă nevăzută îl smulse de pe scaun. El se clătină de cîteva ori, se întoarse pe picioarele subțiri și porni îmbrîncit de mîna nevăzută, ca un copil orbit de plîns.

În urma lui și-a rîsului înghețat se lăsă tăcere desăvîrșită. Se sculară să plece. Priveau pe furiș pe Manaru, care rămăsese visător, surîzînd la culoarea carafei. Și ochii lui parcă erau acoperiți de aceeași rețea lucioasă. Dar se scutură ca de frig și, vîrîndu-și mîinile în buzunare, se ridică și el. Din ochi îi dispăruse orice urmă de luciu și culoarea metalului mat își făcu loc mai rece și mai rea ca întotdeauna.

Porniră. La poartă, înainte de a se despărți, rămaseră iarăși cîtva pe gînduri, muți, în noapte.

— Curios, făcu cineva. Adică el să nu fi aflat pînă acum nimic...

În iarna care urmă, lungă și moliie, jilavă și noroioasă, Manaru porni o adevărată vînătoare printre femeile prietinilor. Era de-ajuns să le vadă singure pe stradă, ca din cîțiva pași să le ajungă și să înceapă depănatul curtenitoarelor tirade, bălțate de spirite, cînd mai ieftine, cînd mai izbutite, după obraz. Desigur, nu se sfia să intre în vorbă chiar cînd doamna era însoțită de bărbat ; ba căuta să se întîmple astfel, pentru a risipi îngrijorarea stîrnită de glumele cu Zambiloiu. Atunci, de bună seamă, cuvîntul era măsurat, și ideile pe care le emitea, cîntărite cu precizie de balanță spițerească, pompau departe peste subiecte pline de tot interesul, însă îndeajuns de asigurătoare pentru deplina pace a căminului. Cu o abilitate pe care

experiența i-o făcu uimitoare, el aducea convorbirea de pe un tărîm pe altul ca apele unui rîu nărăvaș. Cînd bărbatul era de față, doamna Manaru era terfelită în modul cel mai necruțător cu putință ; și nu înceta filipica pînă cînd asistenții nu interveneau în ajutorul celei absente. Cînd însă se găsea doar între patru ochi cu vreuna, atunci povestea se schimba. Preamărea cu toată admirația de care era capabil pe nevastă-sa, ce știuse atîta vreme și cu atîta tact să-și acorde inima în două strune ; și nu înțelegea surghiunul pe care singură și-l prelungea acolo, la vie, cînd aici ar fi așteptat-o aceeași libertate (Dumnezeu e martor !), pe care a știut totdeauna, tainic și înțelegător, să i-o dăruiască ! (Doamna Manaru primise poruncă severă prin vier să nu cumva să se urnească spre oraș fără cuvînt de îngăduire, că mare nefericire o așteaptă.) Cu Ramură, în seara de la „Grandiflora", făcuse o șotie — cum de altfel a și ieșit toată împrejurarea din noaptea aceea — tocmai pentru a-i pune în ochi, mai cu temei (ca să-i slujească și lui cînd va fi însurat), prăpastia ce desparte vremurile de altădată „de vremurile ce-au început să scalde, cu binefăcătoarea lor civilizație, pînă și bietul nostru orășel".

Aci verva lui Manaru creștea amarnic în „saloanele" pe care le frecventa zilnic. Lua cu înflăcărare apărarea soției copile, care vine ca o „mielușea curată" la pieptul bărbatului totdeauna mai în vîrstă, „vițiat și istovit de orașele și școlile pe unde a umblat, care sînt mai mult școlile vieții și ale desfrîului. „Nu ! Femeia trebuie să cunoască și ea anii vîrstei celei mai frumoase. Iubească-și soțul cît va pofti. Dar alături de el iubind pe copilul de aceeași vîrstă cu ea, zburdalnic și naiv ca și ea, sau pe cel ce a rămas cu inimă de copil, în sfîrșit, pe cel de al treilea, pe amicul casei, cum se spune, și care se impune pe zi ce trece tot mai mult în lumea cultă, ca o necesitate socială. Dar poți convinge pe vreunul din bărbații mucigăitei noastre urbe de acest lucru ? O, de ar ști ei că numai așa vă pot apropia cu adevărat de dumneavoastră, soțiile lor, că numai așa vor putea goni ura și prefăcătoria dintre cele două sexe ! Răspundeți dumneavoastră, aci de față, singurele în drept să răspundeți, întîi ca femei pur și simplu și pe urmă ca femei culte ?"

Și ele, care nu se știe ce-ar fi făcut ca femei „pur și simplu", se grăbeau să răspundă afirmativ ca femei „culte".

Însă asiduitatea vizitelor lui în anume case, la ore cînd de obicei bărbații erau la cafenea sau cu ocupații precum poate și unele șoapte scăpate de ascultătoarele mai puțin culte

produseră în mod firesc din partea soților amenințați reacțiunea fatală. Cel mai revoltat dintre ei, inginerul Mișu Ignătescu, interzise formal lui Manaru, într-o seară la Gustav, la aperitive, să-i mai calce pragul. Dar ironiile lui Manaru, incomparabil mai sfichiuitoare ca răspunsurile lui Ignătescu, precum și felurite gesturi cam nesărate din partea celui dintâi, ca de pildă ciocniri brusce pe trotuar, provenite de întoarceri neașteptate, prea violente, ca firavul necăjit să nu dea trei pași în lături cu un „pardon" cerut în bătaie de joc ; apoi chemarea care nu admitea zăbavă a chelnerului tocmai când Ignătescu, singur la o masă opusă celei a lui Manaru și a numeroasei sale suite, bătea în farfurioară comanda sau poruncea zorit plata ; apoi oprirea deodată a muzicii la bal tocmai când surioara lui, venită dintr-un oraș vecin, făcuse primii pași de dans ; apoi, pe lîngă multe altele, un cîntec în sfîrșit cu o strofă ad-hoc, făcînd aluzii prea spirituale ca să nu devină populară la nu de mult trecuta administrare a unor fonduri comunale concesionate inginerului printr-un contract foarte îngăduitor ; toate acestea izbutiră în cele din urmă să determine pe cel necăjit să facă singur precum zicea el „mea culpa" și să vie cu mîna întinsă la Manaru, asigurîndu-l că s-a lăsat influențat de îndemnuri străine ; că „scrutîndu-și conștiința", s-a convins că nu are dreptul să-i facă nici un „proces de intenție" ; că „vagabondajul" lui Manaru prin domiciliile amicilor îl explică prin „necesitatea inexorabilă" de a-și deschide sufletul asupra de curînd ei lui amărăciuni conjugale ; „cui ? celor mai buni duhovnici : femeile" ; și că a văzut, în sfîrșit, că datoria lui ca prieten și a tuturor prietenilor, în aceste momente, departe de a-l alunga, dimpotrivă, trebuie să fie a-l aduce în mijlocul familiilor, ca prin viața tihnită ce-o duc cu femeile și cu copiii și prin bunele exemplare să-l tragă la o parte din drumul pierzării. Iar în surdină, celorlalți, Ignătescu le mai adăuga că opreliștea stîrnește curiozitatea și nesațul și că femeia, „fir-ar a dracului ea să fie, domnilor", s-o pui și-n clopot de sticlă, dacă-i sămînță rea, tot degeaba !"

Firește, neașteptata retractare produse consternare tocmai în rîndurile prietenilor celor mai buni ai lui Manaru și celor mai des vizitați de el. Dar nici unul nu mai avu gustul să parcurgă curba descrisă de supăratul din ajun pentru a reveni ridicoli la punctul de unde trebuiau să pornească. Pe de altă parte, femeile asigurară în mod unanim că, în mijlocul lor, Manaru e de o cuviință exemplară, că nu arare este de o tris-

teţe care-ţi face milă şi că deprimarea lui merge pînă acolo, „încît uneori ochii i se umplu pînă şi de lacrămi".

— Un băiat atît de bine, atît de corect, cu trăsături atît de nobile, şi, de ce să n-o spun, un băiat atît de frumos... — Ce-a găsit idioata aceea de Frosica la rotofeiul de Ramură ?... Altfel, dragă Mişule, dacă şi-ar permite...

Cu aceste vorbe îşi termina de obicei doamna Ignătescu părerile ei asupra lui Manaru cînd „mai discuta" cu bărbatusău sau în societate.

Şi-n vreme ce soţii surideau mulţumiţi, numai ele între ele observau cu strîngeri nervoase în colţul gurii că ochii celei care a sfîrşit de apărat pe sărmanul năpăstuit planau încă deasupra convorbitorilor, se pierdeau ca într-o ceaţă depărtată, împăienjineau de parcă ar fi descoperit acolo ceva extrem de delicios.

Într-o zi, după ce conduse pe Ignătescu la gară, Manaru se grăbi să sune la intrarea minunatei vile în stil românesc, pe care acela abia o clădise puţin timp după expirarea contractului cu primăria. Cinsti, frumos, ca de obicei, pe ocheşica servitoare, ce grăbi să-i deschidă la dinainte convenitul semnal, dîndu-i bineţe cu ochii ei mari, recunoscători. Din salon, glasuri ajungeau lămurit pînă în antreul unde Manaru sfîrşise tocmai de scos blana şi-şi potrivea cu mîna părul negru, lucios, dinaintea cuierului cu oglindă.

Soneria răspunde de-a dreptul la bucătărie, iar sosirea lui fu anunţată ca şi pînă acum, de către servitoare, doamnei Ignătescu prin semne convenţionale ; astfel nu se explică frîntura imprudentă de conversaţie pe care Manaru o prinse distinct prin uşa puţin întredeschis a salonului de primire :

— Închipuieşte-ţi, draga mea, venind încoa', nebunul ăla de Manaru m-a persecutat pînă-n poarta ta... Dar ce insistenţe !... Cuviincios, desigur, însă m-ameţise...

Manaru, care, văzînd că sunt musafiri, o luase spre o uşă alăturată, cîrmi acum spre salon. Cunoscuse glasul. Era într-adevăr al enormei doamne Mărunţache, singura din oraş pe care-şi impusese s-o respecte, nu atît din cauza dimensiunilor ei neobişnuite, ce păreau să aibă farmecul lor, cît a prieteniei cu Mărunţache, cel cu haz mare şi veşnic cu asmuţarea pe buze cînd Manaru îi încredinţa la ureche ultimele succese şi recentele năzuinţi.

La vederea noului-venit, doamna Mărunţache avu un gest de spăimîntată surpriză ; Manaru nici măcar n-o zărise în ziua acea, cum nu-şi amintea s-o fi întîlnit de săptămîni întregi.

Totuși (pentru că din vorbele ei își văzu imaginea reflectată în dorințele tuturor, ca într-o încăpere tapetată peste tot cu oglinzi), se prefăcu că n-a auzit nimic și se purtă într-astfel încît lumină cu totul figura dolofană a statuiei de carne — mai ales că apariția lui îndată după venirea ei îi întărea spusele — și întunecă repede-repede chipul pe care n-ai fi știut deosebi albul de roz al doamnei Ignătescu, cuprins de mînia roșie-aurie a cîrlionților creți și zburdalnici, ca de para unui foc tainic și de neînțeles.

Vizita se scurtă de la sine, și el fu gata să conducă pe doamna Mărunțache acasă și chiar să mai zăbovească acolo timpul cît fu nevoie să sădească în tîmplele absentului Mărunțache micile escresențe, pe care acesta, sigur de sine, le căuta cu atîta ardoare pe frunțile celorlalți.

Rămasă singură, doamna Ignătescu fu zguduită de-un teribil acces de lacrimi cu trîmbe de furie, ce fu potolit instantaneu, ba chiar transformat într-un adevărat transport de bucurii divine cînd se pomeni cu Mișu Ignătescu năvălind pe ușă, ca adus de vîrtejurile crivățului stîrnit pe neașteptate afară. Ignătescu povesti că s-a întors de la stația apropiată, cu trenul ce venea din contra, motivînd că uitase tocmai lucrul cel mai important întru reușita scopului călătoriei sale. Ori, cu acest negîndit prilej, el arătă doamnei dovezile unei nețărmurite iubiri, așa cum nu s-a mai întîmplat de cînd o luase. În tot timpul îi sărută mai ales încheieturile degetelor, și din vorbele lui îngînate, ca în delir, și din faptele lui, cineva străin ar fi putut crede că e împins la aceste nebunii subite de-o frenetică recunoștință. O ridică în brațe, se îmbătă de de aroma părului ei îmbibat cu esență de roze, o privi cu duioșie în ochii mari, necontenit schimbători între verde și căprior, și ceti acolo cea mai limpede, cea mai naivă sinceritate. Pe urmă se despărțiră într-o mare efuziune de șăgălnicii și noi dezmierdări, el ca să plece a doua oară la gară — de astă dată de-a binele — ea să se așeze la măsuța ei trandafirie, ca să aștearnă pe-o foaie la fel de trandafirie cuvintele :

„Vino neapărat, Mișu întors inopinat ca să plece a doua oară, liniștit și definitiv. Amănunte îți voi da personal. O să murim de rîs. Te aștept."

Fără, desigur, nici o iscălitură.

O chiti, o puse în plic la fel și, dînd-o servitoarei, i se păru, privindu-se fugar în oglindă, o petală smulsă din trupul ei, ca să fie purtată pe vînt... vorba cîntecului...

Şi într-o bună zi invidia femeiască plesni ca gheaţa în mai multe locuri, zgomotoasă, în cîteva din saloanele oraşelului, la mesele de pocher. Răsunară violent apostrofări, dezvăluiri senzaţionale, epitete tari, injurii. Dulci intonaţii de privighetoare se schimbară în ris rău de huhurez sau în indignare de păun. Ieşiri precipitate uimiră servitoarele, uşi trîntite de mîni înmănuşate cutremurară antreele.

A doua zi unii începură să rîdă, dar Manaru rise mai tare şi le-ngheţă hohotul pe buze. Căci rîsul lui strîngea ca frigul şi era ascuţit ca sloiul de gheaţă. Năsturaş îl provocă în mod public să dezmintă calomniile ce circulau de la o vreme în jurul soţiei sale „care, domnule, niciodată nu s-ar înjosi să imite tîrîturile altora". Şi apăsă pe „altora" cu un curaj care stîrni admiraţia auditorilor. Manaru, necontenit rîzător, dezminţi cu plăcere :

— Ei iaca, am dezmințit, Năsturaş, acum cred că eşti mulţumit şi rămînem prieteni.

— Nu aşa, domnule, nu aşa ! spumegă de furie Năsturaş în faţa acestei seninătăţi.

— Dar cum, Năsturaş...

— Cum dar cum ? Şi rămase el însuşi atît de mirat, că nu mai ştiu ce să mai spună.

Şi pentru că bolboroseala ce-i măcina gîtul şi din care ţîşneau silabe desperecheate şi stropi de scuipat tindea să transforme în comicărie eroica lui ieşire, izbuti să rostească de mîntuială :

— Pe cuvînt de onoare, domnule...

— Pe ce vrei, Năsturaş.

Hotărît lucru ! Era de-un cinism atît de feroce Manaru în răzbunarea lui pe întreaga lume, încît toţi conveniră că trebuie să se ia măsuri urgente.

— Pe prinsoare că nu e adevărat nici a mia parte din ce se spune, domnule ! Însă nebunul trebuie legat ! Ne compromite familiile, ne demoralizează nevestele.

— S-a isprăvit ! Asta-i tactica lui, să ne zdruncine credinţa în femeile noastre.

— Să credem c-au fiert toate în acelaşi cazan de ciorbă cu nevastă-sa.

O conspiraţie avu loc în grădina „Grandiflora", lipsită de scaune şi mese în miezul unei nopţi călduţe de februar. După dezbateri extrem de însufleţite, în timpul cărora se respinse cu majoritate covîrşitoare propunerea tragerii la sorţi a celui

care avea să aducă singur la îndeplinire mandatul conspirației, se votă în unanimitate o bătaie, la care să ia parte toți cei prezenți, pînă la completa scoatere din funcțiune a celui condamnat.

Livizi, cum le șade bine unor conspiratori, își dădură mîinile cruciș, înfășurați ca niște miri romantici ai nopții și ai întunecimilor în beteala firavă a lunii.

Cineva scoase ceasul. Discutaseră cam mult. Era ora patru dimineață. Și tuturor de față li se păru că aud patru lovituri grele, grave, sinistre, bătînd darabana destinului. Sentința era deci pecetluită de vremea sorții.

Porniră hotărîți și tăcuți. Țepile metalice ale bastoanelor căzură surd pe pămîntul înțelenit.

La poartă se opriră.

„Unde-o fi ? Unde-l găsim ? Unde-l pîndim ?..."

Zambiloiu, care mergea în frunte, fu oprit de tăria acestei probleme, aruncată din urmă ca o piatră în capu-i învolburat de dorul răzbunării. Într-adevăr, unde-ar putea să fie ? Poate s-a retras din vreme și s-a culcat, ca un om cuminte ! Păcat de bunătate de avînt ! Pînă mîine le trece imbecililor ăstora... Aș, ce să se culce ? Manaru, pe luna asta ! Doamne ferește ! Cine știe cu nevasta cărui din dobitocii de față împarte acum dulceața așternutului ! În orice caz, la el, la Zambiloiu, nu putea să fie... și avu parcă un vag simțămînt de ușurare...

Rînji și strigă cu veselă răutate :

— E, la care... o fi acuma ? (Era să zică „dintre noi", dar îi fu frică.)

Însă siguranța că la el nu mai poate fi îi schimbă repede ironia în durere. Și i se păru bucuria lui dintăi, un pumn de apă aruncată de la etaj și înghețînd la mijlocul drumului.

— Așa-i, Zambilică, ai dreptate, pe la tine a trecut demult !

Atunci ochii lui scînteiară iarăși răi și începu deodată să fredoneze :

Unde-o fi,
Unde-o înșera,
Pe-a cui mînă s-o culca...

Un freamăt trecut printre conspiratori în auzul groaznicelor versuri.

— Mi se pare, șopti Gorunescu, că-l văzui spre seară apucînd-o pe Tudor Vladimirescu.

— Cum ți se pare ? tresări nervos Goruneanu.

— Adică, vorba ta, nu mi se pare de loc...

— Ți s-a părut.

— Nu mi s-a părut de loc. Era pe strada ta și da tîrcoale cam prin împrejurul tău.

— Pentru ce nu mi-ai spus pînă acum ?...

— M... mi-era greu... mă-nțelegi... însă, dacă nu mă înșel, parcă s-a ridicat puțin în vîrful picioarelor în fața ferestei, aia... luminată cu roșu...

— „Parcă, dacă nu mă-nșel... mi se pare" ! Să nu crezi că sunt d-aia cărora să... pe care să... care să...

— Auzi acum și p-ăsta... Eu spun ce văzui, băiete, și zic... să-l așteptăm cum intre pe Tudor... asta e...

— Și eu spun că e la nevastă-ta ..

— Nu fi porc !

— Porc ești tu...

— Stați, nu vă certați, interveni Ignătescu. Apoi, dac-o luați așa... niciodată... uite d-asta și-a bătut joc și de unul și de altul... pentru că am ascuns... Ascultați ce vă spun eu : Goruneanu... poate să aibă mai multă... dreptate...

— Adică vrei să spui că eu, întrerupse Gorunescu.

— Nu tu ! Goruneanu are dreptate. De cîteva zile dă nècurmat tîrcoale pe Regina Maria...

— Trebuie să fii nebun și tu... Păi cînd îl văzui eu pe Vladimirescu...

— L-oi fi văzut... Eu îl văzui pe Regina Maria, dinaintea porții tale, șopocăind cu băiețașul ăla care-l ai în curte.

— Măi Ignătescule, știu, dragă, că ai interes ca să le cobori pe toate la nivelul... (și bătîndu-se cu mîna peste gură) în sfîrșit, nomina odiosa... însă vezi și tu... că...

O palmă puternică răsună deodată în tăcerea desăvîrșită.

— Și ce dai așa, măi păcătosule ? răcni de astă dată Luncescu. Ce te mai ferești în dosul palmelor ? A ajuns scandal public povestea cu nevastă-ta. De șase luni de cînd ți-e musafirul cel mai credincios...

Bărbia lui Ignătescu începu să tremure. Palma lui descrise din nou, fulgerător, o frîntură de cerc spre obrazul negru și uscat al lui Luncescu. La jumătatea de drum, însă, se opri, împiedecată de brusca și imperioasa nevoie a unei explicații.

— Ei, și de ce crezi tu, măi dobitocule, că vine de atîta amar de vreme ? Să spun eu ! Pentru că întîmpină rezistență, neghiobule ; pe cînd la tine și-a făcut omul treaba demult, a scuipat și a plecat... n-auzeai cum își bătea lumea joc de tine ?...

Luncescu se clatină, cît era de lung şi de subţire, ca un par deştepenit din strînsoarea voinică a pămîntului.

Şi micului discurs al lui Ignătescu îi urmă repede deschiderea ostilităţilor, care fu marcată printr-un ropot grăbit de palme, ca o ţăcăneală de mitralieră.

Pe urmă bastoanele intrară în funcţiune, şi tabăra se-mpărţi în două.

Numai Zambiloiu sta deoparte şi contempla trist împrejurarea ; cu ce plăcere şi-ar fi întins şi el spinarea acestei ploi binefăcătoare dacă i-ar fi rămas numai o sămînţă de nădejde.

Lupta trezi resentimente vechi. Cuvinte, de luni întregi oprite în gît, îşi făcură loc mînioase. Bastoanele şuierau. Pumnii, bizar, cu cît deveneau mai grei, cu atît săreau mai agil. Gardistul speriat din somn începu să fluiere ; iar prepusul domnului Alexandru Cocoşel pentru a-i păzi grădina peste iarnă, cu ochii cîrpiţi şi îmbrăcat pe jumătate, începu să se văicărească milog :

— Aoleo, boierilor... cîrmiţi mai pe stradă, că-mi spargeţi geamurile !

O lovitură greşită îl reduse însă la tăcere.

Dar atunci un glas îngrozitor, pătrunzînd în noapte ca o voce supranaturală din scripturile sfinte, răgi un chiot prelung, umplînd toată bolta cerului şi tot oraşul întunecat. Şi, ca la un semnal divin, taberele se despărţiră ; combatanţii înlemniră cu gesturile în aer.

Din neguri, în mantia-i de cauciuc, apăru silueta zveltă a lui Manaru.

— Ce dracu v-a apucat, dragii mei ?

El înaintă cu pasul lui larg, cu ochii rîzători în bătaia becului infirm al străzii, cu sufletul beat de cine ştie ce nou succes. Mîna lui despică grămada ca barda voievodului, şi de îndată se găsi tocmai în inima încăierării, unde degetele lui Gorunescu stăteau încă încurcate în chioturile jileticii lui Goruneanu ; dar el îi desfăcu pe loc cu tăiuşul braţului de fier.

— A, va să zică îi ţii parte ? strigă Gorunescu, zbătîndu-se furios să-şi apuce din nou prada.

Însă cînd se trezi drept în gard, în loc să schiaune şi să ameninţe, cum avea obiceiul, începu deodată să aplaude :

— Foarte bine ! Foarte bine ! De ce să nu-i ţii partea ? Te înţeleg, cavalerule ocrotitor... Bravo, te înţeleg, îţi dau dreptate şi te scuz.

Cuvintele acestea, ca şi teribilul rîs ce urmă al conspiratorilor plesniră ca plumbii onutului în obrazul lui Goruneanu. În-

tr-adevăr, la fel cu toată lumea de față, pînă și el observase că-n descăierarea asta, luarea-aminte a lui Manaru se concentrase toată în jurul lui și că, vădit lucru, îl părtinise mai mult sau mai puțin. Oare să fi fost cumva vreo răsplată ? Și cînd, afară de întrebarea aceasta, scrisă cu litere de sînge, el nu mai văzu nimic altceva în golul minții, ochii i se dădură peste cap și, cu disperarea poltronului, degetelei se înfipseră în beregata protectorului.

Conspiratorii, cîștigați de interesul scenei și liniștiți de minune despre partea drumurilor bătute de Manaru în astă-noapte, se dădură liniștiți de o parte și de alta. Lupta fu desigur scurtă, și Goruneanu adus repede cu mîinile la spate. Totuși, Manaru se purtă neînchipuit de uman cu învinsul, ceea ce stîrni aclamațiile vesele ale mulțimii, complect cucerite, ba chiar îl sărută pe frunte, asigurîndu-l și pe viitor de nețărmurita lui prietenie. Și atunci nebunia lui Goruneanu de asemeni nu mai cunoscu țărmuri ; degetele lui se împlîntară crispîndu-se nervos în buzunarul de la spate și, la lumina searbădă a felinarului municipal, tocul de piele de căprioară al revorverului îi răsări în stînga, cenușiu și gras ca un pitpalac, în vreme ce dreapta desfăcea febrilă încheietoarea de portofel. Însă dreapta lui Manaru fu mai promptă, așa că în secunda următoare asistența putu vedea țeava revorverului însuși lucind în mîna lui Manaru, iar tocul dezumflat în aceea a lui Goruneanu.

— Frumos trofeu, declară Manaru, contemplîndu-l. Apoi îl puse în buzunar : Să poftești mîne să-l ridici de la domiciliul subsemnatului. Vezi ? Ar trebui să nu ți-l mai dau. Dar te iert ; mi-ești scump și te iubesc, Gorunule dragă ! (Și-nainte ca el să se apere, îl sărută din nou.) Toți sînteți niște suciți ! continuă mustrător Manaru. Născociți o grămadă de bazaconii și pe urmă singuri nu știți cum să vă scăpați de ele... Asculta-ți-mă pe mine : mîniați-vă pe fapte, nu pe vorbe...

Cuvintele acestea, spuse verde și neted în noapte, cu timbru și tîlc apostolic, avură adînci ecouri în inimile de față. Nu mai trebui mult ca pacea și armonia să se reîntoarcă, și cu toții porniră înfrățiți și însuflețiți.

În urma zgomotosului grup, dibuia ca un orb Zambiloiu. El doar era mîniat pe fapte, și nu pe vorbe. Totuși, marea veselie dinaintea lui strecura o rază de veselie și în urmă : „Te pomenești c-o fi tot vorbe... Parcă, he ! cine ce-a văzut ?..."

Tot în piața orașului, în dosul cafeului „Gustav", se afla și berăria-varieteu, cu titulatura curioasă „Hotel București" (are camere numai pentru „artiste"), localul de iarnă al domnului

Cocoşel. Casă străveche, lungăreaţă şi scundă, hotelul îşi sticleşte ochii roşii în nesfîrşitul nopţilor de iarnă şi pufăieşte fum pe coşuri, ca un tren gata de pornire. Aici samsarii statoresc ruptoarea vinurilor, aici se beau adălmaşele, aici se întreţesc chefurile hibernale, care pot dura cîte trei zile, cu nopţile lor. (După care, cînd descind pe pămîntul ce se învîrteşte cu ei de atîta drum, muşterii lui Alexandru declară că au călătorit cu „transiberianul".) Un pian automat zdrăngăne cu înverşunare la fiecare nouă monedă împinsă în cutiuţă ; iar pe cîteva scaune, aliniate de părete, patru fete vopsite moţăie monoton şi bat toate o dată tactul cîntecelor mecanice, cu o viteză de parcă ar fi puse în legătură prin sîrme invizibile cu sipetul muzical. Sînt artistele, care-şi aşteaptă rîndul. Deodată pianul tace şi începe brusc marşul vioarei, al cobzei şi al ţambalului ; ţiganii în negreverzui („olive", cum spune vătaful lor) se încovoaie mlădioşi pe instrumentele afumate şi salută obişnuiţii localului cu surîsuri largi, dezvelind danturi albe şi puternice. După cîteva tacturi, marşul se transformă neapărat în vals şi iarăşi după cîteva tacturi se schimbă în altceva necunoscut, un fel de introducere bizară şi zgomotoasă, ai zice un început de jazz, dacă una din artiste, cea mai nouă venită, n-ar sări de la locu-i, de lîngă pianu-i automat, şi nu s-ar propti într-un picior, plimbînd pe celălalt în urmă cum ar da un animal dintr-o coadă vîrtoasă, întinzîndu-se în chip de salut graţios peste rampa lăutarilor. Arcuşurile se grăbesc atunci să isprăvească introducerea, şi chiar cele minuite mai repede sfîrşesc înaintea celorlalte ; iar prea de tot rămasele în urmă întrerup cîntecul pur şi simplu. Artista se aşază de astă dată solid pe amîndouă picioarele, îşi dă pieptul înainte şi porneşte cu acest energic :

Blé-riot s-a supărat,
Im tam... tam, tam...

Publicul o priveşte cu ochi crunt, de judecător : ce are a face Blériot ? Asta-i poveste scoasă din lada de vechituri ! Dar ea surîde îngereşte uităturilor de lup, care-i înfulică picioarele lungi, mijlocul strîns, sînii prea tremurători. („Asta-i prospătură, nea Niculae !") Aşa i s-a spus de către cine a învăţat-o : să zîmbească într-una cît ţine „numărul". Şi ea zîmbeşte cu încăpăţînare grozavilor ochi sticlind de parcă-s boabe de chiciură sub lună. În cele din urmă, tot îi topeşte, îi îmblînzeşte ; în orice caz, e bine făcută ! Aplauze pornesc răzleţe din colţuri — două-trei — şi mor. Succesul e hotărît. Cu farfurioara

în mînă, se avîntă la chetă. Surîsul n-a părăsit-o, ba chiar a crescut, căci buzele înroşite pînă peste margini fac o pată roşie atît de mare pe faţa văruită, de parcă ar ţine o garoafă între dinţi.

Deodată, surîs, ochi dulci, garoafe dispar ; o masă sinistră, cu ochi mici şi răi, brăzdată de creţuri adînci, cu o gură exagerat de mare, de strîmbă şi de roşie, ca şi cum i-ar fi smuls cineva limba, s-a aşezat pe chipul zîmbitor. Se aude un „porcule !" îndesat şi demn. Cineva, desigur, fusese obraznic pe sub masă ; „Eu nu sînt d-alea, mojicilor !", şi cu privire de regină ofensată, ea lasă în grabă masa mojicilor, care se văd după haine cîte parale fac, căutînd parcă aprobare departe de tot, în fundul sălii, unde grupul Manaru s-a prăpădit de rîs de la începutul cîntecului şi pînă acum. Şi zîmbetul, prins din veselia mesei înecate în fum de tutun, la început nehotărît, pîlpîie cu tot mai multă stăruinţă şi luminează iarăşi masca de var.

În timpul intermezzo-ului, adică al chetei, orchestra delectează pe auditori cu „naţionale". E rîndul chitaristului :

...Toate lămpile s-au stins.
Numai la fereastra ta
Arde lumina ca o stea.

Dar cheta se sfîrşeşte, cîntăreaţa s-a aşezat între Manaru şi Mărunţache. Ea chiăie ostentativ, căutînd mîndră la tovarăşele rămase la rînd, şi rîde grozav de zgomotos, căci glumele pe sub masă au început să-i facă plăcere. (Nu uită totuşi să mai arunce din cînd în cînd ochi plini de cel mai nemărginit dezgust spre masa mojicilor.) Iar cîntăreţele celelalte se perindează pe estradă în pîcla din ce în ce mai groasă. Miroase a vin proaspăt şi a rom. Apoi deodată mirosul pătrunzător al fripturii la grătar umple nările aţiţător. Cîntă acum artista a treia ; cîntă pe franţuzeşte — e franţuzoaica localului.

Ninon, Ninon !
*Ne dis pas non...**

Şi vocea ei plîngătoare se întinde spre masa boierilor ca o mustrare dureroasă. Lîngă Manaru, pînă ieri, era locul ei. Sub cununa părului oxigenat, ochii parcă-i lăcrimează în lumina clipicioasă, iar cutele pe care fardul topit de sudoare le dezvăluie nesimţit pe faţa puhavă par a fi urme de plîns. E tragică

* „Nu spune nu..." (fr.).

în disperarea cîntecului. Însă deodată își revine și, ca o franțuzoaică veritabilă ce se simte, își aruncă mîndră capul îndărăt. Cîntecul e altul : spinten, săltăreț. Piciorul îi bate nervos tactul ; apoi pornește cu pași mărunți și măsurați înapoi, se oprește bătînd pantofii, revine majestuos cu mîna la tîmplă, salutînd milităreşte :

Je suis la belle Margot,
Im-tam-im ta-im-tam, tam..
*J'y viens de Chicago**,
Im-tam-im tam...

Și glasul ei devine din ce în ce mai eroic în învălmășagul de mirosuri și de zgomote, în privirile de entuziasm timid ale practicanților de la judecătorie și ale vînzătorilor din magazine, neînțelegători ai acestui jargon, pentru ei păsăresc, uimiți de bravura ei galică.

E un zbucium grozav în gîtlejul de contraltă cvadrageneră al franțuzoaicei, naufragiată în umilul orășel oltenesc. Vocea a început să-i gîlgîie falș, căci, atacînd refrenul, corul lui Manaru nu s-a grăbit, ca de obicei, s-o însoțească cu urlet tunător de bas, cu darabană bătută sgomotos în masă, cu clinchet de cuțit în pahare. Nu, Manaru, acest gaillard** înalt, subțire și brun, vesel, vorbăreț și chefliu ca și cel mai autentic marseiez, era aproape întors cu spatele spre estradă, gură în gură cu nouvenita. Toată masa părea că ascultă la glumele lor ; Ramură singur mai privea cu ochi focoși la scena cea scundă, pe care acum se juca o puternică dramă. Însă „la belle Margot" nu putuse pune la inimă pe acest bucălat blond și roșcovan ; vocea ei șuiera acum de gelozie și de mîndrie înfrîntă ; o clipă șovăitoare, își reveni cu puteri înzecite. Aplauze răsunară în toate părțile ; chiar și la masa boierească. Nu se duse la chetă. Cînd se făcu din nou tăcere, un bătrîn lung și galben, cu fața încrețită, se ridică în picioare și trosni deasupra capului din trei degete.

— Un pol și-o roblă ! declară el cu o voce de parcă ar fi vorbit printr-un butoi gol.

Porniră risete și asmuțituri.

— Șezi jos, nea Niculae !

---

* „Sînt frumoasa Margot" (fr.).
„Și vin de la Chicago"" (fr.).
** Galant, nebunatic (fr.).

Dar nea Niculae tăie ceva cu arătătorul în aer și se așează grav la masă, trecîndu-și printre două degete mustățile umede și parcă înverzite.

— Negustor, n-auzi ?

Și făcu cu ochiul la sticla goală, plescăind dintr-un colț de buze. Apoi fredonă :

Marioară... dintre monți...

Pe urmă, înghițind în sec, ca un fel de pauză, reîncepu același unic vers, încercîndu-l pe mai multe tonuri.

Franțuzoaica se lăsă tristă pe scaun, singură la masă. Ea privea cu zîmbitoare melancolie îmbierile nenumăraților admiratori, făcute cu gesturi muteşti sau într-un idiom cu totul necunoscut filologilor francezi.

— Que-ce-qué-les vous, ma chère !

— J'ai vous l'honneur, ma'm'aselle !*

Dar ochii îi luceau într-atîta, că parcă stau să podidească în lacrimi.

Ramură veni la dînsa. Ochii ei albaştri se umbriră. Consolarea acestui inoportun, pe care, hotărît, nu-l putea suferi, o umilea și o indigna, iar complimentele lui neghioabe, ca și imprecațiunile la adresa lui Manaru, că poate să neglijeze „une colombe si blanche**, o scoteau din sărite. Tocmai atunci Manaru întoarse privirile :

— Venez ici tous les deux !*** îi porunci el îndată.

Ramură avu o ușoară încruntătură fugară ; franțuzoaica păru că ezită ; cu totul altfel ar fi vrut să fie chemată.

— Iată, s-a întors iar la pupăza aceea ! strigă Ramură triumfător și repetă pe franțuzește, pentru că la belle Margot era nedumerită asupra cuvîntului „pupăză" (îl traduse cu „pie", ceea ce tot aduse un zîmbet pe figura amărîtă).

El era chiar gata să se așeze din nou la acest zîmbet pe scaunul de pe care, urmînd mișcarea ei, tocmai se ridicase, însă franțuzoaica alunecă zglobie de lîngă dînsul și se opri la stînga lui Manaru.

Ramură se luă după ea și se așeză alături. Noi comenzi răsunară. Margot nu asculta de loc ce-i spunea Ramură. Urechea ei dreaptă sta țintuită la șoaptele lui Manaru și la chico-

---

* Ce ai, scumpa mea ?
Am onoarea, domnișoară ! (fr. incorectă)

** O porumbiță atît de albă (fr.).

*** Veniți aici amîndoi ! (fr.).

tele coțofanei, atît de atentă, că luase și puterea urechii stîngi. Așa că Ramură trebuia să repete de trei și de patru ori aceleași vorbe. Totuși, el nu se da bătut ; stăruia cu îndîrjire în propunerile lui :

Ne dis pas non, Ninon...

Franțuzoaica, distrată, părea să consimtă. Dar cînd el se grăbea, atunci, să precizeze termenul și condițiile, ea se ferea îngrozită :

— Mais qu'est-ce que j'ai dit, moi ? C'est toujours non...

— Vous avez consenti...

— Je n'y faisais pas attention.*

Ramură spumega. El, care avea faima cuceritorului irezistibil, era compromis cu totul în fața amicilor de la masă, căci cocota asta răspundea prea tare șoaptelor lui. Refuzul unei cîntărețe, și încă cvadragenare, îl scotea din sărite. Și doar despre dînsul se dusese vorba că nu lasă să treacă o artistă pe la localul de iarnă al lui Alexandru Cocoșel fără ca să nu treacă și el pe la dînsa. Și vorba se mai ducea că el nici nu plătește vreodată — privilegiu unic în acest orășel de cînd există într-însul un caféchantant. Iar el auzise vorba asta și părea că nu-i displace de loc. Ba dimpotrivă.

El își răsucea colțul mustății roșcovane cu sălbăticie, totuși, pe figura contractată de supărare păstra necontenit un zîmbet pentru asistenți și-l însoțea adesea de un clipit din ochi, cu înțeles, fără să observe că aceștia nu-l luau în seamă, prinși de virtejul rîsului zgomotos din jurul lui Manaru și al pupezei. De la un timp chiar, Margot se-ntorsese aproape complet cu spatele la dînsul și părea că ia parte directă la hazul general. Însă Manaru, probabil din nebăgare de seamă sau pentru a-și așeza și mai bine cotul pe masă, îi întoarse la rîndu-i tot spatele său voinic și arcuit. Gestul acesta îndîrji cu desăvîrșire pe franțuzoaică. Ea reveni la Ramură, fără un pic de sînge în obraz, și surise cu un rînjet zdrobit, care-i lungi buzele pînă-n sfîrcul urechilor galbene, ca de cadavru proaspăt.

— Ah, dis-moi que' q'chose.** Pentru ce tăcut ?

Gura lui Ramură se întinse și ea pînă la urechi și părea că dacă ar fi avut loc, s-ar fi întins și mai departe.

---

* — Dar ce ți-am spus eu ? Întotdeauna nu...
— Ați consimțit...
— N-am dat nici o atenție (fr.).

** Spune-mi ceva (fr.).

Tocmeala nu dură mult. Tratativele fură imputernicite prin stringerea unui genunchi al ei între genunchii lui și printr-o stringere de braț mai sus de cot.

Localul începuse să se golească. La masa mojicilor o violentă controversă se iscă între chelnări și consumatori asupra numărului comenzilor, a prețului și a calității consumațiilor. Domnul Niculae, care stătuse, ca de obicei, singur tot timpul serii, vroi să plece.

— Ha, ha, domnu Niculae, ai luat fața de masă după dumneata.

Domnul Niculae se uită cu ochii împăienjeniți înapoi și pe urmă fixă încruntat pe interpelator :

— N-am plecat de tot, strigă el sus și tare, agitîndu-și arătătorul în aer. Apoi, ridicîndu-l brusc spre tavan, asigură : Un pol și-o roblă ! Pe urmă fredonă scurt :

Marioară dintre munți...

Și porni în volte scurte, inegale și în sensuri diferite, dar în așa fel că ultimul sens fu de-a dreptul în ușa ce parcă-l aspiră ca o gură de întuneric.

Curenți reci se strecurară șerpuitori prin spatele întîrziaților.

— Hai să mergem, șopti Ramură la urechea franțuzoaicei, înfrigurat și tremurînd ca o piftie, așa cum de obicei devenea înaintea femeilor în momente hotărîtoare.

Dar ea refuză să meargă de pe-acum. Cînd se va închide localul, da ! Atunci pleacă toate fetele. Acum s-ar supăra chiar patronul.

Ramură mai așteptă puțin și pe urmă deveni și mai insistent. Ea trebui să cedeze, aruncînd o ultimă privire în ceafa lui Manaru. Dacă el vrea astfel !

Dar atunci se-ntoarse Manaru. Privi cu mirare la Ramură, apoi coborî ochii pe franțuzoaică.

— Margot ! strigă el. Tu erai aci, lîngă mine, frumusețe în declin ? îi spuse el, mîngîind-o pe gușa moale și albă. Pe domnișoara Blériot o cunoști ?... Faceți cunoștință, dragile mele...

Ramură rîdea prostește și pe nevăzute trăgea pe franțuzoaică de haine. Dar Margot se scutură deodată ca un curcan înfuriat :

— Fiche-moi la paix !*

Şi pentru că, de ciudă, el o ciupi cam adînc, ea izbucni într-un şir de blesteme franco-române, printre care nu uită să strecoare şi cîte-o trăsătură din portretul lui Ramură, aşa cum îl vedea acum, cu ochii holbaţi de furie. Impresiunile ei în faţa acestui portret, ce se reconstituia astfel bucată cu bucată, erau aşa de groaznice însă, că Ramură roşi, apoi îngălbeni. Mînia ei culmină într-un persiflaj de foburg la adresa neghioabelor („puisque j'ai entendu que vous êtes ci une sorte de Don Juan"**) care au putut să cedeze unui astfel de caltaboş. „Pfui !..."

Şi scuipă cu atîta greaţă, că Ramură simţi cum stropii sar din podea în obrazul lui. Un hohot formidabil se dezlănţui la masă. Doar Manaru ridea puţin cam încruntat şi foarte încurcat, neştiind dacă trebuie să se înveselească mai departe sau să se supere.

Atunci se întîmplă ceva cu totul neaşteptat. Ramură, roşu ca o sfeclă, ridică deodată palma lui grăsună deasupra franţuzoaicei ; Manaru i-o opri în cădere, şi amîndoi se priviră adînc — deşi un moment numai — foarte adînc şi răscolitor.

Dar Ramură se înseninâ cel dintîi.

— N-am ce-ţi face, rînji el, şi dinţii albi apărură mici, de şoarece, din dosul buzelor cărnoase. Eşti mai tare... Ai un succes... care mă dezarmează...

Însă păli deodată, căci ochii lui Manaru recăpătară luciul acela groaznic de oţel.

Fu ca repedea sclipire a două tăişuri ce se ciocnesc. Pe urmă Ramură se grăbi să iasă. Manaru goli trei pahare pe nerăsuflate, cum făcea cînd era rău întărîtat, şi bătu cu pumnul în masă.

— Să ridicăm şedinţa ! strigă el sălbatic. Eu rămîn cu franţuştele ăstea, declară apoi, mîngîindu-le pe amîndouă sub bărbie şi privindu-le pe rînd cu un surîs larg, beţiv. Mergem cîteştrei... facem figuri...

Şi plesni iarăşi cu pumnul în masă, de se cutremură sticlele şi paharele.

Abia într-un tîrziu se trezi din mînie, singur în tot localul, cu fiecare din ele pe cîte un genunchi. Le ridică pe amîndouă cu cîte o mînă, ca pe două pachete, şi porni pe uşa din fund, în vreme ce fetele chicoteau de spaimă şi admiraţie sub strînsoarea muşchilor de piatră.

---

* Lasă-mă-n pace ! (fr.).

** Pentru că am auzit că dumneata eşti aici un fel de Don-Juan (fr.).

După cîțiva pași se opri.

— Nu! strigă cît îl lua gura, frîngîndu-și uitătura dură de statura arămie și gheboasă a domnului Alexandru Cocoșel, care apăruse mic în prag, ca un cîne roșu cu cap de om... Nu aici !... La mine acasă, în patul conjugal...

Și izbucni în rîs grozav dinaintea acestei idei năstrușnice. Iar fetele, lipite de pieptu-i, se priviră rîzînd fugar, redevenind apoi serioase și-și întoarseră spatele cu dispreț.

Ieșiră.

În urmă-le, Alexandru Cocoșel își săltă ghebul și-și frecă mîinile punctate de pistrui. În lumina roșie obosită a becurilor, părul lui roșu părea că luase foc. Se strecură printre mesele pe care le întrecea doar cu tidva și începu să urle la slugi :

— Mai repede, că se face ziuă !

Apoi se îndreptă spre „casă", legănîndu-și într-o parte și într-alta capul, ce ieșea din cocoașe ca dintr-o cutie.

În coloanele groase de praf, stîrnite de măturoaie, și-n răceala aerului năvălit prin ușile larg deschise, domnul Alexandru își făcu șoptind socotelile. Capul i se legănă într-una automat, ca o jucărie curioasă, neobișnuit de mare.

Fetele plecară de la Manaru a doua zi, puțin înainte de ora prînzului, în văzul întregii lumi. Manaru le primise chiar în camera de culcare și se trînti cu ele în cele două paturi conjugale, alipite unul de altul în mijlocul odăii. Toată noaptea se petrecu o orgie sinistră, cu țipete și chirăituri sălbatice, care trezi servitorii, îi aduse spăimîntați în antreu și-i făcu să se privească buimaci de somn și de neînțelegere. Pe urmă unul descoperi un colț al perdelei, și ochiul îi scormoni în lumina mare dinăuntru. Își perindară apoi rînd pe rînd văzul la colțul vicîcan, și cum îl puneau acolo, ochiul șters al fiecăruia se-acopera deodată de-un luciu sticlos. Începuse să se îndese unul într-altul și să-și dea brînci. Privirile lor luau acum înfățișări turburi, mîinile lor îndrăznețe se zbăteau lacome și ascuțite ca niște cîrlige asupra fetei din casă, care abia își mai putea feri pieptul și înnăbuși chicotele, făcînd-o s-o ia la fugă în lungul sălii, urmată de aproape de suflarea caldă a rîndașului. Pe urmă, în tăcerea nopții, răsună puternic trîntitul unei uși depărtate, zgomot care scoase din minți pe Marin, băietanul argat trimes de la vie. Îl făcu să-nlănțuie cu putere pe bucătăreasa Ilina, țigancă cu părul pe trei sferturi argintiu, trăgînd-o de la fereastra unde rămăsese zgîită, molfăind vorbe neînțelese din gingii și făcîndu-și cruce.

Dar peste cîtva timp, cîteşipatru erau iarăşi grămadă la pîndă. Una din artiste descoperi chiar ochiul iscoditor, pătrunzînd lucios şi împungător prin colţul perdelei, de parcă tocmai luciul lui mistuitor dăduse sfredel peteculuí de geam. Ea se înspăimîntă şi tipă atît de tare, că îndată cîrdul de servitori o luă la goană în lungul sălii colţurate, cu baba în urmă.

Înăuntru tropotul neregulat veni ca un zgomot material, şi fetele se cutremurară, vîrîndu-se sperioase sub subţioarele lui Manaru. Dar el rise nespus de voios de această întîmplare ; văzu ştafeta pornind cu precizie în zorii zilei spre Dealul Verdei, şi inima îi crescu de fericire.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Manaru trece zîmbitor prin lumea toată a orăşelului, multă şi bălţată, de duminecă. El ceteşte în mintea tuturor scena din noaptea trecută, amplificată. Nu ştie de ce sufletul îi rîde de fericire ; poate pentru că de acum nici un ochi nu-l va mai deşira cu compătimirea lui ! Ah, ochiul ăsta scormonitor al mulţimii cum taie şi cum sfîşie, cum doare ! Acum i-a înfrînt tăria, l-a uluit, l-a înfricoşat. E cu neputinţă să nu exulţi la priveliştea acestui ochi răpus, umilit, cu multiplele-i lumini frînte şi piezişe !

El îşi leagănă acum corpul înalt şi subţire într-un grup de prieteni, care-l tachinează cu glume proaste. Îi priveşte cu îndulgentă superioritate şi-n gîndu-i face socoteala de cîte ori avusese pe fiecare din nevestele lor. Şuvoaiele de burghezi se desfac de grupul zgomotos al boierilor, ca apele încontinuu reînnoite ale pîrăului de un pietroi colţuros. Se împreună apoi la un loc, după ce salută cu plecăciuni adînci şi zîmbesc, închizînd dintr-un ochi :

— Conu Iorgu Manaru...

— A dat iama prin femeile boierilor.

— Dec, dar lui Ramură n-are ce să-i facă.

— Nu ştiţi... I-a poruncit să se însoare cît mai curînd... altfel...

Manaru priveşte deasupra oraşului întreg, strîns în juru-i în ziua aceasta de sărbătoare, ca un stăpînitor clientela ce i se închină. Tot ce aduce a cît de puţină frumuseţe dintre femeile acestea, care trec în foşnete de stofe şi-n legănări ritmice, el a cunoscut, a avut, a stăpînit. El ştie toate dedesubturile lor şi-i place să şi le amintească privind pe sub gene cum îşi plimbă în grup siluetele elegante în costumuri fumurii sau în tonuri

stinse de iarnă, în saluturile exagerat de ceremonioase ale meşteşugăreselor, înzorzonate ţipător, comentind, în şoapte respectuoase numele animalelor în pielea cărora cocoanele s-au îmbrăcat.

Şi toată această perindare de tonuri şi culori, pătată de sîngele soarelui ce moare, i se pare un imens dans pe care concetăţenii i-l oferă, nemernici şi temători.

În adîncurile bolţii, albastrul ia o culoare rece, metalică ; în apus au rămas doar nori lungi tăind cerul de la o margine la alta, şi sulemeniţi diferit, strigător şi încurcat. Ai zice gratii suspendate în infinit, pe care s-au cocoţat păsările măiastre ale amurgului ; un învălmăşag de aripi, care se zbate uşor, îşi potrivesc un loc mai bun, se înfrăţesc sub împăcarea somnului. Iar plumbul înserării le înfăşură în valurile uitării, pe nesimţite — ca o mînă duioasă de gospodină — tot mai mult...

Prietenii au plecat.

Manaru se simte mulţumit peste fire ; în gît îi izvorăşte parcă un gust dulce de licoare îmbătătoare. Şi-i simte parfumul răspîndindu-i-se prin toate membrele, umplîndu-i tot corpul. Amurgul, lumea aceasta care zîmbeşte, petrecerea din noaptea trecută, petrecerile din nopţile trecute, atîtea femei de tot felul : slabe, corpolente, blonde, oacheşe, înalte, mici, femei cu pielea albă ca laptele sau roză ca aurora, de un brun-sidefiu, mistuindu-se în invizibile flăcări violacee, subţiri, şi reci ca vinele marmorei, sau de-un brun-arămiu, cald şi poftitor ca dulcea coloare a ciocolatei, cu feţe ovale sau prelungi cu pieptănături linse sau zburlite ; cu ochiu sfărămături de oglinzi cereşti, verzui ca tremurul frunzei în soare sau fulgere negre, rostogolindu-se ca privirile de tigru în orbite şi apoi fixe şi pironitoare, ca uitătura fascinantă a şarpelui... Toate, totul, întregul, nemărginitiul strîns în două braţe omeneşti, în braţele lui ! Pînă acum era doar o singură femeie, pe care şi-o amintea cu o neobişnuită claritate în cele mai ascunse amănunţimi ale corpului şi sufletului ; o vedea parcă la picioare-i şi parcă o cerceta cu o lupă uriaşă şi atotcuprinzătoare, căci o vedea toată deodată, în toate ale ei... O vedea şi-i venea să rîdă... atîta ciudă, pentru atîta lucru... cînd braţele lui puteau cuprinde nemărginitul.

— N-aţi mai venit pe la noi, domnule, şi lucrul ăsta o să te coste amarnic ! îl ameninţă în treacăt, din vîrful buzelor, silueta înaltă, învorvorită în blănuri, a doamnei Ignătescu.

Ea se mai îndepărtă cîțiva pași, apoi se întoarse, și aproape de tot lîngă dînsul, din fularul uriaș de castor, picură, iarăși, în urechea lui, chemarea sfielnică, tremurătoare :

— Mine la cinci sînt singură...

Păru că ar mai vrea să spună ceva, dar vocea se oprește de emoție. Ea trecu, dar Manaru rămăsese înecat în atîta zbucium cît putu vedea doar printr-o ochire fugară în sufletu-i trecător. „Sărmănica, ea mă iubește încă !", șopti el înduioșat, amintindu-și vocea timidă și moale, de parcă ar fi fost udă de lacrămi. Se va duce ! își strînse pumnii și se întinse de umeri cu voluptate reținută. „Ah, viața !", făcu el și aruncă din nou privirea de cuceritor peste mulțimea de capete, peste care forfota dihăniilor imateriale ale întunericului începuse să se lase în haite mai compacte...

Atunci fu deodată o tăcere ; apoi trecu ca o rumoare ; orișicum, prin urechile lui Manaru a vibrat ca o rumoare. Lumea trotuarului parcă se despică în două, ca să facă loc unei perechi, ce înainta agale spre dînsul, răspunzînd cu simplitate și binevoitor la neîncetatele saluturi. Înainte de a-i zări bine prin negura crescîndă, îi ghici. Cum nu se gîndise niciodată la dînșii ?

Erau domnul și doamna Moraru, sau cum li se spune în orășel : Moraru și Morărița. Se apropiară amîndoi cu același pas nezorit de nici cea mai mică grijă, legănați de același ritm de gînduri, z'mbind cu același zîmbet, care părea că se continuă de pe buzele unuia pe buzele celuilalt.

Manaru salută adînc.

Și el n-avu ochi să vadă decît răspunsul Morăriței : o repede înclinare a capului, mai degrabă o simplă plecare a pleoapelor pe fața smeadă de întuneric, pe care totuși o simțeai albă, strălucitoare în volbura blănilor și a părului negru, scoțînd cîrlionți ispititori de sub pălărioara ca o căciuliță. Și el observă bine : nimic, nici o mișcare în întreaga-i făptură nu tocmai înaltă, nici măcar o ușoară mișcare a capului către bărbatul ei și nici a acestuia către dînsa, nici mai apoi, cînd trecură de el, îndreptîndu-se în aburii întunecimii, mănunchi de suflete înfrățite.

Manaru înțelese că ei nu aflaseră de loc sau știau prea puțin de cele ce se șopteau în oraș. Altfel, oricum, apariția lui solitară, în noaptea ce umplea orășelul cu salve surde de neguri, i-ar fi făcut să se cutremure, în orice caz, numai de oroare...

El rînji, puțin zgîriat în amoru propriu, dar în sufletu-i simți că-și face loc o vrajă nemaiîncărcată, avu impresia că parcă i se topește ceva cald în adîncuri.

În urechi îi răsună vechea și cunoscuta zicală în orașul acesta : „Se iubesc ca Morarul și Morărița"... Și toată ființa lui se înfioră de grijă și de bucurie, la răsunetul vag al acestui demult ecou.

„Aici vom poposi puțin !", rînji el din nou, încordînd privirile în noapte și săgetîndu-le drept în spatele doamnei Moraru. I se păru atunci un lucru ciudat ; i se păru, din cauza întunericului, pe care numai lumina stelelor îl mai trăsnea puțin, i se păru că sub puterea ochilor lui, care o ajungeau din spate, Morărița se oprise. I se vedeau desigur pașii mutîndu-se unul după celălalt, dar la oarecare distanță, în negură, pașii aceștia păreau că se mișcă fără să înainteze și silueta fină a Morăriței se străduiește zadarnic să iasă din magnetul puternic ce-o țintuie.

Manaru avu exact această părere, pe care deseori ți-o dă noaptea începîndă sau depărtarea prea mare în zile de arșiță. El își aminti de Mefisto oprind pe Margareta, la operă, cu gestul lui magic. Aruncă atunci privirea sus spre stele și plimbă ochii siguri pe liniile frînte ale constelațiilor, ca un vraci pe semnele bizare ale unei cărți sibilice. I se păru că dincolo de noaptea aceasta este o lumină și un foc neisprăvit, care se întrezărește în ciurul întunericului prin lacrimile stelelor ; și razele acestora se lungeau pînă la el în smocuri care-l încununau, iar unele îi pătrundeau drept în ochi, și el avu senzația unei contopiri cu infinitul, cu veșnicia, un moment de atîta mulțumire, de atîta încredere în sine și atîta înțelegere, a sensului lucrurilor, încît i se păru totul al lui, încît i se păru că, numai să vrea, și totul al i-ar cădea, ca la un semn, la picioare. Crescu atunci atît de uriaș în noapte, încît avu senzația că dacă ar fi întins mîna cu bastonul, ar fi stins stelele, ca un paracliser cu capacul prăjinei luminările bisericii după denie ; și i se păru foarte curios acest lucru, cu atît mai mult cu cît azi toată ziulica nu pusese picătură de vin, rachiu sau bere pe limbă. Să fi rămas drojdia din ajun care-l lungea și-l scurta astfel ?

Nu, era cu totul altceva ; Manaru simți cu precizie. Era o dispoziție cu totul particulară, licoarea aceea nouă, cu totul imaterială, care i se vărsa în gînd și-n simțuri ca o inspirație... În seara aceasta era înzestrat cu puteri diabolice !

— Toate, toate, toate ! murmură el ca un descîntec, zdrobind în cuget un gînd nou, şovăielnic.

Şi îşi plăcu mult văzîndu-se cum boscorodeşte astfel nemişcat, învăluit în pardessus-ul pe care-l răsucise în juru-i ca pe o togă antică sau o pelerină medievală. Crezu acum că, sub magnetul privirii lui, Morarii se opriră, se-ntoarseră şi crescură, apropiindu-se de dînsul. Cînd ajunseră dinainte-i, ea îşi refugie în ochii bărbatului privirea neliniştită de porumbiţă în faţa primelor semne ale vijeliei.

Mişcarea aceasta bucură la culme pe Manaru ; fluidul diabolic ajunsese la ţintă ; era începutul. Acum crezu de-a binelea în orice izbîndă. Iar piaţa se udă îndată de lumina felinarelor electrice, care izbucniră — şirag brusc — ca o confirmare.

Chiar în cea dîntîi zi de lipsă a lui Moraru din oraş, Manaru se înfăţişa Morăriţei. El ştia, din lungul şir de îndrăzneli cu care dovedise pînă acum, că o femeie e pe jumătate cîştigată de curajul nemărginit al celui ce ştie să-l arate. Se întîmplă însă să nu nimerească drept în odaia în care credea că va găsi pe stăpîna casei, şi asta îi făcu să se întoarcă tiptil în antreu şi să sune, ca orice vizitator. În alte împrejurări, Manaru ar fi dat buzna prin toate încăperile şi ar fi răsărit, ca un cavaler din legenda frumuseţii închise pe viaţă, în iatacul ferecat al zmeului. De astă dată picioarele îşi îndoiră puţin coardele lor de oţel şi vitejia i se lăsă ceva mai jos de nivelul obişnuit, pe arcurile slăbite. Era de-ajuns să vezi numai cum stăteau aşezate jilţurile acelea bătrîneşti, cu spetează înaltă, înşirate de-a lungul zidului şi îmbrăcate în apărători albe de pînză, ca nişte bunicuţe umflate de crinoline, moţăind visul fără sfîrşit al trecutului, ca îndată să ţi se taie orice îndrăzneală. Şi asta încă n-ar fi fost nimic, dar uşa cea mare de la antreu pe care o găsise descuiată, ca şi cum în casa asta teama de neprevăzut n-ar tăinui în nici un ungher ! Ascultînd ţîrîitul stins al clopoţelului în depărtare, probabil în vreo sală din dos, Manaru se gîndi puţin uluit la îndîrjirea pe care, cu un moment mai înainte, i-o insuflase aceeaşi uşă deschisă şi la pasul viteaz cu care intrase, fără să bată, fără să cheme, la siguranţa cu care străbătuse camerele, de parcă ar fi mers la dînsul acasă, la credinţa nestrămutată c-o va găsi în a treia odaie din dreapta, colţul dintre stradă şi curte, unde le ştia de mult iatacul şi unde voinţa lui, de puterea căreia nu se mai îndoise de vreme îndelungată, îi poruncise din depărtare, prin uşi şi prin pereţi, să-l aştepte.

Acum însă se întîmpla ceva ce-i mărea și mai mult nedumerirea : sunase de trei ori, așteptînd cîte trei minute după fiecare împungere a butonului, și nici un semn de viață din casa asta, care parcă era goală. Sună a patra oară, hotărît că, dacă nu va veni nimeni, să cotrobăiască iar odăile, încăpățînat la culme să ajungă la un sfîrșit oarecare sau — Doamne ! — la un început ! În orice caz, să nimicească orice gînd de opunere cît de neînsemnată cu îndrăzneala și repeziciunea mișcărilor lui !

Ci iată că ușa cea mare se deschise în sfîrșit. Adică se crăpă atît cît ar lăsa să iasă un cap cu păr roșu, zburlit, și o față rumenă și aburită, pe care vreun glumeț parcă lipise un gogoșar. Gogoșarul făcu o mișcare de animal marin, lăsă să se vadă cele două găuri ale nărilor, care părură să adulmece pe cel venit. Manaru avu impresia că fu privit cu nările, căci alte urme de ochi nu se mai zăreau pe fața aprinsă și informă, și asta-i tăie iarăși curajul.

— Domnul e la București ! auzi o voce surdă, care i se păru că vine de departe și nu de sub gogoșarul ce se zbătu într-una cît ținu vocea aceea, ca o echinodermă pe nisip.

— Vreau să vorbesc cu cucoana...

— Cucoana... aici vocea ascunsă făcu o pauză mai lungă. Echinoderma se zvîrcoli dureros, de parcă ar fi fost presărată cu sare, și iarăși se auzi ca de sub apă : ...nu se poate... Domnul nu este aici...

Ușa pornise să se închidă peste strania apariție, dar mîna puternică a lui Manaru apucă vînjos clanța dinafară ; cîteva clipe ușa aceasta se zbătu între Manaru și arătarea roșie, dar brațul lui fu desigur mai tare.

— Du-te de cheamă pe cocoană ! se răsti atît de puternic Manaru, că gogoșarul se făcu mic pe fața rotundă, și abia acum se deschiseră deasupra lui două crestături negre, lungi și înguste, ca două urme de creion.

Apoi îndată capul se vîri în burduful dedesubt, încotoșmănat în șaizeci de boarfe, și toată această alcătuire diformă se porni brusc, în mișcare grăbită și nemodificată, ca un ghem de petece împins cu piciorul. Drept la jumătatea antreului se opri :

— Cine sînteți dumneavoastră ? se auzi vocea din stomac.

— Un domn...

Ghemul porni iarăși. Dispăru prin ușile din fund și reapăru după minute de așteptare.

— Cum te cheamă ?

— Un domn, ți-am spus ! urlă Manaru scos din fire. Am Treabă cu stăpînu-tău sau cu stăpînă-ta...

Din ghemul de boarfe se desprinsese iarăși ghemul mai mic al capului, apoi amîndouă se contopiră, și arătarea se mistui din nou.

Și iarăși trecură minute.

Manaru se așezase cu spatele spre fundul antreului.

Era bine să nu fie văzut chiar de la început. De aceea nici nu întoarse fața cînd auzi ușa. Se prefăcu plin de luare-aminte pentru albumul de fotografii de pe masă, întorcînd cu mult interes paginile cartonate, în vreme ce urechea prindea cu atenție de asasin piș-pișul pantofilor de pîslă pe covoarele lungi, ca niște poteci.

Manaru tresări cu prefăcută putere numai cînd simți pe Morărița aproape de tot de dînsul. Atunci se înclină adînc, îi apucă mîna albă, pe care o trase spre buze smulgînd-o, cu afectată delicatețe, pînă deasupra cotului, din mîneca largă a capotului cu desene egiptene, și brațul prea alb îl cutremură.

Ridică îndrăznet ochii și-i împlîntă în ochii Morăriței, care-l cerceta severă și neînțelegătoare :

— Ce doriți, domnule ?...

...A, va să zică, nu „domnule Manaru" ?

— Nu mă mai cunoașteți, doamnă ?

— Ba, da ! Domnul Manaru !

— Chiar el, chiar el...

Și-apoi tăcere, căci el dăduse acum drum să vorbească ochilor, care scînteiau jucăuși ca flacările acelea infime pe metalul înroșit în spuză.

— Căutați pe bărbatul meu ?...

— Da... o afacere urgentă... unde aș putea să...

— ...să ?...

— ...discutăm...

— Să discutăm, dacă socotiți că vă pot lămuri cu ceva, chiar aici, domnule...

Vocea ei, la început semeață, păru mai prietenească acum, și fața i se discordă ; Manaru o privi din nou pătrunzător, dar șovăi puțin, simțind că-i lipsește cuvîntul din gît. Și asta îl făcu să-și strige singur în gînd cuvinte aspre și insultătoare !

Pe figura ei se cumpănea încă mirarea cu bunăvoința. Birui cea din urmă. Clipa aceasta păru s-o fi așteptat Manaru, căci abia acum își reveni. Și ca să n-o strice de la început, bătu puțin cîmpii departe. Ea-l privea uimită și se vedea din mobilitatea întregii figuri cum se sforțează să înțeleagă ceva

Era frumoasă, grozav de frumoasă, asta e ! Părul negru — tăiat într-o parte de-o șuviță argintie ca de-o cărare abia perceptibilă — cu vîrfurile încîrlionțate în toate chipurile și strîns în grabă într-un coc destrămat. Figura nepudrată păstra o albeață mai mată, mai intimă, iar umerii obrajilor luceau de la sine cu rozul lor aprins de cărbune. Gulerul capotului, cu desenuri vișinii, se închidea tocmai cînd începea șănțulețul sinilor, tăind pe pieptul puternic un triunghi alb.

— Domnule, eu nu înțeleg de loc ce spuneți dumneavoastră...

— Doamnă, nu înțelegeți că aiurez, că vă iubesc...

Ea făcu un pas înapoi, mai mult surprinsă, ca și cînd convorbitorul ar fi înnebunit brusc dinaintea ei. Migdalele negre ale ochilor își întoarseră vîrful de inimioară și mai mult spre tîmple, și fruntea i se încreți, iar toată fața, cu triunghiul pieptului cu tot, se acoperi deodată de-o roșeață aprigă. Ea-l măsură apoi de sus pînă jos, răsuflînd scurt și șuierător, se-ntoarse spre fundul antreului, privindu-l încă peste umăr, cu buzele schimonosite de tot disprețul de care era în stare, și porni cu pas de sus, rar și apăsat.

Însă în adîncul negru al privirilor acelora, Manaru ochitor dibaci, prinse din zbor două unde căprii de teamă — pasul ei tocmai se grăbea cînd el o ajunse din urmă și o apucă în lațul de oțel al brațelor, pe după mijloc.

Fu o luptă scurtă și mută, o grindină violentă de sărutări pe ceafă, pe umerii care se dezgoleau și se acopereau necontenit, unul după altul, în zbaterea ei înverșunată, pe părul al cărui coc se desfăcuse de tot. Ea începu să strige, dar din gîtul umflat de nebunia indignării nu porniră decît cîteva sunete aspre, guturale. El văzu în dreapta ușile larg deschise ale dormitorului, plin aproape tot de cele două paturi alăturate, cu tăbiiile uriașe, galbene lucitoare ca lămîia ; dintr-o smucire îi întoarse fața spre dînsul și-i prinse buzele strînse între buzele lui, înnăbușindu-i orice putință de strigăt și împingînd-o încet, dar sigur, spre întinsoarea desăvîrșită a macaturilor roșii.

În prag ea-și îndoi, își întrei forțele, fără izbîndă, și acum, albă ca hîrtia, cu figura răvășită de cutele groazei adînci, cu părul despletit, cu ochii măriți de tot mai spăimîntată, mirare, orbiți de roua lacrămilor disperării, ceda milimetru cu milimetru spre marea de roș a macatului întins pînă la nemărginire.

Dar pe somiera ce se scufundă adînc, o luptă se încinse de astă dată crîncenă, necruțătoare. În cele din urmă, ea scăpă

izbindu-l cu un sfeșnic electric mobil, apucat de pe măsuța de noapte, și se năpusti prin ușa cu canturile de părete, înecîndu-se sub sugrumul înnebunitei respirații.

Manaru rămase întins într-o prostrație desăvîrșită, scîrbit, descurajat, nu de lovitura care-l pălise cu nădejde, dar de această îndîrjire furioasă, de care nu se mai împiedicase niciodată și care îl neliniștea lucru nespus de straniu — ca o grozavă presimțire. Nu i se părea deloc neexplicabilă, dar absolut deloc, încăpățînata rezistență, și totuși liniștea creștea...

Un gol mare în cap, în pîntece și în suflet îl ținea încă printre cuverturile și cearșafurile vrășulite. Atunci urechea prinse un foșnet ușor, de fantomă, și închise ochii, prefăcîndu-se ametit de-a binelea. Desigur, intrigată de nemișcarea lui, ea se întoarse să vadă efectul loviturii ; dacă avea să se aplece asupra-i, să-i încerce bătaia inimii, o va apuca iarăși, de astă dată cu toată furia deznădejdii, îi va sfîșia vestmintele, o va mușca, o va zgîria cu ghearele, cu dinții..

Dar ea nu se grăbea de loc. O simțea nemișcată, fixîndu-l dintr-un colț ; crăpă puțin pleoapele și-o văzu într-adevăr privindu-l liniștită, superbă, frumoasă. El aștepta încă, doar o va păcăli în cele din urmă.

— Dacă nu pleci mai degrabă, voi chema slugile să te îmbrîncească.

El nu răspunse. Auzi atunci zgomotul ușor al pantofilor de casă depărtîndu-se. Era de tot sigur că se va opri după cîțiva pași, ca și întîi ; dar zgomotul acela continua să se audă la intervale sigure și hotărîte. Acum se îndepărta prin antreu. Sări din pat și se luă după dînsa. O găsi în mijlocul antreului, așteptîndu-l, căci geamătul soneriei ușurate o prevenise. În mînă avea un revolver foarte mare și constrasta glumeț cu mîna ei micuță, dar în cutele feței se desena în linii tari accentul hotărîrii.

— Ei bine, cheamă-i ! spuse el. Voi rămîne necontenit în pat. Îmi voi scoate haina, toate hainele, și mă voi vîri în așternut. (Începu să rîdă răutăcios). Și n-aveți decît să mă dați afară și să aruncați hainele după mine ! Cred că orașul se va amuza mult de această împrejurare.

Aiura înainte, investind amenințări de copil, și le spunea hotărît, căci se simțea în stare să meargă chiar pînă acolo. Dar risul pe care ea i-l aruncă în față ca un stropșit de salivă îi dezbrăcă și cel din urmă văl al curajului. Se simți atît de mic, atît de urît, atît de slab, că picioarele i se tăiară. Se lăsă pe-un scaun.

— Iartă-mă ! biigui. N-am știut ce fac. M-am purtat ca un rîndaș. Dar nu mai sînt de mult stăpîn pe faptele mele...

Ea-l privea încruntată și totuși în ochii ei se vedea o picătură de înțelegere ; din instinct ea înțelegea totul și-i primea vorbele care urmau, pentru oricine altul fără fir, neclintită, cu liniște și — Doamne ! se înșela el ? — cu interes și compătimire.

— Ha ! Ai putea să-mi spui dacă ea s-a... zbătut la fel... spune ? și îndată, îndată plec...

Apoi deodată se ridică în picioare, clătinîndu-se, înălțîndu-se parcă și scăzînd ca umbra agitată de o lampă zgîlțîită. Ochii îi scînteiau amenințător și pumnii i se încleștară.

— ...toate femeile pe la care am trecut, șuieră el printre dinți, mi-au dovedit că nu-i decît o glumă, o nebunie trecătoare. Mi-au limpezit sufletul de veninul roșu, și iată, acum, mi l-ai turnat iarăși înăuntru...

Figura i se strîmbase fără încetare de durere și de nebunie ; apoi deodată creșturile acelea, întretăiate sinistru, începură să se descălcieze ; chipu-i luă acuma înfățișarea blîndeții.

— Spune, se rugă el milog, așa-i că dacă nu eram astfel, violent... cum să spun, dacă m-aș fi purtat altfel... dacă... delicat... altă dată... mai tîrziu.. tîrziu de tot...

I se păru că ea e gata să izbucnească iarăși în rîsul falș și batjocoritor și parcă-i fu frică de ascuțimea rîsului aceluia, căci făcu o mișcare bruscă. Dar fața ei rămase liniștită și corpul parcă i se descleștă din atitudinea țeapănă și bravă. Ea-l privea acum cu toată compătimirea, dar buzele îi rămîneau pecetluite.

— De ce nu răspunzi ?...

— E de prisos...

— ...de prisos...

Ea nu mai zise nimic. El o privi încă neîncrezător, dar îl uimi siguranța ce se cetea pe chipul ei ; de bună seamă c-așa trebuie să fie, se gîndi el, și mai spuse stins :

— Bună seara ! deși era la nămiazi.

Porni clătinîndu-se și la ușă se odihni puțin, răzemat în mînerul da alamă.

Și înainte ca să dispară cu desăvîrșire, se întoarse, în același timp amenințător și rugător :

— Voi mai veni o dată... nu știi ce mare nenorocire... se va întîmpla... dacă nu mă vei primi...

Crezînd c-o amenință pe dînsa, ridică din umeri, plictisită...

A doua zi Manaru se deșteptă cu durere mare în tîmplă ; în cameră erau transparentele lăsate, întuneric și frig. De cînd

cu hoinărelile lui, servitorii ăştia îşi băteau joc ; făceau foc de mîntuială, cum de mîntuială le făceau pe toate. Dincolo de cuget, Manaru întrezări cum s-ar putea îndrepta aceste neorînduieli. Dar închise repede pleoapa gîndului, gonind cu scîrbă din lumina lui pe cea menită să-i readucă tihna căminului.

Întoarse butonul electric ; undele galbene umplură îndată odaia, şi el le văzu chiar izbindu-se de portretul Frosicăi ca razele răsăritului de o răzleaţă stîncă marină ; păreau că toate s-au adunat acolo, ca s-o facă să strălucească într-un nimb nesuferit.

Văzul lui se opri astfel fără vrere pe chipul celei care, de şapte luni şi mai bine, îşi ispăşea exilul în dealul viilor. El îi cerceta acum mersul cutelor feţei arcuite cu rotunjită măiestrie de fotograful „în culori" de la Viena — să vadă care din ele ar fi putut deveni accentul acela sever de energie şi scîrbă — o ! mai ales de scîrbă — de pe figura severă, din ajun, a Morăriţei.

Le luă pe rînd pe toate, şi toate, adîncite sau întinse, dau boiului zîmbitor expresii de plăcere, de extaz chiar, sau cel mai puţin de cochetărie, de închipuită pudicitate : „Ei lasă, lasă, ce faci ? Eşti nebun, vai, dar eşti scandalos !" Şi nimic mai departe. Puţină rezistenţă, o zbatere cu mişcări prefăcute, stîngace, dînd cîştig de teren tot mai mult din Ramură, care înţelege că trebuie în orice caz săvîrşit acest ritual şi care se luptă alene, sigur de izbîndă.

Durerea din tîmplă apasă acum ca un vîrf de cuţit. Inima lui Manaru bate în ritmul, din ce în ce mai grăbit, al mişcărilor spurcate, pe care le vede cu închipuirea. Sare din pat, neputincios să mai reziste vedeniei. Pe înaltele-i picioare, trupul de oţel vibrează ca o lamă călită. Se repede la lavoar şi potoleşte jarul din piept cu pumnii plini de apa grea şi rece. Se îmbracă şi trage transperantul.

Ninge ; pe prichiciul din afară, rozetele de nea îşi tremură convulsiv picioruşele înflorate, parcă se înfricoşează şi ele de suflul aprig al năvalei de deasupra. Sfinţii s-au pus să-şi scuture preşurile cu nădejde. Pe Manaru îl orbeşte puzderia de steluţe albe ; clipeşte, strînge ochii în ploape, dar roiurile necurmate îl orbesc din nou. Şi simte în ochi o plăcere, o uşoară plăcere, care se întinde tot mai mult înăuntru, trezeşte începuturi de amintiri vagi, aşa cum tresar clapele pianului vechi sub slabe apăsări de fantomă în odaia neumblată a unui mort de mult.

Dar iată, apăsarea amintirii atinge acum o clapă al cărei vuiet, aspru şi dureros, îl cutremură de sus pînă-n picioare, îl

clănțăne dinții, îi zburlește toți nervii, parcă i-ar fi apăsat pe-o bubă. Primii fulgi de anul trecut! Sărbătorirea apariției lor în trei: Frosica, Manaru, Ramură... Oare trecuseră atunci peste formalitatea luptei?

Manaru iese în fugă, trîntind ușile; și afară îl întîmpină bucuriile celorlalți și ale vieții. Zăpada a prins, și fulgii rid cu toții de bucuria omenească.

Parcă-i un miraj multiplicat la infinit de dinți rizători; pretutindeni domnește risul.

— Prinde! Prinde! Asta-i bună! Cam tîrzie, dar e bună! Își dă cu părerea moș Mitrică Dranovete, misit, cotar și la nevoie chiar misionar, scuturînd voios cizmele de pecingenea albă. Salut, boierule! Să trăiești și la mulți ani!

Și el apucă răspunsul lui Manaru cu un surîs, din zbor, trecînd înainte, vesel că poate vesti și altora părerea lui bună.

— S-a prins, se prinde!

Bietul moș Mitrică, el n-are poate lemne nici pentru o săptămînă, și se bucură ca și un copil ce-și curăță tărîia în șopru.

— S-a prins, se prinde!

Vor urma poate viforniță, geruri peste fire, și atunci desigur va blestema iarăși „vremea asta afurisită, parcă-și face de cap Dumnezeu!", cum zicea anul trecut, dar acum e fericit că zăpada e lipicioasă și covorul alb se întinde cu sîrguință, astupînd urîțenia glodului.

Manaru simte și el, curios! parcă în afară de conștiința lui, undeva departe, în hău sau în vreme, mijește de bucurie. Dar de acolo din depărtarea aceea, pînă în adevărata-i, imediata-i conștiință, e o distanță de temut, un abis în care se întretaie și scapără norii grei ai amărăciunilor, îndoielilor și dezgusturilor. Albeața asta nesfîrșită, care altădată îi umplea sufletul de toate bucuriile căminului, de la focul din sobă pînă la albeața identică a Frosicăi goale în căldura de subterană adîncă a odăii de dormit; de astă dată i se pare stricată de ceva negru, distonant și supărător — un punct inexistent și totuși persistînd să întunece vederea, ca acele neguri subite din colțul ochilor care te sperie pe neașteptate, te fac să întorci brusc capul, pentru a nu surprinde nimic real, și totuși împăienjenind necontenit izvorașul secat al lacrimilor, începușeri nedefinite și insesizabile, ca o veste a nevăzutului, ca o prevestire sinistră.

Piciorul lui Manaru despică acum pîrtie prin mahalalele depărtate, apoi cotește spre Olt, prin țarinile înzăpezite, în care talpa lasă urme pe covorul alb. Pe aici parcă n-a nins așa ca în oraș și, Doamne! parcă nu mai ninge de loc. În văzduh a rămas

un fel de fulguială neputincioasă și leneșă ; ultimele steluțe de nea de-abia sosesc legănate și batjocoritoare, ca acei soldați beți și nedisciplinați ce-ncheie totdeauna coloanele, lungi, sure și posomorîte. E parcă un făcut, trebuiau să-i arate și ele lui Manaru că totul nu-i decît un fel de glumă și o bătaie de joc.

Mirișteа înzăpezită, buburoșată de cuiburile negre ale porumbilor tăiați, se sfîrșește repede în poalele zăvoiului. Talpa lui Manaru stîrnește acum foșnetul de metal subțiat al frunzelor căzute. Pe aici zăpada n-a prins decît insulețe-insulețe pe sub ochiurile mai largi dintre copacii triști și pudrați. Cîte unul se deșteaptă din somnul hibernal, vede desigur că a încetat ninsoarea și scutură cu dispreț buleandra de ghețușuri de pe umăr, care se năruie toată în capul musafirului nepoftit. Însă Manaru răzbate îndată la capul polului, pe șleahul larg, stă în loc și privește în urmă-i — mare ocol a făcut ! Apoi o ia tot înainte pe scîndurelele răsunătoare ale podului, dispuse în chip de trotuar.

Dedesubt Oltul curge, între două chenare înguste, argintii, de nea, în șuvoaie grele și adînci : găurile învîrtitoare, ochi de bulboană, privesc lumea de deasupra cu hăinoșia întunecată a adîncului. Ochii aceia mulți și toți se fixează asupra lui Manaru, de parcă divinitatea răului s-ar fi ridicat dușmănoasă și pinditoare la suprafață. Sprîncene crunte de unde gălbui îi înconjoară în curgere necurmată și-n vuiet fără oprire ; brațe de apă se desfac din trupul înmugurit de ochi și alunecă lacome prin maluri ; apucă hrăpărețe la subțioară ostroave întregi înrămate de zăpadă, și se înfundă iarăși în buzunarele mătcii, pierzîndu-se în zăvoaiele depărtării.

Pretutindeni un zbucium necurmat de scăpare din sine și pretutindeni o întoarcere rușinoasă, înfrîngere și neputință.

Manaru retrăiește lupta din ajun, și abia aici, în mijlocul sănătății aspre a naturii, începe să se îndoiască. Hm... Oare să fie într-adevăr vreuna... Una singură...

Și întrebarea asta neterminată îl luminează deodată. Rîde cu voioșie, privind șuvoaiele groase și galbene, dar ochii vulturilor îi moaie puțin veselia. Se îndepărtează de albul parapet metalic și-o ia agale înapoi spre orașul depărtat, ce-și scoate cupolele și vîrfurile ascuțite dintr-un nor despletit de ceață, de parcă ar fi luat foc din vale pe dedesubt.

Drumul se întinde negru și ridicat, lasă burtă la mijloc și urcă iarăși spre oraș ; sub bolta de plopi centenari, hăt, la jumătate, i se năzărește în tulburul zilei o căruță, înaintînd mică și domoală ca o jucărie.

Scăpat de obsesia rîului, el rîde acum zgomotos. Se revede părăsind pe Morărița... Își aduce aminte de toate vorbele, de scîncelile lui... Și la fiecare. cîte-o nouă undă de rușine îl lovește în obraz. A putut el să se poarte atît de slab. S-a făcut de rîs ! Totul trebuie îndreptat astfel ca ea să creadă într-o prefăcătorie a lui, un rol jucat în mai multe chipuri, cel lăcrămos de la urmă fiind coarda de rezervă a canaliei care nu dă îndărăt de la nimic...

Manaru era satisfăcut ; el coborî costișa podului cu pas alene, cu fața iluminată. Cuvîntul „canalie" l-a înzdrăvenit complet.

În vale, între dînsul și orășel, ceața începuse să presare mici incendii, ca exploziile obuzelor pe cîmpul de război. Pe urmă, o fumăraie deasă contopi totul, parcă pămîntul întreg s-ar fi aprins. În dreapta și-n stînga drumului, pînă cît mai ținea ochiul, zarea se înecă în aburul de pîclă. Și-n desimea lui inegală, ființele omenești luau dimensiuni de fantasme. Colea, aproape, în vale, păzitorii zarzavageriilor, strînși la foc, unde parcă incendiul subteran răzbise prin crusta pămîntului, și vedeau ca o ceată mărunță de liliputani, iar dincolo, departe, lucru nemaipomenit, peste Olt, pe culme, prin fumul necontenit mai opac, un călăreț părea tot atît de înalt cît dealul pe care-l călca ; ai fi zis că dă de cer cu vîrful căciulii.

Manaru ridică din umeri neînțelegător ; i se părea că pășește într-o lume stranie, ireală. I se părea că străbate acum funduri de ocean. Tristețea îl copleși iarăși. Se întrema din nou : E oare cu putință să existe într-adevăr ceva întreg, în totul și în totul întreg, neștirbit de vîrcolacul nici celei mai slabe umbre ?... Un suflet femeiesc ?

Și privi în juru-i, așteptînd răspunsul din nepătrunsul ceții. Dar nu venea nici un zgomot, nici cel mai mic zgomot. Liliputanii se înecaseră de tot în negură, iar pe creasta dealului, trupul calului și-al călărețului dispăruseră, și numai capul cu căciula lunecau deasupra abisului, ca o lună din închipuiri de troglodiți, ca o arătare sinistră și cobitoare.

Demult, de nu se mai ține minte, pentru întîia oară, acum Manaru și făcu semnul crucii.

Ca în toată iarna aceasta, nici acum zăpada nu se prinse de loc. Pe străzile umede, noroiul plescăia sub tălpi, care-l zvîrleau departe în șiroaie groase, păcurii. Doar dimineața pojghița gheții de peste noapte mai ținea împietrită această revărsare murdară de glod, care reîncepea o dată cu pasul omenesc. Puțin, după faptul zilei, urmele încălțămintei se-ntîpăreau ca-n ceară ; erau

urme de bocanci grei cu ştiftori, încrucişîndu-se cu găurelele dispuse geometric lăsate de galoş, urme de taplă largă, bărbătească, distanţate la intervale rari, printre care peceţile ascuţite ale paşilor femeieşti se legau în lanţ mărunt, ca un şir de rîndunici ; parcă le şi vedeai în mers zorit, abia ţinîndu-se de călcătura destinsă şi apăsată a cizmei voinicesti.

De cînd tot se ducea la piaţă dis-de-vreme, Manaru prinsese toate aceste deosebiri, căci abia în zilele de tîrg mai putea avea prilejul să revadă pe Morăriţa.

La cea dintîi întîlnire, a salutat-o larg, ştrengăreşte, însă ea nu l-a văzut, sau poate s-a făcut preocupată de modul cum servitoarea trebuia să aşeze în coş, fără să le strice, cîteva buchetele de ghiocei, rămăşiţă a zăpezii ce se luase. Manaru îşi făcu loc printre două vînzătoare şi se postă drept în faţa ei, în dosul liniei lungi de ţărănci chincite cu picioarele sub şezut, cu braţele cruce în sînii cojoacelor, îmbrobodite şi cocoşate de frig, nemişcate dinaintea ştergarelor cu grămăjoare de bunătăţi, ca o galerie de idoli vechi de piatră înnegrită, în faţa cărora credincioşii se prosternă în mătănii asidui de cumpărători aprigi la tocmă. Şi Manaru zîmbeşte la priveliştea şiragului de idoli precupeţindu-şi singuri ofrandele ; apropierea asta barocă îi suflă iarăşi pe sub capacul ţestei un vînt de înviorare. Ar fi vrut să fie peste tot o răsturnare grozavă din vîrf pînă-n temelii, şi-şi dă seama că simte această nevoie acum mai mult ca niciodată, o simte în sînge şi în măruntaie, ca foamea şi ca setea, chinuitoare şi neogoiată.

Şi iată că femeia asta neaşteptată se aşează de-a curmezişul prăbuşirii generale. Şi iată că îndată atunci el vedea lumea restabilită în temeliile pe care le ştia întîi şi pe care începuse să se înveţe a le socoti pe urmă învechite, bădărănesc cioplite, putrede, mincinoase.

Încurcat în păienjenişul tuturor întrebărilor fără răspuns, ca un halucinat, el se învîrte în jurul Morăriţei, apare în dosul vînzătoarei care o serveşte, se trezeşte cot la cot cu dînsa, sare peste şiragul de idoli, în zarva de mîriieli şi protestări acerbe, pentru a-i fi necontenit în faţă sau alături. Vorba pe care ar voi să i-o spună se îngrămădeşte în gît, se preface în salivă, tot plimbîndu-o cu limba de colo pînă colo. Şi tot nu începe să îndrăznească. Îl apucă iarăşi necazul pe sine, niciodată nu i s-a părut sie însuşi mai bleg ca acum. Şi simte din nou o plăcere neînfrîntă să-şi dea în gînd epitete caraghioase. Un singur lucru îl mai încurajează ; ea desigur se preface că nu-l vede şi nu pare de loc contrariată de ocolurile lui tot mai apropiate. În

sfîrșit, a izbutit să se amestece într-o tocmă cu o vînzătoare mai încăpățînată. Dumnezeule, vocea ei e liniștită și privirea-i limpede nu pare a mai păstra nici un necaz...

Dar, lucrul naibii! Acum tocmai seninătatea asta îl încurcă! Cuvintele îi fug din cap ca un stol de vrăbii la o apariție neașteptată. Se ține astfel după dînsa, prostănac și caraghios. În cele din urmă își aduce aminte comparația cu idolii și i-o spune, întinzînd cuprinzător mîna deasupra întregii piețe. Ea zîmbește : va să zică, i-a plăcut. Și i se ține iarăși încîntat pas după pas. Dar, repede, repede, o îndoială îl pune din nou în cumpănă : dacă ea a zîmbit numai așa, a bătaie de joc, pentru că el a glăsuit-o, floricica lui de imaginație, dintr-o dată, fără nici o legătură, ca pe ceva aflat din altă parte, sau amintit dintr-o carte ? Trebuia desigur să i-o spună încă de pe cînd se aflau în marginea pieței ; de acolo s-ar fi văzut mai bine justețe-ai și ar fi părut într-adevăr o improvizație ! Aici vînzătoarele stricaseră șiragul și-l știrbise pe distanțe mari. El privi speriat peste întreg cuprinsul pieței ; respiră ușurat. Comparația tot era bună, dar tristețea nu-l părăsi, căci inspirația secase iarăși, și pe urmă grija de ce va fi zicînd dînsa de vorbele lui fără legătură și de tîrcoalele necurmate reîncepu să-l neliniștească peste măsură. Vai ! Niciodată nu s-a gîndit ce-ar putea zice o femeie de stăruințele sale. Totul era să nu se gîndească la nimic și să dea buzna ! Și acum, cînd doamna Moraru, mulțumită de cumpărături, îl salută fără nici un cuvînt, cu o scurtă și severă înclinare a capului, care-l încunoștiință că ascultarea ce i-a acordat a luat sfîrșit, el rămase pe loc nemișcat, ca la o poruncă fără chip de răstălmăcire.

Și-l trezi din starea asta de nemișcare zgomotul tîrgului, care începu de-abia de acum să-i pătrundă cu adevărat în urechi.

— Boierule, boierule, trei poli perechea...

— Aici la mine, boierule, le-am lăsat la doi cincizeci... ieri le-a ouat...

Iar cleștele grătarului cu mititei birui totul cu zgomotul infernal.

Arde și frige
Și n-are gură să strige,
Mitite-i-ii !

De cîteva ori s-a prezentat la Moraru cu planul unei ingenioase afaceri, care-l încerca de ani și la roada căreia ar fi vrut să fie unic culegător. Lui Moraru i-a surîs ideea și l-a primit cu tot entuziasmul. Dar atunci casa i s-a părut goală de orice altă

ființă, afară de bărbatul priceput în treburi de comerț fulgerător și de mistic în mare. (Aflase el ceva ? Afecta liniștea și ignoranța pentru a arăta nepăsarea sau pentru a-și bate joc ?)

Într-o a doua zi, însă, după plecarea Morarului la București, Manaru a sunat cu violență la intrarea asociatului ; chipurile, pentru tradiționalele „hîrtii uitate pe birou", dar n-a venit nimeni să-i deschidă. A bătut stăruitor trotuarul din fața casei, mai bine de un ceas — cu aer — ce i se părea văzut dinăuntru — de om de afaceri stînjenit și contrariat în mersul vertiginos al operațiilor de un lucru cu totul lipsit de importanță. Își exprimă chiar cu voce tare nedumerirea și ciudat față de cîțiva prieteni trecători, care nici gînd n-avuseseră să-l întrebe de rostul lui în fața acestei porți. Dar cît strigă de tare, nimeni nu veni să-i deschidă. Poarta de dreve era înlănțuită și lăcătuită atît de strîns, că abia de făcea zgomot cînd o zguduiai cu toată puterea.

De ziua aceea, nopțile ce urmară începură să-i fie grozav de chinuitoare : spiritul Morăriței îl vizita fără preget la fiecare jumătate sunătoare a pendulului, ca o fantomă rea. O vedea intrînd pe ușă, ușoară ca un vis, necontenit destrămîndu-se și veșnic refăcîndu-se ca norul de țigară. Apoi prindea din ce în ce mai multă consistență, o vedea aidoma, trup și viață, privindu-l lung și languros. Capotul de casă i-e prins într-o cataramă de jartieră și lasă să se vadă aproape toată pulpa tare, rotunzindu-se lunguieț. Mîna lui se întinde tremurătoare și ochii fixează fantoma, hipnotizînd-o, imobilizînd-o. Nebunia curiozității îi dilată nările, ochii, sufletul întreg, îi scurtează respirația, făcînd-o gîfîitoare. În faldurile capotului albastru stă ascuns tot ce face gloria acestei femei ; o singură aruncătură de ochi, și totul ar fi redus la obișnuitul profan și impur. Închipuirea lui Manaru atinge cu mîini tremurătoare marginea capotului, însă acesta rămîne nemișcat, ca faldurile de ceară ale vestmintelor de păpuși. Închipuirea lui înnebunită doboară atunci și smulge ; dar vestmîntul apărător rămîne veșnic nemișcat, unul și același cu misterul învestmîntat, ca îmbrăcămintea imaginilor din lentilele răsunătoare. Și atunci în sufletul lui sfîrîie și mai arzător jăratecul poftei, peste care cade încontinuu picătura de păcură a imposibilității.

Și timpul îl duce astfel în goana-i necurmată și necruțătoare ; lui i se pare că-l duce învîrtindu-se ca un zănatec în jurul său însuși, fără spor și fără preget. Ca pe unul din asteroizii aceia mărunți și sterpi învîrtindu-se în goană nebună și de prisos în jurul lor și-n jurul soarelui. Cînd îi veni întîi această idee, Manaru se cam înspăimîntă ; ea-i veni cu atîta intensitate și-l

obsedă într-atît, încît îi aminti un fost prietin pe care-l vizita la un ospiciu, învîrtindu-se fără să amețească și asigurîndu-l că-i burghiu. Și-apoi imaginea asteroidului reveni din ce în ce mai des, mai sigură și mai precisă, de parcă și-ar fi arătat din ce în ce mai temeinic existența în obiectivul lunetei unui astronom descoperitor. Acasă, gîndindu-se la ea, pe stradă, la cafenea, la un prieten, într-una cu gîndul atras de magnetul puterii ei ascunse în misterul depărtării, el avea tot mai mult impresia că se răsucește deodată în juru-i ca un vîrtej și astfel o ia razna de-a lungul străzilor, în neostoiat tîrcol pe lîngă casa Morăriței, ca pe lîngă palatul din povești al soarelui.

Timpul îl ducea astfel în spirală din ce în ce mai strînsă spre monomanie, pînă cînd el se răzvrăti deodată. Primăvara venise de mult, sau, mai bine, acum era primăvară adevărată, adică nu acel sfîrșit de iarnă care-i mănîncă primele luni cu murdăria șivoaielor și-a noroaielor revărsate, cu zăpezile acelea apătoase, mari și destrămate în bob, ca scamele de bumbac. Căzuse acum zăpada florilor, orbitor de albă, cît cuprindeai cu ochiul, sau uneori de culori diferite, tot așa de orbitoare, de parcă pe-un cîmp de omăt te-ai fi uitat printr-un ciob de sticlă colorată.

Se pregătea deschiderea „Grandiflorei". Chiar se împărțise micile afișe boite în tot chipul, care anunțau marele eveniment : „În curînd deschiderea „Grandiflorei", grand cinema și teatru de vară, complet renovat, mititei, fleici, antricoate și tot felul de băuturi spirtoase vor sta la dispoziția onor. P.T.T. public la orice oră din zi și din noapte". Afișe ceva mai măricele dau și unele amănunte asupra îmbunătățirilor aduse de patron stabilimentului său estival. Se vedea într-însele pana încercată a d-lui Cocoșel, care mai ținea și corespondența evenimentelor din orășel la ziarele bucureștene : „Răzoare de garoafe, mixandre, zambile, pansele și zorele, ca și tufișuri de trandafiri vor îmbălsăma aerul, dînd mirosului ales al fripturilor parfum de esențe rare, iar onor. P.T.T. public consumator impresiunea edenului pe pămînt".

Anunțurile acestea cutremurară de sus pînă jos pe Manaru. „Grandiflora" ! Zeița nocturnă a atîtor chefuri și-atîtor delicioase mărunțaie de berbec sau de văcuță fragedă. De cînd nu mai pusese el strop de vin pe buze, de cînd nu-i mai umpluse nările mustul sfîrîitor al grătarului !

De cînd cu Morărița, se înstrăinase încetul cu încetul de prietinii buni și de chiolhanurile trecutului. Și cum se resimțea de această dezertare ! Căzuse pradă ideilor de nebun, ajunsese

văduv de orice nădejde, slăbise ca un ogar, și-n sufletu-i se impiclea, tot mai stăruitor, nerăbdătoare și halucinate neliniști.

Reîntoarcerea la „Grandiflora" ! „L'embarquement pour „Grandiflore" !* începu să strige chiar de-a doua zi, cuprins de o ciudată veselie subită, prietenilor care-l întrebau de sănătate : „Fiți pregătiți, ca să nu vă găsească în voi cu duhul rău".

Rîdeau și Mărunțache, și Ignătescu, și Goruneanu, și Gorunescu, și toți ceilalți, pînă și Zambiloiu își întindea buzele într-o parte și-ntr-alta, fără să le dezlipească, neștiutor dacă trebuie să se înveselească de-a binelea, sau să dea dracului „Grandiflora" asta, care-i adusese atita necaz. („Cine dracu m-a pus să mă nimeresc tocmai în seara aia acolo !")

Și ei, cu toții, se lăsaseră de drăcovenii. Într-adevăr, „ce însemna — Grandiflora — fără Manaru !" își spuseseră chiar în ajun, privind cu melancolie afișele roșii, albastre și verzi ; și același lucru îl spuseră astăzi cu toată bucuria lui Manaru, cînd acesta înainta spre dînșii, fluturînd ca pe-un steguleț vestea tipărită.

— Dar ce înseamnă Manaru fără „Grandiflora" ? le răspunse el, scuipînd cu dispreț. Să vă spun eu : un biet păcătos și un poltron... S-a dus cu bietul Manaru ! E timpul să ne întremăm cu sîngele Domnului... la edenul lui Alexandru...

Vinul curgea gîrlă și hohotele de veselie deveneau tot mai nestăpînite. Manaru plutea în plin romantism. Din grotescul petrecerii, ochii lui se ridicau adesea spre înălțimile cerești. Întunericul tocmai se spărsese în răsărit și, prin spărtură, apa luminii gîlgîia potop, diluînd cătrăneala dedeasupra. Manaru părea că aude acel gîlgîit, căci sufletul lui se înfrățea acum iarăși cu toate, pătrundea în toate, înțelegea toate ; era ca într-o stare de supraexistență, se simțea tronînd deasupra tuturora, în nori de extaz și de fericire nemărginită.

Atunci îi picură în urechi cuvintele hotărîtoare :

— Ești sigur că Moraru vine azi ?

— Da, da, hotărît.

— Atunci mergem amîndoi la gară...

Era o frîntură de conversație dintre Gorunescu și Goruneanu din care pînă acum Manaru prinsese, fără voie, numai cuvinte răzlețe, „vagon", „cinci mii la chilă", „corpuri străine"...

I se păru că gîtul răsăritului s-a căscat acum de tot și prin beregata străpunsă de cuțitul luminos al nevăzutului năvălește potop o zariște roșie, diafană, umple totul de foc și de-un fluid

---

* Îmbarcarea pentru „Grandiflora" ! (fr.).

neînțeles și dulceag, tot mai dulceag, care-l înecă. El privește vrăjit acolo, în spărtura de lumină, și vede cum se furișează spre dînsul, în galop turbat, ca vîntul și ca gîndul, trei raze, trei păreri de raze, ca trei cai înaripați. Îi ajung drept în minte și iarăși sunt atrași înapoi în cer pe razele întinse, ca pe sîrme, acum mai mult de trei, o herghelie imensă, și pe urmă vin din nou în aceeași goană, și-n aceeași strălucire de aur și pietre scumpe. Nu-i încă soarele vrednic al zilelor de iunie, dar e soarele gîndului care-l dogorește acum, ca-n nămiaz de vară.

Manaru se ridică, și buzele lui rostesc parcă în somn : „Acum !"

E toată un vîrtej aprig și o hotărîre nestrămutată mintea lui „acum". Se scoală, tremurînd din tot corpul, ca apucat de un frig năprasnic, și pornește printre mesele zburlite de scaune întoarse, ca printr-o turmă de arici fantastici, încremeniți în somn. De sub prunul gîrbov, cu renclode electrice, prietenii îl strigă întrebători. Dar el s-a pierdut de tot.

— Lăsați omul să-și facă nevoile ! spuse cineva.

Manaru grăbea acum pe asfaltul trotuarelor jilăvite de rouă și i se părea că în înaintare corpul lui destramă palele de întuneric de cele de lumină. Ajunse la casa Morarilor cu ultima bineț e a cocoșilor. Dimineața era încă turbure, dar în văzduh pluteau fulguiri de raze.

Zgîlțîi fără nădejde poarta de fier, se uită cu dușmănie la lacătul umflat ca un ghem, ce-l privea la rîndu-i sarcastic prin ochiul zgîit în toate chipurile al cheii.

Ca unul care le socotise toate de mai înainte, el alunecă zorit de-a lungul grilajului argintat, cu sulițe galbene în vîrf, și dădu alături, la Ristea dogarul. Ristea era, doar omul lui. De i-ar fi ieșit cumva înainte, îl potolea din două vorbe. Poarta acestuia era scundă și de lemn ; Manaru mai aruncă o ultimă privire în lungul străzii ce se înconvoia într-o parte și în alta și apucă solid de vîrfurile a doi stacheți, la distanță potrivită. Îl izbi atunci drept în urechi un pocnet puternic ca de beșică umflată, plesnită în palmă, urmat de-un horcăit lugubru de om părînd că se înecă de mai multe ori, și care, apoi, găsindu-și un ton potrivit, se schimbă într-o aghioasă lungă și tremurată de ușurare. Manaru clătină din cap cu deplină știință ; Andrei vardistul își îndeplinea, ca de obicei, conștiincios, veghea matinală pe cimentul cerdacului deschis al conului Iancu, avocatul.

Se avîntă. Poarta gemu și se zbătu sub greutate. Dar el era acum deasupra, sprijinit voinicește în mușchii de oțel ; își petrecu picioarele dincolo, se legănă și sări. Se pierdu repede

printre turnulețele patrate de doage înnegrite, dispuse simetric, ca niște sonde mici. Se trezi într-o vrașilă de butoaie desfundate, rupte, înjumătățite ; se împiedică de cercuri de fier, care, apăsate de talpă, se ridicau de sub așternutul de așchii și gunoi, viclene și tăioase ca niște fălci de curse, coperite inadins. La urmă de tot fu simțit și de javra curții, ce-și făcea somnul, pătrunsă de umezeala zorilor, sub o ruptură de hîrdău.

Manaru împinse un butoi lîngă gardul cu sîrmă ghimpată al Morarilor. Acum era sus, iar cinele rămăsese deodată uimit, așteptînd cu ochii lui de fosfor ca mărăcinișul de metal să dea înapoi pe îndrăzneț.

În Manaru era însă numai voință și se simțea el însuși făcut dintr-un metal mai brut și mai dur decît al țepilor zburlite pe fire. Cu siguranță rece în mișcare, îndepărtă sîrmele rar, deschizîndu-și loc destul printre ele, ceea ce atîța necazul tînguitor al dobitocului dedesubt. Se cocoță maimuțește, încălecînd uluca, strîngînd din dinți, cocoșindu-se, ferindu-se de ascuțișuri, zdrelindu-se, sfîșiindu-și hainele ; o mișcare îi scăpă însă și căzu destul de greu dincolo, de pavajul neted de piatră, tăiat în pătrățele galbene. Dar era dincolo ! Stătea încă jos pe piatră și rîdea. Simțea cum îi triumfă toată carnea dintr-însul, o dată cu durerea ce i se alina în trup.

Alături, javra lui Ristea se jelea amarnic, urlînd a mort ; atunci se auzi și hămăitul scurt și gros al zăvodului Morarilor. Cînd Manaru se ridică, îi văzu capul enorm ieșind neîncrezător din cușca lipită de gardul opus. El ezită un moment, îl crezu legat și înaintă. Dar din cîteva salturi, zăvodul i se opri înainte, mîrîind amenințător și țintindu-l cu ochii de flacări.

Alături, cățeaua lui Ristea — nu putea fi decît o cățea, gîndea cu drept cuvînt Manaru — deșteptase toată mahalaua... O polifonie lugubră de lătrături, de schelălăituri, de vaiete infernale, adevărate țipete canine, prelungi și înfiorătoare, aprinsese de zgomot curțile vecine pe-o întindere respectabilă. Iar zăvodul fulgera doar cu ochii, tăcut și groaznic. La cel mai mic semn și mai apoi la mijeala oricărui gînd de înaintare, fălcile se deschideau și se închideau într-un clămpănit sec și metalic.

Manaru înțelese greutatea împrejurării ; era amenințat să rămînă pînă la deșteptarea celor din casă în această situație, destul de nepotrivită cu măreția planului său ; dimensiunile cînelui erau într-adevăr cu totul și cu totul ieșite din comun. Audaces fortuna !* răsună, din înțelepciunea claselor de liceu

---

* Soarta ajută pe cei îndrăzneți (lat.).

ca din depărtarea secolelor, în mintea lui, după cinci minute de nemișcată așteptare, lungi cît cinci ceasuri ; o ușă scîrții undeva sus, apoi jos, la ușa ce răspundea în curte ; clampa începu să se agite.

Era chiar ghemul de petice de care dăduse întîi, cînd pătrunsese în casa aceasta. La bălțata-i apariție, zăvodul se înverșună și ne năpusti la Manaru ; dar acesta răcni cu atîta putere și atît de poruncitor, că zăvodul se opri la mică distanță, iar fața servitoarei, abia ieșind din burduful de boarfe, prinse ochi.

— Cheamă cînele ! tună iarăși, poruncitor, Manaru.

Femeia săvîrși după poruncă ; zăvodul îi veni la picioare, se gudură, apoi se întoarse iarăși mînios cînd Manaru îndrăzni, în cele din urmă, să facă un pas. Servitoarea se dădu înapoi și ochii i se deschiseră și mai mult. Atunci Manaru se scotoci prin buzunare și îndată flutură în aer cîteva bilete de bancă albastre și foșnitoare.

— Le vezi ? Sînt ale tale, o asigură el. Și poftim, uite, îți mai dau ! se grăbi să-i arate cît mai multă dărnicie, încredințat că nu se mai găsește vreun alt suflet prin curte căruia să-i păstreze tain. Îți dau cît vrei. Numai du-te și vezi-ți de treabă... și lasă-mi ușa deschisă aici. Du-te la piață, și pe urmă ai să spui c-ai uitat-o deschisă. Nu sînt hoț, n-am nici cuțit, n-am nici pistol la mine. Vreau să fac dragoste cu cocoana ; asta vreau ! Doar nu s-o dărîma lumea...

Zăvodul tăcuse, părea că ascultă și el, de vreme ce mîrîia tot mai fără convingere. Numai ochii ghemotocului de cîrpe se căscase de astădată enorm, ca sub puterea unor farmece teribile și repezi.

Vocea lui Manaru se tăie atunci și păru că ia alt ton ; el scoase tot ce mai găsi prin buzunare și zugrumat de emoția clipei hotărîtoare, dădu ultimele lovituri :

— O să închizi poarta, poftim... Și cu asta nu poate să-ți spună că te-ai înțeles cu mine... Și ușa de aici o uiți deschisă... Ce, nu ți s-a mai întîmplat s-o uiți deschisă ?... Cum ar putea să-ți dea în gînd că ar veni cineva peste un gard cu atîția ghimpi și cu un așa zăvod în curte dacă nu m-ai vedea ?... Ia banii și nu fi proastă...

Femeia făcu o mișcare pe loc și dispăru. Manaru șuieră o înjurătură de ciudă... Ah, în casa asta ferecată, pînă și slugile sînt de fier !

Dar după o clipă, servitoarea apăru cu coșnița la braț; cinele, care-și încovoioase iarăși autoritar șira spinării, se lăsă jos, gudurîndu-și ciotul scurt.

Femeia îi făcu semn să intre.

Manaru îi aruncă banii în coșniță... O mai întrebă :

— Ce face stăpîna ta ?

— Doarme, doarme, nu ți teme... Și pînă acolo nu-i cheie...

Va să zică, și-n casa asta coada dracului poate găsi o gaură pe unde să se strecoare ! Va să zică, nu-i chiar așa de ermetic închis cuibul Morarilor !

Curios ! Un presentiment vag și trecător, că și sufletul Morăriței ar putea să aibă vreo portiță deschisă, îl întristă la început. Dar se miră singur de acest simțămînt neașteptat și atît de absurd în împrejurarea în care se găsea. Iar cînd se află dinaintea canaturilor albe și înalte ale ușii cu îngerași, ce varsă coșuri de flori roze, plutind pe nori albaștri — deschis, redeveni complect el. O dori ca și pe celelalte, la fel de prefăcută și de perfidă. O dori uimită în fața îndrăznelii lui, căzînd fulgerată de teamă și de admirație ; o dori stringînd de patimă, cu gîndul gol de orice imagine a Morarului, dacă nu, cu imaginea unui Morar înșelat, nepricepînd nimic, caraghios.

Și, inima lui îi bătea ca un pumn pe cînd gîndea astfel : în vreme ce, totuși, cu nespusă atenție, examina clanța ușii și gaura cheii.

Cu mare migăială izbuti să clintească fără zgomot astupușul încleiat de vopsea al broaștei ; cînd îl dădu într-o parte, cheia înfiptă pe dinăuntru își arătă călciiașul picnit de rugină, oprind orice vedere și tăind nădejdea oricărei strategii.

Dar Manaru nu disperă. Era ca într-o inerție de acțiune, așa că ideile noi îi veneau în creier ca verigile unui lanț învîrtit de scripet ; și veneau de acolo, din fîntîna gîndului, prefăcute gata de fapt.

Începu să bată ușor tăblia canatului, subțiindu-și vocea :

— Cuconă ! Cuconiță !...

Se auzi dinăuntru ceva, o mișcare a patului și apoi un cuvînt neînțeles, bolborosit. Manaru își cîntări iarăși mișcările și începu : „Toc ! toc".

— Cuconă, cuconiță !

Acum se auzi distinct :

— Tu ești, Dumitro ?

— Eu, cuconiță.

— Cine e ? Ce vrei, frate, ce te-a găsit ?... Hai, intră odată...

A, va să zisă, ușa nu era încuiată ! Manaru o și repezi în lături și, pentru a nu da nici o secundă de reculegere celei culcate, nu mai stătu să contemple efectul neginditei lui apariții. Dintr-o dublă săritură fu lîngă pat, și în clipa următoare, bustul ce se ridicase instantaneu, într-o simplă cămașă, al Morăriței spăimîntate, se frînse sub greutatea vijelioasă a pieptului său. Lupta corp la corp se încinse din nou și deveni din ce în ce mai violentă din amîndouă părțile.

O greșală a ei, încercînd o mișcare disperată, fu pentru dînsul un punct cîștigat. Atunci ea gemu :

— Lasă-mă... nu acuma... acuma nu se poate... Singură te voi chema...

Cînd se ridică triumfător, ea rămase în aceeași poziție lubrică, nerușinată. Părea că nu se mai sinchisește de nimic, și chiar Manaru se miră de atîta nesimțire. Ea ținea ochii încleștați și tremura. El o acoperi. Ea izbucni atunci într-un plîns fără lacrimi, un șir de vaiete lungi, zugrumate, care apoi încetară sau mai degrabă se-nnăbușiră în gîtul ce sforăia sub apăsarea lor.

Manaru o mîngîie : nu va ști nimeni ! El a sărit prin dos și nimeni nu l-a văzut. A pîndit numai ca servitoarea să plece în piață, așa că nici ea nu știe nimic. Cînd va fi să se ducă și el mai tîrziu, căci acum putea bate la ochi, îi va deschide singură. În sfîrșit, nimeni nu știe și nu va ști nimic, afară de cine, cu care a dus o luptă strașnică grozavă, corp la corp.

— Aveți un cîne, doamnă, scumpă doamnă, într-adevăr că vă seamănă... Haide, lasă, nu mai plînge, la toți s-a întîmplat... și mie... ia pipăie-mă... am niște cornițe mici... înțelegi ? mă durea să știu că mai există cineva în orășelul ăsta al nostru, lipsit de astfel de podoabă... Acum pot să dorm liniștit... Uite... Am să-mi chem nevasta... o iert... nu vezi... fapta dumitale de-acuma are o înaltă semnificație morală, aduci pacea în familii... Fiind cu toții la fel, nu mai avem ce să invidiem...

El trăncănea înainte, jumătate glumeț, jumătate serios. Glumea ca s-o îmbuneze pe ea și s-o potolească, dar singur se minuna de cît adevăr cuprindeau spusele lui. Ea continua să plîngă. Însă din ce în ce mai tăcut și din ce în ce mai dureros. Nu se mai împotrivi la nici una din mîngîierile lui, nici chiar cînd ele deveniră dezgustător de îndrăznețe. I se lăsa ca o cîrpă pe care poți s-o întorci în toate chipurile. El înțelese că acesta este începutul îmblînzirii. Plînge, dar se lasă ! Mîine se va lăsa zîmbind, iar poimîne rîzînd cu hohot. În sufletul lui coborîse acum o pace fără seamăn, ca un răsărit întîrziat de lună pe

întinderea de mult adormită. Și îndată, imaginea Frosicăi îi apăru în minte. Îl cuprinse un dor puternic de dînsa, o va chema ! Chiar o și văzu în închipuire, apărînd dinainte-i înfricoșată și tremurătoare. Păstră mai mult sub pleoapele închise această imagine, înfricoșată și tremurătoare. Se închipui vorbindu-i cu voce grea, chemînd-o mai aproape, și ea căscînd ochii mari — frumoșii ei ochi negri — cînd, în locul loviturii, mîna lui se va lăsa mîngîietoare pe frunte-i... Dorul abia răsărit se preschimbă în dorință aprigă, arzătoare. Femeia de alături nu-i mai spunea nimic. Ce poate să spună o femeie mai mult decît alta ? Se ridică și, politicos, o sărută pe frunte. O întrebă dacă trebuie să treacă în odaia cealaltă cît timp ea va chema servitoarea, ca el să poată ieși, fără cumva s-o întîlnească. Dar Morărița, nu-i răspunse nimic ; ea plîngea necontenit, din ce în ce mai aspru și mai zugrumat. Se întoarse cu capul în perni și acolo înnăbușea sughițele care-i cutremura tot corpul.

Manaru ridică din umeri, salută respectuos. Ieși prin ușa cea mare de la stradă ; de ce n-ar fi fost văzut... de ce să nu se știe de toți că totul e unul și același ?

Înainte de a deschide ușa, se gîndea : „Cu cine m-oi întîlni ? De-ar fi Mărunțache, el e gura cea mai spartă..." Dar nu era nimeni... Numai în zare, deasupra caselor, pe profilul abia desemnat al dealului albastru, înecat în nelămuritul depărtării însorite, îi apăru deodată, mare cît luna la răsărit, chipul mustăcios și crispat, cu căciula cît un turn de biserică, al călărețului decapitat. Manaru se opri cu ochii măriți. Apoi rise vesel, și vedenia dispăru. „Hm, ce-o vrea ăsta de-a început să se țină după mine ?", glumi, fără a putea alunga din urechi gîlgîitul monoton al plînsului Morăriței. Dar îndată ridică din umeri ca dinaintea unei gîndiri absurde.

Fu o firavă și trecătoare închipuire.

Manaru umblă prin toate părțile tîrgului, pretutindeni purtînd cu sine icoana Frosicăi ! Degeaba, nici una din orașul ăsta nu face cît dînsa ! Chiar astăzi trimite docarul s-o aducă...

Numai la bărbier văzu în ce dezordine se află. Fața galbenă, unsuroasă, ochii obosiți, părul încîrlionțat în inele mărunte, lipite de sudoare, hainele boțite, cu urme de noroi uscat. Se duse acasă și porunci să se ia așternutul din birou și să se pregătească dormitorul, ca înainte. Spuse să i se scoată pijamaua și papucii, de care nu se mai servise de aproape un an. Dorea s-o primească pe Frosica echipat complet de casă. Iar vizitiul primi ordin să pună îndată caii și să plece.

Pînă să se mai aerisească dormitorul, ieși iar în oraș.

Locomotiva mai aruncă în aer trei țipete scurte ; ajunsese în gară. Manaru se-nveseli și mai mult ; începu să bată darabana în fierul înflorat al porții și, din gît, surd, aproape în gînd, imitînd trompeta, intonă marșul de bună venire.

Dar mîna îi rămăsese deodată suspendată ; i s-a părut, sau parcă s-a zguduit ceva în aer, încă o dată și încă o dată.. Dar de auzit n-a auzit nimic ; desigur, vreo părere ; halucinații ale spiritului obosit ! (Ca și capul de pe cer, cu căciula turcănească). Lasă numai, să treacă Moraru, numai o zdravănă strîngere de mînă... Și pe urmă se va întinde cît e de lung și cît e de lat în somn adînc, potolit, în somn grozav de adînc !...

Acolo, în piață, parcă e ceva ; lumea se agită. Iată-i, cu toții se opresc în loc, se strigă, se adună și pornesc în grupe, dînd din mîini. Fluierături rupte și repezi de alarmă... „Ce s-o fi întîmplat ? A-ha, trece Moraru ! E pe jos și duce la subțioară pachetul de carton, tîrguieli pentru ea. Bată-te să te bată, Morarule !“

— Hai-noroc, Morarule !

— Noroc, Manarule !

— Veniși ?

— Venii.

— De la București ?

— De la București.

— Ce crezi ? Iese ? Ai pregătit terenul ?

— N-avea nici o grijă... numai un bob zăbavă...

Moraru se îndepărtează, zîmbind fericit ca întotdeauna. „E obosit, săracul, de-o noapte nedormit, și totuși ce fericit se îndreaptă spre căsuța lui. Săracul, bietu Moraru... E timpul să facem nani, boier Manarule...“

Manaru se întinde și cască și totuși nu se grăbește să intre. Petrece cu ochii pe Moraru pînă cotește în piață și bate darabana pe gînduri în poartă. În gura pieții apare acum moș Mitrică Dranovete ; Manaru bate înainte darabana ; se întrerupse să se întindă și să caște. Și pe urmă iarăși bate marșul de bună venire.

— Să trăiești, boier Manarule.

— Bună ziua, nea Mitrică.

— Ori auzișî ce se-ntîmplă ?

— N-auzii nimic, nea Mitrică.

— Păi, nevasta lui domnu Moraru.

— Ei, ce-i cu ea ?

— Se împușcă adineaori.

— Ce spui dumneata ?
— Se împușcă adineaori... Ori glumești, n-auzișî ?
— S-a împușcat ?
— Păi cum săraca... trei gloanțe.
— Ce vorbești, domnule ?... Cînd, nea Mitrică ?
— Uite acum, nu sînt nici cinci minute... Tocmai aștepta pe bărbatu-său de la București, și cînd fluieră trenul în gară, haid și ea : pac, pac, pac, trei gloanțe... păi cum... Păi să trăiești, cu bine... Dacă vrei, du-te și dumneata d-o vezi.

Și moș Mitrică trecu înainte, făcînd semnul crucii și minunîndu-se :

— Păi cum, trei gloanțe... Doamne păzește...

. . . . . .

În piață fierberea creștea. Așa ceva nu se mai întîmplase de foarte multă vreme, dacă s-o fi întîmplat cumva vreodată aici în orășel.

Manaru trecea palid de la un grup la altul. Însă tot ce comentau oamenii ăștia strînși în pîlcuri zgomotoase nu i se putea de loc lega în cap. Se pare că unul vorbea de ceva analog, petrecut mai demult, iar altul pomenea de-o oarecare teorie, presărată cu nume străine, răsunătoare. Mai încolo, Zambiloiu se agață de el în treacăt, ca un bob de scai, rînjind cinic cu o nuanță de necaz în glas :

— Asta ți-a scăpat, Manarule ! (Zambiloiu regreta sincer, într-adevăr, după cum sincer urmărise și se bucurase de toate succesele lui Manaru, pe care le colporta prin ungherele tîrgului cu satisfacție copilărească).

Îl goni cu o încruntătură de ochi.

Și întrebarea nemiloasă i se puse iarăși în cuget ca o pasăre rea ce ți se înfige în carne să n-o mai poți smulge. Cum a avut puterea asta... Iar aripele grele și negre se zbat zadarnic. Nimic, nici un răspuns. Să-i fi fost teamă de servitoare, să se fi temut că au simțit vecinii ? O, atît de mare putere pentru un atît de neînsemnat lucru. Dar nenorocita, aparențele se puteau ascunde... Da nu începuse el s-o învețe ce trebuie de făcut ?... A auzit ea vreo vorbă din toate celea ?...

Ea nu asculta decît plînsetul ei... bocetul ei de moarte... Se jelea singură...

Acum Manaru nu mai aude decît vaietul acela fără sfîrșit de-acum cîteva ceasuri. Ce monoton și groaznic ! Și uscat ! Un plîns uscat ! Parcă dăduse drum unui ocean ascuns, să curgă printr-o gaură de sfredel !

O moartă care plînge ! Căci nu se poate să nu fi fost moartă chiar din momentul cînd o răzbise cu puterea lui. Într-adevăr, ce era părăsirea aceea de sine cînd se bucurase pentru a doua oară și pentru a treia oară de trupul ei ? Avusese un cadavru ! Nu avusese nimic !... Nimic, nimic... și cuvîntul acesta îi bate în ureche ca un dangăt interminabil de clopot crăpat. Fără urcuș, fără scoborîre... și la intervale largi... trist și vechi, și pustiu... vechi de cînd cu lumea, nimic, nimic... De ce cînd cele trei fluierături... tocmai atunci... tocmai în clipele... nici măcar un minut, o secundă mai pe urmă.

— Dar ce are Manaru ?

Mut și palid, el trece ca o fantomă printre grupuri. Abia se oprește lîngă unul și îndată a și pierit, ca să răsară într-altul, de parcă-i reflexul unei oglinzi pe care un mucalit o smucește de colo pînă colo. Nu, nici nu vede pe unde merge ; el s-a răzlețit de tot de lumea înconjurătoare, el merge în gîndul lui turbat, ca leul în colivie. Cei care și-l mai aduc aminte îl revăd în noaptea aceea, la „Grandiflora", cu Ramură în față, sub lumina reflectoarelor. În cearcănul roș al ochilor scînteiază oțelul teribil. Da' ce l-a găsit ?

— Regretă că i-a scăpat o frumusețe, glumește unul, dar toți întorc capetele, de parcă a căzut pe neașteptate ceva murdar între dînșii. Și glumețul retractează : Morărița a fost o femeie ! Pe onoare că nu mai înțeleg nimic !

Ramură apare de după colțul străzii. E, ca întotdeauna, pudrat și elegant și parcă aduce de departe mirosul acela al lui, de săpun, sau de om care a isprăvit să se spele. E schimbat la față ; și-a ras mustățile lui galbene-roșioare, ca două pitulici muiate în vin ruginiu. Îi stă desigur mai bine așa, cu fața grasă, rasă din proaspăt. Dar nimeni nu observă nimic. El e puțin înțepat de această nebăgare de seamă. Toți par preocupați, consternați, dau din mîini violent, toți deodată. Ce dracu i-a apucat ?

— Dar ce s-a întîmplat, frate ?

— Uite, ăsta nu știe !

— Cum, tu nu știi, n-ai auzit ?

— Nevasta lui Moraru...

— Morărița... de...

— Ei, ce-i cu ea ? A fugit ?

— Și-a tras trei gloanțe.

— A murit ?

— O, ho !

— Ce vorbiți ? Păi de ce, domnule ?

Ramură respiră ușurat ; acum putea și el să-și explice cum nu se observase tăierea mustății. Pe urmă dădu din umeri și ridică ochii în sus. Era un albastru atît de dulce sub soarele acesta potolit, că simți pacea lui îmbibîndu-i-se în suflet ca o tinctură în piele. El aspiră profund licoarea începutului de vară și, la senzația lui plăcută, domoli cu greu o mulțumire ascunsă, care-i gîdila buzele. Într-adevăr, pactiză el cu propria lui conștiință, de ce să nu dăm cărțile pe față ? Nenorociri de acestea rare mai vin din cînd în cînd să-ți mai arate că viața de toate zilele, cu micile ei neajunsuri, nu-i chiar așa de groaznică, precum, iacă, se arată uneori. Poate fără întîmplarea asta, n-ar fi băgat de seamă cît de frumos e albastrul cerului astăzi, iar foamea care-l devorează ar trece nepreținită, ca o necesitate banală și dobitocească. Biata Morăriță ! A încercat într-un rînd să-i facă puțină curte, dar a văzut că-și pierde vremea degeaba. Ispititoare femeie, cu adevărat ! Încolo, ce-l privește pe el, ce poate să-l privească ! Atît numai, păcat de ea, era frumoasă...

Și se uită întrebător la Manaru, care se apropie dus de neîncetatul cuvînt din minte. „Ce ne privește..."

Manaru s-a oprit la cîțiva pași și-l țintește cu ochii fieși și metalici, și tace, și e o amenințare teribilă în tăcerea lui. Și Ramură tace ; el ar vrea să-i spună glumeț : „Ce-i măi, ce te uiți așa la mine, de parcă ai sta să mă mănînci ?" Dar nu știe de ce, i-e cu neputință să-și compună o figură glumeață, și cuvintele i se topesc în gît.

În cele din urmă, în tăcerea ce se lăsase, vocea lui Manaru pronunță clar și cadențat, ca orologiile turnurilor în nopți :

— Morărița s-a împușcat ; ai auzit ?

— Da, am auzit, răspunse Ramură, ferindu-și ochii de sub puterea ochilor lui Manaru.

El ar mai fi vrut să adauge : „Ei, și ce ne privește !", însă, fără să-și dea seama cum, începu să simtă deodată că este o legătură strînsă între el și moartă, cu toate că n-ar fi putut spune care.

— Cu trei gloanțe de revolver.

— Cu trei gloanțe...

Manaru privește tulbure la cei din jur și i se apropie de ureche :

— Înțelegi atunci unde am fost de dimineață ?...

— Înțeleg, făcu Ramură mașinalicește, căscînd ochii mari, căci nu înțelegea nimic.

Manaru se apropie și mai mult de dînsul, îi trecu mîna pe după gît și-l scoase afară din grup. Părea foarte încurcat.

— Uite ce... te rog... dar sincer... Îl ținea de gît prietenește, ca și cum i-ar fi vorbit de-un lucru fără însemnătate sau cel mult de-o afacere oarecare : „spune-mi : ea s-a... împotrivit ?...

— Cine ?

Manaru ridică din umeri plictisit :

— Frosica ! spuse el cu un ton care adăuga de la sine : „Ce mai mă întrebi ?...“

Ramură îl cercetă lung și timid. Și nu știa cum să înceapă. În orice caz, situația era caraghioasă, îi venea să zîmbească, dar pe creier i se așezase zăbranicul unei presimțiri.

— Din două vorbe ! retează scurt aerul Manaru.

Dacă i-ar spune că nu s-a apărat deloc, cum a fost într-adevăr, l-ar jigni, desigur. Și nici nu l-ar crede... Afurisită împrejurare !

— De ce nu răspunzi ?

Se hotărî :

— Ce întrebare ? Desigur că s-a apărat... ca orice femeie...

— Va să zică, nu s-a apărat ?

— Ba s-a apărat, de, ce să zic...

— Mult, mult ?

Pauză de scurtă, dar adîncă gîndire, de ochi care se întrestrăpung pînă-n obscura vizuină a cugetului celui mai ascuns. E, cum ar putea să spună că s-a împotrivit așa, de formă ? ...O dată ce-a apucat-o pe calea asta ? În orice caz, asigurîndu-l mîndria lui nu poate fi decît gîdilată... și, fără îndoială, împăcată...

— Auzi ce te întreb !

— Mult, desigur...

— S-a zbătut, a strigat, a amenințat cu revolverul ! Spune, ce stai ? răcni deodată Manaru, bătînd nervos din picior.

Ramură crezu că o ieșire bruscă l-ar scoate mai de-a dreptul din penibila încurcătură și ar aduce la realitate pe nebun. Încercă deci, fără a mai sta mult pe gînduri, dar glasul îi tremură :

— Ia lasă-mă în pace, măi. Ce te-a găsit ? Astea sînt lucruri care nu se spun...

Făcuse chiar mișcarea de desprindere și ochii lui fugiră după curaj, înapoi la grupul care-i privea nedumerit. Dar Manaru îl înșfăcă numaidecît de braț și, dintr-o smucitură, îl aduse cu nasul drept în nas.

— Ai să-mi răspunzi, aici, pe loc ! mîrîi el cu vocea scăzută. Ea de ce n-a tras ?...

— Foarte simplu : pentru că nu avea la îndemînă...

— De ce n-a tras pe urmă... pe urmă... rînji Manaru, arătîndu-și colții.

— Ce vrei să-ți răspund ?... ridică din umeri Ramură, și ridicatul acesta din umeri, de om gras și satisfăcut, de Don Juan nepăsător și fără răspundere, îi pecetlui osînda în ochii injectați ai celuilalt.

— Ah, ți-ai ras și mustățile ! răgi el răgușit, ca și cînd acest ultim amănunt ar fi fost hotărîtor.

Și înainte ca Ramură să se dezmeticească din stupoarea în care îl cufundase acest bizar dialog, mîna lui Manaru se înfipse în gîtul alb și gras. Se clătinară și se rostogoliră. Ramură bolborosea ajutor, astupat, cu ochii holbați, care păreau să spună : „Am mințit, nu s-a apărat de loc !“ Dar Manaru strîngea.

Ceilalți se repeziră, îl apucară de subțiori, de mîini ; era cu neputință să-l dezlipească de corpul de care se încleștase, iar brațele învinsului se bălăbăneau în aer. Și ochii bulbucați dădeau afară lacrimi mari, rotunde, opale, de parcă Manaru strîngea de-o beșică, pe care voia s-o stoarcă de ultimele picături.

— Puneți mîna, domnilor, ce stați ?

Strigau astfel cei mai din urmă. Căci era într-adevăr curios cum o grămadă de oameni să nu poată să-i despartă. Și cu toate acestea, cei mai apropiați își dau zădarnic silința. Toate brațele apucaseră și trăgeau vînjos de brațele lui Manaru. Dar, Doamne, parcă nu puneau prea mult suflet. După cum nici cei din urmă nu puneau parcă destul suflet în îndemnurile lor. Ei strigau, făceau gura mare și gesturi largi, dar fiecare simțea că larma asta nu era decît de formă. Orășenii ăștia tihniți, excitați de cele trei gloanțe ale Morăriței, vroiau în adîncul cugetului lor lucruri mari, evenimente catastrofale. Însă laolaltă, în văzul și auzul general, ei se agitau și se indignau :

— Dar ce fu astăzi, domnule ?

— Puneți mîna, dom'lor, acum stăm de filozofie ?

— L-a omorît ?

— Mai gata... și uite, domnule, cum stau...

Erau într-una cei din urmă, care stau ca pe spini ; ei vreau să se termine odată.

Şi, într-adevăr, se termină. Braţele lui Ramură se desfăcură cruce ; figura umflată şi învineţită holbase ochi mari de spaimă şi de întrebare : Cum, atîta lume în jur, şi totuşi să fie omorît aşa, pe încetul ?... Poate că era o înţelegere...

Manaru se ridică galben, zburlit...

— Ce, s-a terminat ? întrebă el uimit.

Şi se plecă iarăşi, punînd urechea pe pieptul întinsului la pămînt.

— Ei, asta-i bună... Puneţi mîna, domnilor... Ce staţi ca idioţii ?... Respiraţie artificială... şi în glasul lui era ca o ciudă pe imbecilii ăştia, care-l lăsaseră să meargă aşa de departe.

Singur îi luă mîinile şi începu să le ridice şi să i le lase în ritm, ca pe mînerele unei pompe.

— Nu, figura asta era rezervată Frosicăi ! se scuza el celor de faţă, pompînd zadarnic viaţă în trupul stins pentru totdeauna.

Manaru mergea repede spre biroul poliţiei. Drumul duce pe şoseaua judeţeană, apoi coteşte spre biserică, pe strada Sfîntul Ilie. El venea ca o vijelie, în pas gimnastic, cu capul gol — căci pălăria îi căzuse în luptă — cu părul vîlvoi. Lumea privea cu teamă această arătare grăbită, care creştea pas cu pas, dîrză şi ameninţătoare. Cravata într-o parte, hainele în dezordine, părul ridicat în coarne şi-n cornişe, răsucite de vînt, lovindu-se unele de altele, albul ochiului stricat de firişoare singeroase, călcătura solidă, din plin, făcînd să dîrdîie tarabele cu căciuli întinse pe şanuri şi ştacheţii orizontali bătuţi cu cuie, încovoiaţi de greutatea cojoacelor atîrnate.

Cînd coti spre biserică, ţignalul energic al comisarului îl ajunse din urmă. Manaru văzu ţipetele ascuţite ale fluierului întrecîndu-l, ca două ascuţişuri de suliţi de-o parte şi de-alta. Şi îndată, din toate părţile, ţîşniră sunete ascuţite de ţignale. Păreau că se întretaie ca fulgerele, căutîndu-l prin cotloane şi prin văzduh. Erau atît de prelungi şi de sfîşietoare ţipetele acestea, că Manaru simţi deodată vîntul hotărîrii care-l ducea încoace răscolindu-se pe loc, de parcă şi-ar fi schimbat brusc cursul. Cum, să fie adevărat că de-acum, din clipa asta, nu se va mai mişca aşa cum va vroi el, că alţii vor hotărî de drumurile lui ? În inimă şi-n tot corpul i se făcu deodată gol ; picioarele continuau totuşi să-l ducă înainte. Şi aşa, fără să ştie singur cum, se trezi în grădina de cruci şi morminte a vechiului cimitir. N-a vrut să fugă, dar nici să se închine, cum a depus mai pe urmă la cercetări, neştiind ce altă explicaţie să dea

acestei curioase abateri din drum. A vrut o clipă numai, o ultimă clipă de libertate, în amintirea trecutului fericit și zburdalnic, care acum se închidea cu lacăt greu — să revadă icoana aceea a iadului, ce-l uimise atît în copilărie, zugrăvită cu puțină știință și cu multă fantezie pe pereții bisericii, dedesubtul edenului, cu coline pînă la glezne și cu copaci pieptănați regulat, pînă la genunchi, de unde Adam și Eva erau fugăriți de paloșul Arhanghelului sub ochiul lui Dumnezeu, răzbătînd crunt și fioros prin triunghiul infinitului. Cu zvîcneli repezi de inimă, socotind după ureche timpul cît îi mai rămînea din dreptul unde tropoteau acum cizmele greoaie ale agenților pînă la poarta cimitirului și de acolo pînă în pridvorul, unde se găsea, al bisericii, el împărți în intervale egale tot pătratul ocupat de infern pe zid, începînd de la mîna ce cumpănește balanța cu suflete și pînă-n colțul opus, unde un Scaraoschi de culoarea castanei tronează, rizînd de satisfacție, pe falca de jos a unui monstru uriaș, cu gura ferăstruită și cu ochi sîngeros, aducînd la seamăn cu capul de știucă.

Agenții îl înconjoară tocmai la imaginea din mijloc — pe care o căuta și care-l tulbura odinioară mai mult, în copilăria depărtată, încropindu-i sîngele și făcîndu-l să vijîie — a unei femei, pe care doi draci o țin chincită pe pirostii, astfel ca flăcările pedepsei să-i mîngîie, cu limbile lor arzătoare, izvorul de plăceri și de vieți, prihănitul izvor al vieții.

Agenții dau semne de nerăbdare ; văzînd că zăbovește, îl invită politicos. El trebuie să se urnească și pornește, ducînd cu sine, în creierul aprins, imaginea Frosicăi pe pirostiile infernului. Vai, dacă mai aștepta puțin, dacă mai avea cît de puțină răbdare, barem pînă după-masă ! Și se închipuie așteptînd-o în antreu, ducînd-o în culcușul pregătit din nou, dezbrăcînd-o în mîngîieri și cuvinte dulci și obscene, ca pe-o multașteptată amantă, și sugrumînd-o în clipele plăcerii, încetul cu încetul, făcînd-o să expire în spasmul suprem. Dar nu e mulțumit nici de imaginea asta, și închipuirea lui scormonește acum alte născociri mai groaznice, cu pirostii, cu foc, cu clește înroșite, în vreme ce, înconjurat de agenți, urcă treptele șubrede ale secției de scînduri roase, cu noduri, ca bătăturile picioarelor bătrînești.

Și îndată totul se șterge dinainte-i, totul se umple de văzduhul gol, și pe geana orizontului apare capul tăiat și fioros, plutind încet și galben, ca un astru al iadului.

Postfață

După cum se știe, în cazul lui Gib I. Mihăescu, corelarea datelor biografice cu realitatea operei este o întreprindere cu rezultate îndoielnice. Calmă, banală chiar, biografia lui Gib I. Mihăescu e lipsită de senzațional. Ori, așa cum s-a spus, opera lui Gib Mihăescu se construiește, cu obstinație, în imaginar — spațiul privilegiat al acestui scriitor. Mai mult, personajele sale trăiesc în închipuirea lor, sînt victime ale propriei lor imaginații. În acest context, întrebarea, pe care și-au pus-o unii critici, dacă acest creator preocupat de investigarea subconștientului n-a fost tentat să se autoanalizeze cu metodele analitice la care își supune personajele prinse irevocabil în corsetul unor obsesii și a unor stări paroxistice, devine legitimă. Chestiunea capătă o mai mare greutate dacă ne gîndim că multe din paginile nuvelelor și romanelor sale sînt scrise la persoana întîi. Nicolae Manolescu nota că „între biografia lui (Gib I. Mihăescu, n.n.) și operă nu e decît rareori o coincidență și doar primele nuvele de la Luceafărul, Sburătorul *sau* Gîndirea *pot fi cu adevărat transcrierea unor întîmplări trăite de autor"*[1]. *Evident, criticul se referă la acele proze de început ale scriitorului în care viața este cunoscută și apoi proiectată nemijlocit — percepție directă a mizeriei și brutalităților de neînchipuit, oferite de prima conflagrație mondială. Însă, prin evoluția ei ulterioară, opera sa va depăși experiențele de început. Poate numai* Zilele și nopțile unui student *întîrziat mai poate intra, sub acest raport, în discutarea relației biografie-operă, și absolut fragmentar, fără implicații deosebite,* Brațul Andromedei *(ca mărturie a unor înclinații speciale ale autorului) sau, după propriile sale mărturii, cîteva personaje, identificabile fizicește (Niculina, Serghie Bălan) din* Rusoaica[2]. *În aceste situații avem,*

---

[1] *N. Manolescu,* Existența imaginară a lui Gib I. Mihăescu, *prefață la: Gib I. Mihăescu,* La „Grandiflora", *nuvele, I, E.P.L., 1967, p. V.*

[2] *Vezi interviul* O oră cu Gib I. Mihăescu, *în Matei Alexandrescu,* Confesiuni literare, Dialoguri, I, *Editura Minerva,* 1971, p. 55.

însă, de a face cu o intruziune a realului, care își face loc ca atare în operă.

Deși Artistul este, ca toți semenii săi, un ins biologic, cu stare civilă, el are, spre deosebire de aceștia, posibilitatea de a-și mai construi o existență într-un spațiu iluzoriu. Deci, pentru scriitor ființează mereu două lumi : aceea care este, lumea reală, despre care nu trebuie neapărat să se vorbească pentru a exista, și lumea „semnelor", aceea relevabilă prin artă, despre care trebuie să se vorbească, pentru că altfel nu ar exista. Pentru a da statut de existență lumii „semnelor", opera presupune o angajare personală în îndeplinirea unei sarcini de ordin artistic care, la Gib Mihăescu, e departe de seninătatea omului edificat, dispus să concesioneze natura umană în slăbiciunile ei. În cazul său, angajarea de care pomeneam mai sus are o coloratură specială, ea trădează o încrîncenare ce declanșează anume manifestări ale umanității care populează universul său artistic. Mai ales în nuvelistica sa, lumea „semnelor" e construită cu scopul implicit de a ne oferi „studii" asupra laturii nevăzute a personalității umane, care este închipuirea.

Aceasta este imaginea autorului, *deosebită de aceea a omului, delicat și discret, avînd grijă să nu incomodeze, cumva, pe ceilalți — așa cum l-au cunoscut și prezentat cei cu care a venit în contact.*

Se știe că Gib Mihăescu a fost și un bun ziarist. Imaginea ziaristului este mai aproape de aceea a omului, în sensul că în publicistică scriitorul se menține în zona tonului lin, ușor glumeț, fără relief, dar stăpîn pe sine ; nu găsim furia gazetarului de idei și curente ; ea e arătată doar de cele cîteva accente de indignare apărute cînd i s-au respins piesele la Teatrul Național. Din contră, în creația sa asistăm la dezlănțuirea întregii forțe verbale, într-o structură condensată la maximum, tensionată pînă la paroxism. Rezultatul este o secretă neliniște, greu de mărturisit, de ordin abstract intelectual, cu o formidabilă putere de insinuare și persuasiune.

Gib Mihăescu este tipul scriitorului așezat sub semnul imaginației *prolifice, echivalentă cu forța de atracție a tenebrelor, spre un ineluctabil sfîrșit dezastruos. La acest scriitor,* închipuirea *pare a fi ordinea firească a lucrurilor. Teama fără mobil precis, teama de moarte, de singurătate, convingerea că ireparabilul se poate produce oricînd, că depășește puterile opo-*

[2] *Vezi interviul* O oră cu Gib I. Mihăescu, *în Matei Alexandrescu.* Confesiuni literare, Dialoguri, *I, Editura Minerva, 1971, p. 55.*

ziționale omenești — toate acestea conduc personajul lui Gib Mihăescu pe căile pierzaniei de sine, după o logică absurdă, aceea a evenimentelor de care se teme și pe care le detestă. Dar numai atît, întrucît el este lipsit de voința de a da la o parte vălul ce împiedică evaluarea justă a situațiilor și conducerea spre o rezolvare, ca să spunem așa, normală.

Tocmai aici găsim marea artă a lui Gib Mihăescu, anume întreținerea, fără eforturi vizibile, a stărilor de precar echilibru care, din moment în moment, se strică în detrimentul personajului. Pentru tipul de scriitor cum e Gib Mihăescu, o oarecare „vulgaritate" de concepție este vizibilă în toată proza sa. Aceasta ține, mai întîi, de spiritul scriitorului care nu pare excesiv de îngrijit și de lipsa de preocupare pentru o „filozofie" proprie.

Sigur, acestea nu sînt condiții obligatorii pentru un prozator, dar se cer ca atare în exercitarea tipului de proză practicat de scriitorul nostru sub aparența unei linearități de motive, puțin modificate de la proză la proză, de la volum la volum.

Scrierile lui Gib Mihăescu bulversează marginile cadrului strict estetic pentru a crea neliniști spiritului, pentru a zdruncina edificiul reprezentărilor asupra personalității umane și a relațiilor ei cu lumea. Și aceasta — caracteristică de marcă a autorului Rusoaicei — nu printr-o multiplicitate auctorială, întrucît la Gib Mihăescu nu este vorba de a continua metamorfoza eului creator cu ipostaze total diferite, divergente chiar. Credem, mai curînd, că scriitorul s-a arătat preocupat de confruntarea eroului cu mai multe, foarte apropiate ca scop, mobiluri situaționale, transformate în muncă reflexivă și exigentă care-l impulsionează. Din acest punct de vedere, opera are trăsături de unire cu viața propriu-zisă a scriitorului, dar acestea sînt interesante mai ales pentru relevarea tipului de sensibilitate și temperament al producătorului acestor texte.

Situîndu-și sinele în aria unei unități de preocupări, Gib Mihăescu scrie stăpînit mai mult de judecată, decît de impulsuri disperate, dar aceasta converge mereu spre desconspirarea mecanismului ce provoacă deruta, chinurile obsesionale, stările extreme. Producătorul unei astfel de literaturi se află, astfel, în sfera exaltării și inițiativei individuale, ce se rotește într-un spațiu dramatic — acela al așteptării înfrigurate și, ca revers, al deziluziei copleșitoare, paralizante. Textul literar rezultat astfel include, în complexele lui transferuri, doze care sugerează, mai mult sau mai puțin clar, cîte ceva din structura creatorului lui și sînt în măsură să lumineze actele ce alcă-

tuiesc istoria tranzacțiilor mentale petrecute în timpul producției.

Astfel, Gib Mihăescu se abandonează, în scrierile sale, unei plăceri a panicii, *nostalgiei necunoscutului și temei de miracol — rezultante ale unei extraordinare capacități de* exagerare fecundă. *La originea scrisului său se află, așa cum ni se înfățișează el,* un șoc, o ruptură, *mai precis:* momente revelatoare *intervenite în cursul obișnuit al vieții. O mirare, o surprindere, o cutremurare, etc., capătă sens în momentul în care începe să se extindă din zona banalului spre un orizont, am zice, abisal, atingînd, la autorul* Troiței, *toată ambiguitatea tulburătoare a actului literar. În cazul pe care-l cercetăm,* ruptura *de care vorbeam și din care se nutrește opera nu lasă momente de repaos, de „confort", ci cere, cu necesitate, o adîncire tot mai mare, mai complexă. Să precizăm că dereglarea sistematică a simțurilor de care vorbea Rimbaud, ca de o necesitate și o obligație a poetului, nu este la Gib Mihăescu — numai una a simțurilor, ci a tuturor resturilor moral-psihologice și existențiale chiar. Ea se impune pentru a naște ceva viabil la nivelul artei. Și a impus, cu adevărat, pe căpitanul Naicu* (Vedenia), *pe șeful de gară superstițios că-l paște o nenorocire* (Semnele lui Dănuț), *pe boierul Glogovan* (Întîmplarea), *pe soldații din* Troița, *pe Manaru* (La „Grandiflora"), *pe inadaptatul Andrei Lazăr* (Brațul Andromedei), *pe întîrziatul într-o prelungită studenție, Mihnea Băiatu* (Zilele și nopțile unui student întîrziat), *pe locotenentul Ragaidac* (Rusoaica), *pe tenacele Mihai Aspru* (Donna Alba), *pe obsedatul Negrișor din* Femeia de ciocolată. *Enumerarea de mai sus vine să ilustreze faptul că de la autor la eroii săi (și la text, evident) are loc un transfer de vitalitate specială, o investiție energetică în favoarea celor din urmă, care cîștigă puteri noi, puterile înaintării, ajungînd, în timp, la o „viață" independentă. La Gib Mihăescu este vorba de efortul scriitorului de a construi naratori creditabili prin arta de a stăpîni totalitatea propriului sine pentru a-și putea permite proiectarea* alter-egoului, *care, acesta, aparține, în totalitate, cărții.*

Afirmația trebuie argumentată în sensul că autorul nu creează, neapărat, numai o imagine a sa. Din contră, orice operă imaginativă își dobîndește o viață proprie, independentă de prejudecățile cititorului și chiar debarasîndu-se de creatorul ei, intrînd într-o zonă de interes general. Nu înseamnă că avem a face, la Gib Mihăescu, cu o literatură care să-l subjuge pe autor prin dominare acaparatoare, dar nici care să-l lase în

indiferență. Am putea vorbi cu mai mare profit de o atracție specială căreia scriitorul nu i se poate sustrage, punctul genuin de plecare reprezentînd o stare obscură, aproximativă ce se amplifică ulterior, instaurîndu-se cu puteri decizionale în conștiința artistului pe un traseu calitativ deja configurat. Sau răsturnînd asertiunea, fără pretenții de spectaculozitate, am putea spune că personajele — creațiile, deși ale scriitorului — sînt alienate în contextul în care sînt puse să acționeze, pentru ca abia după aceea să intervină „norocoasa alienare" auctorială. Personajele lui Gib Mihăescu sînt încordate, monovalente, comprimate și contorsionate. Poate fi asemuit acest autor cu David care povestind, *reușește să-l vindece pe regele Saul de un rău fără nume și fără leac,* de frică ? *Prin insistența cu care se oprește asupra motivului fricii (frica de nu importă ce și din indiferent ce cauze), studiindu-l, explorîndu-l, exteriorizîndu-i varii aspecte, găsim că răspunsul este afirmativ : scriitorul avansează un punct de vedere pe cît de insolit, pe atît de adevărat, în sensul că ceea ce pare incredibil, imposibil de petrecut în „realitate" se poate totuși, întîmpla dacă nu unuia — altuia, dacă nu astăzi — mîine, dacă nu anul viitor — peste zece ani, peste zeci de ani sau peste un secol. Astfel, scriitorul își simpatizează eroii, tratîndu-i cu necruțare. Îi observă fără milă, le dezvăluie gînduri detestabile și chiar acte abjecte, josnice, dîndu-le dimensiuni extraordinare, iar „simpatia" se încarcă de sens în timp ce „cruzimea" iese din sfera trivială a cinismului. Asistăm la un prelungit asediu care, pînă la urmă, dă cîștig de cauză cititorului, celui care a urmărit cu aceeași încordare desfășurarea ostilităților ca și participanților la ele. Căci, proza lui Gib Mihăescu, în speță cea din nuvele, presupune participare, pentru a putea marca suficient de distinct poziția autorului, și, implicit, resorturile creației. Dacă în cazul nuvelei gibmihăesciene, am proceda la o lectură cu vagă participare, cu reduse eforturi de descifrare a îmbinărilor structurale, am rămîne doar la suprafața semnificațiilor, am reține coaja, ignorînd miezul.*

*
* *

Creația lui Gib Mihăescu conține o colectivitate umană lipsită de robustețe, nesigură în așezările ei. De aceea suportă cu greu adevărurile cele mai crude cu care e confruntată. Lumea sa trăiește sub semnul precarității echilibrului lăuntric, dezvăluind, din acest unghi de vedere, resorturile care-l

pun în mișcare acțiunile și modul de a gîndi, justificînd gesturi și atitudini printr-o revărsare intempestivă a pragmaticului, verificabil numai și numai după consumarea experienței. De aceea, excesele par a fi natura însăși a creației lui Gib Mihăescu.

În procesul creației, scriitorul e lipsit de prejudecăți, avînd un regim, un statut aparte, care-i prilejuiește o comprehensiune specială față de personajele sale. El pare să insiste mai ales pe „ceea ce nu *ne place", ne provoacă stări de confuzie, de retractilitate, mergînd de la percepția exterioară a unui fapt, a unor atitudini și fizionomii, la viziunea lăuntrică, într-o volbură a acțiunii ce presupune, finalmente, cugetarea.*

La Gib Mihăescu, principiul catalizator este, cum mai sugeram, monomania și exagerarea. Cu alte cuvinte, el este tipul de creator care suferă — ca să zicem așa — de un fel de manie a insistenței asupra unui aspect, pe care-l desparte excesiv, pe toate fațetele. Rezultă variante de o mare forță expresivă care procură, de fiecare dată, senzația unei surprize. Limitat la cîteva obsesii, la cîteva idei, aproape monoton, scriitorul ne poartă pe un spațiu restrîns, spunînd cam aceleași lucruri fără a deveni plictisitor. „Categoriile" cu care operează sînt, în cazul de față, cîteva, puține, în orice caz, dar nu în numărul lor rezidă forța de penetrație, ci în intensitatea, în temperatura la care se ajunge la un moment dat.

Aprehensiunea, *de pildă, constituie fundamentul acțiunilor celor mai multe dintre personaje. Gradată, aprehensiunea are resorturi diferite — într-un fel se manifestă la șeful de gară din* Semnele lui Dănuț *și în altfel la timidul profesor din* Brațul Andromedei, *dar cu aceleași rezultate dezastruoase. În evoluția ei, aprehensiunea ajunge la frică, iar aceasta atinge, nu rareori,* teroarea *(vezi* Troița*), creînd stări de panică, depozitare ale paroxismelor. Aprehensiunea saltului în gol de la fereastră îi agită pe cei trei protagoniști din* Femeia de ciocolată. *La Negrișor ea este mai puternică. Dacă domnișoara Eleonora și Modreanu o păstrează sub această formă, ea va evolua la Negrișor, dobîndind valențe și potențări noi. Joaca imaginară cu abisul — în care un ferăstrău mecanic, un adevărat Moloch metalic, așteaptă parcă victime —, trece prin complicate stări paroxistice din care nu lipsesc reflexele crimei și sinuciderii, groaza și satisfacția ucigașă. Apărută undeva la granița dintre normal și anormal, tensiunea aceasta nu-și are cauza într-un „somn al rațiunii", ci într-o hipersensibilitate acută, într-o stare de veghe de tip special, cu rezidența în real, dar capacitată de forțele obscure ale închipuirii.*

Pentru Gib Mihăescu, creator de tipuri ce se repetă, geneza operei își are sursa în tensiunea concretă în care trăiește. Prin revenirea, cu obstinație, la aceleași motive, trebuie să înțelegem efortul susținut de a clarifica sub acest aspect, pasiunea, *care, trăită incandescent, se angrenează cu* vanitățile *etern umane (exemplu tipic fiind oferit de Mihai Aspru din* Donna Alba). *La fel, geloziile — etern prezente în prozele scriitorului —, survin pe fondul mai larg al invidiei (ca în* Femeia de ciocolată *și* La „Grandiflora"*), generînd acte de neînțeles la prima vedere, dar care-și găsesc justificare în substratul „ascuns" al conștientului ce nu se denudează instantaneu, ci după un lung șir de tribulații, de căutări și indecizii. Scriitorul face o* monografie a geloziei, *căutîndu-i amorsa fatală. Și dacă rezultatul nu este o elucidare completă — și nu acesta este scopul propus de autor — un răspuns plauzibil îl găsim îmbrăcat în haina* invidiei *— de la cea mai măruntă și trecătoare pe moment, pînă la cea întăritătoare și persistentă. Negrișor,* (Femeia de ciocolată), *este la început invidios pe succesul vorbelor de duh spuse de Modreanu în societatea domnișoarei Eleonora. Înțepăturile, pe care cel din urmă le trimite interlocutorilor, nu-l lezează pe Negrișor. Cu toate acestea, invidia îl roade pe Negrișor și pentru succesul special al lui Modreanu pe lîngă domnișoara Eleonora. Gelozia se instalează deja în sufletul și în conștiința acestui personaj și îl va conduce la acte mintale aberante: întîi ucide, pentru ca mai apoi să încerce o sinucidere răzbunătoare, iar, în final, își mănîncă partenera care-l obsedase erotic. Reversul* geloziei *și, implicit, al* invidiei *este repulsia ce se manifestă fie în afirmarea ei plenară, prin acceptarea necondiționată* (Uritul), *fie prin izolare, retragere în alte sfere salvatoare, ca o altă „fugă în Egipt"* (Brațul Andromedei). *Toate aceste rezolvări sînt urmarea unei incompatibilități structurale de a trăi într-un mediu, fizic și moral, dat. Scriitorul nu reflectează explicit pe marginea acestor evenimente — Gib Mihăescu nefiind tipul de creator ce corectează prin reflecție — mai degrabă, plasează acțiunea în text și implicațiile ei în subtext. În schimb, prin capacitatea de a potența faptele, autorul stîrnește reflecția cititorului, incitîndu-l la o receptare ale cărei urmări poartă amprenta creației personale.*

Portretul artistului reieșit din mărturii contemporane nu corespunde tipului de scriitor revelat de ficțiunile sale. Prototip al „studentului întîrziat", apărut în uniformă militară pe culoarele Facultății de drept din București — cum l-a descoperit Al. Busuioceanu, cel care-l va aduce la redacția revistei

„Luceafărul" — Gib Mihăescu pare să fi fost, pentru toți cei cu care a luat contact, un om simplu, cu suflet linear, străveziu. Majoritatea dintre aceștia au văzut în el bunătate, modestie, blîndețe, afecțiune, și un deosebit cult al prieteniei, înțelegere, și un anume comportament retras, care dezagrea viața literară tumultoasă. Cezar Petrescu, cu care fondase, la Cluj, în 1921, revista „Gîndirea", ca unul din cei mai apropiați prieteni, evocă figura scriitorului în lumini calde, comprehensive. Pentru Octav Șuluțiu, Gib Mihăescu a fost „mai presus de orice om", „imaginea perfectă a omului bun". G. Călinescou îl prezenta ca pe „un om pe care nu putea să-l urască nimeni", făcînd parte „dintre acei oameni blînzi care nu pot înflori decît în umbra prieteniei". Oscar Han, sculptorul, vedea în Gib Mihăescu, „un om absent și lipsit de vigoare", iar Șerban Cioculescu îi atribuia „o neclintită seninătate, un echilibru nezdruncinat, o sănătate morală".

Însă opera scriitorului stă mărturie că portretul său nu era atît de simplu de surprins. Dimpotrivă, o oarecare abulie, de spirit neparticipativ, la care absența angajării trădează ancorarea în contemplare, în reverie — refuz al lumii înconjurătoare, în favoarea uneia proprii, către care se apleacă printr-o analiză psihologică minuțioasă care se soldează cu adevărate fișe clinice ale unor cazuri umane.

Pe de altă parte, atras, în scrisul său, de zonele tenebroase ale sufletului, de situații și de cazuri torturante, nu putem, pornind de la operă, să-i atribuim maniile, „ideile" fixe, stările obsesionale paroxistice ale eroilor săi, descinși parcă din literatura lui Dostoievski sau din O făclie de Paști a lui Caragiale. Obsesiile aparțin scriitorului, sau, mai bine spus, scriitorului îi aparține obsesia analizei proceselor obsesive. Dotat cu un scrupulos efort de percepție, mai mult decît cu harul talentului, fire mai domoală, marcat de tarele unei boli care-l va pierde, ancorat împotriva voinței sale într-o meserie către care nu simțea nici o chemare, la care se adăugau viața fără orizont petrecută în provincie și tribulațiile gazetărești etc., Gib Mihăescu și-a îngreuiat mult procesul de finisare a talentului său. Minusul acesta este suplinit, la Gib Mihăescu, de o consecvență a viziunii din care, conștient, probabil, sau numai intuitiv, autorul scoate toate rezultatele durabile ale prozei sale. În majoritatea nuvelelor, sentimentul în jurul căruia se naște obsesia este dragostea ce generează gelozie, neîncredere, verificări ciudate, ideea unor farse sinistre (Femeia de ciocolată, Întîmplarea, Vedenia, La „Grandiflora", Sfîrșitul, Visul).

O primă impresie în legătură cu nuvelistica lui Gib Mihăescu este aceea că fiecare nuvelă nouă se naște, de obicei, din ruinele uneia mai vechi. De fiecare dată autorul „se consumă" pînă la capăt cu fiecare creație, pentru ca din „golurile" ivite să fie posibilă regenerarea forței scrisului său, mai ales că, așa cum afirmam mai sus, acest autor are relativ puține „idei" și un spațiu narativ restrins.

Gib Mihăescu este preocupat de a exprima realitatea evazivă a personajului. Acceptînd ideea că narațiunea creează iluzia realității, trebuie să avem în vedere trei elemente variabile — subiectul, structura și tehnica — subordonate la rîndul lor unor invariante: scopul, funcția și efectul. Subiectul, structura și tehnica nuvelelor lui Gib Mihăescu sînt în așa fel alese și manevrate pentru a da o iluzie intensă de realitate, sugerînd că de la închipuire — imperativul major sub semnul căruia „trăiesc" toate personajele sale — la realitate nu este decît un pas, ce se consumă instantaneu, în chiar momentul constatării acestei infime apropieri. Negrișor, din Femeia de ciocolată, comite, în închipuirea sa o crimă. Iluzia realității este atît de puternică încît, și lui, și domnișoarei Eleonora, li se pare că aud pemetele și țipetele victimei. După un timp, Negrișor constată că Modreanu a fost ucis, iar trupul victimei este găsit ciopîrțit com în același fel în care se consumase și actul său mintal. Atît de mic este pasul de la închipuire la realitate încît Negrișor se teme că ar putea fi descoperit. Emoția sa nu se va calma iar teama nu i se va risipi decît atunci cînd i se va comunica faptul că asasinul fusese identificat și prins.

Subiectele nuvelelor lui Gib Mihăescu se prezintă ca o înșiruire de momente dramatice intensificate astfel ca să se mențină suspens-ul și o interpretare adecvată — sentimentală sau ostilă — a unuia sau altuia din personaje. În paralel, scopul, căruia îi e subordonat subiectul, vizează realizarea unei consecvențe a punctului de vedere după care încercarea de a verifica în practică unele imbolduri imaginative se soldează mai totdeauna, dezastruos. Verificarea fidelității soției, pe care și-o propune Manaru, de pildă, în La „Grandiflora" ajunge să fie o calamitate.

Structura, cea de a doua variabilă, nu are aceeași fermitate de-a lungul întregii nuvelistici a lui Gib Mihăescu. Construite, totuși, unitar, narațiunile acestui scriitor pot fi astfel

schematizate : un debut „cuminte", aproape banal, ce lasă prea puțin să se întrevadă ceea ce va urma ; o anticipare printr-o revelație care încetul cu încetul, devine obsesie ; surpriza și, apoi, dezlănțuirea forțelor obscure ale obsesiei ; revenirea la o stare de aproximativă acalmie, aproximativă pentru că ceea ce s-a petrecut are repercursiuni mutilatoare pe plan psihic. Funcția acestei structuri este aceea a tensionării înalte care obține radicalizarea stărilor parcurse de cititor alături de personaje, de la reveria fericirilor rîvnite, la delirul anxios.

A treia variabilă, tehnica, *derivă la Gib Mihăescu, din structurile narative. Abordarea unui univers al obsesiei, trasat de ideea trăirii concomitent a aventurii, acțiunii și a contemplației, presupune o tehnică, „regizorală" am numi-o, care să concentreze o mare risipă de entuziasm paralel cu rigoare impusă. Corelativul este, cum spuneam, efectul. Evidentă este, în nuvelistica lui Gib Mihăescu, o nevoie imperioasă de „libertate literară", ce-și găsește resorturile într-un joc aparent fără reguli. Pentru a atinge efectul pe care și l-a propus, tehnica scriitoricească vizează ascunderea imprevizibilului, așa cum grandilocvența justifică eșecul.*

După lectura cîtorva pagini din oricare nuvelă, observăm că acest scriitor pune în pagină cu ajutorul unei tehnici de figurare dramatică, *narațiunea exersîndu-se în vederea efectului puternic pe care și-l propune să-l atingă. Pe de altă parte prozatorul alternează relatarea faptelor, evenimentelor cu dialogul — sau monologul, după caz — pe marginea sau chiar în miezul lor. Sînt, cu alte cuvinte, asociate cele două modalități tehnice folosite din totdeauna de creatori : povestirea și dezbaterea. Efectul se profilează, astfel din mers, pornind de la o* amînare epică *ce generează momentul fundamental al* așteptării epice, *iar tot parcursul narativ este împănat cu o seamă de incidente care promovează sau întîrzie soluția finală („catastrofa").*

Astfel, starea de spirit a nuvelisticii lui Gib Mihăescu, a personajelor sale, mai bine zis, sălășuiește într-o acută tensiune între realitate și închipuire. Este vorba de o degradare în trepte a realului. Cu alte cuvinte, în planul realului nu se întîmplă mai nimic, sau aproape nimic, ci totul se petrece în imaginație, acolo unde „neîntîmplatul" capătă proporții extraordinare și, ceea ce atinge culmea creației gibmihăesciene, credința personajelor, în fantoanele și evenimentele plăsmuite de mințile lor ce nu se pot sustrage obsesiei, silește realitatea să intre în tipare absurde. Altfel spus, autorul urmărește, deteriorarea suc-

cesivă a imaginației obsedante pînă cînd aceasta ia, astfel constrînsă, forma realității. La Gib Mihăescu, este vorba de o stare inițială absurdă, „scriitorul observînd nu evoluția de la normal la absurd, de la real la imaginar, ci dimpotrivă, confirmarea absurdității de către realitate, modul în care obsesia atrage și-și creează o aparență firească"[3]. Dramatismul situațiilor, intrarea vieții interioare sub imperiul unui singur sentiment, copleșitor, bine sugerate, cu mijloace expresive și o remarcabilă tehnică a gradației epice, sînt tot atîtea mijloace de a constrînge, prin degradare, realitatea să ia proporții halucinante.

În general „fățurile" lui Gib Mihăescu nu se acomodează în viață, nu se „descurcă" prea bine, și, cel mai grav pentru ele, nu-și pot clarifica și rezolva raporturile cu cei apropiați lor. Negrișor, din Femeia de ciocolată nu reușește să-și declare dragostea domnișoarei Eleonora, și de aici se va declanșa un complicat mecanism în care gelozia, invidia și complexul inaccesibilității femeii iubite sînt factorii motrici.

Autorul pare să ne demonstreze că plăsmuirile sale nu-și pot găsi spațiul vital și echilibrul în raportul cu semenii.

Același Negrișor este pus, de cîteva ori, în situația de a-și vedea visul erotic realizat. Însă închipuirile îl îndepărtează de fiecare dată de domnișoara Eleonora, care acționează ca un ecou al imaginației sale. Între dorință și realizare se așterne un spațiu de tensiune conflictuală care provoacă stările de anxietate ce pun stăpînire pe personajele prozei gibmihăesciene.

Afirmațiile de mai sus conduc la observația că Gib Mihăescu e preocupat de simpla reconstituire a unor stări speciale de spirit, autorul avînd pentru acest tip de literatură o certă vocație. Personajele sale, în mișcarea lor disperată de a găsi un sprijin în suferința acută, mocnită, sînt prada unui perpetuu imprevizibil, în ideea aceasta putîndu-se vorbi de o, ca s-o numim așa, teroare a imprevizibilului. Efortul scriitorului se îndreaptă spre construirea unei imagini creditabile a imprevizibilului în starea sa de realitate obiectivă, de unde rezultă insecuritatea destinului personajelor prinse în capcana nonsensurilor. S-ar părea că scriitorul se apleacă cu detașare asupra acestor destine, că le pune cu seninătate în pagină, sugerînd că punțile pe care personajele le întind realității pentru traversarea unor fioroase prăpăstii există deja, sînt vechi lucrări ale realității înseși, îndemnîndu-ne parcă să avem încredere în caracterul veritabil al acestora. Povestind cu afișată

[3] N. Manolescu, op. cit., p. IX.

dezafectare, coeficientul de obiectivitate e în ciștig, numai în spațiul inițial al narațiunilor. Situațiile par normale, absolut banale, numai că, din cînd în cînd, apar sincope avertizatoare, care prefigurează încleștările ulterioare. Scriitorul manevrează cu abilitate acest „banal", situîndu-se în postura observatorului narator distanțat de episodul narat. Rămîne să vedem, însă, cît de mare e această distanțare !

* * *

Invidios pe Modreanu, din cauza succesului pe care acesta îl are la domnișoara Eleonora, Negrișor, personajul central al nuvelei de mari dimensiuni Femeia de ciocolată, va traversa evenimentele unei experiențe unice, bizare și paradoxale. Fugind de realitatea care nu-i convine, Negrișor se refugiază în imaginație, în închipuire. Întîi, își închipuie că îl azvîrle pe Modreanu în abisul care se deschidea de la fereastra domnișoarei Eleonora, și unde un monstru metalic, un ferăstrău mecanic își va isprăvi victima : „Un gînd amarnic îl obseda de cînd cu priveliștea ferăstroaei... îi plăcea să vadă în închipuire pe Modreanu, legat butuc dinaintea dinților de metal." Puterea imaginației sale este atît de mare încît, în momentul în care își închipuie trupul lui Modreanu așchiat de ferăstrăul mecanic, el aude, cu satisfacție, strigătele de durere ale victimei sale, iar domnișoara Eleonora își întrerupe dialogul : „— Frate, cine chirăe așa ?... parcă m-ar striga pe mine." Deși forța sa imaginativă îl ajută să-și distrugă rivalul, cel puțin în închipuire, Negrișor nu se mulțumește numai cu această evadare din real. Pe fondul inaccesibilității femeii dorite, invidiei și geloziei, el părăsește mediul care i se pare ostil. Experiența erotică cu Șari, o femeie întîlnită întîmplător, are la bază culoarea ciocolatie a tenului acesteia, asemănătoare cu aceea a domnișoarei Eleonora. Asociaționismul mintal este determinat de obsesia culorii tenului : „Negrișor tresări, căci femeia fără pălărie, dar bine îmbrăcată, semăna la culoare, cu domnișoara Eleonora". Deși nu e singura asociație bazată pe culoarea tenului, putem spune, în schimb, că e ultima... „nevinovată". Experiența erotică ce urmează are și un caracter inițiatic, Șari fiind în măsură, totodată, să-i aline, pe moment cel puțin, obsesiile erotice și durerile provocate de dragostea sa neîmpărtășită de domnișoara Eleonora. Nu-i mai puțin adevărat că Negrișor, printr-o curioasă predispoziție comportamentală, nu își declarase dra-

gostea domnișoarei Eleonora, interiorizîndu-și toate pornirile; printr-un mecanism de sublimare a lor la acte pur mintale. După experiența erotică cu Șari, Negrișor dispare timp de cîteva zile, retrăgîndu-se pentru a-și ocoli camarazii. Tehnica anticipării evenimentale acționează și în Femeia de ciocolată. Chiar înainte de revenirea „fiului rătăcitor", autorul — narator anticipează deznodămîntul nuvelei prin demontarea mecanismului închipuirilor lui: „Ba-i vine să creadă uneori, chiar că pînă și lucrurile se schimbă, cînd el vrea să le vadă într-un anumit fel — tocmai pentru că el le dorește să fie astfel cum sînt în realitate și cum el nu le va vedea niciodată". Paragraful acesta anticipativ are o mare importanță în desfășurarea proceselor mintale ale personajului central și, paralel cu acestea, în desfășurarea evenimentelor în planul „realității". Iată un alt aspect, de data aceasta mai puțin „nevinovat", al asociațiilor mintale: „Cu siguranță deci, culoarea Eleonorei va fi identică în soarele matinal cu aceea din soarele miezului de zi, din lumina becurilor, din umbra după amiezilor or din umbra interiorului: culoarea irezistibilă a ciocolatei (s.n.). Tocmai pentru că el vrea să nu fie astfel".

Revenind, Negrișor află, nu fără uimire, că Modreanu fusese găsit mort, ciopîrțit. În mod asemănător modului în care ferăstrăul mecanic așchiase corpul aceluiași Modreanu în închipuirea sa. Puterea de seducție și convingere a acestei închipuiri este atît de mare încît Negrișor se teme că ar putea fi bănuit de această crimă. Sperietura nu-i trece decît atunci cînd, după ce camarazii săi, care îl bănuiseră, îi comunică faptul că asasinul a recunoscut. De altfel, trecerile de la închipuiri la „realitatea" evenimentelor au loc cu o mare rapiditate încît deruta cititorului este justificată, cînd după apariția spectrului lui Modreanu, află că domnișoara Eleonora s-a căsătorit cu „spectrul". Negrișor refuză să meargă la nuntă și, fugind de realitate din nou, colindă prin gară, unde are posibilitatea să o revadă pe Șari, pregătindu-se să plece în America unde moștenea o importantă avere de la un bunic bogat.

Pentru un scurt moment, Negrișor are senzația că Șari este blondă și că „gîndul la Eleonora i-a pervertit pînă și cele mai comune facultăți receptive". Nu e vorba decît de o impresie mărită de reflexele luminii electrice și de aburul de tutun. Nimic mai puțin bizar, după patruzeci de zile de absență, după această rătăcire asemănătoare cu „rătăcirea unei corăbii după potop", cum spune autorul. La o privire mai atentă, Negrișor descoperă că Șari „era o splendidă femeie de ciocolată". Ten-

siunea așteptării în gară este argumentată de discursul plin de reproșuri pe care Șari i-l ține lui Negrișor, înainte de a pleca împreună cu soțul ei. Negrișor rămîne „singur, inert și holbat, ca un cadavru jefuit", și, după ce bea coniac după coniac, se îndreaptă către casă cu hotărîrea luată. Deși nu l-a văzut pe Modreanu urcîndu-se în tren, cum se așteptase cu o seară înainte, merge să facă o vizită Eleonorei. Modreanu este plecat într-o inspecție și Eleonora îl primește ca o gazdă perfectă. După ce îl tratează convențional, Eleonora îl conduce „în camera știută cu divan și cu măsuță la mijloc, în care se pare nu s-a modificat nimic".

Degajarea cu care se comportă, anticipează oarecum că Negrișor va scăpa de obsesiile sale. Eleonora, care se schimbase, între timp, în capotul cunoscut din clipele de intimitate de dinainte de „învierea" lui Modreanu, îi declară că se simte „fizicește mai atrasă de el". Toate aceste detalii și „anticipări" nu fac decît să mărească surpriza cititorului care află, în finalul nuvelei, ca într-un roman negru, că Negrișor „o înalță cu lăcomie la pieptu-i și mușcă hămesit dintr-însa, ca un copil dintr-un dar de ciocolată".

În Întîmplarea, boierul Glogovan își amintește, în mijlocul pădurii, de zvonul că în ținut s-au aciuiat niște tîlhari. Din acest moment, tulburarea pune stăpînire pe personaj, acesta imaginînd o ambuscadă în care soția sa Fantoșa, cade victimă. El crede cu tărie în fanteziile lui, în timp ce Fantoșa, care trăiește în regim normal, le ia drept ceea ce erau — niște năzăriri. Ceea ce, în imaginația lui Glogovan, devenise previzibil se întîmplă în realitate: docarul e oprit, într-adevăr, și Fantoșa batjocorită. Aceeași stare halucinatorie a dascălului Pălălaie din Troița ține locul realității: dezlănțuirea naturii este, pentru el, sinonimă cu încleștarea sfinților cu dracii, în viziuni de apocalips popular. Dascălul — al cărui nume sugerează înflăcărarea închipuirii — și tovarășii săi de drum, un grup de soldați surprinși de viscol, aprind o troiță pentru a se încălzi, și atacați apoi de o haită de lupi, văd în acest fapt o indubitabilă pedeapsă a celui răstignit pe troița arsă. În Vedenia, închipuirea devenită realitate, se răzbună. Mistificarea căpitanului Naicu îl transformă pe autorul ei în victimă, implicînd în jocul de-a „vedeniile" și pe soția sa și pe ordonanță. Psihologia obsesivă, alimentată din plin de „vedenii" stăpînește și proza Sfîrșitul, în care eroul, Birnea, după ce și-a părăsit nevasta și afișează o completă indiferență față de ea, nu poate accepta

ideea ca ea să ajungă amanta altuia, motiv ce va fi reluat de autor într-una din cele mai bune nuvele ale sale, La „Grandiflora".

Nuvela Vedenia debutează într-o atmosferă contorsionată de molima holerei care macină trupele românești din timpul campaniei din Bulgaria. Regimentul în care se amplasează naratorul e upăsat, în căldura zilei, de spectrul tragic al morții inutile, deloc eroice. Narațiunea se decupează, apoi, într-un cadru de detaliu, avînd în centru pe căpitanul Naicu, „moleșit de deliciul cizmelor trase", cufundat în contemplația boltei înstelate. Amintirea doamnei Naicu deplasează narațiunea în trecut, reînviat de căpitanul Naicu prin amintirea unor senzații puternice : căldura ceaiului aromat și pofta de mîncare. Mirosul și savoarea îi declanșează o amintire „proustiană" a vieții sale casnice și a petrecerilor de la Ponaioti. Autorul are răbdare și-l lasă pe căpitan să-și frămînte imaginația timp de trei ani, să caute „ceva ca la teatru, o soenă neobișnuită, o sperietură teribilă, cu o bruscă revenire la realitate, o mistificare (s.a.) cum nu s-a mai pomenit", după cum spune el, anticipînd și tensionînd, mai întîi așteptarea, apoi digresiunea unei obsesii. Vizitată de „vedenii" imaginația lui Naicu materializează o „telepatie", în care se naște obsesia adulterului soției cu ordonanța sa. „Logica" vedeniei găsește argumente în detaliile unor amintiri pe care Naicu nu și le poate explica altfel. Ajuns aici el reinterpretează cererea soției sale de a schimba ordonanța veche, plăpîndă, cu Anton, „mai puternic, mai vrednic și nu fuge noaptea după drăgostenii". Naicu primește permisiunea să se retragă la partea sedentară, și, chinuit de „vedenie", imaginează un plan din care omite singurul lucru logic. Vestea, pe care o trimite cu Sbierea, că a murit, ar putea, tocmai ea, declanșa un mecanism complicat. „Vedenii" are și Aurelia. Materializarea lor în imaginea fantomei lui Naicu o îngrozește, iar groaza o conduce în brațele „închipuirii", transformîndu-se în posesiune erotică. Putem distinge trei planuri ale narațiunii : unul al vedeniei căpitanului Naicu, închipuire pusă pe seama ambianței halucinatorii a războiului și holerei, altul al vedeniilor soției căpitanului, și, un al treilea al materializării „vedeniilor".

Autorul plasează aici, dispozițiile sufletești ale personajelor centrale : anxietatea, speranța, impulsul erotic, teroarea inexplicabilă. Aminarea, anticiparea și surpriza sînt tot atîtea modalități narative ce amorsează o gamă diversă de anxietăți, de la îngrijorare și teamă obsesivă, la panică sau delir.

În nuvela La „Grandiflora", *una dintre cele mai izbutite creații gibmihăesciene, putem vorbi de structuri concentrice ale narațiunii. Primul cerc are menirea introducerii cititorului în atmosfera în care se vor desfășura evenimentele determinate de evoluția bizară a unui personaj. Luăm, deci, cunoștință cu grădina domnului Alexandru Cocoșel, la „Grandiflora". „petecul de fineață tunsă cu trei pruni, din dosul circiumii", unde un grup de amici sărbătoresc revenirea tovarășului lor de chefuri, Manaru, de la țară. Atmosfera circiumioarei de țîrg, cu clienții zgomotoși și pretențioși, doritori să fie serviți prompt și foarte bine, este obiectivată de descrierea impersonală a locului și a obiceiurilor : „agapele acestea nocturne și subite au radiațiuni telepato-magnetice în orășelul vestit în vii".*

Al doilea cerc, ne apropie de grupul petrecăreților, unde „bateriile au început să se succeadă cu repeziciune crescîndă"... Naratorul va anticipa asupra personajului obsedat : „Totuși, Manaru nu izbutea încă să se înveselească". Mergînd să tirguiască mezeluri, Manaru își permisese gesturi ce depășeau limitele unui cumpărător obișnuit, dar „cîrnățăreasa", în loc să riposteze cu vreo palmă, se complace cu un „nu se poate" și rîde zgomotos : „Vin mușterei !". Întrucît nu i se răspunde cum și-a închipuit, Manaru declară : „Asta e ! S-a terminat !... Ticălosul a îndrăznit !" reflectînd că aceeași scenă ar fi putut avea loc între soția sa, Frosica, și Ramură, bun prieten de familie, nedespărțit la agape, singurul rămas necăsătorit și cu cel mai mare palmares erotic din orășel.

Aceasta e starea de suflet a lui Manaru, care refăce, cu o memorie neiertătoare, vizitele lui Ramură în casa lui, discuțiile acestuia cu doamna Manaru, toate acestea în detaliu, conducîndu-l inexorabil către aceeași „idee".

Revenirea la primul cerc acreditează starea lui Manaru. El, cel dorit totdeauna pentru vorbele-i de spirit, rafinamentu-i gastronomic și calitatea de renumit degustător de vinuri, el Manaru, este în această seară etichetat negativ de convivi cu „ursuz", „enervant de plictisitor", „cotoi afumat", etc., la care se adaugă momentul tensional în care apare Ramură, moment cu care revenim în gîndirea personajului : „Atunci în mintea lui Manaru (...) fulgeră o mare inspirație ; întîrzie și el cîteva momente să întindă mîna spre mîna ce i se întinsese. Și, Doamne ! (...) pe obrazul lui Ramură se petrecu cu totul altă mișcare decît un simplu joc de lumină. Iar ochii îi crescură deodată mari și fricoși". Situația i se pare revelatoare lui Manaru,

îi dă cheia dezlegării apăsătoarei bănuieli, transformînd-o în certitudine. În plus neștiind cum să ia această atitudine a amicului său, Ramură amînă momentul tăierii coardei „întinsă prea din cale afară". Portretul său este concludent: „El încremenise cu gura într-un rînjet prostesc, atît de poltron și atît de caraghios, că-l vedea reflectat în privirile compătimitoare ale celor de față. Se silea să-l schimbe, izbutea poate pentru moment, dar de la sine gura lua conturul aceleiași strîmbături de paralitic, care lămurea, mai bine decît orice, adevărul temut".

Următorul cerc, definitoriu în derularea narațiunii, gros conturat, opune față în față pe Manaru și Ramură, primul mărturisind că știe tot celui de-al doilea, copleșit și incapabil de a da cel mai mic semn de împotrivire.

Tipic „erou" al scriitorului, Manaru e un obsedat, în acest moment el dezvăluindu-ni-se ca abandonat complet, fără nici o putință de salvare, obsesiei. În acest stadiu, izbutind să dea glas „ideei" devastatoare, Manaru s-ar fi putut elibera sau, cel puțin, prin renunțarea la soție, să se tempereze. Dar cei doi au fost pîndiți, discuția lor — mai exact spus, confesiunea parțială a lui Manaru — a fost ascultată, din dosul gardului, și ceea ce era numai problema celor doi, devine astfel, publică. Tragicul inițial se topește, în finalul scenei, într-un grotesc hohot de rîs, atingînd farsa enormă. Ca un alt erou al lui Caragiale, Manaru ține la „onoarea lui de familist" și, din moment ce „secretul" tulburării sale și-a pierdut statutul, personajul trece la aplicarea unui plan al răzbunării, Caragiale fiind înlocuit cu Boccacio. Autorul — narator se insinuează mereu în psihologia celor două personaje, accentuînd deruta acestora: „Pornire. Ramură schimba necontenit și neregulat picioarele proptite oblic în pămînt, pentru a menține cu toată siguranța nestatornicul echilibru al grupului; o turburare mai însemnată a cumpenei ar fi adus poate și un dezechilibru în actualul sistem de cugetare al lui Manaru — Doamne păzește! — cu cine știe ce consecințe!". Și mai departe, consemnarea abandonării în brațele obsesiei: „Manaru simțea pe cel de-alături cîrpă în mîna lui..."

Următorul cerc, mai strîns, constrîngător al conștiinței, reține precipitarea stării lui Manaru, silit să recunoască gravitatea situației, din moment ce toți știau ceea ce i „se întîmplase", mai ales că „observă cum la toți rînd pe rînd, ochii le săreau în lături ca broaștele în iaz, la apropierea privirii lui scrutătoare..." Toate gesturile, manifestările, vorbele prie-

tenilor îl conduc pe Manaru la consemnarea inevitabilă a evidenței: „Va să zică, a ajuns adevărat lucru public!" și autorul comentează: „Lucru public... Dar de aseară toată lumea știe precis, și mîine va ști și mai multă, și poimîine va afla tot orașul."

Pasajul e remarcabil, Gib Mihăescu realizînd o radiografie lucidă a succesiunii planurilor ce se perindă în mintea personajului, evidențiind tensiunea mereu mai mare a imaginației lui Manaru. De aici cercurile se vor înmulți, tot mai mici, dar din ce în ce mai dese urmărind răzbunarea lui Manaru. Acesta va trece, succesiv, prin toate casele prietenilor de chefuri, transformînd soțiile acestora în victime, ceea ce îl face să creadă că-și va depăși complexul psihic obsesional. Mai rămîne familia Moraru, „mănunchi de suflete înfrățite", după caracterizarea autorului. Acesta este, de fapt, nucleul obsesiei lui Manaru: „Hm... Oare să fie într-adevăr vreuna... Una singură..." Manaru va pune în cumpănă cinstea compromisă a soției sale cu virtutea evidentă a doamnei Moraru. Transformîndu-se cu bună știință în eratoman, pentru acest personaj virtutea nu mai există, sau dacă există, se cere poluată. Doamna Moraru nu va rezista psihic șocului, iar sinuciderea ei îl va dezechilibra și mai mult pe Manaru, care, de fapt, își aștepta triumful și eliberarea de complex. Scriitorul preferă soluția epică a romanului negru, finalul dezvăluind un întreg arsenal al patologiei mintale, în care domină terifiantul. În timpul unei convorbiri cu Ramură, pricinuită de sinuciderea doamnei Moraru, Manaru îl va strangula pe cel care-i „pătase onoarei", sub privirile stupefiate ale asistenței, care, ca paralizată, nu poate interveni eficient. Este evident că efortul naratorului vizează să pună în fața unei lumi a compromisurilor facile o dramă pe cît de singeroasă, pe atît de absurdă. Manifestîndu-se printr-o idee fixă, declanșată de o obsesie, prin susceptibilitate și orgoliu nemăsurat, prin halucinații și lipsă de logică, personajul își poartă diagnosticul „clinic" ca pe un stigmat: paranoia.

* * *

Nici un personaj gibmihăescian nu se poate sustrage imaginației și visului, ci, dimpotrivă, le caută, adevărata lor viață fiind aceasta, căreia i se abandonează, ca fiind mai puternică

decît realitatea pe care o respinseseră. Așa se explică credința lui Glogovan în fanteziile lui ce silesc realitatea să li se supună (Întîmplarea). *La fel se întîmplă și cu Negrișor* (Femeia de ciocolată) *și cu Manaru* (La „Grandiflora"), *care sfîrșesc în terific. Ultimele două personaje dețin o supraabundență imaginativă și, concomitent sau succesiv, o insuficientă logică care frizează patologicul. Închipuirea lor este un monstru activ, aducător de nenorociri; ea tîrăște personajul și pe cei apropiați în deznodăminte dezastruoase, dar, uneori, ca în cazul lui Negrișor, pseudotragice. Cramponate într-o imaginație a cărei „logică" este aberantă, aceste personaje îngroșate sînt puțin verosimile, iar destinul lor „necesar" pare, uneori, forțat. Tema contratimpului, care poate interveni între bărbat și femeia dorită, generează mereu o eroare în mecanismul cuplului. Iar această eroare se află la baza multor obsesii, unificînd astfel cea mai mare parte din investigațiile psihologice ale lui Gib Mihăescu.*

Constantin Popescu

Cuprins

Notă asupra ediției . . . / 5
Femeia de ciocolată . . . / 7
Întîmplarea . . . / 72
Vedenia . . . / 92
Troița . . . / 136
La „Grandiflora" . . . / 145
Postfața . . . / 221

Redactor : DAN-ION VLAD
Tehnoredactor : MARILENA LUNGULESCU

Bun de tipar : 30.VIII.1982
Coli de tipar : 15
CRAIOVA, 1984

Intreprinderea poligrafică „Oltenia"
str. Mihai Viteazul, nr. 4, Craiova
Comanda nr. 192/1982